

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİM BİLİM DALI

HENDEK İLÇESİ İLKÖĞRETİM OKULLARINDA
DEMOKRATİK EĞİTİM UYGULAMASINA İLİŞKİN
ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

PINAR DOĞAN

EYLÜL 2013

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİM BİLİM DALI

HENDEK İLÇESİ İLKÖĞRETİM OKULLARINDA
DEMOKRATİK EĞİTİM UYGULAMASINA İLİŞKİN
ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

PINAR DOĞAN

DANIŞMAN:

YRD. DOÇ. DR. M. CÜNEYT BİRKÖK

EYLÜL 2013

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu, akademik ve etik kuralları gözeterek çalıştığımı ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt ederim.

Pinar DOĞAN

01.09.2013

Jüri Üyesi İmza Sayfası

'Hendek İlçesi İlköğretim Okullarında Demokratik Eğitim Uygulamasına İlişkin Öğretmen Görüşleri' başlıklı bu yüksek lisans tezi, Eğitim Bilimleri/Eğitim Programları ve Öğretimi Anabilim/Bilim Dalında hazırlanmış ve jürimiz tarafından kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı: Doç. Dr. Ahmet ESKİCUMALI

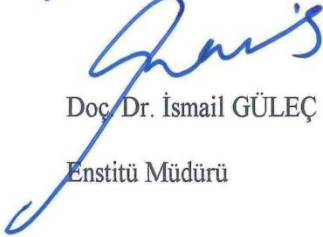
Üye: Yrd. Doç. Dr. Ergün ÖZTÜRK

Üye: Yrd. Doç. Dr. M. Cüneyt BİRKÖK

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

20.9/2013

Doç. Dr. İsmail GÜLEÇ

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Demokrasinin toplumda kökleşmesini, bireylerin demokrasiyi bir yaşam biçimi olarak benimsemesini, insan haklarını bilip uygulamasını istiyorsak, demokrasinin okulun bütün uygulamalarında yaşatılması gerekmektedir. Bunu sağlayabilmenin koşulu ise demokratik eğitimidir. Demokrasinin ilke ve değerlerinin eğitim kurumlarında öğrenme yaşantıları yoluyla bireylere aktarılması; hedeflenen nitelikte-demokrasiyi bir yaşam biçimi olarak görüp sahip çıkan- bireyler yetiştirilmesi adına önemlidir. Bu araştırmada, ilköğretim okullarında demokratik eğitimin ne düzeyde uygulandığının belirlenmesi amaçlanmıştır.

Uzun ve yorucu bir süreç olan tez dönemimin her aşamasında olumlu sözleriyle beni cesaretlendiren, bakış açısıyla ufkumu genişleten, yol gösteren değerli danışman hocam Yrd. Doç. Dr. M. Cüneyt Birkök'e teşekkürü bir borç bilirim. Araştırmamın istatistiksel analizi konusunda yardımlarını esirgemeyen Yrd. Doç. Dr. Neşe Güler'e, desteğini ve sevgisini benden hiç eksik etmeyen sevgili aileme, araştırmamı tamamlamada varlıklarını her zaman hissettiğim öğretmen arkadaşlarım Betül Öztürk ve Leyla Hanbaba' ya, araştırmamın gerçekleşmesine görüşleriyle katkı sağlayan Hendek'teki tüm öğretmen arkadaşlarıma içtenlikle çok teşekkür ederim.

Bu çalışma "SAÜ Bilimsel Araştırma Projeleri Komisyonu" tarafından desteklenmiştir.

Proje No: 2012-70-01-021

Pınar DOĞAN

ÖZET
HENDEK İLÇESİ İLKÖĞRETİM OKULLARINDA DEMOKRATİK
EĞİTİM UYGULAMASINA İLİŞKİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

Doğan, Pınar

Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Eğitim Programları ve
Öğretimi Bilim Dalı

Danışman: Yrd. Doç. Dr. M. Cüneyt Birkök

Eylül, 2013, xviii+143 sayfa.

Günümüzde demokrasi yönetim biçimleri arasında en kabul görenidir. Demokrasi ile yönetilen ülkelerde eğitim sisteminin de demokratik olması beklenir. Bu çalışmada eğitim sisteminin en önemli öğelerinden biri olan ilköğretim okullarında demokratik eğitimin ne düzeyde uygulandığını tespit etmek amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda, ilköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin görüşlerine başvurulmuştur.

Araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2011-2012 eğitim öğretim yılında Sakarya ili Hendek ilçesine bağlı ilköğretim okullarında görev yapan 272 öğretmen oluşturmaktadır. Araştırma kapsamına alınan öğretmenlere literatür taraması sonucunda geliştirilen anket uygulanmıştır. Uygulanan anket iki bölümden oluşmaktadır. Anketin birinci bölümü öğretmenlerin demografik özelliklerini (cinsiyet, yöneticilik görevi yapma durumu, branş, mesleki kıdem, eğitim durumu, demokrasi üzerine eğitim alma durumu, çalıştığı okulun bulunduğu yerleşim yeri, gelir durumu) belirlemeye yönelik 8 sorudan, ikinci bölümü ise öğretmenlerin okullarında demokratik eğitim uygulamasına ilişkin görüşlerini ortaya koymak üzere hazırlanan 56 maddeden oluşmaktadır. İkinci bölümdeki 56 madde 5 boyutta gruplandırılmıştır. “Okulumuzda yapı ve işleyiş bakımından” boyutu 20, “okulumuzda öğrenciler” boyutu 10, “okulumuzda öğretmenler” boyutu 14, “okulumuzda veliler” boyutu 8, “eğitim sistemi” boyutu ise 4 maddeden oluşmaktadır. İkinci bölümde yer alan maddelerin karşısında beşli likert kullanılmış ve seçenekler hiçbir zaman, çok az, bazen, çoğunlukla, her zaman şeklinde düzenlenmiştir.

Araştırmada verilerin analizinde öğretmen görüşlerinin yüzde ve frekans dağılımlarına bakılmıştır. Ayrıca öğretmenlerin demografik özellikleri ile görüşleri arasında ilişki olup olmadığını belirlemek için kay-kare testi yapılmıştır.

Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre öğretmenlerin ilköğretim okullarında demokratik eğitim uygulamaları ile ilgili görüşleri genel olarak olumludur. Ancak, öğretmen görüşlerine göre veli boyutunda demokratik eğitimin yeterli düzeyde uygulanmadığı görülmektedir. Ayrıca öğretmenlerin hala kuralları kendilerinin koymaları, öğrencilerin cezalandırılması konusunda kararsız kalmaları, öğrencilerin seçmeli dersleri kendi tercihlerine göre belirleyememeleri, okullarda seminer, panel vb. etkinliklerin yeterince düzenlenmediği demokratik eğitim uygulanmasında görülen eksiklikler arasındadır. Araştırma sonuçları eğitim sistemimizde demokratik eğitimin uygulanmasında görülecek eksikleri tespit etme ve gerekli önlemleri almada yol gösterici olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Demokrasi, Eğitim, Demokratik Eğitim,

ABSTRACT
VIEWS OF TEACHERS ON DEMOCRATIC EDUCATION APPLICATION
IN ELEMENTARY SCHOOLS IN HENDEK DISTRICT

Doğan, Pınar

Master Thesis, Department of Educational Sciences, Department of Education
Programs and Teaching

Advisor: Asst. Prof. Dr. M. Cüneyt Birkök

September, 2013, xviii+143 pages

Democracy is the most accepted one among the regimes at the present time. Education system in the countries governed by democracy is expected to be democratic, as well. The purpose of this study is to determine at which level democratic education is applied in elementary schools, which is one of the most important elements of educational system. Views of teachers performing duty at elementary schools were asked in line with this objective.

Screening model was used in the study. 272 teachers rendering a service at elementary schools affiliated to Hendek District in Sakarya Province in academic year of 2011 and 2012 constituted sample group of the study. Questionnaire developed as a result of literature review was performed to teachers included within the study. The questionnaire performed consisted of two parts. The first section of the questionnaire involved 8 questions to determine demographic characteristics of teachers (gender, management service status, branch, professional seniority, educational status, educational status about democracy, location of the schools they work, income state), and the second section involved 56 items prepared for revealing the views of teachers concerning democratic education application at their schools. 56 items in the second section were grouped under 5 dimensions. There were 20 items in ‘In terms of the structure and functioning in our school’ dimension, 10 items in ‘students in our school’ dimension, 14 items in ‘teachers in our school’ dimension, 8 items in ‘parents in our school’ dimension and 4 items in ‘education system’ dimension. 5-point Likert was used for items in the second section and options were arranged as never, rarely, sometimes, frequently, and always.

Percentage and frequency distribution of views of teachers were examined to analyze the data in the study. Moreover, the chi-square test was performed to determine whether there was a relationship between demographic characteristics and views of teachers or not.

According to the results obtained from the study; views of teachers regarding democratic education applications in elementary schools were generally positive. However, it was observed that democratic education was not applied sufficiently in the dimension of parent according to views of teachers. Furthermore, some among the deficiencies seen in the democratic education application are that teachers established rules by themselves, they were undecided about punishment of students, students could not determine elective courses depending on their own choices, and activities such as seminar, panel, etc were not organized adequately at schools. Results of the study will be guiding to determine deficiencies to be observed in democratic education application of our educational system and to take required precautions.

Key Words: Democracy, Education, Democratic Education

İÇİNDEKİLER

Bildirim	ii
Jüri Üyesi İmza Sayfası.....	iii
Önsöz	iv
Özet	v
Abstract	vii
İçindekiler	ix
Tablolar Listesi.....	xiii
1. Bölüm, Giriş.....	1
1.1 Problem Cümlesi.....	3
1.2 Alt Problemler.....	3
1.3. Araştırmanın Önemi.....	4
1.4 Varsayımlar	4
1.5 Sınırlılıklar	4
1.6 Tanımlar	5
1.7 Kısaltmalar	5
2. Bölüm, Araştırmanın Kuramsal Çerçevesi ve İlgili Araştırmalar.....	6
2.1 Araştırmanın Kuramsal Çerçevesi	6
2.1.1. Demokrasî	6
2.1.2. Demokrasînin Dayandığı Temel Değer ve Koşullar	8
2.1.3. Demokrasî ve Eğitim İlişkisi.....	11
2.1.4. Demokrasî Eğitimi	13
2.1.5. İnsan Hakları ve Demokrasî Eğitimi.....	15
2.1.6. Demokratik Eğitim.....	17
2.1.7. Demokratik Okul.....	21
2.1.8. Demokratik Okul Yöneticisi	26
2.1.9. Demokratik Öğretmen.....	27

2.1.10. Demokrat Öğrenci Davranışları	30
2.1.11. Demokratik Eğitimde Velinin Rolü	32
2.1.12. Demokratik Eğitim Uygulama Örneği: Köy Enstitüleri	34
2. 1. 13. Demokratik Eğitimin Dayandığı Yasal Güvenceler	35
2. 1. 13. 1. Anayasa	35
2. 1. 13. 2. Milli Eğitim Temel Kanunu	36
2.1. 13. 3. Yönetmelikler.....	36
2.1.13.3.1. İlköğretim Kurumları Yönetmeliği	36
2.1.13.3.2. 1983 İlköğretim, Lise ve Dengi Okullar Eğitici Çalışmalar Yönetmeliği	37
2. 1. 13. 4. Milli Eğitim Şuraları	37
2. 1. 13. 5. Beş Yıllık Kalkınma Planları	38
2. 1. 13. 6. Meb 2011-2012 Eğitim-Öğretim Yılı İlk Ders Genelgesi	38
2. 1. 14. Demokratik Eğitim Kapsamında Ülkemizde Yapılan Proje ve Çalışmalar .	39
2. 1. 14. 1. Milli Eğitim Bakanlığı Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi...	39
2. 1. 14. 2. Demokratik Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi Projesi	39
2. 1. 14. 3. Demokratik Vatandaşlık ve İnsan Hakları Dersi	40
2. 1. 14. 4. Ders Kitaplarında İnsan Hakları Projesi	40
2. 1. 15. Demokratik Eğitim Açısından 4+4+4 Eğitim Sisteminin Değerlendirilmesi	41
2.2. İlgili Araştırmalar.....	43
2.2.1. Demokrasi ve Eğitim İlişkisi Üzerine Yapılan Araştırmalar	43
2.3 Alanyazın Taramasının Sonucu	54
3. Bölüm, Yöntem.....	56
3.1 Araştırma Modeli	56
3.2 Araştırmanın Çalışma Grubu	56
3.3 Veri Toplama Aracı.....	56
3.4 Verilerin Toplanması	58

3.5 Verilerin Analizi.....	58
4. Bölüm, Bulgular ve Yorum.....	60
4.1. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular	60
4. 2. Araştırmanın Alt Problemlerine İlişkin Bulgular.....	63
4.2.1. İlköğretim Okullarında Demokratik Eğitim Uygulamasına İlişkin Öğretmen Görüşlerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar.....	63
4.2.1.1. İlköğretim Okullarında Demokratik Eğitim Uygulamasına İlişkin “Okulun Yapı Ve İşleyişi” Boyutunda Öğretmen Görüşlerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar	63
4.2.1.2. İlköğretim Okullarında Demokratik Eğitim Uygulamasına İlişkin “Okulumuzda Öğrenciler” Boyutunda Öğretmen Görüşlerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar	68
4.2.1.3. İlköğretim Okullarında Demokratik Eğitim Uygulamasına İlişkin “Okulumuzdaki Öğretmenler” Boyutunda Öğretmen Görüşlerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar	71
4.2.1.4. İlköğretim Okullarında Demokratik Eğitim Uygulamasına İlişkin “Okulumuzdaki Veliler” Boyutunda Öğretmen Görüşlerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar	74
4.2.1.5. İlköğretim Okullarında Demokratik Eğitim Uygulamasına İlişkin “Eğitim Sistemi” Boyutunda Öğretmen Görüşlerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar	77
4.2.2. İlköğretim Okullarında Demokratik Eğitim Uygulamasına İlişkin Öğretmenlerin Demografik Özelliklerine Göre Öğretmen Görüşlerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar	79
4.2.2.1. İlköğretim Okullarında Demokratik Eğitim Uygulamasına İlişkin Cinsiyet Değişkenine Göre Öğretmen Görüşlerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar.....	79
4.2.2.2. İlköğretim Okullarında Demokratik Eğitim Uygulamasına İlişkin Yöneticilik Görevi Yapma Durumu Değişkenine Göre Öğretmen Görüşlerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar	83
4.2.2.3. İlköğretim Okullarında Demokratik Eğitim Uygulamasına İlişkin Branş Değişkenine Göre Öğretmen Görüşlerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar.....	86

4.2.2.4. İlköğretim Okullarında Demokratik Eğitim Uygulamasına İlişkin Mesleki Kıdem Değişkenine Göre Öğretmen Görüşlerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar....	90
4.2.2.5. İlköğretim Okullarında Demokratik Eğitim Uygulamasına İlişkin Eğitim Durumu Değişkenine Göre Öğretmen Görüşlerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar .	97
4.2.2.6. İlköğretim Okullarında Demokratik Eğitim Uygulamasına İlişkin Demokrasi Üzerine Eğitim Alma Değişkenine Göre Öğretmen Görüşlerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar	103
4.2.2.7. İlköğretim Okullarında Demokratik Eğitim Uygulamasına İlişkin Çalıştığı Okulun Yerleşim Yeri Değişkenine Göre Öğretmen Görüşlerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar	114
4.2.2.8. İlköğretim Okullarında Demokratik Eğitim Uygulamasına İlişkin Gelir Durumu Değişkenine Göre Öğretmen Görüşlerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar	122
5. Bölüm, Sonuç, Tartışma ve Öneriler	123
5.1. Sonuç ve Tartışma.....	123
5.1.1. İlköğretim Okullarında Demokratik Eğitim Uygulamasına İlişkin Öğretmen Görüşlerine Dayalı Sonuçlar	123
5.1.2. İlköğretim Okullarında Öğretmenlerin Demografik Özelliklerine Göre Demokratik Eğitim Uygulamasına İlişkin Görüşlerine Dayalı Sonuçlar.....	125
5.2. Öneriler	127
5.2.1. Araştırmaya Yönelik Öneriler.....	127
5.2.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler.....	128
Kaynakça.....	129
Ek-1:.....	138
Anket Formu	138
Ek-2:.....	142
Özgeçmiş ve İletişim Bilgisi	143

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Cinsiyete Göre Dağılımı	60
Tablo 2. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Yöneticilik Yapma Durumuna Göre Dağılımı	60
Tablo 3. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Branşına Göre Dağılımı	61
Tablo 4. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Meslekteki Kıdem Yıllarına Göre Dağılımı	61
Tablo 5. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Eğitim Durumuna Göre Dağılımı	61
Tablo 6. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Daha Önce “Demokrasi” Üzerine Eğitim Alma Durumuna Göre Dağılımı.....	62
Tablo 7. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Çalıştıkları Okulun Yerleşim Yerine Göre Dağılımı.....	62
Tablo 8. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Aylık Ortalama Gelirine Göre Dağılımı	62
Tablo 9. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Demokratik Eğitim Uygulamasına İlişkin Okulun Yapı ve İşleyişi Boyutunda Görüşlerinin Frekans ve Yüzdelerik Dağılımı	64
Tablo 10. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Demokratik Eğitim Uygulamasına İlişkin Okulumuzdaki Öğrenciler Boyutunda Görüşlerinin Frekans ve Yüzdelerik Dağılımı	69
Tablo 11. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Demokratik Eğitim Uygulamasına İlişkin Okulumuzdaki Öğretmenler Boyutunda Görüşlerinin Frekans ve Yüzdelerik Dağılımı	72
Tablo 12. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Demokratik Eğitim Uygulamasına İlişkin Okulumuzdaki Veliler Boyutunda Görüşlerinin Frekans ve Yüzdelerik Dağılımı	74
Tablo 13. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Demokratik Eğitim Uygulamasına İlişkin Eğitim Sistemi Boyutunda Görüşlerinin Frekans ve Yüzdelerik Dağılımı	78
Tablo 14. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Cinsiyet Değişkenine Göre Okulun Yapı ve İşleyişi Boyutunda Bulunan 3. Maddeye İlişkin Kay-Kare Testi Sonuçları.	79
Tablo 15. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Cinsiyet Değişkenine Göre Okulun Yapı ve İşleyişi Boyutunda Bulunan 4. Maddeye İlişkin Kay-Kare Testi Sonuçları.	80

Tablo 16. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Cinsiyet Değişkenine Göre Okulun Yapı ve İşleyişi Boyutunda Bulunan 14. Maddeye ilişkin Kay-Kare Testi Sonuçları	80
Tablo 17. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Cinsiyet Değişkenine Göre Okulun Yapı ve İşleyişi Boyutunda Bulunan 15. Maddeye ilişkin Kay-Kare Testi Sonuçları	81
Tablo 18. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Cinsiyet Değişkenine Göre Okulun Yapı ve İşleyişi Boyutunda Bulunan 36. Maddeye ilişkin Kay-Kare Testi.....	82
Tablo 19. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Yöneticilik Görevi Yapma Değişkenine Göre Okulun Yapı ve İşleyişi Boyutunda Bulunan 11. Maddeye ilişkin Kay-Kare Testi Sonuçları.....	83
Tablo 20. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Yöneticilik Görevi Yapma Değişkenine Göre Okulumuzda Öğretmenler Boyutunda Bulunan 42. Maddeye ilişkin Kay-Kare Testi Sonuçları.....	84
Tablo 21. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Yöneticilik Görevi Yapma Değişkenine Göre Eğitim Sistemi Boyutunda Bulunan 53. Maddeye ilişkin Kay-Kare Testi Sonuçları	85
Tablo 22. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Branş Değişkenine Göre Okulun Yapı ve İşleyişi Boyutunda Bulunan 11. Maddeye ilişkin Kay-Kare Testi Sonuçları	86
Tablo 23. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Branş Değişkenine Göre Okulun Yapı ve İşleyişi Boyutunda Bulunan 18. Maddeye ilişkin Kay-Kare Testi Sonuçları	86
Tablo 24. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Branş Değişkenine Göre Okulun Yapı ve İşleyişi Boyutunda Bulunan 20. Maddeye ilişkin Kay-Kare Testi Sonuçları	87
Tablo 25. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Branş Değişkenine Göre Okulumuzda Öğretmenler Boyutunda Bulunan 35. Maddeye ilişkin Kay-Kare Testi Sonuçları ...	88
Tablo 26. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Branş Değişkenine Göre Okulumuzda Öğretmenler Boyutunda Bulunan 36. Maddeye ilişkin Kay-Kare Testi Sonuçları ...	89
Tablo 27. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Mesleki Kıdem Değişkenine Göre Okulun Yapı ve İşleyişi Boyutunda Bulunan 5. Maddeye ilişkin Kay-Kare Testi Sonuçları	90
Tablo 28. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Mesleki Kıdem Değişkenine Göre Okulun Yapı ve İşleyişi Boyutunda Bulunan 8. Maddeye ilişkin Kay-Kare Testi Sonuçları	91

Tablo 29. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Mesleki Kıdem Değişkenine Göre Okulun Yapı ve İşleyişi Boyutunda Bulunan 16. Maddeye ilişkin Kay-Kare Testi Sonuçları	92
Tablo 30. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Mesleki Kıdem Değişkenine Göre Okulun Yapı ve İşleyişi Boyutunda Bulunan 17. Maddeye ilişkin Kay-Kare Testi Sonuçları	93
Tablo 31. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Mesleki Kıdem Değişkenine Göre Okulumuzda Öğretmenler Boyutunda Bulunan 35. Maddeye ilişkin Kay-Kare Testi Sonuçları	94
Tablo 32. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Mesleki Kıdem Değişkenine Göre Eğitim Sistemi Boyutunda Bulunan 55. Maddeye ilişkin Kay-Kare Testi Sonuçları	95
Tablo 33. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Mesleki Kıdem Değişkenine Göre Eğitim Sistemi Boyutunda Bulunan 56. Maddeye ilişkin Kay-Kare Testi Sonuçları	96
Tablo 34. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Eğitim Durumu Değişkenine Göre Okulun Yapı ve İşleyişi Boyutunda Bulunan 5. Maddeye ilişkin Kay-Kare Testi Sonuçları	97
Tablo 35. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Eğitim Durumu Değişkenine Göre Okulun Yapı ve İşleyişi Boyutunda Bulunan 14. Maddeye ilişkin Kay-Kare Testi Sonuçları	98
Tablo 36. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Eğitim Durumu Değişkenine Göre Okulumuzda Öğretmenler Boyutunda Bulunan 36. Maddeye ilişkin Kay-Kare Testi Sonuçları	99
Tablo 37. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Eğitim Durumu Değişkenine Göre Okulumuzda Öğretmenler Boyutunda Bulunan 37. Maddeye ilişkin Kay-Kare Testi Sonuçları	100
Tablo 38. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Eğitim Durumu Değişkenine Göre Okulumuzda Öğretmenler Boyutunda Bulunan 44. Maddeye ilişkin Kay-Kare Testi Sonuçları	101
Tablo 39. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Eğitim Durumu Değişkenine Göre Okulumuzda Veliler Boyutunda Bulunan 47. Maddeye ilişkin Kay-Kare Testi Sonuçları	102
Tablo 40. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Demokrasi Üzerine Eğitim Alma Durumuna Göre Okulun Yapı ve İşleyişi Boyutunda Bulunan 5. Maddeye İlişkin Kay-Kare Testi Sonuçları.....	103

Tablo 41. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Demokrasi Üzerine Eğitim Alma Durumuna Göre Okulun Yapı ve İşleyişi Boyutunda Bulunan 6. Maddeye İlişkin Kay-Kare Testi Sonuçları.....	104
Tablo 42. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Demokrasi Üzerine Eğitim Alma Durumuna Göre Okulun Yapı ve İşleyişi Boyutunda Bulunan 9. Maddeye İlişkin Kay-Kare Testi Sonuçları.....	104
Tablo 43. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Demokrasi Üzerine Eğitim Alma Durumuna Göre Okulun Yapı ve İşleyişi Boyutunda Bulunan 11. Maddeye İlişkin Kay-Kare Testi Sonuçları.....	105
Tablo 44. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Demokrasi Üzerine Eğitim Alma Durumuna Göre Okulun Yapı ve İşleyişi Boyutunda Bulunan 12. Maddeye İlişkin Kay-Kare Testi Sonuçları.....	106
Tablo 45. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Demokrasi Üzerine Eğitim Alma Durumuna Göre Okulumuzda Öğrenciler Boyutunda Bulunan 22. Maddeye İlişkin Kay-Kare Testi Sonuçları.....	106
Tablo 46. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Demokrasi Üzerine Eğitim Alma Durumuna Göre Okulumuzda Öğrenciler Boyutunda Bulunan 23. Maddeye İlişkin Kay-Kare Testi Sonuçları.....	107
Tablo 47. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Demokrasi Üzerine Eğitim Alma Durumuna Göre Okulumuzda Öğrenciler Boyutunda Bulunan 24. Maddeye İlişkin Kay-Kare Testi Sonuçları.....	108
Tablo 48. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Demokrasi Üzerine Eğitim Alma Durumuna Göre Okulumuzda Öğrenciler Boyutunda Bulunan 25. Maddeye İlişkin Kay-Kare Testi Sonuçları.....	108
Tablo 49. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Demokrasi Üzerine Eğitim Alma Durumuna Göre Okulumuzda Öğrenciler Boyutunda Bulunan 26. Maddeye İlişkin Kay-Kare Testi Sonuçları.....	109
Tablo 50. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Demokrasi Üzerine Eğitim Alma Durumuna Göre Okulumuzda Öğrenciler Boyutunda Bulunan 27. Maddeye İlişkin Kay-Kare Testi Sonuçları.....	110
Tablo 51. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Demokrasi Üzerine Eğitim Alma Durumuna Göre Okulumuzda Öğrenciler Boyutunda Bulunan 28. Maddeye İlişkin Kay-Kare Testi Sonuçları.....	110

Tablo 52. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Demokrasi Üzerine Eğitim Alma Durumuna Göre Okulumuzda Öğrenciler Boyutunda Bulunan 29. Maddeye İlişkin Kay-Kare Testi Sonuçları.....	111
Tablo 53. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Demokrasi Üzerine Eğitim Alma Durumuna Göre Okulumuzda Veliler Boyutunda Bulunan 51. Maddeye İlişkin Kay-Kare Testi Sonuçları.....	112
Tablo 54. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Demokrasi Üzerine Eğitim Alma Durumuna Göre Okulumuzda Veliler Boyutunda Bulunan 52. Maddeye İlişkin Kay-Kare Testi Sonuçları.....	113
Tablo 55. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Demokrasi Üzerine Eğitim Alma Durumuna Göre Eğitim Sistemi Boyutunda Bulunan 54. Maddeye İlişkin Kay-Kare Testi Sonuçları	113
Tablo 56. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Çalıştığı Okulun Bulunduğu Yerleşim Yerine Göre Okulun Yapı ve İşleyişi Boyutunda Bulunan 1. Maddeye ilişkin Kay-Kare Testi Sonuçları.....	114
Tablo 57. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Çalıştığı Okulun Bulunduğu Yerleşim Yerine Göre Okulun Yapı ve İşleyişi Boyutunda Bulunan 3. Maddeye ilişkin Kay-Kare Testi Sonuçları.....	115
Tablo 58. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Çalıştığı Okulun Bulunduğu Yerleşim Yerine Göre Okulun Yapı ve İşleyişi Boyutunda Bulunan 4. Maddeye ilişkin Kay-Kare Testi Sonuçları.....	116
Tablo 59. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Çalıştığı Okulun Bulunduğu Yerleşim Yerine Göre Okulun Yapı ve İşleyişi Boyutunda Bulunan 6. Maddeye ilişkin Kay-Kare Testi Sonuçları.....	116
Tablo 60. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Çalıştığı Okulun Bulunduğu Yerleşim Yerine Göre Okulun Yapı ve İşleyişi Boyutunda Bulunan 12. Maddeye ilişkin Kay-Kare Testi Sonuçları.....	117
Tablo 61. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Çalıştığı Okulun Bulunduğu Yerleşim Yerine Göre Okulun Yapı ve İşleyişi Boyutunda Bulunan 16. Maddeye ilişkin Kay-Kare Testi Sonuçları.....	118
Tablo 62. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Çalıştığı Okulun Bulunduğu Yerleşim Yerine Göre Okulun Yapı ve İşleyişi Boyutunda Bulunan 20. Maddeye ilişkin Kay-Kare Testi Sonuçları.....	118

Tablo 63. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Çalıştığı Okulun Bulunduğu Yerleşim Yerine Göre Okulumuzda Öğrenciler Boyutunda Bulunan 28. Maddeye ilişkin Kay-Kare Testi Sonuçları.....	119
Tablo 64. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Çalıştığı Okulun Bulunduğu Yerleşim Yerine Göre Okulumuzda Öğretmenler Boyutunda Bulunan 43. Maddeye ilişkin Kay-Kare Testi Sonuçları.....	120
Tablo 65. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Çalıştığı Okulun Bulunduğu Yerleşim Yerine Göre Okulumuzda Veliler Boyutunda Bulunan 47. Maddeye ilişkin Kay-Kare Testi Sonuçları	120
Tablo 66. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Çalıştığı Okulun Bulunduğu Yerleşim Yerine Göre Eğitim Sistemi Boyutunda Bulunan 56. Maddeye ilişkin Kay-Kare Testi Sonuçları	121

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde problem cümlesi, alt problemler, araştırmanın önemi, varsayımlar, sınırlılıklar, tanımlar ve kısaltmalar verilmiştir.

Bir toplumun çağdaş uygarlık seviyesine çıkmasında en önemli unsur eğitimidir. Eğitimi toplumsal bir sistem olarak ele aldığımızda, bu sistemin en önemli işlevlerinden biri demokratik bir toplum oluşturmaktır. Demokratik bir toplum düzenine ise ancak, demokrasiyi özümsemiş ve yaşam biçimine dönüştürmüş bireyler yetiştirilerek ulaşabiliriz.

Demokrasi sözcük anlamıyla “halk iktidarı” demektir; yani egemenliğin halka ait olduğu yönetim şekli anlamına gelir. Ancak demokrasiyi bireyin sosyal yapısından ayırarak sadece bir yönetim şekli olarak görmek doğru değildir. Bu kavramı, belli bir yaşayış şeklini yansıtan sosyo- ekonomik ve kültürel boyutlar ile siyasal bir felsefe bağlamında ele almak gerekir. Bu bağlamda demokrasi, bir yönetim şekli olmanın ötesinde bir yaşam felsefesi ve yaşayış biçimidir (Ertürk, 1981:170, akt. Okutan, 2010: 940).

Demokrasinin günümüz toplumlarında bir yaşam biçimi olarak ele alınması, bu yaşam biçimine uygun bireylerin yetiştirilmesini zorunlu kılmaktadır. Zira demokrasinin işlemesi için demokrasiyi her koşul ve ortamda savunabilecek, bir yaşam felsefesi haline dönüştürmüş, tutum ve davranışlarıyla demokrasiyi içselleştirmiş bireylere ihtiyaç vardır. Bu ise bireyleri yetiştirme sürecinde demokrasiyi yaşatma yolu ile sağlanabilir.

Bir toplumda demokrasinin işlerlik kazanabilmesi üç önemli kuruma bağlıdır. Bunlar devlet, okul ve ailedir. Bu kurumlardan sadece birinde demokrasinin varlığı yeterli değildir, bu üç kurumun değerlerinin birbirini desteklemesi gerekmektedir

(Karakütük, 2001: 20). Sadece yönetim şekli olarak demokrasiyi benimsemiş bir ülke, bu değerlerini eğitim sistemine, kültürel yapısına, hukuki düzenlemelerine, aile yapısına kısacası toplumsal yaşamın her ünitesine yansıtamamışsa demokrasi varlığını koruyamaz ve kısa süre sonra yok olabilir.

Bir yaşam şekli olan demokrasi, öğrenilemeden içselleştirilemez. Demokrasiyi bir yönetim şekli olarak benimsemiş ülkelerde, demokrasinin bu işlevini yerine getirebilmesi eğitim sisteminden beklenmektedir. Bu nedenle eğitim sisteminin, tüm kuruluşları, amaçları, bu amaçlara ulaşmada kullanacakları öğretim programları ve yöntemleri ile demokratik olma zorunluluğu vardır (Güçlüol, 1990: 8).

Demokratik bir eğitim sisteminde demokrasinin ilke ve kuralları ile insan hakları bireylere yaşatılarak öğretilir. Demokrasinin kuralları ile uygulamalarını derinlemesine bilen, insan hakları ve özgürlükleri konusunda duyarlı bireyler yetiştirmek demokratik eğitimin temel hedefidir (Türk Demokrasi Vakfı (TDV), 1992: 42, Bilgen, 1994: 3). Bireyler bu duyarlılığa kendiliğinden sahip olamazlar. Bu amacı gerçekleştirmek eğitimden beklenmektedir.

Demokrasinin toplumda daha kolay ve sağlıklı gelişebilmesi için bir yaşam biçimi ve davranış biçimi olarak küçük yaşlarda yeni kuşaklara öğretilmesi gerekir (Tezcan,1996: 103). Bu bağlamda devlet ve aile kadar eğitim sisteminin en önemli kurumlarından biri olan okullara da büyük görev düşmektedir. Okullar eğitim sistemlerinde öğrenmelerin gerçekleştiği en etkili ve canlı kurumlardır (F. Doğan, 2008: 13). Okul bu görevini yerine getirirken demokrasiye sadece bir ders olarak yer vermesi yeterli değildir. Bunun yanı sıra demokrasinin okulda yaşatılması gerekir. Demokrasi yaşamadan öğrenilemez. Demokrasinin değer ve ilkelerinin kişisel ve sosyal yaşamda uygulama olanağına sahip olunmadığı takdirde, gerçek manada demokratik bireyler yetiştirmek söz konusu değildir (Şişman, 2006: 303).

Demokrasiyi yaşatma, genç kuşaklara aktarma ve nihai amaç olan demokratik toplum düzenine kavuşma idealinde okullar önemli bir göreve sahiptir. Çünkü okulların demokratiklik düzeyi, toplumsal gelişmişliğin ölçütlerinden biridir. Eğitim kurumlarında tek tip düşünen öğrenciler yetiştirmek yerine eleştirel düşünebilen, hoş görü sahibi, sorgulayan, adil, insan haklarına duyarlı, üretici bireyler yetiştirmek hedeflenmelidir (Şişman, Güleş ve Dönmez, 2010: 178-179). Öğrencilere bu özellikleri kazandırmada demokratik yapıya sahip bir eğitimin önemi yadsınamaz.

Bu bağlamda okullarımızın bu işlevi ne derece yerine getirebiliyor sorusu aklımıza gelmektedir. Her geçen gün değişen ve daha demokratik bir yapıya kavuşması için uğraşılan eğitim sistemimiz içerisindeki okullarımızda, demokratik eğitimin ne düzeyde gerçekleştirildiği önemli bir sorudur. Bu çalışmada literatür taraması ve uzman görüşleri doğrultusunda ilköğretim okullarında demokratik eğitim uygulamalarına ilişkin ölçütler belirlenmiştir. Belirlenen ölçütlere dayalı olarak öğretmenlere uygulanmak üzere 56 maddeden oluşan 5 likert tipi bir anket geliştirilmiştir. Eğitim sistemi içerisinde en önemli öğelerden biri olan öğretmenler, okul ortamında demokratik eğitim uygulamalarını değerlendirecek en yetkin öğelerden biridir. İlköğretim okullarında gerek sınıf içi, gerekse okulun işleyişine yönelik uygulamaların değerlendirilmesinde öğretmenlerin daha objektif görüşlere sahip olacakları düşünülmüştür. Araştırma demokratik eğitimin önündeki engelleri ortadan kaldırmak ve okullarımızda uygulama ile ilgili eksiklikleri belirlemek amacıyla oldukça faydalı olacaktır.

1.1 PROBLEM CÜMLESİ

İlköğretim okullarında öğretmen görüşlerine göre demokratik eğitim ne düzeyde uygulanmaktadır?

1.2 ALT PROBLEMLER

1. İlköğretim okullarında demokratik eğitim uygulamasına ilişkin;
 - Okulumuzda yapı ve işleyiş bakımından
 - Okulumuzdaki öğretmenler
 - Okulumuzdaki öğrenciler
 - Okulumuzdaki veliler ve
 - Eğitim sistemini değerlendirme boyutlarında öğretmen görüşleri nasıl değişmektedir?
2. İlköğretim okullarında demokratik eğitim uygulamasına ilişkin öğretmenlerin;
 - Cinsiyet
 - Yöneticilik görevi yapma durumu
 - Branş
 - Mesleki kıdem
 - Eğitim durumu

- Demokrasi üzerine herhangi bir eğitim alma durumu
- Çalıştığı okulun bulunduğu yerleşim yeri
- Aylık ortalama gelir düzeyi değişkenleri ile öğretmen görüşleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Bir toplum demokratik bir düzene kavuşmak istiyorsa, bugününü ve geleceğini yapılandırırken demokratik eğitim düşüncesine ve sistemine sahip olmalıdır. Bir toplumun demokrasiyi benimseyerek bunu eğitim sistemine yansıtması, pratik sonuçları bakımından toplumun demokrasiye olan inancını arttırarak daha güçlü bir geri bildirimle eğitimde demokratikleşmeyi daha hızlı bir seyre sokar (Bakır, 2007: 36). Toplumun demokratikleşmesi için demokrasinin değer ve ilkelerinin bireylerde anlayış olarak yerleşmesi ve bireylerin yaşamlarının tüm evrelerinde demokrasinin söz sahibi olması gerekir. Bireylerde bu anlayışın yerleşmesi kendiliğinden gerçekleşmez. Bu nedenle okullar demokrasiyi uygulamalı olarak öğretmekle sorumludur. Okullar bu görevi demokratik bir eğitim düzeni ile gerçekleştirebilir.

Yapılan bu araştırma ile elde edilecek veriler, demokratik bir toplum düzeni idealine kavuşmada en önemli kurumlardan biri olan okullarımızda, demokratik eğitim uygulamalarının ne düzeyde yapıldığını tespit etmek, bu yönde eksikliklerimizi belirlemek ve gerekli önlemleri almak adına bizlere ışık tutacağı için oldukça önemlidir.

1.4 VARSAYIMLAR

1. Araştırmaya katılan öğretmenlerin ankete verdikleri yanıtların, onların gerçek görüşlerini yansıttıkları varsayılmıştır.
2. Araştırmada kullanılan, ilköğretim okullarında demokratik eğitim uygulaması ile ilgili hazırlanan anket maddelerinin, konu ile ilgili öğretmen görüşlerini belirlemede yeterli olduğu varsayılmıştır.

1.5 SINIRLILIKLAR

Bu araştırma;

1. 2011-2012 eğitim öğretim yılında Sakarya ili Hendek ilçesindeki ilköğretim okullarında çalışan öğretmenlerin görüşleri ile sınırlı tutulmuştur.
2. Yöntem açısından betimsel nitelikli tarama modeli ile sınırlı tutulmuştur.

3. Araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşleri ölçme aracında yer alan maddelerle sınırlıdır.
4. Uygulamanın yapıldığı tarihlerde ulaşılabilen öğretmenler ile sınırlı tutulmuştur.

1.6 TANIMLAR

Demokrasi: İnsanın sırf insan olmasından dolayı sahip olduğu hak ve hürriyetlerini kullanmasına olanak tanıyan yönetim şeklidir (İ. Doğan, 2003).

Demokratik Eğitim: Demokrasinin dayandığı temel ilkelere göre amacını, programlarını ve yöntemlerini saptayan, öğretim çalışmalarında, öğretmen-öğrenci ilişkilerinde, eğitsel etkinliklerde, öğrencinin birey olarak değerine ve bütünlüğüne, birlikte çalışmaya, karşılıklı saygıya, hoşgörüye, kişiliğe değer veren, genel olarak demokrasinin ilke ve kurallarının, insan haklarının yaşatılarak öğretildiği eğitimidir (Karakütük, 2001).

1.7 KISALTMALAR

DEOM Projesi : Demokrasi Eğitimi Ve Okul Meclisleri Projesi

DPT : Devlet Planlama Teşkilatı

MEB : Milli Eğitim Bakanlığı

TDK : Türk Dil Kurumu

TDV : Türk Demokrasi Vakfı

BÖLÜM II

ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde araştırmanın kuramsal çerçevesi, ilgili araştırmalar ve alanyazın taramasının sonuçlarına yer verilmiştir.

2.1 ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ

2.1.1. Demokrasî

Demokrasî, üzerinde çok şey söylenen, değişik açılardan ele alınarak farklı yaklaşımlarla içerik kazandırılmak istenen bir kavramdır. Bu durum bir kavram kargaşası olarak görülebilir; ancak gerek siyasal amaçlı yaklaşımlar, gerekse kuramsal öznellik içindeki açıklamalar, demokrasiye yeni boyutlar kazandırarak öneminin daha iyi anlaşılmasına katkıda bulunmuştur. Demokrasiyi bir siyasal sistem olarak görenlerden, ideolojik olarak değerlendirenlere, yaşam biçimi olarak ele alanlardan, özgürlükle eş anlamlı sayanlara kadar çok çeşitli tanımlayanlar vardır (Çeçen, 2000; Erdoğan, 2005; Demirtaş, 2008). Demokrasi kavramı işte bu geniş anlam çerçevesinde ele alınmalıdır.

Demokrasiyi öncelikle kelime anlamıyla ortaya koymakta fayda vardır. Demokrasi Latince bir kelimedir. Halk anlamına gelen ‘demos’ ile egemenlik, iktidar anlamına gelen ‘kratos’ kelimelerinden oluşur. Sözcük anlamıyla “halk iktidarı” demektir; bir başka deyişle egemenliğin halka ait olduğu, halkın kendi kendisini yönettiği siyasi öğretî (doktrin) anlamına gelmektedir (Karakütük, 2001: 2). Görüldüğü gibi demokrasi sözcük anlamıyla siyasi bir içeriğe sahiptir. Bu çerçevede demokrasi için yapılan en kabul gören ve günümüzde de geçerliliğini koruyan tanımı Abraham Lincoln yapmıştır. Lincoln’a göre demokrasi “halkın halk tarafından halk için ve halk adına yönetimidir” (Kaldırım, 2005: 144).

Sönmez ise (2003: 65) demokrasiyi, seçme, seçilme ve denetleme hakkına her bireyin sahip olduğu yönetim şekli olarak tanımlamaktadır. Demokrasiden söz edebilmek için bireyler öncelikle özgürce seçim yapabilme hakkına sahip olabilmeli,

bunun yanı sıra hiçbir baskı altında kalmadan da aday olabilmelidirler. Demokrasi için olmazsa olmazlardan biri de denetleme ve yaptırım hakkıdır. Eğer bireyler seçtikleri kişileri denetleyemiyorlarsa ya da seçilen kişiler “dokunulmazlık zırhıyla” korunuyorlarsa demokrasiden söz etmek mümkün değildir. Ayrıca seçilen kişilere kurallara uymadıklarında ve verdikleri sözleri yerine getirmediklerinde yaptırım uygulanabilmelidir.

Bir yönetim düzeninde halk iradesinin ağır basması veya yönetimin halk tarafından denetlenmesi anlamına gelen demokrasi, genel olarak siyasal erkin halkın tekelinde olması demektir (Varış, 1998: 147). Demokrasi egemenliğin, kayıtsız şartsız halka ait olduğunu gösterir. Demokrasinin egemen olduğu toplumlarda halkın arzu ve iradesi yönetime yön vermektedir. Demokrasi temeline dayalı hükümetlerde egemenlik halka, halkın çoğunluğuna aittir. Fakat çoğunluğun düşüncesinde olmayanların kendi düşüncelerini özgürce ifade edebilmesine de olanak tanır. Demokrasilerde çoğunluğun kararına uyulmakla birlikte; azınlığın haklarının korunmasına da önem verilmektedir (İ. Doğan, 2003). Demokrasiyi diğer rejimlerden ayıran en önemli özelliklerinden birisi, azınlığın da bir gün çoğunluk olabilme hakkının bulunmasıdır. Bu bağlamda demokrasi, insanların eşit olduğu, politik kararların çoğunluk yönetimi tarafından alındığı, ancak her zaman azınlık haklarının da güvence altına alınıp korunduğu bir yönetim sistemi olarak tanımlanabilir (Yanıklar ve Elyıldırım, 2004).

Demokrasiye ait tanımlar sözcük anlamı itibariyle genel olarak siyasal bir içeriğe sahiptir. Ancak demokrasi zamanla siyasal anlamının dışına taşmış, anlam içeriği daha da zenginleşen bir kavrama dönüşmüştür. Bu bağlamda demokrasi bir yönetim biçimi olmanın yanında, aynı zamanda insanların yaşamının her aşamasında çeşitli ortak ve bireysel ilgi ve etkinliklerinde onların varlığını ve özgürlüğünü sağlayacak bir tutum veya davranış biçimi olarak da açıklanabilir (Dewey, 1996, akt. Bakır, 2007: 32). Bu nedenle artık demokrasi bir “yaşam felsefesi ya da yaşam şekli” olarak görülmektedir. Demokrasi denemelerinin bir toplumda başarıya ulaşabilmesi için ona bu anlamda bakmakta fayda vardır. Çünkü demokrasi halkın yaşam şeklinde demokratikleşme sağlandığı takdirde başarıya ulaşabilir (Kaldırım, 2005: 144).

Demokrasinin bir toplumda istenilen nitelikte başarıya ulaşabilmesi için birbiri ile iç içe ve birbirine dayalı olan üç koşulun sağlanması gerekmektedir (Başaran, 1987: 111):

1. Demokratik yönetimin ilke ve kurallarının akla uygun olarak işlenmesi zorunludur. Zira toplumun çoğunluğunun kabul ettiği fakat toplumun zararına olabilecek kimi durumlarda yönetime doğru yolu göstermek için akılcılık gerekmektedir.
2. Demokratik yönetim “yol gösterici” olarak bilimi seçmelidir. Bilim ve teknolojiadaki gelişmeleri ve ilerlemeleri takip etmeyen bir yönetimin çağdaş olması beklenemez. Çağdaş olmayan bir yönetim ise toplumun istenilen düzeyde gelişmesini sağlayamaz.
3. Demokratik yönetim insan hakları ve hukuka uygun olarak işlemek zorundadır. Hukukun üstünlüğü ve insan haklarına saygı ilkesi demokrasinin vazgeçilmez özelliğidir.

Demokrasinin bir toplumda iyi işleyebilmesi için yönetimin ilke ve değerlerinin akıl süzgecinden geçmesi, yol gösterici olarak kendine bilimi öncü seçmesi ve tüm faaliyetlerinde insan haklarına ve hukuka uygun olarak hareket etmesi gerekmektedir (Başaran,1987: 111). Yönetim biçimi olarak demokrasiyi benimsemiş bir devletin insanların ve kurumlarının anlayışı da zamanla onun ilke ve değerlerine göre biçim almakta ve değişmektedir. Demokrasi toplumun tüm kurum ve kuruluşlarını etkilemekte ve insanların tutum ve davranışlarında da kendini göstermektedir (Aydoğan ve Kukul, 2003: 23)

2.1.2. Demokrasinin Dayandığı Temel Değer ve Koşullar

Demokrasinin dayandığı en temel değerlerin başında, hem kişiler hem de toplum açısından öncelikle özgürlükleri temsil etmesi yer almaktadır. Bir ülkede demokrasinin bulunup bulunmadığının en temel göstergesi özgürlüktür. Özgürlükte amaç herkesin her istediğini istediği biçimde yapabilmesi değil, herkesin anayasal ve yasal sınırlar içinde kalmak koşuluyla, başkalarının özgürlüğünü engellemeden istediğini yapabilmesidir. Demokrasilerde hak arama, sağlığını koruma, çalışma, yaşam, haberleşme, eğitim gibi özgürlüklerin yanı sıra en vazgeçilmez olanı düşünce özgürlüğüdür (Demir, 2010: 601). Düşünceler içeriğine sınır getirilmeden, özgürce açıklanabilmeli ve özgürce örgütlenebilmelidir. Düşüncelerin özgürce açıklanmasında sadece bireyin değil, toplumunda göreceği bir yarar vardır; çünkü bir kişinin açıklama özgürlüğü başkalarının da öğrenme ve bilgilenme özgürlüklerinin kaynağıdır. Düşüncelerin açıklanmasının kısıtlanması bu kaynağı kurutarak, en sonunda serbest bir kamuoyu rejimi kurmak, bütün seçeneklerin tartışılmasını

sağlamak ve en geniş boyutta yurttaşların yönetime katılmasını gerçekleştirmek bağlamında demokrasiye zarar verir (Tanilli, 1995: 14). Bu nedenle düşüncelerin özgürce ve kısıtlanmadan açıklanması demokrasinin varlığını korunmasında oldukça önemlidir

Demokrasi öncelikle hak ve hürriyetlerin rejimidir. Toplumun kendi kendisini yönettiği bu rejim, tüm bireylerin hak ve hürriyetlerini eşit ölçüde güvence altına alır. Bu yönüyle demokrasi, en ileri siyasal rejim konumunda olduğunu ve diğer sistemlerden üstün olduğunu kanıtlar. Demokrasi insana insan olmasından ötürü hak ve hürriyetlerini kullanma fırsatı tanır. Başkalarına zarar vermeyen her tür özgürlük, ancak demokrasinin yol açtığı sosyal ortamda can bulur. Hak ve hürriyetlerin kullanılmadığı bir ortamda demokrasinin varlığından söz edilemez. Temel hak ve hürriyetler ne kadar çok korunursa o toplum o kadar demokratiktir (İ. Doğan, 2003:148). Bir başka deyişle hak ve hürriyetler ne kadar uygulanıyorsa, demokrasi de o düzeyde güvence altındadır.

Demokrasi hoşgörünün egemen olduğu ortamlarda yeşerir. Zira hoşgörü bir yaşam ve anlayış biçimidir. Bu anlayışın sürdürülebilmesi ve davranış biçimine dönüştürülebilmesi için uygun ortama ihtiyacı vardır ve bu ortam ise demokrasinin hâkim olduğu ortamdır (Büyükkaragöz ve Kesici, 1996: 353-354). Birbirine karşı hoşgörü gösterecek anlayışa sahip olmayan insanların yaşadığı toplumda demokrasinin kurulabilmesi, kurulsada uzun ömürlü olabilmesi çok zordur (Çeçen, 2000: 78). Birbirini dinlemeyen, fikirlerine saygı göstermeyen, kendisinden farklı düşüncelerinde olabileceğine inanmayan bir toplumda hoşgörüden söz edilemez. Sadece ‘ben bilirim, benim dediğim doğrudur’ düşüncesine dayanan tekelcilik anlayışı, çoğulculuk anlayışına sahip demokrasinin kabullenemeyeceği bir yaklaşımdır. Karşısındakinin haklı olabileceğini düşünmeyen, sadece kendi düşüncesinin doğru olabileceğine inanan insanların bulunduğu bir toplumda hoşgörü ile insanların birbirine katlanması imkânsızdır. Bu nedenle demokrasinin yaşayabilmesi için insanların iyi ilişkiler içinde olarak birbirini kabullenmesi, karşılıklı diyalog ve hoşgörü ortamı içerisinde beraberce yaşaması gerekmektedir.

Demokraside iktidar (erk) hiçbir kimsenin ya da zümrenin tekelinde değildir (İ. Doğan, 2003: 151). Aslında toplumlarda güçlü olan kesimler demokrasiyi istemezler. Belirli bir alanda gücü elinde tutan kesimler, kendi düzenlerini kurmak ve toplumu

bu doğrultuda yönetmek isterler (Çeçen, 2000: 63). Önemli kararlar, değişim ve bunların zamanlaması gücü elinde tutandadır. Farklı düşüncelerin ifade edilmesine, inançların özgürce söylenmesine yer yoktur; bunun yerine bireyler tek düze düşünmeye sevk edilmektedirler. Özgürlük kavramının yeterince ön plana çıkmadığı bu toplumlarda ‘otoriter bir siyasi sistem’ ön plana çıkmaktadır. Buna ‘parmak demokrasisi’ denir (Büyükdüvenci, 1995: 39). Bu nedenle toplumda demokrasiyi güçsüz kesimler savunur. Toplum içindeki güç dengesi demokrasinin yaşamasını sağlayan ana öğedir. Gerçek demokrasi güçlü ile güçsüz ayrımının bittiği yerde söz konusu olduğuna göre, insanlar arasında çeşitli ayrımların sürüp gittiği, özgürlüklerin sınırlandığı bir ortamda demokrasiden söz edilemez (Çeçen, 2000: 63). Demokrasi her türlü ayrımcılığı karşısında olup farklılıkları ise zenginlik olarak görür.

Demokrasi erdemli olanların yönetim biçimidir (F. Doğan, 2008: 10). İnsanların erdemliliği üzerine kurulan bir düzende yönetimlerin, yöneticilerin ve vatandaşların erdemli olması gerekir. Erdemi ön plana almayan ve korumayan rejimler ne kadar çaba gösterebilir de gerçek anlamda demokrasi olamayacaklardır ve bir süre sonra yozlaşacaklardır. Kişilere ve topluma tanınan insan haklarının kullanımı sırasında ortaya çıkabilecek istenmeyen durumlar karşısında hemen kısıtlama yoluna gidilmemelidir. Toplum yönetiminde erdem, bu tür olaylara gerçekçi gözle bakıp, toplum çıkarlarını gözeterek insan haklarını korumaktır ve bu olaylar yüzünden toplumun haklarının elinden alınması gibi olumsuz bir durum yaratmaktan da kaçınmaktır. Yönetim yaşanan bazı olaylar yüzünden vatandaşın haklarını kısıtlama yoluna giderse yönetimin demokratik erdemi yok demektir (Çeçen, 2000: 73).

Demokrasi için olmazsa olmaz koşullardan biri de eşitliktir. Burada kastedilen eşitlik herkesin her yönde eşitliği değil, devletin dolayısıyla siyasal iktidarın vatandaşlara götürdüğü hizmetlerde yasalar önünde vatandaşların eşitliği yani; vatandaşlara yasaların dil, din, ırk, felsefi inanç, eğitim, yaş, cinsiyet, siyasi ve ideolojik görüş farkı gözetmeksizin eşit uygulanmasıdır. Ancak bu sadece yasal eşitliktir. Kapitalist toplum yapısında sanayi devrimiyle birlikte başlayan gelişmeler ışığında eşitliği ele alacak olursak, toplumdaki kaynak dağılımı toplumdaki sınıf ve zümreler arasında eşit dağılmıyorsa o toplumdaki kişileri eşit ve özgür saymak pek gerçekçi olmayacaktır. Bu bağlamda toplumdaki eşitsizlikler nedeniyle özgürlüklerini kullanamayan kesimle, her türlü olanağa sahip kesim arasında denge korunabildiği takdirde demokrasi sağlıklı işler. Aksi takdirde denge kurulamazsa demokratik

yönetim düzgün işlemez (Demir, 2010: 602). Bireylere tanınan yasal eşitliğin yanı sıra toplumdaki eşitsizliklerinde karşısında olunarak demokrasi sağlanır.

Demokrasi bireyin ve toplumun özgürleşmesini sağlar. Demokraside insanlar özgür bir biçimde kendilerini yönetecekleri seçebilir ve seçilen kişiler de belirlenen kurallar ve yasalar çerçevesine uygun olarak yönetimi yürütür. Seçilmiş kişileri, özgür ve adil seçimlerle değiştirme gücü halkın elindedir. Bu da çağdaş demokrasinin özünü oluşturur (Büyükdüvenci, 1995: 35). Halkın seçme ve tercihlerinde en iyiye yönelmelerini sağlayacak etkin bir siyasal katılım ortamı oluşturulması ancak iyi eğitim görmüş bir toplumun varlığı ile sağlanabilir.

2.1.3. Demokrasi ve Eğitim İlişkisi

İnsanların başka insanlarla bir arada yaşama zorunluluğunun ortaya çıktığı günden bu yana, geliştirebildiği insan onuruna en yakışan yönetim biçimi demokrasidir (Başaran, 2000: 17). Demokrasinin toplumda yaşama şansı bulabilmesi için, toplumun tümüne yaygınlaştırılması gerekir ki bu da ancak eğitim yoluyla gerçekleştirilebilir.

Demokrasi ve eğitim ilişkisi üzerinde çok tartışılan ve yazılan oldukça geniş kapsamlı ve karmaşık bir konudur. Demokrasinin eğitimle ilişkisi hiçbir toplumda göz ardı edilemez. Gür (1953: 15), eğitim ve demokrasi arasındaki ilişkiyi şu şekilde açıklamaktadır:

“Her demokrasinin temeli eğitimidir. Eğitimin demokrasi ile olan münasebeti o kadar sıkdır ki, bunu bedenle ruh birleşimine benzetebiliriz. Beden demokrasi ise, ruh eğitimidir. Demokrasinin mükemmel yakın bir durumda bulunması içinde bir eğitim abidesi teşkil etmiş bulunması lazımdır. Eğitimle demokrasi arasındaki bu sıkı ve hayatiyetli intibak halinin bulunmadığı yerlerde demokrasi ancak taklitçilikten ibaret kalır.” (akt. Güven, 2008: 340)

Gür’ün (1953: 15) belirttiği gibi demokrasinin eğitimle ilişkisi sağlanamadığı takdirde gerçek bir demokratik düzene kavuşmak imkânsızlaşacaktır. Bu bağlamda sadece yazılı kaynaklarla demokratik bir düzene sahip olduğunu iddia etmek doğru değildir. Demokrasinin topluma kalıcı şekilde yerleşmesi için eğitimin gücünden faydalanmakta yarar vardır. Zira demokrasinin işlemesi ve amaçlarına ulaşabilmesi toplum sorunlarını kavrama, bunlara ilişkin karar verme yeteneğine sahip seçmenlere bağlıdır. Seçmenleri bu düzeye getirmek eğitimin katkılarıyla mümkündür (Karakütük, 2001: 12). Ayrıca ulusun güvenliğinin sağlanması, üretimin gerçekleştirilmesi, ulusal kaynakların geliştirilmesi, kullanılması, ulusal birliğin

sağlanması gibi toplumsal olgular bireylerin işbirliği ile sağlanabilir. Bu nedenle bireylerin işbirliği yeterliliği kazanacak şekilde eğitim görmeleri esastır (Başaran, 2000: 17).

Demokrasi, eğitimi demokratik bir toplum oluşturmanın ön koşulu olarak görür (F. Doğan, 2008: 13). Demokrasi sadece siyasal bir yönetim biçimi değil, toplumun her aşamasında insanların faaliyetlerini de yön veren bir tutum olduğundan, her tür insan etkinliğinin demokrasi düşüncesine dayanması gerekmektedir (Bakır, 2007: 32). Demokrasi düşüncesinin yaygınlaştırılması ise eğitim yoluyla mümkündür.

Şişman'ın (2006: 292) belirttiği gibi eğitimin, bir toplumda demokratik değerlerin ve kültürün geliştirilip aktarılmasında, yeni kuşakların demokratik toplumun etkin bir üyesi olarak hazırlanmasında ve bireylerde vatandaşlık duygusunun gelişmesinde önemli bir işlevi vardır. Demokrasi ile hedef bireyin haklarını bilip kullanması, aydınlanması ve kendini gerçekleştirmesidir. Bu noktada devlet, vatandaşların her türlü hakkını güvence altına alarak, onların kendilerini geliştirmelerini destekleyecek şekilde eğitmekle görevlidir.

Demokrasi nasıl varlığını koruyabilmek ve sürdürebilmek için eğitime ihtiyaç duyuyorsa, eğitimde işlevlerini yerine getirebilmek için demokratik bir toplum düzenine o derece ihtiyaç duymaktadır. Demokratik bir toplumda;

- Bireysel hak ve özgürlükler, yasalarla güvence altına alınmıştır.
- Bireyler, kişisel ve politik yaşamla ilgili tercihler yapabilirler.
- Bireyler, politik ve sosyal süreçlere etkin bir şekilde katılabilirler.
- Demokratik yollarla seçilen hükümetin temel görevi, vatandaşların sosyal ve ekonomik güvenliğini sağlamaktır.
- Politik süreçlerle seçilen temsilciler, vatandaşlara hesap verebilirler.
- Demokratik kurumlar, vatandaşların bilgiye ulaşmasına ve bilgiyi paylaşmasına açıktır.
- Bireyler kendilerini ifade etme, kişisel gelişim ve yaratıcılıklarını geliştirme fırsatlarına sahiptir (Şişman, 2006: 291-292).

Demokratik bir toplumda olduğu ileri sürülen bu unsurların işlerlik kazanabilmesi için bireylerin bu haklarının farkında ve bilincinde olması gerekir. Demokratik toplumlar bireylere bu bilinci eğitim aracılığı ile sağlamaktadır. Bunların yanı sıra

demokratik bir toplum düzeninde bireylerin; insan haklarına, yasa ve kurallarına saygılı, uzlaşmacı ve hoşgörülü bir kişiliğe, sevgi, saygı, güven gibi değerlerin benimsendiği bir sosyal ilişkiler anlayışına, eleştiren, sorgulayan, açık görüşlü bir zihniyete de sahip olması beklenir (Yeşil, 2002: 129). İşte bu noktada, hedeflenen toplum düzeni ve bireysel nitelikler ile bunu sağlamaya yönelik olarak kurgulanan eğitim sistemi arasındaki uyumun önemi ortaya çıkmaktadır.

Eğitim sistemi, ulusun tüm üyelerinin eğitim ihtiyaçlarını karşılamak ve devletin eğitim amaçlarını gerçekleştirmek için kurulan okullar bütünüdür (Başaran, 2000: 12). Demokratik bir toplumda eğitim sistemi ve eğitim kurumları, bütün vatandaşlara açık olmakla birlikte, sisteme ve kuruma farklı özelliklere sahip olarak gelen her bireyin eğitimden en iyi ve en etkili şekilde yararlanmasını sağlar. Bunun yanı sıra eğitim sistemi bireylerin, bireysel tercihler yapma ve kendi yaşamına ilişkin projelerini gerçekleştirme konusundaki girişimlerini destekler. Ayrıca tüm faaliyetlerini onların ilgilerine ve tercihlerine göre hazırlar (Şişman, 2006: 292).

Eğitim sisteminin üstlendiği bu önemli misyonu yerine getirebilmesi için demokrasiyi eğitim sisteminin en önemli kurumları olan okullarda yaşatması gerekir. Zira demokrasinin öğrenileceği en önemli yer okullardır (Okutan, 2010: 940). Okullar genç bireylere demokratik yaşamın sürdürülebilmesi ve geliştirilebilmesi için gerekli olan demokrasiyi ve demokrasiyle özdeşleşen ilkeleri, tutumları, değerleri ve uygulamaları öğretmekle yükümlüdür. Çünkü güçlü ve istikrarlı bir demokrasi hiçbir çaba gösterilmeden kendiliğinden ortaya çıkan bir süreç olmadığı gibi, kendisini öğreten ve devam ettirebilen bir mekanizma da değildir. (Yanıklar ve Elyıldırım, 2004). Bu bağlamda örgün ve yaygın eğitimi toplumun tüm kesimlerine ulaştırılması toplumda demokrasinin yerleşmesinin ön koşuldur. Ayrıca bireylere ulaştırılacak eğitimin niteliği de oldukça önemlidir. İyi ve nitelikli bir eğitim sağlıklı bir siyasal düzeni, iyi bir siyasal düzen ise sağlıklı bir eğitim gerçekleştirebilmeyi sağlar (Varış, 1998: 148).

2.1.4. Demokrasi Eğitimi

Demokrasiyi bir yaşam biçimi olarak benimsemiş toplumların aynı yaklaşımı eğitim kurumlarında da uygulaması gerekir. Eğitim kurumları demokratik nitelik ve becerilerin kazandırılmasında en önemli yerlerdir (Demircioğlu, Mutluer ve Demircioğlu, 2011: 578). Demokrasi ile ilgili nitelikler ilk olarak ailede daha sonra

da bu kurumlarda yaşanılarak öğrenilir. Demokratik kazanımlar insanın düşüncesine yerleşip davranışa dönüşmediği sürece yaşam bulamaz. Bu nedenle bireylere, aileden sonra okullarda demokrasi eğitimi bir yaşam biçimi olarak verilmelidir (Ektem ve Sünbül, 2011: 162).

Demokrasinin fonksiyonlarının ve değerlerinin bireylerde anlayış olarak geliştirilmesi ve toplumda kalıcılığının sağlanması için demokrasi eğitimine ihtiyaç vardır (Özen, Gül ve Gülaçtı, 2007: 124). Demokrasi eğitimi bireylere öncelikle demokrasinin ve onun özünün ne olduğunu ve ne olmadığını öğretmekle başlamalıdır. Eğer bireylerin demokrasiyi içtenlikle benimsemesini istiyorsak, eleştirel ve değerlendirci bir bakış açısıyla onu diğer yönetim biçimlerinden ayırması gerekmektedir (Durmuş ve Demirtaş, 2009: 122). Bu bakış açısını bireylerin kazanması uzun ve zor bir süreç olduğundan okullarda verilen demokrasi eğitiminin niteliği oldukça önemlidir.

Ülkemizde demokrasinin gelişmesi ve kökleşmesi için genç kuşaklara ve halkımıza demokratik davranışların ve demokrasi inancının kazandırılması gerekir. Bu amaçla ülkemizde demokrasi eğitimi ilk olarak 23-31 Ağustos 1949 tarihinde yapılan IV. Milli Eğitim Şurası'nda gündeme gelmiştir. Bu şurada ilk ve ortaöğretimde demokratik bilincin ve demokratik davranışların kazandırılmasına yönelik amaçların yer aldığı yasal düzenlemeler öngörülmektedir. Ayrıca 1739 sayılı Milli Eğitimin Temel Kanunu'nda demokrasi eğitimi Türk Milli Eğitiminin temel ilkelerinden biri olarak kabul edilmiştir (Miser, 1992: 49).

Ülkemizde demokrasi eğitimi yoluyla demokrasi bilincinin kazandırılmasına yönelik yasal düzenlemeler yapılmasına rağmen bu bilincin toplumda, ailede ve bireyde istenilen düzeyde kazandırılmadığı uzmanlar tarafından belirtilmektedir. Bu bilincin oluşmamasında ana sebep olarak verilen eğitimin yetersizliği gösterilmektedir. İyi bir demokrasi eğitimi ile hür ve demokratik bir toplum düzeninin kurulması ve bu toplum düzeninin durağanlaşmadan sürekli olarak gelişmesi sağlanabilir (Özdemir, 2009: 20).

Demokrasi eğitimi, demokrasinin ilgili kavram ve uygulamalarını öğretmek, benimsetmek ve davranışlara yansıtma şartıyla, bireylerin sosyal hayata aktif vatandaşlar olarak katılmalarına yardımcı olmayı amaçlayan bir eğitim alanıdır (Yeşil, 2002: 48). Miser'e göre (1992: 50-51) demokrasi eğitiminin bir yönetim

biçimi olarak sistemi tanıtmanın ve sistemin vatandaşlara yüklediği hak ve sorumlulukları göstermenin yanında, insan ilişkileri üzerinde durması, çatışmaların uzlaşma ya da birleştirme yoluyla çözümlenmesi yönünde beceri ve tutum kazandırması gerekmektedir. Bunu sağlamanın koşulu olarak demokrasi eğitiminin örgün eğitim kurumlarında hayat bilgisi, sosyal bilgiler, sosyoloji gibi derslerin içinde yer alan bir konu olarak değil, bağımsız bir ders olarak okutulması, insan ilişkilerini günlük yaşamdan kesitler verilerek öğretilmesi gerektiğini savunmuştur.

Demokrasi eğitimi öğrencilerin okulda öğrendikleri hemen her şeyle doğrudan bağlantılı hale getirilmelidir. Bu çerçevede demokrasi eğitimi demokratik toplumların nasıl geliştikleri ve başarıya ulaştıkları, demokrasiyi geliştirmeye çalışan toplumların hangi sorunlarla karşılaştıkları, bu sorunları nasıl çözümledikleri, hangi sosyal, ekonomik ve siyasal koşulların demokratik toplumları şekillendirdiği, demokrasinin nerelerde ve neden başarısız olduğu ve bu durumda bireylerin yaşantılarının nasıl etkilendiği ve etkileneceği türünden konuları kapsamalıdır. Ayrıca geçmişte ve günümüzde demokratikleşme sürecinin nasıl geliştiği, dünyada demokrasinin koşullarının neler olduğu, demokrasinin bir alternatifinin olup olmadığı, neden farklı ülkelerde demokrasinin farklı olduğu, demokratik hükümetlerin nasıl organize oldukları, bireysel hakların nasıl korunabileceği gibi konular hakkında doğrudan ya da dolaylı olarak gerekli bilgilerin verilmesi gerekir. Bu yönde verilen eğitim aracılığıyla öğrenciler demokratik bir yaşamı benimsemeye, onu geliştirmeye ve yaşatmaya her zamankinden daha eğilimli olacak ve demokrasinin en iyi yönetim ve yaşam biçimi olduğunun bilincine varacaklardır (Yanıklar ve Elyıldırım, 2004).

2.1.5. İnsan Hakları ve Demokrasi Eğitimi

İnsan hakları düşüncesi demokratik yönetim biçiminin ayrılmaz bir parçasıdır. Demokrasi ve insan hakları kavramları gerek birbirini tamamlaması gerekse birbirlerine olan etkileri sebebiyle karşılıklı bir ilişki içerisindedir. Demokrasi siyasi bir rejim olarak, insan hakları düşüncesinin inşa edildiği ve uygulandığı bir düzendir (Torun, 2007: 416). Demokrasi ile insan hakları ve özel olarak da insan hakları eğitimi birbirinin ön koşulunu oluşturur ve birinin varlığı ötekine bağlıdır (Karakütük, 2001: 12). Bu bağlamda insan hakları eğitimi demokrasi eğitiminden ayrı düşünülemez.

İnsan hakları insanın insan olması nedeniyle sahip olduğu haklardır. İnsan hakları eğitimi ise örgün eğitim kapsamında küçük sınıflardan başlamak üzere tüm düzeylerdeki öğrencilerde insan hakları bilinci ile bu hakları koruma ve yararlanma duyarlılığını geliştirmek amacıyla, uygun içerik ve yöntemlerle verilen eğitimidir (Kepenekçi, 1999: 353). İnsan haklarının korunması, geliştirilmesi ve insanların kendi haklarına sahip çıkabilmesi için bu konuda bilinçli ve duyarlı olması gerekir. Kişilerde insan haklarına ilişkin bu bilinç ve duyarlılığın oluşabilmesi, bu konuda verilecek eğitim yoluyla sağlanabilir (İ. Doğan, 2003: 282). İnsan haklarını bilip tanımanın en etkili yolu eğitimidir. İnsan hakları her insanın kendiliğinden sahip olduğu haklardır, ancak bu haklar kendiliğinden bilinemez ve öğrenilemez. Bu nedenle insan hakları bilgisi için eğitim şarttır. İnsan hakları eğitimi ile kendi hak ve özgürlüklerini tanıyan, başkalarının hak ve hürriyetlerine de saygı duyan bireyler yetiştirmek hedeflenir. Ayrıca bu eğitim ile insan haklarının güvence altına almak ve ihlallerini önlemek, sosyal adalet, barış ve demokrasiyi geliştirmek, insanlarla ilişkide karşılıklı anlayış, hoşgörü ve dayanışma davranışlarını özendirmek amaçlanır (Üste, 2007: 299).

İnsan hakları eğitiminin amaçlarının, bireyleri demokratik bir toplumda yaşamaya hazırlama, demokratik değerleri yaşama ve koruma tutumunun kazanılması üzerine de yoğunlaştığı söylenebilir (Karakütük, 2001: 13). İnsan hakları eğitiminin amaçlarını gerçekleştirebilmesi ve başarıya ulaşabilmesi için ilk olarak okul ortamında sevgi ve saygı temeline dayalı ilişkilerin kurulması ve iletişim sürecinin sağlıklı işletilmesi gerekmektedir. Okuldaki öğrenci, öğretmen, veli, yönetici vb... bütün öğelerin insan hakları değerlerine uygun davranışlar sergilemesi gerekir. Ayrıca okul ve sınıf ortamında insan hakları alanında öğretilenlerle sergilenen davranışlar birbiriyle tutarlı olmalıdır (Kepenekçi, 1999: 359).

İnsan hakları ve demokrasi eğitiminin uygulama ağırlıklı süreç temelli ve yaşantı merkezli olması gerekmektedir. Yani okulda, evde, işyerinde, cadde ve sokakta, tüm sosyal ilişkilerde bireylerin insan hakları ve demokrasinin tüm değer ve ilkelerine yer vermesi, davranışları ile de bunu göstermesi gerekmektedir (Yeşil, 2004: 38).

Demokrasi ve insan hakları eğitimi açısından kuramsal bilgi gerekli olmasına rağmen, eleştirilen ezberci eğitime neden olabileceğinden yeterli değildir. Demokrasi ve insan hakları eğitiminde tutum ve davranış kazandırma boyutu, bilgi

aktarımı boyutundan daha önemlidir. Demokrasi her ne kadar öğrenilebilecek bir yaşam tarzı olsa da salt öğrenme ile kazanılması güç olan bir değerler sistemidir. Bu nedenle bir ülkede demokrasi ve insan haklarına yönelik dersler koymak, yasaları değiştirmek, hak ve özgürlükleri anayasal ve yasal güvencelere kavuşturmak, demokrasiyle ilgili kurumları, değerleri, ilkeleri öğretmek elbette gerekli ve önemlidir, ancak yeterli değildir (Demirtaş, 2008; Okutan, 2010: 939). Örneğin, bir öğretmen öğrencilerinden birini arkadaşlarının yanında küçük düşürürse, istediği kadar demokrasi dersinde demokratik tutum ve davranışlarını, insan haklarını anlatsın, öğrencilerde istenilen nitelikte davranış değişikliği oluşturamayacaktır. Bireyler insan haklarını çiğneyenlere karşı, insan hakları içinde tanımlanan davranışlarla karşı koyabilmelidir (Bilgen, 1994: 3). İnsanların her durum ve koşulda hak ve özgürlüklerini kullanabilir ve savunabilir düzeye gelmesi gerekmektedir. Bu nedenle insan haklarının ve demokratik değer ve davranışların ders konusu yapılarak yetişmekte olan bireylere anlatılmasının yeterli olmayacağı aşikârdır.

Demokrasinin toplumda kökleşmesini, bireylerin demokrasiyi bir yaşam biçimi olarak benimsemesini, insan haklarını bilip uygulamasını istiyorsak, demokrasinin okulun bütün uygulamalarında yaşatılması ve okul çalışanlarının da demokrasiyi özümsemiş bireyler olması gerekmektedir. Bunu sağlayabilmenin en etkili yolu ise eğitimde demokratikleşmenin sağlanmasıdır.

2.1.6. Demokratik Eğitim

Cumhuriyetin kurulması ülkemizin demokratik bir yapıya kavuşmasında dönüm noktasıdır. Cumhuriyetin ilanından günümüze kadar geçen sürede demokrasi eğitiminin teorik ve uygulama boyutunda daha etkili bir biçimde gerçekleştirilebilmesi için çaba harcanmaktadır (Kıncal ve Işık, 2003: 54). Bu uğraşın ana hedefi demokratik bir toplum düzeninin oluşturulmasıdır. Demokratik bir düzende insanlar fiziki, sosyal, kültürel çevrelerini algılama boyutunda en azından “uygulama düzeyinde” demokrat olabilmelidirler. Eğer değilse o toplumun demokratik bir rejime sahip olması, olsa da sürdürebilmesi mümkün değildir. Çünkü böyle bir demokrasi anlayışı demokrasi ilkeleri sözlü, yazılı ve hukuki metinlerle belirtilmiş olmasına rağmen, adı “demokrasi” olan bir rejimi meydana getirir (Bilgen, 1994: 2). Demokrasiyi bir yönetim biçimi olmanın ötesinde bir yaşam şekli olarak gören ülkemizde benimseyeceğimiz demokrasi anlayışı bu olmamalıdır. Benimsediğimiz demokrasi anlayışında bireylerin zihninde köklü bir demokrasi

düşüncesinin yerleşmesi ve demokrasiyi doğal bir davranış ve düşünce biçimi olarak görmeleri hedeflenmelidir (Hotaman, 2010: 31). Bireylerde bu anlayışı yerleştirecek eğitim düzeni ise demokratik eğitimidir.

Demokratik eğitim; amacı, programları ve yöntemleri demokrasinin ilke ve kurallarına göre belirlenen, öğretim çalışmalarında, öğretmen-öğrenci ilişkilerinde, eğitsel etkinliklerde öğrencinin bir birey olarak değerine ve bütünlüğüne inanan, birlikte çalışmaya, karşılıklı hoşgörü ve saygıya önem veren eğitimidir (Türk Dil Kurumu (TDK), 1981, akt. Karakütük, 2001;14-15). Morhayim' e göre (2008;20) ise demokratik eğitim; insan haklarına saygılı, öğrenciler ve diğer çalışanlar arasında eşitlik ilkelerine dayalı; öğrencilerin günlük aktivitelerini planlama ve demokratik karar alma özgürlüklerini onlara tanıyacak şekilde düzenlenmiş geniş bir öğrenme zihniyeti üzerine kurulu eğitsel bir yaklaşım olarak ifade edilmektedir.

Günümüzde demokratik eğitimden anlaşılması gerekenler ise şunlardır (İ. Doğan, 2004: 180-181):

- Demokratik eğitim demokratik bir toplum oluşturma projesidir.
- Demokratik toplum demokratik değerlere sahip insanlardan meydana gelen toplumdur. Dolayısıyla demokratik eğitim öncelikle bireylere demokratik değerlerin benimsetilmesini ve içselleştirilmesini hedef davranış olarak alır.
- Demokratik eğitim, demokratik felsefe ve uygulamayı içerik ve amaçlarıyla programın öncelikle kendi içinde hayata geçiren ve uygulayan bir eğitimidir. Yöneticiler ve uygulayıcılar programdaki bu duyarlılığın farkında olmalıdırlar, aksi takdirde demokrasiye inanmayan uygulayıcıların bu eğitimi başarıyla vermeleri mümkün değildir.
- Demokratik eğitimin başarıya ulaşması için paylaşım, dayanışma, özgecilik, farklılıklara tahammül etme, gerçeğe bağlılık, insana ve düşünceye saygı gibi demokratik değerlerin birey ve ailede tecrübe edilmesi gerekir. Ailede ve birey tarafından tecrübe edilmeyen uygulamalar üzerinden demokratik bir toplum üretilemez.
- Demokratik eğitim bilgiyi merkeze alan, bilgi ile yaşamayı öngören bir eğitimidir.
- Demokratik eğitim günümüzün önde gelen değeri olan bilginin yaygınlaşmasında eğitim hakkını eğitimde fırsat eşitliğinin öncelikli hedefi

olarak kabul eder. Demokratik eğitimde hiç kimseye ve zümreye ayrıcalık tanınmaz, herkes eşit haklara sahiptir.

- Demokratik eğitimin bireyin özgürleşmesinde gerekli yöntemi üretmek durumundadır. Yöntem, yetişmekte olan genç kuşakların kendi yetenek ve becerilerini geliştirmelerini hedef almalıdır.

Demokratik eğitim ortamında bireyler sadece siyasal açıdan değil, yaşamın bütün alanlarında özgür düşünme olanağına sahiptir. Bu olanak çerçevesinde her türlü ders dışı ve içi faaliyetlerin tasarlanması ve düzenlenmesi demokratik ilkelere uygun olarak yapılandırılır. Bu sayede bireylere demokratik düşünme alışkanlığı kazandırılır ve bu beceri sayesinde bireylerin temel ilgi ve becerilerinin gelişimi sağlanır. Özgür düşünme ve karar alma ortamı sayesinde bireyler, yeteneklerini ve becerilerini rahat bir şekilde ortaya koyabilecekleri girişimci bir ruh ve özgüven kazanır (Bakır, 2007: 34).

Demokratik eğitimin demokrasinin özüne ve ruhuna uygun bir eğitim felsefesi ve programına sahip olması gerekir. Diğer taraftan böyle bir eğitimi alan kişilerin hazırbulunuşluk düzeyleri ile kültürel bağlamlarından kaynaklanabilecek uyum sorunlarının da dikkate alınması gerekmektedir. Bu durum demokratik eğitimin önündeki engeller arasındadır. Bir topluma ait değerler, alışkanlıklar, inanç ve anlayışlar ile toplumsal davranış biçimleri yani günlük yaşamı etkileyen kültürel yapı eğitimin niteliğini, ufkunu ve sınırlarını da belirlemektedir. Kapalı bir toplum yapısı içerisinde yetişen bireylerin demokrasi kültüründen yeterli düzeyde yararlanması oldukça güç olmaktadır (İ. Doğan, 2004: 178). Bu nedenle demokrasi kültürüne sahip olmayan toplumlarda eğitimin gücü sınırlıdır. Ancak toplumda istenilen nitelikte demokratikleşmenin sağlanmaması eğitimi demokratikleştirme mücadelesinin önünde de engel teşkil etmemelidir. Eğitim kurumlarının her kademesindeki anti demokratik yapının ortadan kaldırılması için verilen mücadeleden vazgeçilmemelidir (Canbaz, 1998: 15). Ciddi anlamda demokrasi ve özgürlükten söz edebilmek için anti demokratik uygulamaların ortadan kaldırılması gerekir. Özgür ve kendi akıllarını kullanan bireylerin yetiştirilmesi eğitimin demokratikleşmesi ile mümkündür (Chomsky, 2007: 44). Eğitimde demokratikleşme toplumun demokratikleşmesinin bir parçası olarak ele alınmalıdır.

Eğitimin demokratikleşmesi; eğitim hakkından yararlanmanın demokratikleşmesi, eğitimin içeriğinin demokratikleşmesi, yani programların ve ders kitaplarının çağdaş ve bilimsel bir niteliğe kavuşturulması ve eğitimin yönetiminin ve denetiminin demokratikleştirilmesi ile sağlanır (Tanilli, 1992: 100). Eğitim basamağındaki okulun ve kuruluşun yönetim biçimi, eğitim işgörenlerinin ve eğitilenlerin yönetime etkin katılmasını sağlayarak demokratikleştirilir. Eğitimde demokratikleşmenin sağlanabilmesi için ilköğretim eğitiminden geçmemiş her yurttaşın bu eğitimden yararlanması sağlanmalı ve ortaöğretim ve yükseköğretim olanaklarının hızla yaygınlaştırılması gerekir (Başaran, 2000: 22). Ayrıca okulun amaç, yapı ve işlevlerinin ürünü olarak öğrettikleri; insanın öğrenme, düşünme ve davranma özgürlüklerini en az düzeyde sınırlamalıdır. Bunun için eğitim programlarının insan zihninde tortu bırakan öğrenmelerden çok, yeni öğrenmelere, düşünmeye ve bağımsız davranmaya imkân veren öğrenmeleri içermesi gerekmektedir (Bilgen, 1994: 27). Eğitimde demokratikleşme uğraşı eğitim kurumlarını hantal, kalın duvarlı ve çevreye kapalı sistemler olmaktan çıkararak; esnek, duyarlı ve açık sistemler haline dönüştürülmesini sağlar (Uluğ, 1997: 54).

Demokratik toplum düzeninde tüm vatandaşların eğitim hakkından ayırım yapılmaksızın doğrudan yararlanması demokratik eğitimin gereklerinden biridir. Eğitim hakkı demokratik nitelikteki politik sistemin temel koşullarındadır (Şişman, 2006: 293). Anayasa, kanun ve tüzüklerle bu hakkın güvence altına alınması gerekli ama yeterli değildir. Eğitim hakkından yararlanmanın eğitimin her derecesindeki her bireye tanınması gerekir (Tanilli, 1992: 100). Demokratik eğitimin temel bileşenlerinden biri de eğitim yaşamında eşitliğin sağlanmasıdır. Eğitimde eşitlik kavramı fırsat ve imkân eşitliğinden oluşur. Eğitim hakkının kullanılması için eğitimde fırsat ve imkân eşitliğinin gerçekleştirilmesi zorunludur (Başaran, 2000: 21). Eğitimde fırsat eşitliği herkese gerekli eğitimi görebilmesi için devlet tarafından uygun eğitim ve koşulların hazırlanmasıdır. Verilen eğitimin, bireyin yeteneklerini elverdiği yere kadar çıkarabilmesini ve potansiyel gücünü en üst düzeyde üretime dönüştürecek şekilde yapılandırılması gerekir. İmkân eşitliği ise bireye ulaştırılan eğitimde hiçbir kişiye ayrıcalık gösterilmeden denk eğitim verilmesidir (Bilgen, 1994: 11, Uluğ, 1997: 53). Ancak günümüzde modern toplumların sınıflı yapısından kaynaklanan eşitsizliklerin tümüyle ortadan kalkmamış olması, herkese eğitim verilmesine rağmen eğitimde fırsat ve imkân eşitliği düşüncesinin toplumsal

gerçeklik karşısında bazı engellerle karşılaşmakta olduğunu göstermektedir (İ. Doğan, 2004: 180). Kamu kaynaklarının sınırlılığı, kaynak dağıtımında yöreler arası dengesizlikler, ailenin çocuğun eğitime ayıracağı kaynakların yetersizliği, kız çocukların eğitime karşı olan kimi toplumsal değerler, hızla artan nüfus ve eğitim istemi, yerleşim yerinden kaynaklanan sınırlılıklar, hızlı göç ve işsizlik gibi durumlar eğitim eşitliğinin sağlanmasında engel teşkil etmektedir (Uluğ,1997: 53). Toplumsal eşitsizlikleri giderebilecek bir gelişme olarak değerlendirilen demokratik eğitimin hedeflerini yerine getirebilmesi için, bireyi içinde bulunduğu bu eşitsizliklerden koruyarak herkese eğitim hakkının ve yeterli eğitim olanağının verilmesi gerekmektedir.

Bir siyasal sistem olarak demokrasi, varlığını korumak ve devam ettirebilmek için değerlerini topluma kazandırma amacı taşır. Demokratik değerler, demokrasinin yaşama, insanlığa, olaylara ve genel olarak tüm varlıklara bakış açısını yansıtan yönünü ifade eder (Yeşil ve Aydın, 2007: 70). Demokratik değerler, literatürde yer alma sıklığına göre eşitlik, yaşama saygı, özgürlük, adalet, dürüstlük, iyiyi arayış, iş birliği, özgüven, hoşgörü, duyarlılık, sorumluluk, farklılıkları kabul etme, güvenlik, barış, gelişim, mükemmellik ve etkililik olarak belirtilmektedir (Kıncal ve Işık, 2003: 55). Demokratik bir toplumun ve kurumların yaratıcısı olan demokratik eğitim, bu demokratik değerleri taşıyan ve aynı zamanda bireylere aşıl原因an bir eğitim dizgesidir (Aydoğan ve Kukul, 2003: 23). Demokratik eğitim ile bireylerin demokratik değerleri özümsemesi amaçlanmaktadır. Demokratik değerler bireylere doğuştan kalıtsal olarak gelmeyip yaşanılarak kazanılır. Bu değerler, bireylerin düşüncelerine yerleşip, kişiliğine, bakış açısına ve davranışlarına yön vermelidir. Bireylerin bu değerlerin farkına varması, benimsemesi, yeni değerler üretebilmesi ve davranışlarıyla da gösterebilmesi için demokratik değer ve davranışların ilk olarak ailede daha sonra da eğitim kurumlarında bireylere yaşatılarak kazandırılması gerekmektedir (Yeşil ve Aydın, 2007: 71, Ektem ve Sünbül, 2011: 162).

2.1.7. Demokratik Okul

Bir toplumda demokrasinin iyi işlemesi için üç önemli kurum bulunmaktadır. Bunlar devlet, aile ve okuldur. Demokrasinin bir yaşam biçimi olabilmesi için devlet ve aile kadar okulun da demokratik değer ve ilkelere uygun olarak yönetilmesi gerekir (Karakütük, 2001: 20). Okullar demokratik kurallara göre işlemediği takdirde demokrasi düşüncesinin zihinlere yerleşmesi imkânsızdır. Bu nedenle okullarda

demokrasi yaşanılarak öğretilmelidir. Şişman'a göre (2006: 298) demokratik okullar, paylaşılan ortak amaçların ve kamu yararının ön planda tutulduğu, program geliştirmede okulla ilgili kesimlerin beklenti ve ihtiyaçlarının gözetildiği, öğrenme öğretme sürecinde ayrımcılık karşıtı ve eşitliğe dayalı uygulamaların olduğu, katılımcı süreçlerin yer aldığı, okul dışındaki her türlü haksızlıklara karşı sosyal sorumluluk bilincinin geliştirildiği kurumlardır.

Okullarda demokrasiyi hayata geçirebilmek için okul yaşamı içinde demokratik yapı ve süreçler yaratılmalı ve bireylere demokratik deneyimler kazandıracak bir müfredat programı meydana getirilmelidir. Demokratik okullarda okulla doğrudan ilgisi olan herkes, karar verme süreçlerine geniş katılım hakkına sahiptir. Sadece komisyonlar, kurullar ve okul çapında karar verme yetkisine sahip olan gruplar (öğretmenler, yöneticiler) değil, öğrenciler, veliler ve diğer okul çalışanları da karar verme sürecine katılır. Ancak demokratik okullarda okul işlerine geniş katılım düşüncesi sadece bireyleri katılıma davet etmek anlamına gelmez, aynı zamanda bireylere söz sahibi olma, eleştirel bir şekilde katılma ve tam anlamıyla bilgilendirilmiş olma hakkını da verir. (Apple ve Beane, 2011: 35-39). Okul paydaşlarının özellikle okul politikaları ve öğretim programlarının belirlenmesi sürecine katılımı demokratik bir okul ikliminin yaratılmasında oldukça önemlidir (Akın ve Özdemir, 2009: 187).

Eğitimin temel kurumu olan okulların toplumun bir modeli olarak kendi kendilerini yöneten gerçek bir toplum olması gerekir. Okul toplumsal yaşamı kendi içerisinde uygulayarak, demokrasinin yaşanmasına ve yaşatılmasına ön ayak olmalıdır. Okulun bireylere gerçek bir toplum olduğu hissini verecek bir yapıya sahip olması gerekir. Bu çerçevede okul içerisindeki bütün alanların- laboratuvarlar, uygulama alanları, oyun ve eğlence alanları gibi- gerçek bir toplumda her ne varsa imkân dâhilinde demokratik yaşama uyarlanması gerekmektedir (Bakır, 2007: 41-42). Okuldaki demokratik deneyimler sonucunda elde edinilen kazanımlar sayesinde birey, dışarıdaki yaşama uyum sağlar ve zorluklara karşı hazırlıklı olur.

Demokratik okulların oluşturulma sürecinde merkezi yönetim yerine yerinden yönetim anlayışı benimsenmelidir. Bunun için Schou'a göre (2001, akt. Zencirci, 2003: 35) demokratik okul yapısının oluşturulma sürecinde okulların programlarına dış etkilerin azaltılması, okulların toplumdaki çoğunluğun baskısından korunması, eğitim kararlarının alınmasında tüm vatandaşların eşit politik güç kullanımı

sağlanması ve eğitim programı, öğretmen yetiştirme ve öğretim yöntemleri merkezi yönetimin etkisinden bağımsız hale getirilmesi gerekmektedir. Okulun kendi işlerinde kendi kendisini yönetmesi esas alınmalı ve okullarda karşılaşılan sorunlar konusunda yetki, merkezi yönetimden alınıp okul yöneticilerine verilmelidir. Böyle bir yaklaşım sorunların çözümünü kolaylaştırır. Okul yöneticilerine bu yetkini verilebilmesi için eğitim yönetimi alanında yetişmiş kişilerin yönetici olarak seçilmesi ya da atanması ve öğrencilerin, öğretmenlerin ve velilerin de yönetime doğrudan katılımı gereklidir. Bu durum demokratik eğitim açısından son derece önemlidir (Karakütük, 2001: 23). Tanilli' ye göre (1995: 146-147) özerk ve demokratik bir üniversite için "yönetime katılım" idari, mali ve akademik olmak üzere üç temel özerkliğe dayanır. Akademik özerklik, öğretim üyelerinin özgür bir çalışma ortamı içinde araştırma, yayın ve eğitimlerini sürdürebilmesi ve eğitimde izleyecekleri yöntem, felsefe ve siyasal yaklaşımlarında bağımsız olabilmeleridir. Mali özerklik, üniversiteye ayrılan bütçenin kullanılmasında seçilmiş yönetime tam yetki ve sorumluluğun verilmesidir. Demokratik işleyişin gerçekleşmesinin ön koşulu ise idari özerkliktir. Yani üniversitenin yönetimi doğrudan üniversiteyi oluşturan öğeler, öğretim üyeleri, öğrenciler ve çalışanlar tarafından yapılacak olan seçimlerle belirlenmelidir.

Levin'e göre (1998) demokratik bir okulun taşıması gereken özellikler şunlardır:

- Ahlaki ve ilkel sorunlar teknik olanlardan üstün tutulmalıdır.
- Nedenler ve bilgi, görev sıralaması ve yetkinin üstünde olmalıdır.
- Okuldaki her şey soruya açık olmalı ve eğer kabul edilebilecek nedenler varsa değişikliğe gidilmelidir.
- Farklı görüş ve düşünceler saygı ve hoşgörü ile karşılanmalı, başkalarının düşünceleri anlamaya çalışılarak, onların da doğru olabileceği akıldan çıkarılmamalıdır.
- Okul toplumunda herkes okulda katılıma sadece hoşgörüyle yaklaşmamalı, aynı zamanda katılımı sağlayabilmek için aktif olarak rol üstlenmelidir.
- Okulda farklılık ve çeşitliliğe saygı gösterilmelidir.
- Okul yetkinin ve gücün alternatif kaynaklarını kabul ve teşvik etmelidir. Bazı konularda iyi olanların konum ve statülerine bakılmaksızın yetenekleri ve katkıları takdir edilmelidir (akt. Güven ve Akkuş, 2004: 220-221)

Demokratik Eğitim Kurultayı'nda demokratik okulun belli başlı özellikleri ise; öğrenci merkezli olması, çok çeşitli dersleri içermesi, sosyal, kültürel, sanatsal ve sportif etkinlikler sunması, okul çalışanları arasında mesleki etkileşim ve dayanışmanın olması, yoğun hizmet içi eğitimin yapılması, okul yönetiminin etkili ve demokratik olması, yaratıcı sorun çözme becerileri kazandırması, çevreye açık olması, okullar arası işbirliği, eşgüdüm ve iletişim düzeni sağlaması ve eğitim teknolojilerini etkili kullanması şeklinde belirlenmiştir (Eğitimsen, 1998: 52). Demokratik okulun sahip olduğu bu özellikler öğrencilerin yetenek ve kapasitesini üst düzeyde geliştirebilmesinde oldukça etkilidir.

Avrupa Konseyi tarafından geliştirilen bir projede “demokratik okul” kapsamında Avrupa okulları için aşağıdaki standartlar geliştirilmiştir (akt. Şişman, 2006: 296-297):

- Herkes bireysel bir ayrımcılık yapılmaksızın eşit muamele görme hakkına sahiptir. Herkes herhangi bir engelleme ve ayrımcılık riski taşımaksızın konuşma hakkına sahiptir.
- Okul toplumunun bütün üyeleri güvenli ve barışçıl bir okulda öğrenim görme hakkına sahiptir. Herkes pozitif bir öğrenme ve bireysel gelişim ortamının oluşturulmasına katkıda bulunma hakkına sahiptir.
- Okul toplumunu oluşturan insanlar herkesin bireysel hak ve sorumluluklarının farkında olduğundan emindir.
- Demokratik okulda öğretmen, öğrenci, veli ve okul toplumunun diğer üyelerinin temsil edilmesine dayalı demokratik seçim ve karar verme süreçlerine sahip olup bütün üyeler oy verme hakkına sahiptir.
- Demokratik bir okulda çatışmalar zorlayıcı olmayan yöntemlerle, okul toplumunun bütün üyelerinin işbirliğine dayalı yapılandırılmış yollarla çözümlenir. Her okul danışmanlık ve arabuluculuk yoluyla çatışmayı önleme ve çözme konusunda eğitim görmüş personel ve öğrencilere sahiptir.
- Okul, içinde bulunduğu toplumun bir parçasıdır. Okulla ilgili problemlerin önlenmesinde ve çözümünde toplumdaki paydaşlarla işbirliğine gidilir.
- Her türlü baskı ve şiddet öğrenciyle ya da okul toplumunun herhangi bir üyesi ile ilgili olmasına bakılmaksızın ivedi olarak araştırılır ve önlenir.

Demokratik eğitim özgür, sorumluluk sahibi, yaratıcı ve özgün bireyler yaratabilmek için, bireylerin kendi hayatlarını ve özellikle de okul hayatlarını kendi kendilerine yönetmeleri ilkesini kabul eder. Bu çerçevede demokratik okullarda bireylerin, kişisel, sosyal ve çevresel sorumluluk bilinci kazanması oldukça önemlidir. Kişisel sorumluluk bilinci çocuğun, okul gibi önemli bir kurumda ve eğitim gibi önemli bir konuda kendi hayatları ile ilgili kararları kendilerinin almaları ve sonuçlarına kendi başlarına katlanma sorumluluğunu taşıması demektir. Sosyal ve çevresel sorumluluk bilinci ise çocuğun içinde yaşadığı doğaya saygı duyarak, onu koruyarak yaşaması, sadece tüketen bireyler olmak yerine üretken olarak faaliyet göstermesi, çevre, kirlilik ve ekolojik denge gibi konularda duyarlı olmasıdır (Morhayim, 2008: 24). Okulların bireylere bu sorumluluk bilincini kazandıracak yaşantılar sunması gerekir.

Demokratik eğitimde okullar farklı etnik kökene, dine ve ekonomik gelir düzeyine sahip bireyler arasında herhangi bir ayırım gözetmeksizin fırsat ve imkân eşitliği ilkesine dayalı bir yapıya sahip olmalıdır. İnsanlar doğal olarak benzer özelliklere fakat farklı yeteneklere sahiptir. Dolayısıyla her bireyin kendi bireysel yetenekleri doğrultusunda ancak toplumsal değerlerin de gözetildiği bir ortamda eğitim görmeleri gerekir. Demokratik okul farklı sosyal sınıflara mensup bireylere özgür bir ortamda ortak ilgi alanları oluşturarak, kişisel yeteneklerini geliştirmelerine olanak tanır (Bakır, 2007: 34-38). Ayrımcılıktan uzak, içindeki bireylere eşit olanakların tanındığı okul ortamı demokratik eğitim açısından oldukça önemlidir.

Demokratik okullarda öğrenciler demokrasi ve insan haklarını ve bu hakları kullanmayı öğrenmelidir. Bu amaçla öğrencilere içi boş demokrasi tanımları ve çeşitli kavramlar ezberletmek yerine okulda demokrasinin ve insan haklarının yaşama geçirilmesine ve bu kavramların yaşanılarak öğrenilmesine çalışılmalıdır. Bunu gerçekleştirebilmek için okul çalışanlarının gerçek manada demokrasi ve insan haklarını savunan, bunları sadece kendisi için değil, herkes için talep eden demokrat bireyler olması gerekmektedir. Okulların işleyişinde öğrencilerin hak, adalet, özgürlük gibi kavramlara önem verildiğini görmeleri gerekir (Demirtaş, 2008).

Toplumumuzda demokrasi söylemlerine yer verilmesine ve demokratik yaşam biçiminin ancak demokratik deneyimlerle öğrenilebileceğine dair bir öngörü oluşmasına rağmen okullar hala dikkat çekecek şekilde antidemokratik kurumlardır. Demokrasi insanlar arası işbirliğini vurgularken hala pek çok okulda notlar,

dereceler, kaynaklar ve programlar vb. için rekabet teşvik edilmektedir. Demokraside kamu yararının gözetilmesi önemli iken, yine pek çok okulda kişisel çıkarlara dayalı bireysellik vurgulamaktadır. Ayrıca demokrasi farklılıkları ödüllendirirken, çoğu okulda en güçlü olanların ilgi ve istekleri karşılanırken, daha az güçlü olanlar görmezden gelinmektedir. İşte demokratik okullar yarışmanın değil, işbirliği ve dayanışmanın vurgulandığı, öğrencilerin diğerlerine yardımcı olarak yerel toplumun yaşamını geliştirmeye cesaretlendirildikleri düzenlemeleriyle diğerlerinden ayırt edilir. (Apple ve Beane, 2011: 40-43).

2. 1. 8. Demokratik Okul Yöneticisi

İnsanın insanı yönetmeye başladığı tarihin ne zaman ortaya çıktığına ilişkin bir görüş birliği olmamasına rağmen bazı kaynaklar insanların yerleşik düzene geçtiği tarihi yönetimin başlangıcı olarak kabul eder. Bu varsayımdan hareketle insanlar bundan on bin yıl önce kendilerini yönetmeye başlamışlardır. Okulu yönetmek ise deneyimle kazanılan bir yeterlik alanı olarak görülmektedir. Ancak bireylere hiçbir eğitim vermeden yönetimin ilke ve kurallarının sadece denenerek, kendiliğinden ortaya çıkmasını beklemek hem yöneticileri sıkıntıya sokacak hem de okulu büyük zarara uğratacaktır (Başaran, 2000: 32). Bu nedenle okul yöneticileri eğitim yönetimi alanında uzmanlık ve yeterliğine göre göreve gelmelidir. Okul yöneticileri eğitim yönetimi alanında eğitim görmüş olanlar arasından atanmalı veya bu özellikleri taşıyanlar arasından öğretmenlerce seçilmelidir (Karakütük, 2001: 34).

Okul yönetiminin yapısı ve yöneticilerin mesleki ve kişisel özellikleri eğitimin niteliğini etkilemektedir. Okul atmosferi içerisinde öğrencileri ve öğretmenleri karar verme sürecine katan yöneticiler başarılı olmaktadır. Katılım demokrasinin gereğidir. Okul yönetiminde oluşturulan demokratik yapıyı öğretmenler sınıflarına, öğrenciler de daha sonra tüm yaşamlarına yansıtabileceklerdir. Okul etkinlikleri yoluyla kazanılan demokratik davranışlar bireyin yaşam şekline dönüşecektir (Varış, 1998: 168). Bu nedenle okulda yöneticilerin; ilk olarak insan haklarına saygılı, insana dönük çalışmayı kendilerine ilke edinmiş, çağdaş düşünebilen, okulun tüm zorluk ve imkânlarını paylaşabilen kişiler olmaları gerekir (Karadağ, Baloğlu ve Yalçınkayalar, 2006: 68). Demokratik bir okul yöneticisi, okulu amaçlarına ulaştırabilmek için çevresinde bulunan insanları kendisine yardımcı insanlar olarak görür. Birlikte çalıştığı kişilerin fikirlerine değer verir ve onların hatalarını bulmaktan kaçınır. Ayrıca yapılan işlere eleştirel bir bakış açısıyla bakılabilmesi için sık sık soru sorar

ve değerlendirilmesine zemin hazırlar. Her zaman için tek doğrunun olmadığı fikrini benimser. Alınan kararların okulda çalışan bütün paydaşların kararı olmasına önem verir (İlgar, 1996, akt. Karadağ ve diğerleri, 2006: 69). Bu özelliklerin tam tersi şekilde yönetilen okullardaki öğrencilerde daha çok otokratik davranışların oluştuğu ve çeşitli disiplin sorunlarının gözlemlendiği görülmektedir.

2.1.9. Demokratik Öğretmen

Demokratik okullar her şeyden önce demokratik kişilerce amaçlarına ulaştırılır. Demokratik düşünce yapısına sahip olmayan bireylerin demokratik insan yetiştirmeleri mümkün olmadığı gibi, bu anlayışa sahip kişilerce yapılan eğitimin de demokratik olması beklenemez. Bu çerçevede demokratik okul demokratik değer ve kültürü içselleştirmiş yönetici, öğretmen ve diğer personelin bir arada bulunması ile öğretimini gerçekleştirebilir (Aydoğan ve Kukul, 2003: 24).

Demokratik bir eğitim ortamında öğretmenlerin demokratik yurttaşlık ve becerileri konusunda –açıklık, farklılıklara saygı, çatışmaları barışçıl yöntemlerle çözme ve görüşlerini neden ve kanıtlarla destekleme yoluyla –öğrencilerine model olması gerekmektedir. Ayrıca öğretmenlerin herkesin sınıf topluluğunun eşit üyesi olarak kabul edildiğini hissettiren, öğrencilerin görüşlerini alaya almadan serbestçe ifade edebilmesini sağlayan, tehditten uzak, destekleyici öğrenme ortamları yaratabilmelidir (Frank ve Huddleston, 2011: 19). Ancak geleneksel anlayışa sahip öğretmenler için bu durumu oluşturabilmek çok kolay değildir. Geleneksel yaklaşıma alışkın öğretmenler aşağıdaki davranış ve uygulamalara sahiptir:

- Öğretmen öğretir, öğrenciler ders alır.
- Öğretmen her şeyi bilir, öğrenciler hiçbir şey bilmez.
- Öğretmen düşünür, öğrenciler hakkında düşünülür.
- Öğretmen konuşur, öğrenciler uslu uslu dinler.
- Öğretmen disipline eder, öğrenciler disipline sokulur.
- Öğretmen seçer ve seçimini işleme koyar, öğrenciler de buna uyar.
- Öğretmen yapar, öğrenciler de öğretmenin eylemi ile yapma yanılısamasındadırlar.
- Öğretmen müfredatı seçer ve öğrenciler buna kendilerine danışılmamasına rağmen uyarlar.

- Öğretmen bilginin otoritesini kendi mesleki otoritesiyle karıştırır ve bu otoriteyi öğrencilerin özgürlüğünün karşıtı olarak görür.
- Öğretmen öğrenme sürecinin öznesi, öğrenciler ise sadece nesnedir (Freire, 2008: 50).

Bu anlayışa sahip öğretmenlerin demokratik yaşama biçimini benimsemeleri ve okul yaşamına uyarlamaları çok zordur. Bu nedenle başta öğretmen yetiştiren kurumlar olmak üzere, tüm eğitim kurumlarında öğretmenlerin demokratik yaşayışın temsilcileri olmaları için antidemokratik düşünce yapısının ve uygulamaların yok edilmesi gerekmektedir. Öğretmenlerin yeni neslin demokrat yurttaşlarını yetiştirebilmeleri için öncelikle kendilerinin demokratik tutum ve davranışlarına sahip olması gerekir. Bu bağlamda demokratik bir eğitim düzeninde öğretmenlerin;

- Meslek bilgisi ve genel kültür boyutlarında yeterli donanımına sahip olması gerekir. Bunun yanı sıra kişiliğiyle de demokratik tutum ve davranışları gösteriyor olması gerekmektedir.
- Alanına ilişkin temel bilgileri ve bu bilgileri işleme yollarını bilmesi, alanındaki bilgileri üst düzeye çıkarması, alanı ile ilgili müfredat programları hakkında bilgi sahibi olması gerekir. Alanında yeterli olan öğretmenin özgüveni sınıfa yansıyacak ve demokratik olmayan tutum ve davranışlardan sakınacaktır.
- Mesleki yeterlilikte özellikle öğrenci psikolojisini bilmesi, iletişim kurabilme becerisi ve sınıf yönetimi konusunda yetişmiş olması gerekmektedir (Erdem, 2006).

Öğretmenlerin bu donanıma sahip olması için öğretmen yetiştiren kurumların öğretmen adaylarını meslek, alan bilgisi ve genel kültür alanlarında yeterli donanıma sahip olacak nitelikte yetiştirmeleri gerekir. Ayrıca öğretmenleri yetiştiren eğitim elemanları demokratik tutum ve davranışlar sergileyerek öğretmen adaylarına örnek olması gerekmektedir.

Öğretmenler, demokratik yönetimin ve demokratik yaşama biçiminin temeli oluşturan anlayış, tutum ve idealleri geliştirmede uygun ortam ve koşullar hazırlamaya en uygun kişidir. Bu nedenle öğretmenlerin demokrasinin temel değerlerinden haberdar olması, bu değerleri sadece kendi hayatında değil, öğrencilerin hayatları üzerinde de ne kadar etkili olduğunun bilincinde olması

gerekir. Öğretmenler demokratik ilkelere verdiği değeri sadece sözleriyle değil, davranışlarıyla da göstererek demokratik yaşamın en büyük destekçisi olmalıdır (Genç, 2006: 44). Demokrat yurttaşlar yetiştirmenin tek yolu demokratik eğitim ortamıdır. Bu eğitim ortamının en etkili öğesi ise öğretmenlerdir. Demirbolat (1999: 232) öğretmenlerin bu önemli görevi yerine getirebilmesi için bireyselleştirmeyi başarması, öğrencilere bağımsız düşünme alışkanlığı kazandırması ve demokratik iletişim ortamı yaratması gerektiğini ifade etmiştir. Öğretmen, öğrencinin özgür bir ortamda kendini tanıyarak geliştirmesi, özgürce düşünmesi, düşüncelerini ifade etmesi ve herhangi bir konu hakkında düşünmeye yönelmesi için demokratik bir iletişim ortamı yaratmalıdır. Sağlıklı bir iletişim ortamı bireyin benlik gelişimine ve bağımsız düşünebilme alışkanlığı kazanmasına olumlu katkı sağladığı gibi güçlü demokrasilerin ihtiyaç duyduğu tartışan ve uzlaşabilen nesillerin yetiştirilmesi için de önemli bir süreçtir. Demokratik bir iletişim süreci için öğretmenin öncelikle öğrencisini tanıması, onun ihtiyaçlarını, isteklerini, amacını bilmesi ve onu anlaması gerekmektedir.

Varış' a göre (1998, 157) öğrencilerde demokrat davranışlar geliştirmek üzere olumlu bir sınıf atmosferi oluşturmada, öğretmen tutumları ve öğretmen davranışları oldukça önemlidir. Demokrasiyi savunan, demokrasiye inanan, demokratik tutum ve davranışlara sahip öğretmenler öğrencilerinde demokrat davranışlar geliştirebilir. Tezcan'a göre (1996: 332) demokratik öğretmen davranışları şunlardır:

1. Öğrencilerin düşünce ve duygularına önem verir ve sınıfındaki öğrencilere güven duyar.
2. Eleştirilere önem vererek bu davranışı teşvik eder.
3. Değerlendirmelerinde objektif davranır.
4. Dersin asıl hazırlayıcısı ve yürütücüsü olarak öğrencileri görür, kendisi ise sadece yardımcıdır.
5. Öğrencilerin grup halinde çalışmalarını sağlar, sorumluluğu gruba yükler.

Bu özelliklere sahip olan öğretmenler, öğrencilerinin kendi başına araştırma ve karar verme alışkanlığı kazanmasını sağlar. Öğrencilerde istenilen nitelikte kalıcı ve anlayarak öğrenme sağlanır. Öğrencide gerçek bir disiplin duygusu oluşur.

Öğrenciler arasında yardımlaşma, sorumluluk ve güven duygusu gelişir (Tezcan, 1996: 332).

2.1.10. Demokrat Öğrenci Davranışları

Demokrasi özelliği gereği deneyimlerle öğrenilebilen bir yaşam biçimi olduğundan, eğitim kurumlarında demokratik davranışlara sahip bireyler yetiştirebilmesi için bireylere okulda buldukları sürece demokratik bir eğitim sunulması zorunludur. Okulda uygulanan bu eğitimle bireylerin demokrasiyi yaşayarak öğrenmesi ve demokrasiye uymayan davranışlarını düzelterek kendini geliştirmesi sağlanır (Başaran, 1987: 112). Bu amaç doğrultusunda demokrasinin uygulamada deneyimlenmesi için, öğrencilerin özellikle kendi öğrenme ve davranışları konusunda daha fazla sorumluluk üstlenmesi gerekmektedir. Bu nedenle sınıf kurallarının hazırlanması, sorunlu davranışların çözülmesi, tartışılacak soruların seçilmesi, araştırma konularının seçimi, öğrenme hedeflerinin belirlenmesi, kendi ödevlerinin ve diğer öğrencilerin ödevlerinin değerlendirilmesi, öğretme ve öğrenme yöntemlerinin değerlendirilmesi, okulun iyileştirilmesi, ders dışı etkinlikler, sosyal tesisler, sınavlar, sınıf gruplamaları gibi konularda öğrencilere sorumluluk verilmeli ve ilgili etkinliklere katılması sağlanmalıdır. Bu sayede öğrenciler hem başkalarının görüşlerini dinleme hem de kendi düşüncelerini anlatma, geliştirme fırsatı bulabilmektedir. Öğrencilerin bu yönde katılımını sağlayabilmek için okulda öğrenci kulüpleri, öğrenci konseyleri, çeşitli komiteler, çalışma ekipleri, öneri kutuları gibi yapı ve mekanizmaların bulunması ve etkin olarak faaliyet göstermesi gerekmektedir (Frank ve Huddleston, 2011: 19).

Demokratik eğitimin en önemli işlevlerinden biri öğrencilere özgür düşünme yetisini kazandırmasıdır. Ancak mevcut eğitim sisteminde öğrencilerin kendilerine ve topluma ilişkin konularda ve sorunlarda düşüncelerini söyleyebilecekleri bir ortam okullarda oluşturulamamaktadır. Öğrenciler zamanlarının büyük bir kısmını kitaplarda başkalarının düşüncelerini öğrenmeye ayırmakta ve öğrendiklerinin büyük bir kısmı ise bilgi düzeyinde kalmaktadır. Bu nedenle öğrenciler düşünce üretmeye fırsat bulamamaktadırlar. Aynı zamanda okullarda düşüncelerini özgürce ifade edebilen bireyler yetiştirmek yerine uslu, istenileni yapan, suskun, derslerin dışında bir konuyla ilgilenmeyen, okumaya veya araştırmaya eğilim göstermeyen öğrenciler yetiştirmek tercih edilmektedir. Bu yetiştirme biçimi bireyleri demokrasiyle bağdaşmayan bir hoşgörüsüzlüğe itebilmektedir. Demokratik eğitimle bireylerde

istenilen nitelikte düşünme yoluyla yeni düşünceler üreten, düşüncelerini rahatlıkla ifade edebilen bireyler yetiştirmek mümkündür. Bunu sağlayabilmek için ilkokulda kelimeler arasında ilişki kurma yoluyla ve verilen durumlarla ilgili hayal kurma yoluyla düşünce üretmek ve bunları resimle, sözle, melodiyle ifade etmek suretiyle yapılabilir. Sınıflar ilerledikçe olaylar, olgular ve ilkeler verilerek düşünce üretimi alıştırmaları yapılabilir. Daha sonra bilinen olguları ve ilkeleri kullanarak yeni fenomenleri açıklama ve hipotez geliştirme alıştırmaları yapılabilir. Orta öğretimde ise düşünme süreci sınav sorularını uygun nitelikte hazırlayarak, araştırma projeleri yaptırarak ve bilinenlerden yeni sentezler istenerek düşünce üretimi alıştırmaları yaptırılabilir (Başaran, 1987: 112; Bilgen, 1994: 35-36).

Demokratik eğitim özgür, sorumluluk sahibi, yaratıcı bireyler yetiştirebilmek için bireylerin kendi hayatlarını ve özellikle de okul hayatlarını kendi kendisine yönetebilme prensibini kabul eder (Morhayim, 2008: 24). Aynı zamanda öğrencilerin demokrasiyi okulda yaşaması için de kendi kendilerini yönetmeyi öğrenmesi gerekmektedir. Bunun için çeşitli kurullarda öğrenci temsilcileri bulunmalıdır. Öğrenci temsilcilerinin seçimi demokratik yollarla yapılmalıdır (Karakütük, 2001: 24). Bu amaç doğrultusunda öğrencilerin okulda demokratik ortamı yaşayabilmeleri için 2004 yılında “Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi (DEOM Projesi)” uygulamaya konulmuştur. Bu proje ile öğrencilerde demokrasi kültürünün yerleşmesi ve demokrasiyi koruyup geliştiren bir neslin oluşturulması hedeflenmiştir. DEOM Projesi ile öğrenciler demokrasinin içerdiği değer ve davranışları yaparak- yaşayarak öğrenme fırsatı bulmaktadır. Bu nedenle proje demokrasi ile özdeşleşen değer ve tutumları özümseme ve davranışa dönüştürme bakımından oldukça önemli bir uygulamadır. (Gömleksiz ve Cüro, 2011: 64). Öğrenciler okulla ilgili konularda öğrenci meclisi yoluyla sürece dâhil edilmektedir. Öğrenci meclislerinde oy kullanılması, komisyonlar oluşturulup, toplantılar yapılması okulda demokrasi kültürünün oluşmasını sağlamaktadır. Okullarda demokrasi kültürünün oluşabilmesi için okul kurallarının demokratik ilkelere dayalı olması gerekir. Öğrenciler okulun işleyişinde bu kuralların demokratik olduğunu yaşayarak öğrenirler (Metin, 2006: 46).

Okullar sadece öğretim yapılan yerler değil, yönetim faaliyetlerinin de görüldüğü yerler olduğundan okulların sayısal olarak en büyük parçasını oluşturan öğrencilerin yönetime katılmaları gerekir. Öğrencilerin okul yönetimine katılımı ile haklarını

bilen ve kullanan, toplumsal sorunlara duyarlı bireyler yetiştirilebilir. Düşünceleri sorulan ve faaliyetlere katılan öğrenciler değerli olduklarını hissederler. Böylece öğrencilerin okula aidiyet duyguları artar. Aynı zamanda özgüven eksikliğinden kaynaklanan motivasyon sorunları ortadan kalkar ve başarı artar (Kamburoğlu, 2009: 37- 38).

2.1.11. Demokratik Eğitimde Velinin Rolü

Bir okulun çevresiyle olan ilişkisi genellikle demokratik eğitim açısından en az dikkate alınan ancak önemli bir role sahip olan kaynaktır. Okullar daha çok ve haklı olarak öğrenciye odaklanırken, kapılarının dışındaki çevreyle sıkı bir bağ içinde olmanın taşıdığı demokratik potansiyelin farkına varamamaktadır (Frank ve Huddleston, 2011: 22). Okulun çevreyle ilişki kurmasının en önemli araçlarından biri okul aile birliğidir. Milli Eğitim Temel Kanunu'na göre okul aile birliği kurulması zorunludur. Yönetmeliğe göre okul aile birliğinin amacı, öğrencilerin eğitiminde okulla aile arasında iş birliğini sağlamak, çatışmaları önlemek, öğrencinin eğitimi için gereken sorumlulukları paylaşmak, öğrenci velilerini eğitim konusunda aydınlatmak; velilerin bilgi ve becerisinden eğitim için yararlanmak ve karşılıklı yardımlaşmayı sağlamaktır. Yönetmelik okulun aileyle hangi konularda işbirliği yapacağını belirtmektedir. Ancak bu konuda yapılan gözlem ve araştırmalar okul aile birliklerinin etkili çalışmadığını göstermektedir (Başaran, 2000: 46). Bu durumun en önemli nedeni okul aile birliklerinin okulların para toplaması için bir araç olarak kullanılmasıdır. Bu nedenle velilerin toplantılara katılımı azalmaktadır. Bu durumun önüne geçmek için okul aile işbirliğinin ekonomik kaynak sağlama aracı olmaktan çıkarılıp eğitimle ilgili kararlara katılma şekline dönüştürülmesi gerekir. Bu noktada okulla ilgili alınacak kararlarda velinin katılımı asla küçümsenmemeli ve ihmal edilmemelidir (Bozan, 2011: 47). Demokratik bir okulda kararların sonuçlarından etkilenen, karar konusunda uzmanlığı olan ve kararı uygulama sorumluluğu olan herkesin karar sürecine katılması zorunludur (Kartal, 2008a: 24). Eğitim sürecinde başarıya ulaşmanın temel ayaklarından biri olan veli katılımının sağlanmaması başarının sekteye uğramasına neden olur. Karakütük'e göre (2001: 36) velinin katılmadığı bir eğitimin başarıya ulaşması beklenmemelidir. Velinin katılımının sağlanması için okullarda sınıf annesi uygulaması yerine sınıf/ şube veli temsilcisi sistemi yaygınlaştırılmalıdır Ayrıca veli temsilcileri velilerce ilgili sınıf veya şubelerin velileri arasından seçilmelidir. Okul Aile Birliği Yönetim Kurulu, sınıf veli

temsilcisi ile de belli dönemlerde toplantılar yapılmalıdır. Bunun yanı sıra Okul Aile Birliği Yönetim Kurulu'na bağlı bir de Bilim Kurulu oluşturulmalıdır. Bilim Kurulu, çevrenin de yapısı dikkate alınarak özellikle veliler içindeki bilim adamları, eğitim yöneticileri, öğretmenler, sosyologlar, psikologlar, hekimler başta olmak üzere çeşitli mesleklerdeki gönüllülerden oluşturulmalıdır. Bilim Kurulu okulda karşılaşılabilecek sorunların çözümünde ve meslekleri ile ilgili hizmetleri okul ve öğrencilere de sunabilir.

Velilerin katılımının sadece yapılan toplantılara katılımdan ibaret kalmaması için okulla veli arasındaki iletişimin güçlendirilmesi ve okulların velilerin katılımı için cazip hale getirilmesi gerekmektedir. Veli katılımını arttırmak için okuldaki toplantıların tüm velilere açık yapılması okul-çevre uyumunda olumlu destek sağlayacaktır. Ayrıca velilerin okulda aldıkları kararların uygulanmasını görebilmesi ve bu konuda bilgilendirilmesi onların okula karşı ilgisini arttıracaktır (Kartal, 2008: 29). Okul ve aile arasında oluşan güven duygusu okul-aile iş birliğini sağlayarak, öğrencilerin akademik başarılarını arttırmada ve okulun etkililiğini sağlamada önemli bir faktördür. Okul ile aile arasındaki iletişimin güçlü olması ailede verilen eğitimin niteliğini de etkileyecektir. Çünkü demokratik tutum ve davranışları kazandırmada aile eğitimi okulda verilen örgün eğitimin temelini oluşturmaktadır (Şişman ve diğerleri, 2010: 177). Aile bireylerin kişiliğinin oluşmasında önemli bir yere sahiptir. Aile içerisindeki paylaşım, işbirliği, anne, baba ve çocuklar arasındaki ilişkilerin düzeyi çocukların tutum ve davranışlarının oluşmasında oldukça önemlidir. Bu bakımdan aile içindeki bireylerin ilişkileri demokratik nitelikte değilse çocukların tutum ve davranışları da bu nispette değişiklik göstermektedir (Güven, 2008: 338). Bu bağlamda ailelerin çocuk eğitiminde demokratik olmayan tutum ve davranışlarını değiştirmede demokratik okul kültürünün önemli bir yeri vardır. Ülkemizde çok fazla görülmemesine rağmen gelişmiş ülkeler erken hamilelik, uyuşturucu ve madde bağımlılığı, şiddet, okuldan kaçma veya terk, aile dışı çocuk ve öksüz çocuk gibi düzeltilmesi zor problemlerle karşı karşıyadır. Ülkemizde aile yapısının sağlamlığından dolayı bu problemlere çok fazla rastlanmamakla birlikte ailenin eğitim sürecine katılımı ile ilgili sorunların varlığı da dikkat çekmektedir (Bozan, 2011: 47). İlerde bu tür problemlerle karşılaşmamak için okulla aile arasındaki iletişimin güçlendirilmesi ve ailelerin eğitime sahip çıkması sağlanmalıdır. Bu eğitimin demokratikleşmesi adına da oldukça önemlidir.

2.1.12. Demokratik Eğitim Uygulama Örneği: Köy Enstitüleri

Köy enstitülerinde yapılan eğitim demokratik eğitime örnek bir uygulamadır (Karakütük, 2001: 26). Köy enstitüleri köylerde görülen yaygın bilgisizlikle mücadele etmek, bunu gerçekleştirirken de köylerin sosyal ve ekonomik yapısında öğretmen ve eğitim kanalıyla düzenlemeler ve gelişmeler sağlamak amacıyla kurulmuştur (Akyüz, 2001: 354). Köy enstitülerinde “iş için eğitim” anlayışından hareketle eğitimin bireysel ve toplumsal bir yararı olması gerektiğine inanılmış ve araştırmaya, deneyime, üretime, yaratıcılığa önem verilmiştir (Tanilli, 1992: 53). Köylerin sosyal, ekonomik ve kültürel açıdan gelişebilmesi amacıyla kurulan köy enstitüleri, zamanla bu amacının ötesine de geçebilmiş ve eğitimde demokrasinin uygulanabilir olduğunu göstermiştir.

Köy enstitüleri kendi ülkemizin beyin gücü, yaratıcılığı ve vatanseverliğinin örgütlenerek, toplumun en yoksul çocuklarının bile kendi emekleriyle ücretsiz öğrenim görebileceği, yetersiz koşullarda bile çağdaş bir eğitimin yapılabileceğini ve demokrasinin sözle değil, yaşanılarak öğrenilebileceğini bizlere ispatlamıştır (Gediklioğlu,1971, akt. Aysal, 2005: 276).

Köy enstitülerinde uygulanan eğitim yönetiminin, enstitülerin günlük yaşayış ve işleyişinde demokratik bir anlayış ve ortak sorumluluk ilkeleri ile iç içe olduğu görülmektedir. Enstitülerde öğrenciler, öğretmenler ve idareciler her yönden aynı koşullar içinde yaşamış ve çalışmışlardır. İşlerde ve çalışmalarda birbirini tamamlayan görevler söz konusu iken, yaşayışta herhangi bir değişiklik olmamıştır. Ayrıca herkes yönetime doğrudan katılmıştır. Enstitüde bulunanların katılımıyla yapılan hafta sonu toplantılarında bütün konular ele alınmış ve o haftanın tüm çalışmaları bütün katılımcılar tarafından eleştirilmiş ve yeni kararlar alınarak uygulamaya geçirilmiştir (Tanilli, 1992: 55-56).

Köy enstitülerinde yaşam, “birliktelik, katılım, yetki ve sorumluluk eksenlerine oturtulmuştur. Enstitülerde kararlar yönetici-öğretici-öğrenci üçlününün katkı ve onayı ile alınmış, okul yöneticileri ve öğrenciler her konuyu tartışabilmişlerdir (Ortaş, 2005). Görüldüğü gibi köy enstitülerindeki eğitim demokrasi ile iç içedir. Yönetime öğrencileri katması, insan gelişimine özgürlük tanınması, tartışma ve eleştirme geleneği kurması, tabana dayalı bir demokrasinin gerçek örneklerinden birisi olmuştur (Tanilli, 1992: 62). Köy enstitülerinde görülen öğretmen-öğrenci-

yönetici arasındaki hiyerarşinin kaldırılmış olması, bugün üniversitelerimizde bile göremediğimiz ileri bir eşitliğin göstergesidir (Özsoy, 2004: 13).

Köy enstitülerindeki eğitim bireyin kendinin farkına varmasını sağlamıştır. Bireyin anlama, sorgulama, düşünme ve üretme becerilerini geliştirmiştir. Kendisinin bilincine varan birey, zamanla ülkesinin ve dünyanın değerlerinin de farkına varmış, kendisi ve toplum adına sorumluluk bilinci kazanmıştır (Ortaş, 2005).

Köy enstitüleri uygulamasının eğitime en büyük katkısı, kitaplarda okutulan bilginin teorik olarak kalmayıp, öğrenilenlerin yaşamla bağdaştırılması olmuştur (Kartal, 2008b: 35). Yani öğrenmenin en kalıcı hali olan yaparak-yaşayarak öğrenme enstitülerdeki eğitim ortamında gerçekleşmiştir.

Görüldüğü gibi köy enstitüleri uygulamaları ile demokratik eğitime örnek teşkil etmektedir. Köy enstitüleri döneminin zor koşullarına rağmen, önemli başarılarla imza atmıştır. Köy enstitülerinde öğrenciler haklarını bilip ve haklarını savunabilmek için demokratik yollarla örgütlenebilmiş, eğitimde fırsat eşitliği çerçevesinde yeteneklerine ve ilgilerine göre mesleklerini seçebilmişlerdir. Köy enstitüleri yaptığı işten mutluluk duyan, kendine güvenen, üretken, paylaşılan ve toplumsal değişimin öncüsü olan insanlar yetiştirerek demokratik eğitimin amacı olan demokrat insanlar yetiştirmeyi başarmıştır.

2. 1. 13. Demokratik Eğitimin Dayandığı Yasal Güvenceler

Demokrasi eğitimi ve demokrasi eğitiminden ayrı olarak ele alınamayacak insan hakları eğitimini de kapsayan demokratik eğitim başta anayasa olmak üzere kanun, yönetmelik, milli eğitim şuraları ve kalkınma planlarında yer almaktadır.

2. 1. 13. 1. Anayasa

Anayasa; devlet otoritesi karşısında vatandaşların hak ve özgürlüklerini düzenleyen aynı zamanda güvence altına alan kurallar bütünüdür (İ. Doğan, 2003). Anayasanın başlangıç bölümünde hiçbir kişi veya millete ait olmayan egemenlik hakkının kullanılmasında Anayasada gösterilen hürriyetçi demokrasi ve bunun gerekleriyle belirlenmiş hukuk düzeni dışına çıkamayacağı ilkesi, her Türk vatandaşının temel hak ve hürriyetlerden eşit olarak yararlanması ilkesi, hak ve hürriyetlere karşılıklı saygı ilkesi yer almaktadır. Bu bağlamda demokratik eğitiminin ulusal hukuktaki ilk dayanağı anayasadır.

2. 1. 13. 2. Milli Eğitim Temel Kanunu

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununun 2. ve 11. maddeleri demokrasi ve insan hakları eğitimi ile ilgilidir. Milli Eğitim Temel Kanununun demokratik eğitim ile ilgili maddeleri aşağıda yer almıştır (MEB, 1973):

Madde 2 – Türk Milli Eğitiminin genel amacı, Türk Milletinin bütün fertlerini;

1. (Değişik: 16.6.1983 - 2842/1 md.):

“Atatürk inkılâp ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk Milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan, insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek”

2.“Beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek”

Madde 11 – (Değişik: 16.6.1983 - 2842/3 md.):

“Güçlü ve istikrarlı, hür ve demokratik bir toplum düzeninin gerçekleşmesi ve devamı için yurttaşların sahip olmaları gereken demokrasi bilincinin, yurt yönetimine ait bilgi, anlayış ve davranışlarla sorumluluk duygusunun ve manevi değerlere saygının, her türlü eğitim çalışmalarında öğrencilere kazandırılıp geliştirilmesine çalışılır; ancak, eğitim kurumlarında Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine aykırı siyasi ve ideolojik telkinler yapılmasına ve bu nitelikteki günlük siyasi olay ve tartışmalara karışılmasına hiçbir şekilde meydan verilmez.”

Milli Eğitim Kanununun ilgili maddelerinde de belirtildiği gibi insan haklarına, demokratik, laik, sosyal hukuk devletine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar yetiştirebilmenin, hür ve demokratik bir toplum düzeninin gerçekleşmesi ve devamı için vatandaşlarda demokrasi bilinci oluşturabilmenin ön koşulu demokratik eğitimidir.

2.1. 13. 3. Yönetmelikler

2.1.13.3.1. İlköğretim Kurumları Yönetmeliği

İlköğretim Kurumları Yönetmeliğinin demokratik eğitimi ilgilendiren amaçları aşağıda verilmiştir(MEB,2006):

- “Öğrencilere, Atatürk ilke ve inkılâplarını benimsetme; Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’na ve demokrasinin ilkelerine, insan hakları, çocuk hakları ve uluslar arası sözleşmelere uygun olarak haklarını kullanma, başkalarının haklarına saygı duyma, görevini yapma ve sorumluluk yüklenebilen birey olma bilincini kazandırmak”,
- “Öğrencileri, kendilerine, ailelerine, topluma ve çevreye olumlu katkılar yapan, kendisi, ailesi ve çevresi ile barışık, başkalarıyla iyi ilişkiler kuran, iş birliği içinde çalışan, hoşgörülü ve paylaşmayı bilen, dürüst, erdemli, iyi ve mutlu yurttaşlar olarak yetiştirmek”,

İlköğretim kurumları yönetmeliğinin genel ilkelerinde yer alan aşağıdaki maddeler demokratik eğitim ile ilgilidir:

- “İlköğretim kurumları; dil, ırk, cinsiyet, felsefî inanç ve din ayrımı gözetilmeksizin herkese açıktır. Eğitimde hiçbir kişiye, zümreye veya sınıfa ayrıcalık tanınamaz.”
- “İlköğretim kurumlarında herkese imkân ve fırsat eşitliği sağlanır. Ekonomik durumu iyi olmayan öğrencilere, öğrenimlerini sürdürebilmeleri amacıyla parasız yatılılık ve bursluluk imkânları sağlanır. Özel eğitim gerektiren ve korunmaya muhtaç çocukları yetiştirmek için özel önlemler alınır.”
- “Demokrasi bilincinin geliştirilmesi amacı ile öğrenci, öğretmen, yönetici, personel ve velilerce; kurumda iş birliği, iş bölümü, seçme, seçilme, katılma ve düşüncelerini açıklayabilme gibi demokratik kuralların uygulandığı, sevgi, saygı ve hoşgörüyü dayalı bir çalışma ortamı oluşturulur.”
- “Okul ile aile ve çevrenin iş birliği sağlanır.”
- “İlköğretimde öğrenciler, oldukları gibi kabul edilerek değer verilir.”

2.1.13.3.2. 1983 İlköğretim, Lise ve Dengi Okullar Eğitici Çalışmalar Yönetmeliği

Bu yönetmelikte eğitici çalışmaların amacı olarak öğrencilerin demokrasi ilkelerini benimsemiş bireyler olarak yetiştirilmeleri hedeflenmiştir. Ayrıca bir diğer amaç olarak millî ve sosyal hayata etkin bir şekilde katılabilmelerine yardımcı olunması belirtilmiştir (MEB,1983).

2. 1. 13. 4. Milli Eğitim Şuraları

1946 yılında çok partili siyasi hayata geçiş ile birlikte 1948 İlkokul programında demokrasi anlayışının hâkim olduğu görülmektedir. Demokratik eğitim doğrudan ilk olarak IV. Milli Eğitim Şurası’nda görüşülmüştür.1949 yılında toplanan bu şurada, demokrasi idealinin öncüsü olarak öğretmenler görülmüş ve demokrasinin bir yaşam tarzı olarak yeni nesillere aşılması gerektiğine vurgu yapılmıştır. Öğretimde tek kitap uygulamasından vazgeçilmesi demokrasinin gelişmesi ve eğitim öğretim düzeyinin yükselmesini sağlama açısından önemli bir karardır. Eğitim öğretimde dayanılan demokratik esasların gözden geçirilmesi kararı okullarda demokratik ortamın oluşturulması ve demokratik eğitimin yeniden yapılanması için zemin hazırlamıştır (Metin, 2006: 14).

1997 yılında uzun yıllardır üzerinde konuşulan 8 yıllık ilköğretim konusu yasal olarak gerçekleşmiştir.7. Milli Eğitim şurasından itibaren hemen hemen her şurada gündem konusu olan bu adım ile eğitim sistemimizin yapısı 5-3-3 iken 8-3 yıllık bölümlere göre düzenlenmiştir. Sekiz yıllık kesintisiz eğitim küçük yerleşim yerlerinde yaşayan çocukların eğitimlerini üç yıl daha uzatmıştır. Yapılan bu demokratik atılım sayesinde geç de olsa eğitimde fırsat eşitliği sağlanmıştır (Varış, 1998: 36-37).

2. 1. 13. 5. Beş Yıllık Kalkınma Planları

Yedinci, sekizinci, dokuzuncu beş yıllık kalkınma planları, doğrudan demokrasi eğitimi ile ilgili maddelere sahip olmasa da demokrasiyi yaşam biçimi haline getirmiş, demokratik değerleri benimsemiş insan yetiştirmeyi amaçlamışlardır. Demokratik eğitim ile ilgili hedefler aşağıda sıralanmıştır:

- Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planında: “2000’li yıllar için sağlıklı doğup büyüyen, gelişen, istismar edilmeyen, demokratik, lâik dünya görüşünü benimseyen, çağdaş, inançlara ve insan haklarına saygılı, hak ve sorumluluklarının bilincine varmış, katılımcı ve paylaşımcı, kendisini ifade edebilen ve gerçekleştirebilen, hoşgörülü ve sevecen, moral değerlere sahip, yararlı olmayı ilke edinmiş, çağdaş bilgi ve becerilerle donatılmış, üretken bireylerin yetiştirilmesi” (DPT,1995).
- Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planında: Eğitim sisteminin amacı; “Atatürk inkılaplarına bağlı, düşünme, algılama, yeni fikirlere açık, kişisel sorumluluk duygusuna sahip, milli kültürü özümsemiş, farklı kültürleri yorumlayabilen ve çağdaş uygarlığa katkıda bulunabilen, bilim ve teknoloji üretimine yatkın ve beceri düzeyi yüksek, bilgi çağı insanı yetiştirmektir.” (DPT, 2000).
- Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planında: “Müfredat programları, Türk millî Eğitiminin genel amaç ve temel ilkeleri doğrultusunda demokrasiyi hayat tarzı haline getirmiş ve kalkınma bilincine sahip; Cumhuriyete ve demokratik değerlere bağlı, bunların evrensel ilkelerini yaşam tarzı haline getirmiş; insana ve insan haklarına saygılı, yasama sevinci taşıyan, insanî dayanışmayı ve yardımlaşmayı önemseyen, bireyler yetiştirecek şekilde tasarlanmalıdır.” (Resmi Gazete, 2006).

2. 1. 13. 6. MEB 2011-2012 Eğitim-Öğretim Yılı İlk Ders Genelgesi

12.09.2011 tarihinde yayımlanan genelgede okul öncesinden başlayarak, örgün eğitimin tüm kademelerinde; demokrasi, insan hakları, uzlaşma anlayışının esas alındığı demokratik bir okul kültürünün oluşturulması hedeflenmiştir. Bu kapsamda 2011-2012 Eğitim ve Öğretim Yılıının ilk haftasında tüm resmi ve özel eğitim kurumlarının bütün sınıf ve şubelerinde “Demokrasi Eğitimi ve Demokratik Okul

Kültürü” konulu öğrencilerin seviyesine, ilgi ve isteklerine uygun etkinlikler yaptırılması kararlaştırılmıştır (MEB, 2011).

Bu genelge demokratik eğitim açısından oldukça sevindiricidir. Demokrasiyi benimsemiş ve içselleştirmiş bireyler yetiştirmenin önemini vurgulayan genelge, demokrasinin ve insan haklarının yaşama geçirilmesinin ilgili kavramların ezberlenmesi ile değil, ancak okul ve sınıf ortamında uygulanabilecek etkinliklerle sağlanabileceğine vurgu yapmıştır.

2. 1. 14. Demokratik Eğitim Kapsamında Ülkemizde Yapılan Proje ve Çalışmalar

2. 1. 14. 1. Milli Eğitim Bakanlığı Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi

Demokrasi eğitimi sadece bir yönetim biçimi değil; aynı zamanda bir yaşama biçimidir. Bu nedenle öğrencilerin okulda demokratik bir ortamın havasını solumaları ve demokrasiyi yaşam şekline dönüştürebilmeleri için MEB ve T.B.M.M. Başkanlığı'nın işbirliği ile 13.01.2004 tarihinde “Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi” ilk ve ortaöğretim kurumlarında uygulamaya konmuştur. Bu proje ile öğrencilerde yerleşik bir demokrasi kültürünün oluşturulması, seçme, seçilme, oy kullanma gibi konularda gerekli bilgi ve birikimin uygulama yoluyla kazandırılması, manevi değerlerine sahip çıkan, demokrasiyi korumak ve geliştirmek için çalışan bilinçli bir gençlik oluşturulması hedeflenmiştir.

“Cumhuriyetimizin demokrasi ile güçlendirilmesi; öğrencilerimizde yerleşik bir demokrasi kültürünün oluşturulması, hoş görü ve çoğulculuk bilincinin geliştirilmesi, kendi kültürünü özümsemiş, millî ve manevî değerlere bağlı, evrensel değerleri benimseyen nesillerin yetiştirilmesi; öğrencilere seçme, seçilme ve oy kullanma kültürünün kazandırılması; katılımcı olma, iletişim kurabilme, demokratik liderliği benimseyebilme ve kamuoyu oluşturabilme becerilerinin kazandırılması amaçlanmaktadır.” (MEB, 2004).

Demokrasi eğitimi kapsamında Okul Meclisleri Projesi gerçekten çok önemli bir çalışmadır. Bu proje kapsamında yapılan tüm çalışmalar öğrencilerde demokrasi kültürünün oluşmasına büyük katkılar sağlayacaktır (Özdemir, 2009: 45). Proje demokrasi kültürünün okullara yerleşmesinde önemli bir adım olarak görülmektedir.

2. 1. 14. 2. Demokratik Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi Projesi

Milli Eğitim Bakanlığı ve Avrupa Konseyi'nin işbirliği ile 1 Haziran 2011 tarihinde başlatılan ve 3 yıl sürecek, finansmanı Avrupa Birliği, Avrupa Konseyi ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından karşılanan bu projenin amaçları; Demokratik Vatandaşlık ve

İnsan Hakları Eğitimi ile ilgili mevzuat ve ders programlarının gözden geçirilerek geliştirilmesi ve ortaöğretim programındaki seçmeli Demokratik Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi dersinin yeniden tasarlanması, eğitim materyallerinin hazırlanması, Milli Eğitim Bakanlığı personelinin kapasitesinin güçlendirilmesi, okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretimle ilgili toplulukların Demokratik Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi alanındaki farkındalık düzeyinin artırılması ve okulöncesi eğitimden başlayarak ortaöğretim sonuna kadar okullarda demokratik okul kültürünün yerleştirilmesidir.

Bu proje ile Demokratik Vatandaşlık ve İnsan Hakları eğitiminin güçlendirilmesi yoluyla ülkemizde daha demokratik bir toplumun oluşturulması hedeflenmektedir. Proje kapsamında İstanbul, Edirne, Sakarya, Manisa, Konya, Mersin, Yozgat, Elazığ ve Mardin 'in yer aldığı 10 pilot ilde öğretmen, müfettiş ve müfettiş yardımcılarının eğitilmesi ile 2200 meslek sahibinin eğitilmesi öngörülmektedir (MEB, 2012a).

2. 1. 14. 3. Demokratik Vatandaşlık ve İnsan Hakları Dersi

MEB 6. ve 7. sınıf müfredatından daha önce uygulamış olduğu vatandaşlık eğitimi dersini kaldırıp, 2005 yılında demokrasi ve insan hakları eğitimini tüm derslere yaymıştır. Ancak demokratik açılım kapsamında 2009 yılında aldığı bir kararla “demokratik vatandaşlık ve insan hakları” konulu ders hazırlıklarına başlamış ve bu kapsamda pilot okulların müfredatlarında seçmeli ders olarak okutulmasını planlanmıştır.

2. 1. 14. 4. Ders Kitaplarında İnsan Hakları Projesi

Tarih Vakfı'nın gerçekleştirmiş olduğu bu proje insan hakları ve demokrasi kültürünün ülke geneline yaygınlaşması ve genç kuşakların çeşitli inanç, kültür ve kimliklere saygı duyan, barışsever, yaratıcı kuşaklar olarak yetiştirilebilmesi için ders kitaplarının ve müfredatın iyileştirilmesi gereğine inanmaktadır. Bu kapsamda proje insan hakları ve demokrasi kültürünün ana kıstasları çerçevesinde ders kitaplarının; biçim, içerik ve pedagojik yöntemler açısından var olan durumunu saptamak ve durumu iyileştirmek için somut öneriler geliştirmeyi amaçlamıştır. 2002-2004 yılları arasında ilk ve ortaöğretim kurumlarında okutulan 190 adet kitap incelenmiştir. Bu inceleme sonucunda insan hakları açısından sorunlu öğeler saptanmıştır. Proje sonunda tavsiye raporu hazırlanmış ve sunulmuştur (Tarih Vakfı, 2004).

2. 1. 15. Demokratik Eğitim Açısından 4+4+4 Eğitim Sisteminin Değerlendirilmesi

Eğitimi bilgi çağı olarak nitelendirilen 21. yy' da değişimin ve gelişimin en temel aktörü olarak gören Milli Eğitim Bakanlığı, dünyadaki uygulamaların aksine ülkemizde öğrencilerin yaş gruplarını ve fiziksel özelliklerini dikkate almayan bir eğitim sistemine sahip olduğumuzu ifade etmektedir. Bu bağlamda öğrencilerin yaş grupları ve bireysel farklılıklarını yeteri kadar dikkate almayan sekiz yıllık kesintisiz eğitimle, bilgi toplumunun gerektirdiği bilgi ve becerilerle donatılmış bireyler yetiştirmek mümkün olmadığı gerekçesiyle eğitim sisteminde yapılanmaya gidilmiştir (MEB, 2012b).

4+4+4 olarak bilinen ve zorunlu eğitimin süresini 12 yıla çıkararak yeni eğitim sisteminin amacı toplumun ortalama eğitim süresini yükseltmek ve eğitim sisteminin bireyin ilgi, tercih ve yeteneklerinin gerektirdiği şekilde düzenlemektir (MEB, 2012b). Yeni eğitim sisteminin amaçları demokratik eğitimle ulaşılmak istenen hedeflerle tutarlılık göstermektedir. Eğitimin demokratikleşmesi için; toplumun eğitim seviyesinin yükseltilmesi, eğitim hakkının toplumun tüm kesimlerine eşit şekilde yaygınlaştırılması, öğrenme ortamlarının bireylerin potansiyellerini üst düzeyde geliştirebilecekleri şekilde, onların ilgi ve tercihlerine göre düzenlenmesi ve mümkün olduğunca tüm bireylerin eğitim süresinin uzatılması gerekir. Yeni eğitim sisteminden bu hedefleri gerçekleştirmesi beklenmektedir.

Gelişmiş dünya ülkeleriyle ülkemizdeki eğitim süresi arasında önemli bir fark söz konusudur. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler eğitim sürelerini uzatarak nüfuslarının büyük bölümünü lise ve üniversite mezunu yapmak için hedefler koymuşlardır. Ülkemize baktığımızda nüfusumuzun sadece %28'inin lise mezunu olduğu dikkate alındığında eğitim süresinin 12 yıla çıkarılması gecikmiş bir ihtiyacın karşılanmasıdır (MEB, 2012b). Eğitim süresinin uzatılması ile aynı zamanda bölgeler arasındaki dengesizliğin de ortadan kaldırılması hedeflenmiştir. Özellikle doğu ve güneydoğuda okullaşma oranı oldukça düşüktür. Eğitimde her şeyden önce kentler ve bölgeler arasındaki eşitsizliğin ortadan kaldırılması gerekmektedir (Tanilli, 1992: 101). Bunu ortadan kaldırmak için tek başına eğitim süresini uzatmak yeterli değildir. Eğitim açısından okullar arasındaki farklılıkların da giderilmesi gereklidir. Öncelikle okullardaki öğretmen açığının ve araç-gereç eksikliğinin giderilmesi, ikili eğitim ve birleştirilmiş sınıf uygulamalarına son verilmesi gereklidir.

Yeni düzenlemenin eğitim sistemimizi demokratikleştirmesi ve daha esnek bir yapıya kavuşturması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda seçimlik ders sayısı arttırılmıştır. Farklı eğitim kademelerinde oluşturulacak olan seçimlik derslerle spor, sanat veya değişik alanlarda yeteneklerini geliştirmek isteyen öğrencilerin taleplerinin karşılanması hedeflenmiştir. Yeni düzenleme ile ortaokul ve liselerde Kuran-ı Kerim ve Hz. Muhammed'in hayatının seçmeli ders olarak okutulması kararlaştırılmıştır. Ayrıca ortaokullardaki seçimlik derslerle lise eğitimine alt yapı oluşturulması hedeflenmiştir. İlkokullarda seçmeli ders uygulamasına yer verilmemiş, ortaokul ve liselerde seçmeli ders uygulamasına geçilmiştir. Seçmeli dersler; Din, Ahlak ve Değerler, Dil ve Anlatım, Yabancı Dil, Fen Bilimleri ve Matematik, Sanat ve Spor, Sosyal Bilimler olarak altı farklı alandan tanımlanmıştır. Bir öğrenci haftada sekiz saat seçmeli ders alabilecektir. En az 10 öğrencinin aynı seçmeli dersi seçmesi ile sınıf oluşturulacaktır. Seçimlik dersler konusunda velilere ve öğrencilere tercihlerine göre seçim yapabilme hakkı tanınmıştır (MEB, 2012b). Öğrencilerin seçebileceği ders sayısının arttırılması demokratiklik açısından gereklidir (Karakütük, 2001: 37). Seçmeli derslerle ilgili yapılan bu yeni düzenleme demokratik eğitim açısından sevindiricidir. Seçim hakkının öğrenciye verilmesi, e-okul ortamında kayıtların alınması zorunlu seçmeli ders uygulamasının önüne geçmede önemli bir adım olmuştur. Ancak şunu da belirtmekte fayda vardır. Tanilli' ye göre (1992: 92) laikliğin geçerli olmadığı bir İslam toplumunda demokrasi rafta kalacaktır ve laik eğitimin olmadığı bir toplum düzeninde inanç özgürlüğü yoktur. Bu nedenle dini eğitimi içeren seçimlik derslerin uygulanması aşamasında laik ve demokratik eğitimi baltalayacak durumların yaşanmaması için gerekli önlemler alınmalıdır.

Yeni eğitim sistemimi ile ilgili önemli tartışma konularından biri de 1. sınıfa başlama yaşıdır. 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu ile 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu gereğince 5 yaşını o yılın eylül ayı itibariyle dolduran öğrenciler ilkokula başlar kararı alınmıştır. Fakat kamuoyunda yaşanan tartışmalar, talepler ve bakanlığın yaptığı genel değerlendirmeler sonucunda yaş aralığının değiştirilmesi uygun görülmüş, Eylül sonu itibariyle 66 ayını dolduran öğrencilerin kayıt yaptırılmasına karar verilmiştir. Bunun dışında yaşça kayıt hakkı elde etmemiş olduğu halde fiziki ve ruhi gelişim yönünden hazır olduğu düşünülen 61- 66 ay arasındaki çocukların velisinin yazılı isteği üzerine ilkokul eğitimine başlaması

uygun görülmüştür (MEB, 2012b). Bu karar kamuoyu, bilimsel çevre tarafından geniş tartışmalara neden olmuştur. Pek çok araştırma, bilişsel, duygusal, fiziksel ve toplumsal olarak okula hazır olan çocukların okul yaşamlarında daha başarılı olduklarını, hazır olmadan okula başlayan çocukların okul yaşamında daha başarısız olduklarını ve okulu bırakma eğilimlerinin daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Böyle bir düzenlemenin yapılabilmesi için daha öncesinde pilot uygulamanın yapılmış olması, eğer olumlu sonuçlar elde edilirse ilköğretim okullarının 5 yaş çocuklarının gereksinimlerine göre düzenlenmesi, öğretim programlarının geliştirilmesi, öğretmenlerin hizmet- içi eğitimlerinin yapılması, öğretmen eğitim programlarının ve istihdamının yeniden düzenlenmesi gerekir. Bunlar yapılmazsa bir karmaşanın oluşması kaçınılmazdır (Güven, 2012: 565). Öte yandan 60- 66 ay arasındaki çocukların okula başlama kararlarını sadece velinin inisiyatifine bırakmak doğru bir yaklaşım değildir. Veliler çocuklarının “fiziki ve ruhi gelişim” yönünden okul olgunluğuna erişip erişmediğine tek başına karar veremeyebilir. Yanlış yönlendirmeler sonucunda öğrencilerde okuldan soğuma ve okula karşı isteksizlik ortaya çıkabilir. Demokratik eğitim açısından bakıldığında öğrencinin gelişim düzeyine uygun olmayan bir eğitimin demokratik olması beklenemez. Böyle bir eğitimi dayatmak demokratik bir toplum ideali oluşturma hedefinden sapmaya neden olabilir.

2.2. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Araştırmanın bu bölümünde demokrasi eğitimi, demokratik tutum ve davranışlar ve demokratik eğitimle ilgili araştırmalara yer verilmiştir. Demokratik eğitim üzerine yapılan araştırmalar oldukça sınırlı düzeyde olduğundan araştırmanın bu bölümü daha geniş bir perspektiften bakılarak sunulmaya çalışılmıştır.

2.2.1. Demokrasi ve Eğitim İlişkisi Üzerine Yapılan Araştırmalar

Dizbay (2010)’ın “Okul-Aile Birliklerinin Okul Yönetimine Katılım Düzeyi (Kocaeli ili örneği)” adlı yüksek lisans tez çalışmasında ortaöğretim kurumlarında okul- aile birliklerinin okul yönetimine katılım düzeylerini eğitim –öğretim, öğrenci işleri, personel işleri ve okul işletmesinin yönetimi boyutlarında belirlemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda okul –aile birlikleri okul yönetimine eğitim-öğretim, okul işleri ve personel işleri boyutlarında katılım göstermedikleri, sadece okul yönetimine maddi konularda katılım gösterdikleri tespit edilmiştir. Eğitimde demokratikleşmenin sağlanabilmesi için okul-aile birliklerinin okul

faaliyetlerine etkin bir şekilde katılması ve söz sahibi olması gerekmektedir. Bu bağlamda araştırma sonucuna göre okul- aile arasındaki ilişkilerin güçlendirilmesi ve katılımın sağlanması gerekmektedir.

Yağan (2010)'nın "Bağımsız anaokullarında görev yapan öğretmenlerin ve okul müdürlerinin demokrasi ve demokrasi eğitime ilişkin görüşleri" adlı yüksek lisans tez çalışmasında okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin ve okul müdürlerinin, demokrasi ve demokrasi eğitimi üzerine görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışmada veriler iki aşamada toplanmıştır. İlk aşamada 10 bağımsız anaokulunda görev yapan 15 öğretmen ve 8 okul müdürüne yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmıştır. Bu görüşmelerden elde edilen verilerle yazılı görüşme formu oluşturulmuş, ardından 14 bağımsız anaokulunda görev yapan 45 anaokulu ve 10 yöneticiye uygulanmıştır. Araştırmanın sonucunda;

1. Öğretmenlerin demokrasiyi daha çok yönetim biçimi ve insan hakları boyutu ile ele aldıkları, okul müdürlerinin ise daha çok insan hakları boyutunda yoğunlaştıkları görülmüştür.
2. Öğretmenler ve okul müdürlerinin demokratik tutum ve davranışların özellikle okul öncesi dönemde kazandırılması gerektiğini ifade etmiş; ancak demokrasi eğitimi üzerine sistemli olarak herhangi bir uygulama yapmadıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca Türk Eğitim Sistemi'nde yapılan olumlu değişikliklere rağmen eğitim sisteminin çocuklara demokratik tutum ve davranışları kazandırmada yeterli olmadığını ifade etmişlerdir.
3. Öğretmenler ve okul müdürleri öğrencilere demokratik tutum ve davranış kazandırmada en önemli sorunların aileden kaynaklanan sorunlar olduğunu, çocukların demokratik tutum ve davranışları aileden edinerek gelmedikleri ve bazı ailelerin okul-aile işbirliğine sıcak bakmadıkları ve bu nedenle davranış değiştirme sürecinde sorunlar yaşadıklarını ifade etmişlerdir.

Bu bulgulardan hareketle demokrasi eğitiminin demokratik bir toplum yapısı oluşturmada etkili olduğu, demokratik bir kurum kültürünün oluşturulması için okul öncesi eğitim kurumu yöneticilerinin bu alandan mezun olması gerektiği, okul aile işbirliğine önem verilmesi gerektiği ve öğretmenlerin sık sık hizmet içi eğitimden geçirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

Tan (2010)'ın "Köy enstitülerinde demokrasi eğitimi ve liderlik: Nitel bir araştırma" adlı yüksek lisans tez çalışması, köy enstitülerinde verilen eğitimin demokrasi bilinci ve liderlik özelliklerini kazandırma etkisini ortaya koymayı ve günümüz eğitim uygulamalarına katkı sağlamayı amaçlamıştır. Araştırma nitel bir çalışma olup, veriler iki yüksek ve 10 köy enstitüsü mezununa görüşme formu uygulanarak elde edilmiştir. Verilerin çözümlenmesinde betimsel analiz ve içerik analizi uygulanmıştır. Araştırma sonucunda; demokrasi bilinci ve liderlik özelliklerinin ancak demokratik uygulamalar yolu ile kazandırılabilceği gerçeğinden yola çıkarak köy enstitülerinde demokratik yaşam biçiminin benimsendiği ve bu durumun köy liderleri yetiştirme konusunda etkili olduğu ortaya çıkmıştır.

Koç (2008)'un "Beden eğitimi öğretmenlerinin demokratik tutumlarının belirlenmesi ve çeşitli değişkenler açısından karşılaştırılması" adlı yüksek lisans tez çalışmasında beden eğitimi öğretmenlerinin demokratik tutumları belirlenmiş, tutumlarının bazı değişkenlere göre (yaş, cinsiyet, eğitim seviyesi, mezun olunan yüksek öğretim kurumu, meslekteki konuma ve görev yapılan illere) farklılık gösterip göstermediği ortaya konmuştur. Araştırmanın örneklemini Türkiye'nin 7 bölgesinden 7 il merkezinde bulunan devlet okullarında görev yapan 459 beden eğitimi öğretmeni oluşturmuştur. Araştırmada veri toplama aracı olarak "Demokratik Tutum Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara beden eğitimi öğretmenlerinin yüksek düzeyde demokratik tutuma sahip oldukları belirlenmiştir. Araştırmaya katılan beden eğitimi öğretmenlerinin yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim seviyesi, mezun olunan kurum, meslekteki konumlarına göre demokratik tutumları arasında anlamlı bir farklılık bulunmazken, görev yaptıkları illere göre anlamlı düzeyde farklılık ortaya çıkmıştır ($p < 0.05$).

Merdan (2008)'in "İlköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin öğrencilere demokratik davranış kazandırma yeterlilikleri" adlı yüksek lisans tez çalışmasında öğretmenlerin öğrencilere demokratik davranış kazandırma düzeyi belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmanın örneklemini İstanbul ili Anadolu yakasındaki ilköğretim okullarında çalışan 303 öğretmen oluşturmuştur. Araştırmadaki veriler "İlköğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin, Öğrencilere Demokratik Davranış Kazandırma Yeterlilikleri" ölçeği anketi ile toplanmıştır. Uygulanan anketin bulgularına göre demokratik davranış kazandırma yeterlilikleri; öğretmenlerin, cinsiyet, yaş, medeni durum, mezuniyet durumu, meslekî kıdem, okulun bulunduğu

çevrenin sosyo-ekonomik durumu, ders verilen sınıflardaki öğrenci sayısı, branş değişkenleri açısından anlamlı farklılıklar bulunmuştur.

Morhayim (2008)'in “Bir alternatif okul türü olan demokratik okula dair öğrenci yatkinliğinin değerlendirilmesi” adlı yüksek lisans tez çalışmasında öğrencilerin demokratik okula yatkinliğinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda ilk ve orta öğretim düzeyindeki öğrencilerin hayallerindeki demokratik bir okulda olmasını istedikleri özelliklere ve uygulamalara ilişkin yazıları incelenmiş, içerik analizi yapılarak demokratik okul perspektifinden yorumlanmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre, öğrencilerin demokratik okulla ilgili belirlenen beş temel ölçütte belirtilen 86 boyuttan 83' üne atıfta bulunmuşlardır. Bu durum öğrencilerin demokratik okulla ilgili farkındalığına işaret etmektedir. Ayrıca öğrencilerin okullarda talep ettikleri uygulamaların büyük çoğunluğu demokratik okul uygulamaları ile paralellik göstermektedir. Bunun yanı sıra demokratik okul uygulamaları ile çelişen atıfları da bulunmaktadır.

Bakır (2007)'in “John Dewey ve demokratik eğitim” adlı yüksek lisans tez çalışmasında John Dewey'nin felsefesi ve demokratik eğitim anlayışı ana hatlarıyla eleştirel bir biçimde ele alınmıştır. Demokratik eğitim John Dewey' nin doğrudan isimlendirdiği bir kavram olmamak ile birlikte demokrasinin, onun felsefesinin, eğitim düşüncesinin nerdeyse tamamını kapsayan bir düşünce olması bakımından ona atfedilmiştir.

Çakmur (2007)'un “İlköğretim okullarında çalışan öğretmenlerin sınıf-içi davranışlarının demokratiklik düzeyleri” adlı yüksek lisans tez çalışmasında öğretmenlerin sınıf içi davranışlarının demokratiklik düzeyi belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmanın örneklemini İstanbul ili Anadolu yakasında 9 resmi ilköğretim okulunda çalışan 400 öğretmen oluşturmuştur. İlköğretim okullarında çalışan öğretmenlerin sınıf –içi davranışlarının demokratiklik düzeyini belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından 3 bölümden oluşan bir anket geliştirilmiştir. Araştırma sonucunda öğretmenlerin cinsiyet, çalıştıkları okul kademesi, çalıştıkları okul türü, mesleki kıdem ve branş durumları değişkenlerine göre sınıf-içi davranışlarının demokratiklik düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir. Yine araştırmaya göre demokratik eğitim konusunda hizmet içi eğitim alan öğretmenlerin demokratik eğitim konusunda hizmet içi eğitim almayan

öğretmenlere göre sınıf- içi davranışlarının demokratiklik düzeylerinin daha yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Özyıldırım (2007)'in “ Ankara İli İlköğretim Okulu Öğrencilerinin Katılım Hakkını Kullanma Durumlarına İlişkin Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri” adlı yüksek lisans tez çalışmasında ilköğretim okulu öğrencilerinin katılım hakkını kullanma durumlarına ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüş ve önerilerini saptamayı amaçlamaktadır. Araştırma sonucunda sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre üst sosyo-ekonomik- kültürel çevrede bulunan ve okul mevcudunun ortalama bir sayıya sahip olduğu okullarda öğrenciler katılım hakkını daha fazla kullanmaktadır.

Toper (2007)'in “İlköğretim ikinci kademedeki demokrasi eğitimi: İkinci kademe öğretmenlerin demokratik tutum ve davranışları sergileme düzeyleri (Kars ili örneği)” adlı yüksek lisans tez çalışmasında ilköğretim kurumlarının ikinci kademesinde demokrasi eğitiminin yeri, bu eğitimi anlatmak, tanıtmak ve benimsetmek için ne gibi etkinlikler yapıldığı ve bu okullarda görev yapan öğretmenlerin demokratik tutum ve davranışlarının çeşitli değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediği belirlenmiştir. Bu amaçla Kars merkez ilköğretim okullarında görev yapan 94 öğretmene, öğretmenlerin eğitim öğretim etkinliklerinin yürütürken kullandıkları yöntemleri, okulda ve sınıfta uyulması gereken kuralları belirlerken kullandıkları yöntemleri, okulda ve sınıfta bir problemle karşılaştıklarında gösterdikleri tutumlarını, öğrenci etkinliğine dayalı faaliyet yürütürken gösterdikleri tutumlarını, öğrencilerin başarı, ekonomik durum ya da öğretmenlerin velilerle olan iletişimlerine göre öğrenciye yaklaşımlarını ve demokrasi eğitimi hakkındaki bilgi ve tutumlarını belirlemek amacıyla sorulan sorulardan oluşan “Demokratik Tutum ve Davranışları Ölçme” anketi uygulanmıştır. Araştırmanın sonucunda ilköğretim ikinci kademe öğretmenlerinin demokratik tutum ve davranışları yeterli düzeyde sergilemedikleri tespit edilmiştir.

Akyüzlü (2005)'nin “ İlköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin demokratik tutum ve davranışları (Türkoğlu örneği)”adlı çalışmasında öğretmenlerin demokratik tutum ve davranış düzeylerini belirlemek için öğretmen ve öğrenci görüşlerine başvurulmuştur. Araştırmanın örneklemini Kahramanmaraş'ın Türkoğlu ilçesinde bulunan 245 öğretmen ve 604 öğrenci oluşturmaktadır. İlköğretim okulu öğretmenlerinin demokratik tutum ve davranışları sergileme düzeylerini belirlemek amacıyla öğretmenler için 34, öğrenciler için 40 sorudan oluşan bir anket formu

hazırlanmış ve uygulanmıştır. Araştırmanın sonucunda demokrasi eğitiminin ilköğretim düzeyinden itibaren öğrencilerin gelişimsel özelliklerine uygun olarak verilmesi, derslerde öğrenci merkezli öğretim yöntemlerinin kullanılması, ödev ya da araştırma konularının çevre, öğrenci imkânlarına ve başarı durumları dikkate alınarak ve öğrenciye seçme fırsatı tanınarak belirlenmesi, sınıfta alınan kararlarda öğrenci katılımının sağlanması kararına ulaşılmıştır. Öğretmenlerin, sınıfça karar alınması gereken konularda öğrencilerin görüşlerine yer vermeleri, öğrenciler arasında ayırım yapmamaları, tutum ve davranışları ile öğrencilere iyi model oluşturmaları, demokratik davranışların daha çok öğrenci tarafından sergilenebilmesi için etkinlik merkezli öğretim yöntemleri kullanmaları, tanıma teknikleri, sınıf yönetimi ve ölçme ve değerlendirme konularında kendilerini geliştirmeleri, eğitim fakültelerindeki eğitim ve yönetim uygulamalarının demokratikleştirilmesi, tüm bölümlerinde demokrasi öğretimini içeren zorunlu ve seçimsel derslerin okutulması, hizmet içi eğitimleri sırasında da aynı doğrultuda hareket edilmesi, öğretmenlerin hoşgörülü, uzlaşmacı, şiddete başvurmeyen bir anlayışa sahip olmaları gerektiği önerilmiştir.

Uslu (2003)'nin "İlköğretim ikinci kademedeki demokrasi eğitimi: Öğretmen ve öğrencilerin demokratik davranışlar sergileme düzeyleri (Sakarya ili örneği)" adlı yüksek lisans çalışmasında ilköğretim ikinci kademe öğretmen ve öğrencilerin demokratik davranışları sergileme düzeyinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Sakarya'nın merkezinde yer alan 12 ilköğretim okulundaki 176 öğretmen ve 463 öğrenciye hazırlanan anketler uygulanmıştır. Uygulanan anketin bulgularına göre;

1. Öğretmenler ile öğrencilerin demokratik davranışlar sergileme düzeyi üzerinde benzer görüşler içinde oldukları ancak okul ve sınıflarda öğretmenlerin demokratik davranışlar sergileme konusunda çeşitli eksikliklerinin olduğu tespit edilmiştir.
2. Hem öğretmenlerin hem de öğrencilerin disiplini, ceza ile sağlama çabasından rahatsız oldukları, okullarda cezanın disiplin sağlama aracı olarak hala kullanıldığı görülmüştür.
3. Öğrencilerin görüşlerini ifade ederken çekingen davranışları, otoriteye ve korkuya dayalı okul kültürünün hâkim olduğunu göstermektedir.

4. Öğrencilerin demokratik bir okul kültürünü istedikleri görülmüştür. Ayrıca öğrencilerin ailelerinin gelir düzeyi ve eğitim seviyeleri arttıkça demokratik okul kültürü isteme düzeylerinin de arttığı tespit edilmiştir. Bu bulgudan yola çıkarak demokratikleşme ile eğitim ve ekonomi arasında ilişkinin varlığı sonucuna ulaşılmıştır.

5. Araştırmanın bulgularına göre kadın öğretmenlerin ve kız öğrencilerin erkek öğretmen ve öğrencilere göre demokratik okul kültürünü daha fazla istedikleri ortaya çıkmıştır.

Bu bulgulardan yola çıkarak, okullarda demokratikleşmenin artırılması ve öğretmenlerin demokratik davranışlar sergileme düzeylerinin yükseltilebilmesi için ciddi hizmet içi programlarının düzenlenmesi gerekmektedir. Öğrencilerin ve toplumun demokratik değerlerinin geliştirilmesi için aile eğitim programlarının düzenlenmesi gereği vardır. Aile eğitim programlarında özellikle kadın velilere ayrı bir önem verilmesi gerekmektedir. Okullarda ceza ile disiplin sağlama konusunda daha duyarlı davranılması ve öğretmenlerin demokratik sınıf atmosferi oluşturma konusunda yetiştirilmeleri gereği vardır. Okullarda öğrencilerin dilek ve şikâyetlerini ulaştıracakları bir temsilcilerinin olması, okulla ilgili alınacak tüm kararlarda öğrencilerinde belirli bir düzeyde temsil edilmesi ve bu yolla alınacak kararlara katkı yapmalarının gereği vb. öneriler getirilmiştir.

Yetek (2003)'in "İlköğretim okullarında yöneticilerin demokratik değerlere sahip olma düzeyleri" adlı yüksek lisans tez çalışmasında ilköğretim okul müdürlerinin demokratik değerlere sahip olma düzeylerinin öğretmen görüşlerine göre tespit edilmesi amaçlanmıştır. Araştırma tarama modeli ile yapılmış olup, araştırmanın örneklemini Balıkesir ili merkez ilçesinde bulunan 31 ilköğretim okulu ve bu okullarda çalışan öğretmen ve öğrenciler oluşturmuştur. Araştırmacı tarafından müdürlerin demokratik değerlere sahip olma düzeylerini belirlemeye yönelik bir ölçme aracı geliştirilmiş ve 432 öğretmene uygulanmıştır. Araştırma sonucunda öğretmenler müdürlerini demokratik değerler açısından orta düzeyde yeterli görmüşlerdir.

Zencirci (2003)'nin "İlköğretim okullarında yönetimin demokratiklik düzeyinin katılım, özgürlük ve özerklik boyutları açısından değerlendirilmesi (Balıkesir ili örneği)" adlı doktora tezi çalışmasında ilköğretim okul yöneticilerinin, sınıf ve branş

öğretmenlerinin ilköğretim okullarındaki katılım, özgürlük ve özerklik boyutlarında demokratiklik düzeyi belirlenmiştir. Bu araştırmada elde edilen bulgular, Balıkesir ili merkezindeki 32 ilköğretim okulunda çalışan 90 okul yöneticisi, 347 branş öğretmeni, 400 sınıf öğretmenine "Demokratik Eğilim Ölçeği" ve "Yönetimin Demokratik Düzeyini Saptama Anketi" uygulanarak elde edilmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre yönetici, branş ve sınıf öğretmenlerinin yarıya yakınının demokratik ve diğer yarısının da otokratik eğilime sahiptir. Yöneticiler kendi yönetimlerini demokratik olarak belirtmelerine karşın, öğretmenlerin görüşleri yönetimin daha az demokratik olduğu yönündedir. Ayrıca her iki grup öğretmenin katılım, özgürlük ve özerklik ile ilgili görüşleri arasında farklılıklar bulunmaktadır.

Çalık (2002)'in "İlköğretim okullarında demokrasi eğitimi üzerine bir araştırma (Manisa ili örneği)" adlı yüksek lisans çalışmasında toplumun farklı kesimlerini oluşturan çocuklara verilen eğitim modelindeki demokratik yaklaşımların belirlenmesi, evrensel ilkelere uygun olan ya da uygun olmayan unsurların tespit edilmesi amaçlanmıştır. Manisa'nın merkezine bağlı 19 ilköğretim okulundaki 370 5.-8. Sınıf öğrencilerine uygulanan anketin bulgularına göre, 5. sınıfların 8. sınıflara göre daha demokratik tutum içerisinde oldukları ve öğrencilerin ikametgâhları, anne ve babalarının öğrenim durumlarının ve mesleklerinin demokratik tutum ve davranışlarını etkilediği tespit edilmiştir.

Özdemir (2001)'in "Çağdaş ve demokratik eğitimde teftiş" adlı doktora tezi çalışmasında Çağdaş ve Demokratik eğitim anlayışı bağlamında ilköğretimde teftişe ilişkin, müfettiş, yönetici ve öğretmenlerin görüşlerini saptamak ve öneriler getirmek amaçlanmıştır. Araştırmanın evrenini Bolu ili Milli Eğitim Müdürlüğü İlköğretim Teftiş Kurulu'nda görev yapan müfettişler, Bolu ili Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı ilköğretim okullarında çalışan yönetici ve öğretmenler oluşturmaktadır. Araştırma 26 müfettiş, 53 yönetici ve 580 öğretmene uygulanmış ve anketlerin %62.2'si geri dönmüştür. Müfettiş, yönetici ve öğretmenlerin, Çağdaş ve Demokratik Eğitim anlayışı bağlamında teftişe ilişkin görüşleri, Aritmetik ortalamalar açısından, çoğunlukla "az" kategorisinde bulunmuştur. Müfettişler ile yönetici ve öğretmen gruplarının, bazı maddelere ilişkin farklı görüşlere sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Bulgulardan hareketle, sonuçta, anket maddelerine ilişkin görüşler doğrultusunda, paradigmlar ortaya konmuştur.

Araştırmada elde edilen bazı önemli bulgular:

1. Müfettişlerin sadece %14'ü, yöneticilerin ise % 2'si yüksek lisans yapmıştır.
2. Müfettişlerin eğitim yönetimi alanına ilişkin bilimsel gelişmeleri yönetici ve öğretmenlere aktarma düzeyi yetersiz görülmüştür.
3. “Cezanın öğrenciyi eğitmek için araç olarak kullanılabilmesi” görüşü az da olsa benimsenmiştir.
4. “Öğretmenlerin başarılı öğrencileri daha çok sever” görüşü “az” da olsa paylaşılmıştır.
5. “Okul müdürü öğretmenler tarafından seçilmelidir.” Görüşü çoğunlukla benimsenmiştir.

Yeşil (2001)'in “İlköğretim düzeyinde okul ve ailenin demokratik davranışlar kazandırmadaki etkisi” adlı doktora tezi çalışmasında okul ve aile ortamlarının demokrasi eğitimine uygunluğu açısından değerlendirmesi yapılmış ve ilköğretim öğrencilerinin demokratik davranışlar kazanmalarında bu iki kurumun etkileri belirlenmiştir. Araştırmada literatürden yararlanarak, okul ve aile ortamı ile öğrenci davranışlarının demokratikliğini belirlemek amacıyla üç farklı anket geliştirilmiştir. Araştırmanın sonucunda demokrasi eğitimi açısından okul ve aile kurumunun tek başlarına bir fonksiyonunun olmadığı tespit edilmiştir. Aile ortamının sınıf ortamına göre fiziksel, bilgi, kural boyutlarında bütün özellikler açısından; ifade, katılım ve sosyal ilişkiler boyutlarında çoğu özellik açısından; sorumluluk boyutunda ise okul ortamının demokrasi eğitimine daha uygun olduğu belirlenmiştir. Aile ortamının öğrenciler fiziksel, bilgi ve sorumluluk boyutlarında; veliler ise kural, ifade ve sosyal ilişkiler boyutlarında daha demokratik bulmuşlardır. Ayrıca aile ortamının bütün boyutları açısından demokrasi eğitimine oldukça uygun olmasına rağmen bunun öğrenci davranışlarına tam olarak yansımadağı tespit edilmiştir. Bu sonuçların yanı sıra öğrencilerin arkadaşlarının davranışlarından daha fazla etkilendiği sonucuna ulaşılmıştır.

Oğur (1999)'un “Genel liselerde görev yapan yönetici ve öğretmenlerin yönetim süreçlerine ilişkin yönetici davranışlarını demokratik olarak algılama düzeylerinin değerlendirmesi (Ankara ili örneği)” adlı yüksek lisans tez çalışmasında Ankara'da genel liselerde yaptığı, 46 yönetici ve 345 öğretmenin katıldığı araştırmasının ortaya koyduğu sonuçlar aşağıda sıralanmıştır:

1. Okulda karar verilirken yöneticiler, karara öğretmen, öğrenci, veli ve diğer iş görenleri katmamaktadır.
2. Okulda öğrencileri ilgilendiren konularda öğrencilerin görüşleri alınmamaktadır.
3. Yöneticilerin eğitim yönetimi alanında aldıkları kurs/seminer sayısının fazlalığı demokratik karar verme davranışlarını olumlu yönde etkilemektedir.
4. Okul yöneticileri okullarında yukarı doğru iletişime yeteri kadar yer vermemekte ve öğretmen ve veliler arasında iyi ilişkiler kurulması için çaba göstermemektedirler.
5. Okul yöneticilerinin okul çalışanlarını okul amaçları için güdeleyememektedirler.
6. Öğretmen ve diğer iş görenleri ödüllendirmede okul yöneticilerinin yansız davranmadıkları ve değerlendirme sonucunda ortaya çıkan problemlerin giderilmesi için velilerle ve öğretmenlerle iş birliği yapmadıkları ortaya çıkmıştır.
7. Yöneticiler yönetim süreçlerinin tüm boyutlarında kendilerini demokratik görürken, öğretmenler yöneticilerin davranışlarını otokratik olarak değerlendirmişlerdir.

Gök ve Okçabol'un 1998 yılında yapmış oldukları "Öğretmen Profili Araştırması" 'nda 19 ilden değişik tür ve düzeydeki 205 okulda görev yapan 2301 yönetici ve öğretmene uygulanan anketin bulgularına göre, okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin eğitim sisteminin demokratikliğiyle ilgili görüşleri aşağıda verilmiştir.

1. Araştırmaya katılan yönetici ve öğretmenlerin %21'i "Eğitim sistemi demokratiktir." görüşüne katılmaktadır.
2. Araştırmaya katılanların neredeyse tamamı "Okulda insan hakları bilinci kazandırılmalıdır." görüşünü ve büyük çoğunluğunun da "Okul yönetimi çalışanlarca belirlenmelidir" görüşünü benimsedikleri görülmüştür.
3. "Okul yönetimine öğrenciler de katılmalıdır." görüşüne katılanların oranı ise %69'dur.
4. Demokratik eğitimle ilgili bazı başka görüşlere öğretmenlerin katılma oranı ise şöyledir:
 - "Yönetici öğretmen ilişkisi yeterli düzeydedir."%39
 - "Okullar öğrencilere demokratik değerler kazandırmaktadır."%33

- Okul yöneticileri yönetim görevinde yeterlidir.%33
- “Yönetici ve veli ilişkisi yeterli düzeydedir.”%21
- “Eğitsel kol etkinlikleri yeterli düzeydedir.”%16
- “Merkez ve taşra yöneticileri yeterince yetkindir.”%13

Işıkgöz (1999)’un “Demokrasi eğitiminde ilköğretim okulu yöneticilerinin etkililiği” adlı yüksek lisans tez çalışmasında ilköğretim okulu yöneticilerinin demokrasi eğitimine ilişkin etkililik düzeyleri, yönetici ve öğretmen görüşleri doğrultusunda saptanmaya çalışılmıştır. Araştırmada tarama modeli kullanılmış olup, konu ile ilgili kaynaklar, yasalar ve yönetmelikler incelenerek, yönetici ve öğretmen görüşlerinin belirlenmesi amacıyla iki ayrı form halinde veri toplama aracı geliştirilmiştir. Araştırma 10 ilköğretim okulunda 38’i yönetici toplam 172 öğretmene uygulanmıştır. Araştırmanın sonucunda, yöneticilerin demokrasi eğitiminde kendilerini çoğunlukla etkili gördükleri, öğretmenlerin ise bu konuda yöneticileri nadiren etkili gördükleri, yöneticilerle öğretmenlerin bir fikir birliği içinde olmadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Kontaş (1997)’ın “Avrupa Topluluğu’na girişte Türk eğitim sisteminde liselerin demokratikleşme süreci” adlı yüksek lisans çalışmasında liselerdeki öğretmen ve öğrencilerin demokratik tutumlarının nasıl olduğunun tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla öğretmenlerin kendi davranışlarını demokratik olma yönünden nasıl değerlendirdikleri, sınıf içi davranışlarını ne kadar demokratik buldukları, öğretmenler ile öğrencilerin demokrasi ilkelerine katılımları arasında bir fark olup olmadığı ve öğrencilerin felsefe grubu derslerindeki başarıları ile demokratik tutumları arasında bir ilişki olup olmadığı sorularına cevap aranmıştır. Bu amaçla 400 öğrenci ve 25 öğretmene demokratik tutum ölçeği uygulanmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; öğretmenlerin öğrencilerden %4.19 oranında daha olumlu tutuma sahip oldukları, felsefe grubu derslerinin öğrencileri demokratikleştirmeye yönelik herhangi bir etkisinin olmadığı tespit edilmiştir. Liselerde okutulan felsefe grubu derslerinin öğrencilere demokratik tutum kazandırma hedefine yönelik olarak zengin bir içeriğe sahip olacak şekilde düzenlenmesi ve Avrupa Topluluğu’na giriş sürecinde liseler kadar diğer eğitim kademelerinin de demokratik bir yapıya sahip olması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Otluca (1996)'nın "Demokratik eğitim ilkelerinin 1968 ilkokul programına yansması" adlı yüksek lisans tez çalışmasında demokratik eğitim ilkelerinin 1968 İlkokul Programına ne ölçüde yansıdığını ve okullarda yeterli düzeyde uygulanıp uygulanmadığı saptanmıştır. Bu araştırma kapsamında ilkokul programı bütün boyutlarıyla (amaç, içerik, öğretme-öğrenme süreci, ders dışı etkinlikler, değerlendirme)incelenmiş ve öğretmenlerin bu ilkeleri sınıfta uygulama düzeyi tespit edilmiştir. Araştırmacı 135 öğretmene "Demokratik Tutum Ölçeği" uygulamıştır. Araştırma sonucunda demokratik eğitim ilkelerinin programın bütün boyutlarında yer aldığı ve öğretmenlerin bu ilkeleri uygulamada benzeşim içinde oldukları tespit edilmiştir.

Gömlüksiz (1988)'in "Demokratik bir sınıf ortamı açısından Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğretim elemanlarının ve öğrencilerinin davranışlarının değerlendirilmesi" adlı yüksek lisans tez çalışmasında demokratik bir sınıf ortamı açısından, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğretim elemanlarının ve öğrencilerinin kendi davranışlarını ve birbirlerinin davranışlarını nasıl değerlendirdikleri incelenmiştir. Araştırmada 41 öğretim elemanı ve 316 öğrenciden anket yoluyla görüş ve değerlendirmeler alınmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara aşağıda yer verilmiştir:

1. Öğretim elemanları ve öğrenciler, demokrasi ilkelerine oldukça yüksek düzeyde katılım göstermişlerdir.
2. Öğretim elemanlarının demokrasi ilkelerine katılımları ile bu ilkelere uygun sınıf içindeki davranışları değerlendirmeleri arasında anlamlı fark bulunmuştur. Öğretim elemanlarının, demokrasi ilkelerine uygun sınıf içi davranışlarını değerlendirmeleri ile aynı konuda, öğrencilerin öğretim elemanlarının davranışlarını değerlendirmeleri arasında da anlamlı bir fark bulunmuştur.

2.3 ALANYAZIN TARAMASININ SONUCU

Literatür incelendiğinde doğrudan demokratik eğitimle ilgili araştırmaların sayısının yetersiz olduğu göze çarpmaktadır. Araştırmaların, demokrasi eğitimi ve öğretmenlerin, öğretmen adaylarının, öğrencilerin, yöneticilerin demokratik tutum ve davranışları üzerinde yoğunlaştığı gözlenmektedir. Yapılan araştırmalara bakıldığında bazı çalışmalarda (Koç, 2008; Bakır, 2007; Otluca, 1996) öğretmenlerin

ve yöneticilerin demokratik tutum ve davranışlara sahip oldukları sonucuna ulaşılırken, bazı çalışmalarda (Topper, 2007; Uslu, 2003; Özdemir, 2001) demokratik tutum ve davranış sergilemedikleri belirtilmiştir. Ayrıca yapılan araştırmalar yöneticilerin ve öğretmenlerin okullarda demokratik eğitim uygulamalarının gerçekleştirilmesinde çok önemli bir işleve sahip olduklarını göstermiştir. Bunun yanı sıra demokratik eğitimin sağlanmasında veli boyutunun göz ardı edilmemesinin ve velilerin yönetime etkin katılımının sağlanması için onlara yönelik eğitim programlarının düzenlenmesinin gereği üzerinde durulmuştur. Okullarda bir disiplin sağlama aracı olarak hala cezanın kullanılması ise çarpıcı sonuçlar arasındadır. Öğretmenlerin okulda ve sınıfta demokratik uygulamalara yer verebilmesi ve eğitimde demokratikleşmenin hızlandırılması için okullarda demokratik uygulamalara ilişkin hizmet içi eğitim kurslarının düzenlenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Literatür taraması ve ilgili araştırmaların incelenmesi sonucunda, okullarda demokratik eğitim uygulamalarına ilişkin herhangi bir araştırmanın olmadığı görülmüştür. İlgili alanyazın taramasının sonucunda okullarda demokratik uygulamalara ne düzeyde yer verildiğine dair okulların genel bir profilinin çıkarılmasının gerekli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda yapılan bu çalışma ileriki araştırmalara öncülük edip, eğitimde demokratikleşmenin sağlanabilmesi için okullarda ne tür eksikliklerin olduğunun belirlenmesine katkı sağlayacaktır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, araştırmanın çalışma grubu, veri toplama aracı, verilerin toplanması ve analizine ilişkin bilgiler yer almaktadır.

3.1 ARAŞTIRMA MODELİ

Bu araştırmada, ilköğretim okullarında (ilkokul ve ortaokullarda) çalışan öğretmenlerin, kendi okullarında demokratik eğitim uygulanmasına ilişkin görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu nedenle araştırmada, tarama modeli kullanılmıştır.

Tarama araştırmaları, bir grubun belirli özelliklerini belirlemek için verilerin toplanmasını amaçlayan çalışmalardır. Tarama araştırmalarının amacı araştırılmak istenen konu ile ilgili var olan durumun fotoğrafını çekerek betimleme yapmaktır. Bir başka deyişle; geçmişte ya da şimdi var olan durumu olduğu gibi betimlemeyi amaçlar. Bu amaç doğrultusunda genellikle geniş bir kitleye, araştırmacı tarafından belirlenen cevap seçenekleri kullanılarak bilgi toplanır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2008: 16).

3.2 ARAŞTIRMANIN ÇALIŞMA GRUBU

Araştırma 2011-2012 eğitim-öğretim yılında Sakarya ili Hendek ilçesinde bulunan 42 resmi ilköğretim okulunda çalışan 379 sınıf ve branş öğretmeni ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma bu grup üzerinde yapıldığı için evren-örneklem yoluna gidilmemiştir. Anketlerin 272 tanesi geri dönmüştür.

3.3 VERİ TOPLAMA ARACI

Araştırma verilerinin toplanması için araştırmacı tarafından 5'li likert tipi anket geliştirilmiştir. Anketin oluşturulmasında demokratik eğitim, demokrasi ve insan hakları eğitimi, öğretmenlerin ve yöneticilerin demokratik tutum ve davranışları ve demokratik davranışlar kazandırmadaki yeterlilikleri, sınıf ve okul yönetiminde

demokratik uygulamalar ile ilgili alanyazın incelenmiştir. Yapılan literatür taraması sonucunda okullarda demokratik eğitimin uygulanabilmesi için gerekli olan koşul ve nitelikler ortaya konmuştur. Daha sonra ortaya konan bu nitelikler 57 maddeye dönüştürülmüştür. Okullarda demokratik eğitim uygulanmasına ilişkin öğretmen görüşlerini belirlemek amacı ile oluşturulan bu maddeler “okulun yapı ve işleyişi, veli, öğrenci, öğretmen, sosyal faaliyetler ve eğitim sistemi” şeklinde 6 boyuta ayrılmıştır.

Anket maddelerinin öğretmenlerin, okullardaki demokratik eğitim uygulanması ile ilgili görüşlerini belirlemede ne derece yeterli olduğu sorusuna cevap aramak, diğer bir deyişle kapsam geçerliği için ilgili alan uzmanının ve ölçme değerlendirme uzmanının görüşüne başvurulmuştur. Uzman görüşleri doğrultusunda anket maddelerinde ve buldukları boyutların sınıflamasında değişikliğe gidilmiştir. Maddeler “okulun yapı ve işleyişi, öğretmenler, öğrenciler, veliler ve eğitim sistemi” şeklinde 5 boyutta sınıflandırılmıştır. Sosyal faaliyetler boyutunun çıkarılarak, bu boyutta yer alan 6 maddenin okulun yapı ve işleyişi boyutuna, 1 maddenin ise öğrenci boyutuna taşınmasının bu boyutlarla ilişkili olması gerekçesiyle daha doğru olacağına karar verilmiştir.

Ölçme ve değerlendirme uzmanının görüşleri doğrultusunda birden fazla amacı sorgulayan maddelerde değişiklik yapılmış ve bir madde çıkarılmıştır. Örneğin; “Okulumuzdaki velilerin görüş ve önerileri yönetici ve öğretmenler tarafından dikkate alınır.” maddesi, “Okulumuzdaki velilerin görüş ve önerileri öğretmenler tarafından dikkate alınır.” ve “Okulumuzdaki velilerin görüş ve önerileri yönetici tarafından dikkate alınır” şeklinde iki farklı maddeye dönüştürülmüştür. Ayrıca okulun yapı ve işleyişi boyutunda yer alan “Eğitici kulüplere öğrenci seçimi onların istekleri doğrultusunda belirlenir.” maddesi, öğrenci boyutunda yer alan “Hangi eğitici kulübe gideceğine kendisi karar verir.” maddesi ile aynı özelliği ölçtüğü gerekçesiyle çıkarılmıştır. Böylece anketteki madde sayısı 56’ya düşmüştür. Bunun dışında anketin sayfa düzeni, yazı boyutu, sunuş yazısı vb. ile ilgili program geliştirme ve Türkçe öğretmenliği alanlarında uzman görüşlerine de başvurulmuş ve gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Uzman görüşleri doğrultusunda anketteki maddeler tekrar gözden geçirilip anketin ön uygulaması yapılmıştır. Anket, 18 kişilik bir öğretmen grubuna uygulanmış, öğretmenlerin görüş ve önerileri de dikkate alınarak son düzeltmeler yapılmış ve ankete son şekli verilmiştir.

Anket, iki bölümden oluşmaktadır. Anketin birinci bölümü öğretmenlerin cinsiyetlerini, yöneticilik görevi yapma durumunu, branşını, mesleki kıdemini, eğitim durumunu, çalıştığı okulun bulunduğu yerleşim yerini, daha önce “demokrasi ve demokratik eğitim” ile ilgili herhangi bir eğitime katılma durumunu ve aylık ortalama gelirini belirlemeye yönelik sorulardan oluşmaktadır. Anketin ikinci bölümü ise öğretmenlerin ilköğretim okullarında demokratik eğitim uygulanmasına ilişkin görüşlerini ortaya koymak için hazırlanmış 5 boyut altında toplanan ve 56 maddeden oluşmaktadır. Ankette 5’li likert tipi derecelendirme ölçeği kullanılmıştır. Ankette yer alan maddelerin karşısında “hiçbir zaman (1), çok az (2), bazen (3), çoğunlukla (4) ve her zaman (5)” şeklinde seçenekler yer almaktadır (bkz. Ek-1).

3.4 VERİLERİN TOPLANMASI

Araştırmada verilerin toplanması için “İlköğretim Okullarında Demokratik Eğitim Uygulanmasına İlişkin Öğretmen Görüşleri Anketi” kullanılmıştır. Anket iki bölümden oluşmaktadır. Anketin birinci bölümü, öğretmenlerin demografik özelliklerini belirlemeye yönelik sorulardan, anketin ikinci bölümü ise öğretmenlerin ilköğretim okullarında demokratik eğitim uygulanmasına yönelik görüşlerini ortaya koymak amacıyla hazırlanan maddelerden oluşmaktadır.

Anket soruları Sakarya Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından incelenmiş olup, 14.05.2012 tarihinde araştırmanın ildeki tüm ilköğretim okullarında uygulanması için izin alınmıştır (bkz. Ek-2).

Hazırlanan anket, Sakarya İl Milli Eğitim Müdürlüğü’nün izniyle 2011-2012 eğitim-öğretim yılı içinde Sakarya ili Hendek ilçesinde bulunan 42 ilköğretim okulunda çalışan 379 sınıf ve branş öğretmenine birinci elden ulaştırılmıştır. Anketlerin 275 tanesi geri dönmüş, bazı maddelerin eksik doldurulması gerekçesiyle 3 anket hariç, 272 anket değerlendirilmeye alınmıştır.

3.5 VERİLERİN ANALİZİ

Bu araştırmanın amacı, ilköğretim okullarında çalışan öğretmenlerin demokratik eğitim uygulanmasına ilişkin görüşlerini tespit etmektir. Bu amaç doğrultusunda öncelikli olarak ankette yer alan maddelere ilişkin öğretmen görüşlerinin yüzde ve frekans dağılımlarına bakılmıştır. Öğretmenlerin demografik özellikleri ile maddelere ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını ortaya koymak amacıyla ise kay-kare testi yapılmıştır. Kay-kare testi yapılırken, serbestlik

derecesinin birden büyük ($sd > 1$) olduđu durumda, beklenen deęeri 5'ten küçük gözenek sayısı %20'yi ařıyorsa ve arařtırmacının denek sayısını artırması olanaksız ya da zor ise ilgili satır ve sütunun düzeylerinde mantıklı birleřtirmeler yapılır. Bu birleřtirme ile gözeneklerdeki gözlem sayıları artırılır (Büyüköztürk, 2008: 148). Analizler yapılırken gözenek sayısının düřük olması nedeniyle hićbir zaman ve ćok az sećenekleri birleřtirilmiřtir. Ayrıca, ęretmenlerin demografik bilgilerinde mesleki kıdem deęiřkeninde yer alan 16-20 yıl ile 20 yıl ve üzeri sećenekleri 16 yıl ve üzeri olarak deęiřtirilmiřtir. Bunun yanı sıra yerleřim yeri deęiřkeninde bulunan belde sećeneęi köy sećeneęine eklenmiřtir. Gelir deęiřkeninde bulunan 2001TL-2500 TL ile 2501TL ve üstü sećenekleri birleřtirilerek 2001TL ve üstü sećeneęine dnřtrlmřtir.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde Hendek ilçesi ilköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin “İlköğretim Okullarında Demokratik Eğitim Uygulanmasına İlişkin Görüşlerini” ortaya koymak amacıyla geliştirilen anket ile toplanan verilerin analizi sonucu ortaya çıkan bulgular ve yorumlar yer almaktadır.

4.1. ARAŞTIRMAYA KATILAN ÖĞRETMENLERİN DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİNE İLİŞKİN BULGULAR

Araştırmaya katılan öğretmenlerin cinsiyet, herhangi bir yöneticilik görevi yapma durumu, branş, mesleki kıdem, eğitim durumu, “demokrasi” üzerine herhangi bir eğitim alma durumu, çalıştığı okulun bulunduğu yerleşim yeri, aylık ortalama geliri değişkenlerine göre dağılımları verilmiştir.

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Cinsiyete Göre Dağılımı

Özellikler	Seçenekler	f	%
Cinsiyet	Kadın	137	50.4
	Erkek	135	49.6
Toplam		272	100

Tablo 1’ e göre, araştırmaya 272 öğretmen katılmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin % 50,4’ü (137 kişi) kadın, %49,6’sı (135 kişi) erkektir.

Tablo 2. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Yöneticilik Yapma Durumuna Göre Dağılımı

Özellikler	Seçenekler	f	%
Yöneticilik	Evet	92	33.8
	Hayır	180	66.2
Toplam		272	100

Tablo 2’ye göre katılımcıların %33,8’i (92 kişi) yöneticilik görevi yapan veya yapmış, %66,2’ si (180 kişi) ise daha önce yöneticilik görevi yapmamıştır.

Tablo 3. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Branşına Göre Dağılımı

Özellikler	Seçenekler	f	%
Branş	Sınıf Öğretmeni	155	57
	Branş Öğretmeni	117	43
Toplam		272	100

Tablo 3' e bakarak araştırmaya katılan öğretmenlerin branşa göre dağılımı incelendiğinde sınıf öğretmenleri %57 (155 kişi), branş öğretmenleri ise %43 (117 kişi) olarak görülmektedir.

Tablo 4. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Meslekteki Kıdem Yıllarına Göre Dağılımı

Özellikler	Seçenekler	f	%
Kıdem	1-5 Yıl	69	25.4
	6-10 Yıl	82	30.1
	11-15 Yıl	64	23.5
	16-20 Yıl	24	8.8
	21 Yıl ve Üzeri	33	12.1
Toplam		272	100

Öğretmenlerin meslekteki hizmet süresine göre dağılımlarına bakıldığında, 1-5 yıl arası kıdemi olanların oranı %25,4 (69 kişi), 6-10 yıl arası kıdemi olanların oranı %30,1(82 kişi), 11-15 yıl arası kıdemi olanların oranı %23,5 (64 kişi), 16- 20 yıl arası kıdemi olanların oranı %8,8 (24 kişi), 21 yıl ve üzeri kıdemi olan öğretmenlerin oranı ise %12,1 (33 kişi)'dir.

Tablo 5. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

Özellikler	Seçenekler	f	%
Eğitim Durumu	Ön Lisans	13	4.8
	Lisans	233	85.7
	Yüksek Lisans	26	9.6
	Doktora	0	0
Toplam		272	100

Tablo 5'e bakılarak araştırmaya katılan öğretmenlerin eğitim durumları incelendiğinde, ön lisans mezunu olan %4,8 (13 kişi), lisans mezunu olan %85,7 (233 kişi), yüksek lisans mezunu olan ise %9,6 (26 kişi) olduğu görülmektedir.

Ankete katılan öğretmenler arasında doktora programını tamamlamış öğretmen bulunmamaktadır.

Tablo 6. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Daha Önce “Demokrasi” Üzerine Eğitim Alma Durumuna Göre Dağılımı

Özellikler	Seçenekler	f	%
“Demokrasi” Üzerine	Evet	74	27.2
Eğitim Alma	Hayır	198	72.8
Toplam		272	100

Tablo 6’ya göre öğretmenlerin daha önce demokrasi üzerine herhangi bir eğitim alma durumuna bakıldığında, %27,2’sinin (74 kişi) bu alanda eğitim aldığı, %72,8’inin (198 kişi) herhangi bir eğitim almadığı görülmüştür.

Tablo 7. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Çalıştıkları Okulun Yerleşim Yerine Göre Dağılımı

Özellikler	Seçenekler	f	%
Çalıştığı Okulun	Köy	73	26.8
Bulunduğu Yerleşim	Belde	16	5.9
Yeri	İlçe	183	67.3
Toplam		272	100

Tablo 7 incelendiğinde araştırmaya katılan öğretmenlerin, %26,8’i (73kişi) köyde, %5,9’u (16 kişi) beldede, %67,3’ü (183 kişi) ise ilçede görev yapmaktadır.

Tablo 8. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Aylık Ortalama Gelirine Göre Dağılımı

Özellikler	Seçenekler	f	%
Aylık Ortalama Gelir	1500’den Az	0	0
	1501-2000	160	58.8
	2001-2500	102	37.5
	2501 ve Üstü	10	3.7
Toplam		272	100

Öğretmenlerin aylık ortalama gelir dağılımına bakıldığında, %58, 8’i (160 kişi) 1501TL- 2000TL arası, %37,5’i (102 kişi) 2001TL- 2500TL arası, %3,7’si (10 kişi) ise 2501TL ve üstü gelire sahiptir.

Bu verilere göre araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğunluğunun kadın olduğu, yöneticilik görevi yapmadığı, sınıf öğretmeni olduğu, 6-10 yıl arası mesleki kıdeme sahip olduğu, lisans mezunu olduğu, daha önce demokrasi üzerine herhangi bir

eğitim almadığı, ilçede çalıştığı, 1501TL ile 2000TL arasında gelire sahip olduğu söylenebilir. Bulgulara göre öğretmenlerin çoğunluğunun demokrasi üzerine bir eğitim almamış olması demokratik bir eğitim ortamını oluşturma sürecinde önemli bir eksiklik olarak göze çarpmaktadır.

4. 2. ARAŞTIRMANIN ALT PROBLEMLERİNE İLİŞKİN BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın alt problemlerine ilişkin elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Öncelikle ilköğretim okullarında demokratik eğitim uygulanmasına ilişkin okulun yapı ve işleyişı, okuldaki öğretmenler, öğrenciler, veliler ve eğitim sistemini değerlendirme boyutunda öğretmen görüşlerinin ne şekilde dağılım gösterdiğini belirlemek amacıyla frekans ve yüzdeler dağılımlarına bakılmıştır. Ardından öğretmen görüşlerinin belirlenen değişkenlerle (öğretmenlerin cinsiyet, yöneticilik görevi yapma durumu, branşı, mesleki kıdemi, eğitim durumu, demokrasi eğitimi alma durumu, okulun bulunduğu yerleşim yeri ve öğretmenlerin gelir düzeyi) anlamlı bir ilişkisinin olup olmadığını ortaya koymak amacıyla kay-kare testi yapılmıştır.

4.2.1. İlköğretim Okullarında Demokratik Eğitim Uygulamasına İlişkin Öğretmen Görüşlerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde araştırmanın birinci alt problemine dayalı bulgulara yer verilmiştir. Bu problem doğrultusunda ilköğretim okullarında demokratik eğitim uygulamasına ilişkin öğretmenlerin anketlere verdikleri cevapların frekans ve yüzdeler dağılımlarına bakılmıştır.

4.2.1.1. İlköğretim Okullarında Demokratik Eğitim Uygulamasına İlişkin “Okulun Yapı ve İşleyişı” Boyutunda Öğretmen Görüşlerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın birinci alt probleminde yer alan, ilköğretim okullarında çalışan öğretmenlerin okullarında demokratik eğitim uygulanmasına ilişkin “okulumuzda yapı ve işleyiş bakımından” boyutunda görüşlerini belirlemeye yönelik olarak geliştirilmiştir. Bu probleme dayalı olarak araştırmaya katılan öğretmenlerin anketlere verdikleri cevapların frekans ve yüzdeler dağılımlarına bakılmış, sonuçlar Tablo 9’da sunulmuştur.

Tablo 9. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Demokratik Eğitim Uygulamasına İlişkin Okulun Yapı ve İşleyişi Boyutunda Görüşlerinin Frekans ve Yüzdeler Dağılımı

Anket Maddeleri	Hiçbir Zaman		Çok Az		Bazen		Çoğunlukla		Her Zaman		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
1.Kararların alınma sürecine öğretmen katılır.	4	1.5	23	8.5	77	28.3	136	50	32	11.8	272	100
2.Herhangi bir olayla ilgili alınacak kararlarda kapalı oylama yapılır.	112	41.2	45	16.5	66	24.3	36	13.2	13	4.8	272	100
3.Alınan kararlar uygulanırken herkese eşit davranılır.	11	4	17	6.3	50	18.4	133	48.9	61	22.4	272	100
4.Öğrenciler arasında etnik köken, dil, din, dünya görüşü, cinsiyet vb... ayrımcılığı yapılmaz.	56	20.6	3	1.1	15	5.5	58	21.3	140	51.5	272	100
5.Çalışanlar birbirine karşı hoşgörülüdür.	5	1.8	10	3.7	25	9.2	123	45.2	109	40.1	272	100
6.Yönetim şeffaftır.	5	1.8	11	4	60	22.1	127	46.7	69	25.4	272	100
7.Öğrencinin akademik başarısı sosyal gelişiminden daha önemlidir.	29	10.7	45	16.5	89	32.7	85	31.3	24	8.8	272	100
8.Yönetim ve öğretmenler arasında karşılıklı anlayışa dayalı bir iletişim vardır.	3	1.1	14	5.1	44	16.2	135	49.6	76	27.9	272	100
9.Öğrenciler yeteneklerini ve kapasitelerini ileri düzeyde geliştirme fırsatı bulabilmektedir.	5	1.8	39	14.3	94	34.6	111	40.8	23	8.5	272	100
10. Yönetim kadrosu eğitim yönetimi alanında gereken uzmanlık ve yeterliliğe sahiptir.	2	0.7	28	10.3	43	15.8	155	57.0	44	16.2	272	100
11.Yönetim demokratik ve laik ilkelere uygun yönetilmesi konusunda yoğun çaba gösterirler.	4	1.5	11	4	54	19.9	149	54.8	54	19.9	272	100
12.Öğrencilerin seçmeli ders sayısı yeterlidir.	24	8.8	61	22.4	53	19.5	94	34.6	40	14.7	272	100
13.Eğitim-öğretim faaliyetleri öğrenci merkezlidir.	4	1.5	23	8.5	53	19.5	135	49.6	57	21	272	100
14.Okul temsilcisi seçimi demokratik ilkelere uygun olarak yapılmaktadır.	6	2.2	15	5.5	24	8.8	110	40.4	117	43.0	272	100
15.Öğrencilere ait özel bilgiler açıklanmaz.	26	9.6	12	4.4	16	5.9	98	36.0	120	44.1	272	100
16.Eğitici kulüp faaliyetlerine yeterli zaman ayrılmaktadır.	5	1.8	44	16.2	57	21	110	40.4	56	20.6	272	100
17.Eğitici kulüp çalışmaları çocukların gelişimine faydalı olacak şekilde yürütülmektedir.	6	2.2	58	21.3	71	26.1	92	33.8	45	16.5	272	100
18.Seminerler, paneller, forumlar yeterli sayıda düzenlenmektedir.	13	4.8	72	26.5	84	30.9	79	29	24	8.8	272	100
19.İnsan hakları ve demokrasi eğitimi ile ilgili eğitimler düzenlenmektedir.	33	12.1	78	28.7	97	35.7	50	18.4	14	5.1	272	100
20.Bilgi yarışması, münazara vb. faaliyetler yapılmaktadır.	7	2.6	47	17.3	96	35.3	86	31.6	36	13.2	272	100

İlköğretim okullarında demokratik eğitim uygulamasına ilişkin “okulun yapı ve işleyişi” boyutunda öğretmen görüşleri incelendiğinde; birinci maddede yer alan “Kararların alınma sürecine öğretmen katılır.” ifadesine öğretmenlerin %50’si çoğunlukla ve %11,8 her zaman,% 8,5’i çok az ve % 1,5’u ise hiçbir zaman karar alma sürecine katıldıklarını belirtmişlerdir. Tablo 9’a bakıldığında öğretmenlerin %61,8’lik kısmı her zaman ve çoğunlukla seçeneğini işaretlemişlerdir. Bu dağılımlar incelendiğinde öğretmenlerin kararların alınma sürecine katıldıkları görüşüne sahip olduğu söylenebilir. Demokratik bir eğitim ortamında öğretmenlerin her türlü karar alma sürecinde söz sahibi olması gerekir. Bu açıdan bakıldığında öğretmenlerin çoğunluğunun bu görüşte olması olumludur; ancak bu oranın daha yüksek olması beklenmektedir.

İkinci maddede yer alan “Herhangi bir olayla ilgili alınacak kararlarda kapalı oylama yapılır.” maddesine ilişkin görüşlere bakıldığında öğretmenlerin % 41,2’si hiçbir zaman,%16,5’i ise çok az alınan kararlarda kapalı oylamaya başvurulduğunu, öğretmenlerin %18’lik kısmı (%13,2 çoğunlukla, %4,8 her zaman) alınacak kararlarda kapalı oylama yapıldığını belirtmiştir. Bu dağılımlara bakıldığında öğretmenlerin alınan kararlarda kapalı oylama yapılmadığı görüşünde oldukları görülmektedir. 1930’lu yıllarda gizli oylama yapılması bir demokratiklik ölçütü olarak kabul edilirken, günümüzde ise tam tersidir. Bugün öğretmenlerin kapalı oylama yapılmadığını ifade etmesi, okullarında kendilerini rahatlıkla ifade edebildiklerinin ve demokrasinin uygulandığının göstergesidir.

Altıncı maddede “Yönetim şeffaftır.” ifadesine öğretmenler; her zaman %25,4, çoğunlukla %46,7, bazen %22,1, çok az %4, hiçbir zaman %1,8 seçeneklerini işaretlemişlerdir. Bu verilerden hareketle öğretmenlerin yönetimin şeffaf olduğu görüşüne sahip oldukları söylenebilir. Yönetimin şeffaf olması okuldaki tüm uygulamalardan etkilenen herkesin haberdar edilmesi ve her şeyin açık şekilde yapılması demektir. Bu durum demokratik eğitim açısından önemlidir. Elde edilen bulgu sevindiricidir.

Öğretmenlerin yedinci maddede yer alan “Öğrencinin akademik başarısı sosyal gelişiminden daha önemlidir.” ifadesine ilişkin görüşleri şu şekilde dağılım göstermektedir; %10,7’si hiçbir zaman, %16,5’i çok az, %32,7’si bazen, %31,3’ü çoğunlukla, %8,8’i her zaman akademik başarının sosyal gelişimden daha önemli olduğunu belirtmiştir. Bu dağılımlara bakıldığında öğretmenlerin az bir kısmının

(%27,2'si) öğrencilerin sosyal gelişiminin akademik başarıdan daha önemli olduğu görüşünü savunduğu söylenebilir. Demokratik bir eğitim ortamında öğrencilerin sadece akademik açıdan değil, sosyal anlamda da kendini geliştirmesi gerekir. Öğretmenlerin okullarında öğrencilerin akademik başarısının sosyal gelişiminden ön planda olduğunu söylemesi demokratik eğitimle bağdaşmayacak bir sonuçtur. Böyle bir sonucun çıkması ölçme ve değerlendirme sisteminden kaynaklanabilir. Uygulanan sistem nedeniyle öğretmenler öğrencileri sosyal gelişim düzeylerinden çok akademik başarı açısından değerlendirmek zorunda kalmaktadır.

Öğretmenlerin sekizinci maddedeki “ Yönetim ve öğretmenler arasında karşılıklı anlayışa dayalı bir iletişim vardır.” ifadesine %1,1'i hiçbir zaman, %5,1'i çok az, %16,2'si bazen, 49,6'sı çoğunlukla, %27, 9'u her zaman seçeneğini işaretlemiştir. Öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu olan %77,5'i her zaman ve çoğunlukla seçeneklerini işaretlemiştir. Bu dağılımlara göre, öğretmenlerin büyük çoğunluğunun öğretmenler ve yönetim arasında karşılıklı anlayışa dayalı bir iletişimin olduğu görüşüne katıldığı söylenebilir. Demokratik bir eğitim ortamında bulunan herkesin karşılıklı anlayış ve hoşgörüyeye sahip olması gerekmektedir. Bu bağlamda elde edilen bu bulgu demokratik eğitim açısından olumludur.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin, “Öğrenciler yeteneklerini ve kapasitelerini ileri düzeyde geliştirme fırsatı bulabilmektedir.” görüşüne %8,5'i her zaman, %40,8'i çoğunlukla, %34,6'sı bazen, %14,3'ü çok az, %1,8'i ise hiçbir zaman şeklinde cevap vermişlerdir. Bu dağılımlara göre öğretmenlerin yarısına yakınının (%49,3'ü) öğrencilerin yeteneklerini ve kapasitelerini ileri düzeyde geliştirme fırsatı bulabildikleri görüşünde oldukları söylenebilir. Eğitimde demokratiklik açısından öğrencilerin yeteneklerini ve kapasitelerini en ileri düzeyde geliştirmelerini amaç edinen bir yöntemin izlenilmesi önemlidir. Bu bağlamda öğretmenlerin yarısına yakınının olumlu yönde görüşe sahip olması demokratik eğitim açısından değerli bir sonuçtur.

Öğretmenler, on ikinci maddede yer alan “Öğrencilerin seçmeli ders sayısı yeterlidir.” maddesine vermiş oldukları cevapların dağılımı; %14,7 her zaman, %34,6 çoğunlukla, %19,5 bazen, %22,4 çok az, %8,8 hiçbir zaman biçiminde olmuştur. Dağılımlar incelendiğinde öğretmenlerin % 49,3'ü seçmeli dersleri yeterli bulurken, %31, 2'sinin ise yetersiz buldukları söylenebilir. Öğrencilerin seçebileceği derslerin sayısının artırılması demokratiklik açısından gereklidir. Elde edilen bulgu

okullarda seçmeli ders sayısının yeterli olmadığını göstermektedir. Yeni eğitim sistemi ile bu sorunun az da olsa çözüleceği umulmaktadır.

On dördüncü maddede yer alan “ Okul temsilcisi seçimi demokratik ilkelere uygun olarak yapılmaktadır.” ifadesine öğretmenlerin %43’ü her zaman, %40,4’ü çoğunlukla, 8,8’i bazen, 5,5’i çok az, 2,2’si hiçbir zaman seçeneğini işaretlemiştir. Dağılımlara bakıldığında öğretmenlerin önemli bir çoğunluğunun %83,4’ü okul temsilcisi seçimlerinin demokratik ilkelere uygun olarak yapıldığı görüşünü onayladıkları söylenebilir. Demokratik bir okul ortamında okul temsilcisi, sınıf başkanlığı ve benzeri seçimlerin demokratik ilkelere göre yapılması gerekmektedir. Araştırmadan elde edilen bu bulgu okullarda uygulanan DEOM Projesi’nin yararlı olduğunun göstergesidir.

Öğretmenlerin “Eğitici kulüp faaliyetlerine yeterli zaman ayrılmaktadır.” maddesine %1,8’i hiçbir zaman, %16,2’si çok az, %21’i bazen,40,4’ü çoğunlukla, %26,6’sı her zaman seçeneğini işaretlemiştir. Bu dağılımlar incelendiğinde öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu olan %67’sinin eğitici kulüp faaliyetlerine yeterli zaman ayrıldığı görüşünde oldukları söylenebilir. Eğitsel kulüpler okullarda demokrasi ilkelerinin hayata geçirilmesinde önemli bir işlevi yerine getirir ve bu nedenle bu tür faaliyetlere yeterli zaman ayrılmalıdır. Ayrıca öğrencilerin ilgi ve tercihlerine göre bir eğitimin düzenlenmesinde ve yeteneklerinin geliştirilmesinde de önemli bir misyona sahiptir. Bu bağlamda elde edilen bulgu demokratik eğitim açısından olumludur. Elde edilen bulgu Gök ve Okçabol’un (1998) yapmış oldukları çalışmayla çelişmektedir. Bu çalışmada öğretmenler ve yöneticilerin sadece % 16’sı eğitsel kol etkinliklerin yeterli düzeyde düzenlendiği görüşüne katılmıştır. Bu fark zaman içerisinde eğitsel kulüp çalışmalarına daha fazla önem verilmesinden kaynaklanabilir.

Öğretmenler on sekizinci maddede yer alan “Seminerler, paneller, forumlar yeterli sayıda düzenlenmektedir.” ifadesine %4,8’i hiçbir zaman, %26,5’i çok az, %30,9’u bazen, %29’u çoğunlukla, %8,8’i her zaman seçeneğini işaretlemiştir. Dağılımlar incelendiğinde öğretmenlerin %37,8’i seminer, panel ve forumların yeterli olduğunu,%31, 3’ü ise yeterli olmadığını ifade etmişlerdir. Bu verilerden hareketle okullarda düzenlenen seminerler, panellerin yeterliliği ile ilgili olumlu ve olumsuz görüşlere sahip öğretmenlerin sayılarının yaklaşık olarak birbirine yakın olduğu gözlenmektedir. Demokratik bir okulda gerek öğretmenlerin, gerek velilerin, gerekse öğrencilerin ihtiyaç duyulan konularda bilgi edinebilmesi ve kendilerini

geliştirebilmeleri için seminer ve paneller gibi etkinliklerin sık sık düzenlenmesi gerekir. Elde edilen bu bulgu okullarda bu tür faaliyetlere yeterli zaman ayrılmadığını göstermektedir. Bireylerin bilgi edinmesini ve bilinçlenmesini sağlayacak bu tür uygulamalara okullarda daha sık yer verilmelidir.

On dokuzuncu maddede yer alan “İnsan hakları ve demokrasi ile ilgili eğitimler düzenlenmektedir.” görüşüne ilişkin olarak öğretmenlerin %12,1’i hiçbir zaman, 28,7’si çok az, 35,7’si bazen, 18,4’ü çoğunlukla ve 5,1’i her zaman şeklinde görüş bildirmişlerdir. Bu dağılımlar incelendiğinde öğretmenlerin %40,8’i insan hakları ile ilgili eğitimlerin düzenlenmediğini ifade ederken, sadece %23, 5’i eğitimlerin düzenlediğini belirtmiştir. Bu veriler, demokrasi ve insan haklarına yönelik eğitimlerin yeterli sayıda düzenlenmediğini göstermektedir. Okullarda demokrasinin ve insan haklarının uygulanabilmesi için öncelikle bu konuda bireylerin bilgilendirilmesi gerekir. Bu nedenle okulların demokratikleştirilebilmesi için bu tür eğitimlere yer verilmelidir.

Yukarıdaki bulguları genel olarak değerlendirmek gerekirse araştırmaya katılan öğretmenlerin ilköğretim okullarında demokratik eğitim uygulanmasına ilişkin “okulun yapı ve işleyişi” boyutu ile ilgili görüşlerinin olumlu olduğu söylenebilir. Ancak elde edilen bazı bulgulara göre bu boyutla ilgili bazı uygulamalarda eksiklikler olduğu göze çarpmaktadır. Okullarda öğrencilerin akademik başarısının sosyal gelişiminden daha önemli olduğu, seminerler, paneller vb. uygulamaların yeterince düzenlenmediği, insan hakları ve demokrasi üzerine eğitimlere yer verilmediği dikkat çeken bulgular arasındadır.

4.2.1.2. İlköğretim Okullarında Demokratik Eğitim Uygulanmasına İlişkin “Okulumuzda Öğrenciler” Boyutunda Öğretmen Görüşlerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın birinci alt probleminde yer alan, ilköğretim okullarında çalışan öğretmenlerin okullarında demokratik eğitim uygulanmasına ilişkin “okulumuzda öğrenciler” boyutundaki görüşlerini belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. Bu probleme dayalı olarak araştırmaya katılan öğretmenlerin anketlere verdikleri cevapların frekans ve yüzdelik dağılımlarına bakılmış, sonuçlar Tablo 10’da sunulmuştur.

Tablo 10. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Demokratik Eğitim Uygulamasına İlişkin Okulumuzdaki Öğrenciler Boyutunda Görüşlerinin Frekans ve Yüzdeler Dağılımı

Anket Maddeleri	Hiçbir Zaman		Çok Az		Bazen		Çoğunlukla		Her Zaman		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
21. İş birliği içinde çalışır.	2	0.7	34	12.5	89	32.7	115	42.3	32	11.8	272	100
22. Düşüncelerini özgürce ifade eder.	3	1.1	16	5.9	43	15.8	153	56.3	57	21	272	100
23. Araştırma ve inceleme yapmaya isteklidir.	5	1.8	40	14.7	96	35.3	102	37.5	29	10.7	272	100
24. Kendi haklarını ve başkalarının haklarını rahatlıkla savunurlar.	1	0.4	28	10.3	71	26.1	129	47.4	43	15.8	272	100
25. Başkalarının haklarına saygı gösterirler.	3	1.1	45	16.5	99	36.4	103	37.9	22	8.1	272	100
26. Kendileri ile ilgili konularda karar verme, planlama ve kendini disipline etme vb... özelliklere sahiptir.	5	1.8	49	18.0	92	33.8	106	39	20	7.4	272	100
27. Kararların alınma sürecine katılır.	1	0.4	36	13.2	96	35.3	109	40.1	30	11	272	100
28. Değerli olduklarının ve önemsendiklerinin farkındadır.	3	1.1	30	11.0	58	21.3	138	50.7	43	15.8	272	100
29. Seçmeli dersleri kendi tercihlerine göre belirlemektedir.	54	19.9	63	23.2	70	25.7	60	22.1	25	9.2	272	100
30. Hangi eğitici kulübe gideceğine kendisi karar verir.	8	2.9	28	10.3	40	14.7	122	44.9	74	27.2	272	100

İlköğretim okullarında demokratik eğitim uygulamasına ilişkin “okulumuzdaki öğrenciler” boyutunda öğretmen görüşlerinin yer aldığı Tablo 10’a bakılarak cevapların maddelere dağılımı incelendiğinde; yirmi birinci maddede yer alan “İşbirliği içinde çalışır.” ifadesine ilişkin öğretmenlerin %0,7’si hiçbir zaman, %12,5’i çok az, %32,7’si bazen, %42,3’ü çoğunlukla, %11,8’i her zaman seçeneğini işaretlemişlerdir. Tablo 10’da da görüleceği gibi çoğunlukla ve her zaman seçeneğini işaretleyenlerin toplam oranı %54,1 olmuştur. Bu dağılımlara göre istatistiksel olarak öğretmenlerin yarısından çoğu okullarındaki öğrencilerin iş birliği içinde çalıştıkları görüşündedir. Demokratik okullar yarışmanın değil, işbirliği ve dayanışmanın vurgulandığı ve öğrencilerin birbirlerine yardımcı olarak toplum yaşamını geliştirmeyi amaçlayan düzenlemeleriyle ayırt edilir (Apple Beane, 2011: 40). Bu noktada öğretmenlerin öğrencilerin işbirliği içinde çalıştıklarını söylemesi demokratik eğitim açısından olumludur.

Öğretmenlerin okulumuzdaki öğrenciler “Araştırma ve inceleme yapmaya isteklidir.” maddesine %1,8 hiçbir zaman, %14,7’si çok az, %35,3’ü bazen, %37,5’i çoğunlukla, %10,7’si her zaman seçeneğini işaretlemiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin yarısına yakını -%48,2 ‘si- okullarındaki öğrencilerin araştırma ve

inceleme yapmaya istekli olduğu görüşündedir. Demokratik bir okul ortamında öğrencilerin bilgiyi sorgulamadan kabul etmek yerine araştırma ve inceleme yaparak öğrenmeleri sağlanır. Ancak bu şekilde kalıcı öğrenme sağlanabilir. Bu noktada öğrencilerin araştırma ve inceleme yapmasına olanak sağlayacak ve öğrencileri bu yönde teşvik edecek ortamlara ihtiyaç vardır. Elde edilen bu bulgu öğrencilerin yeterince araştırma ve inceleme yapmaya istekli olmadığını göstermektedir. Bu sonuç demokratik eğitim açısından olumsuzdur.

Anketin yirmi altıncı maddesinde yer alan “Kendileri ile ilgili konularda karar verme, planlama ve kendini disipline etme vb... özelliklere sahiptir.” ifadesine öğretmenlerin % 1,8’i hiçbir zaman, %18’i çok az, %33,8’i bazen, %39’u çoğunlukla,% 7,4’ü her zaman seçeneğini işaretlemiştir. Bu dağılımlara göre öğretmenlerin %46,4’ü her zaman ve çoğunlukla seçeneklerini işaretleyerek okullarındaki öğrencilerin yeteri kadar kendileri ile ilgili konularda karar verme, planlama gibi özelliklere sahip olmadığı görüşünde oldukları söylenebilir. Öğrencilerin okul ortamında kazandığı demokratik deneyimler, onların kendini tanıyan nitelikli bireyler olarak hayata atılmasını sağlayacaktır. Bu noktada elde edilen bulgu okulların öğrencilerini bu yönde geliştiremediğini göstermektedir. Öğrencilere özellikle kendileri ile ilgili konularda sorumluluk verilerek özgüveni arttırılmalı ve geleceğini kendisinin şekillendirmesi sağlanmalıdır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin “Seçmeli dersleri kendi tercihlerine göre belirlemektedir.” maddesine ilişkin görüşlerinin dağılımı ; %19,9’u hiçbir zaman, %23,2’si çok az, %25,7’si bazen, %22,1’i çoğunlukla, %9,2’si her zaman şeklindedir. Bu verilere göre öğretmenlerin %43,1’i hiçbir zaman ve çok az seçeneklerini işaretleyerek okullarındaki öğrencilerin seçmeli dersleri kendi tercihlerine göre belirlemediklerini, %31,3’ü ise her zaman ve çoğunlukla seçeneklerini işaretleyerek seçmeli derslerin seçiminde kendi tercihlerinin dikkate alındığını ifade etmişlerdir. Bu bulgulara göre öğretmenlerin görüşleri okullarındaki öğrencilerin, seçmeli dersleri kendi tercihlerine göre belirlemedikleri şeklinde yorumlanabilir. Demokratik bir okul ortamında seçmeli dersler öğrencilerin ilgi ve tercihleri dikkate alınarak düzenlenmelidir ve bu konudaki seçim öğrencilere bırakılmalıdır. Elde edilen bulguya göre okullarda bu konuda bir eksikliğin olduğu görülmektedir. Bu sonucun çıkması seçmeli derslerin belirlenmesinde, dersle ilgili öğretmenin bulunup bulunmamasına göre karar verilmesinden kaynaklanabilir.

Öğretmenler okulumuzdaki öğrenciler boyutunda yer alan “Hangi eğitici kulübe gideceğine kendisi karar verir.” maddesine %2,9’u hiçbir zaman, %10,3’ü çok az, %14,7’si bazen, %44,9 çoğunlukla, %27,2’si her zaman seçeneklerini işaretlemiştir. Bu dağılımlar incelendiğinde % 72,1’i çoğunlukla ve her zaman seçeneklerini işaretlediği görülmektedir. Buna göre öğretmenlerin büyük bir çoğunluğunun okullarındaki öğrencilerin eğitici kulüplerinin seçiminde öğrenci kararlarının etkili olduğu görüşünde oldukları söylenebilir. Öğrencilerin kendileri ile ilgili konularda seçim şansı kendilerine tanınmalıdır. Bu durum okullarda demokrasinin sağlanması için ön şartlardan biridir. Elde edilen bulgu demokratik eğitim açısından sevindiricidir.

Tablo 10’da yer alan dağılımlar genel olarak incelendiğinde ilköğretim okullarında demokratik eğitim uygulanmasına ilişkin “okulumuzdaki öğrenciler” boyutunda öğretmenlerin olumlu görüşlere sahip olduğu söylenebilir. Tablo 10’un son iki sütunundaki rakamsal dağılımlara bakıldığında; okullarındaki öğrencilerin iş birliği içinde çalıştıkları (%54,1), düşüncelerini özgürce ifade ettikleri (%77,3), kendilerinin ve başkalarının haklarını rahatlıkla savunabildikleri (%63,2), kararların alınma sürecine katıldıkları (%51,1), değerli olduklarının ve önemsendiklerinin farkında olduğu (%66,5), hangi eğitici kulübe gideceğine kendisinin karar verdiği (%72,1) söylenebilir. Ancak bazı maddelerde ise araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşleri değişiklik göstermektedir. Tablo 10’da yer alan dağılımlar incelendiğinde öğretmenlerin yarısından azı okullarındaki öğrencilerin başkalarının haklarına saygı gösterdikleri (%48) ve kendileri ile ilgili konularda karar verme, planlama gibi özelliklere sahip olduğu (%46,4) görüşündedir. Bunun yanı sıra öğretmenlerin önemli bir kısmı (%43,1 hiçbir zaman, çok az) okullarındaki öğrencilerin seçmeli dersleri kendi tercihlerine göre belirlemediği görüşündedirler. Bu bulguya göre seçmeli derslerin seçiminde öğrencilerin tercihlerinin dikkate alınmadığı söylenebilir.

4.2.1.3. İlköğretim Okullarında Demokratik Eğitim Uygulanmasına İlişkin “Okulumuzdaki Öğretmenler” Boyutunda Öğretmen Görüşlerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın birinci alt probleminde yer alan, ilköğretim okullarında çalışan öğretmenlerin okullarında demokratik eğitim uygulanmasına ilişkin “okulumuzda öğretmenler” boyutundaki görüşlerini belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. Bu

probleme dayalı olarak araştırmaya katılan öğretmenlerin anketlere verdikleri cevapların frekans ve yüzdelik dağılımlarına bakılmış, sonuçlar Tablo 11’de gösterilmiştir.

Tablo 11. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Demokratik Eğitim Uygulamasına İlişkin Okulumuzdaki Öğretmenler Boyutunda Görüşlerinin Frekans ve Yüzdelik Dağılımı

Anket Maddeleri	Hiçbir Zaman		Çok Az		Bazen		Çoğunlukla		Her Zaman		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
31.Sınıf kurallarını kendileri koyar.	27	9.9	42	15.4	61	22.4	113	41.5	29	10.7	272	100
32.Sınıf kurallarına aykırı davranan öğrencileri cezalandırır.	27	9.9	61	22.4	98	36.0	73	26.8	13	4.8	272	100
33.Sınıf başkanı seçimlerini demokratik yapıya uygun olarak yapmaktadır.	6	2.2	11	4.0	27	9.9	97	35.7	131	48.2	272	100
34.Sınıf ortamında alınacak karar ve seçimlerde kapalı oylama yapar.	15	5.5	19	7.0	53	19.5	94	34.6	91	33.5	272	100
35.Sınıfta alınan kararların uygulanmasında herkese eşit davranır, kimseye ödün vermez.	2	0.7	12	4.4	32	11.8	112	41.2	114	41.9	272	100
36.Mesleğinde (Genel kültür, alan bilgisi ve öğretmenlik bilgisi) yeterli birikime sahiptir.	0	0	9	3.3	24	8.8	144	52.9	95	34.9	272	100
37.Demokratik tavır ve davranışlar sergileyerek öğrencilerine model olurlar.	1	0.4	7	2.6	36	13.2	141	51.8	87	32.0	272	100
38.Ders içi faaliyetlerin seçiminde öğrenciyi etkin bir şekilde sürece katmaktadır.	1	0.4	8	2.9	44	16.2	151	55.5	68	25.0	272	100
39.Sınıftaki oturma düzeninde öğrenci isteğini dikkate alır.	1	0.4	26	9.6	79	29.0	133	48.9	33	12.1	272	100
40.Sınavların (tür, zaman vb.) belirlenmesinde öğrenci görüşlerini dikkate alır.	9	3.3	27	9.9	87	32.0	119	43.8	30	11.0	272	100
41.Sınıf ortamının düzenlenmesinde öğrenciye aktif rol verir.	0	0	19	7.0	54	19.9	142	52.2	57	21.0	272	100
42.Öğrencilere karşı hoşgörülüdür.	0	0	7	2.6	29	10.7	128	47.1	108	39.7	272	100
43.Sivil toplum örgütlerinin(sendika dernek vb...) faaliyetlerine katılırlar.	16	5.9	41	15.1	73	26.8	102	37.5	40	14.7	272	100
44.Öğrencilerin sınıf gösterileri ve diğer grup etkinlikleri ile ilgili isteklerini dikkate alır.	0	0	17	6.3	45	16.5	148	54.4	62	22.8	272	100

İlköğretim okullarında demokratik eğitim uygulamasına ilişkin “okulumuzdaki öğretmenler” boyutunda öğretmen görüşlerinin yer aldığı Tablo 11 incelendiğinde; “Sınıf kurallarını kendileri koyar.” maddesine öğretmenlerin %9,9’u hiçbir zaman, %15,4’ü çok az, %22,4’ü bazen, %41,5’i çoğunlukla, %10,7’si her zaman seçeneğini işaretlemiştir. Bu dağılımlara göre öğretmenlerin %52,2’si her zaman ve çoğunlukla seçeneklerini, %25,3’ü ise çok az ve hiçbir zaman seçeneklerini işaretlemişlerdir. Bu bulgulara göre öğretmenlerin yarısından fazlası sınıf kurallarını öğretmenlerin

koyduğu görüşündedir. Demokratik bir eğitim ortamında sınıf kuralları öğrencilerin görüş ve önerileri de dikkate alınarak belirlenir. Ancak elde edilen bulguya göre öğretmenlerin çoğunluğunun hala kuralları kendilerinin belirledikleri dikkat çekmektedir.

Okulumuzda öğretmenler boyutunda yer alan “Sınıf kurallarına aykırı davranan öğrenciler cezalandırır.” ifadesine araştırmaya katılan öğretmenler %9,9’u hiçbir zaman,%22,4’ü çok az, %36’sı bazen, %26,8’i çoğunlukla, %4,8’i her zaman seçeneklerini işaretlemişlerdir. Bu dağılımlara göre öğretmenlerin %32,3’ü çok az ve hiçbir zaman, %31,6’sı her zaman ve çoğunlukla şeklinde görüş bildirmiştir. Öğretmenlerin sınıf kurallarına aykırı davranan öğrencilerin cezalandırılması görüşüne katılan ve katılmayan öğretmenlerin sayısının birbirine eşit olduğu söylenebilir. Demokratik bir okul ortamında ceza disiplin sağlama aracı olarak kullanılmamalıdır. Bu bağlamda elde edilen bulguya göre hala cezanın eğitim ortamında kullanılması konusunda kararsız kalmaları demokratik eğitim açısından olumsuzdur.

Araştırmaya katılan öğretmenler kırkinci maddede yer alan “Sınavların (tür, zaman vb.) belirlenmesinde öğrenci görüşlerini dikkate alır.” ifadesine %3,3’ü hiçbir zaman, 9,9’u çok az, %32’si bazen, %43,8’i çoğunlukla, %11’i her zaman şeklinde cevap vermişlerdir. Bu bulgulara göre öğretmenlerin %54,8’i çoğunlukla ve her zaman seçeneklerini işaretlemişlerdir. Buna göre öğretmenlerin yarıdan biraz fazlasının sınavların belirlenmesinde öğrenci görüşlerinin dikkate alındığı görüşünde oldukları söylenebilir. Benzer bir yorum kırk üçüncü madde için de yapılabilir. Öğretmenler okulumuzdaki öğretmenler “Sivil toplum örgütlerinin (sendika, dernek vb...) faaliyetlerine katılırlar.” ifadesine %5,9’ u hiçbir zaman, %15,1’i çok az,%26,8’i bazen, %37,5’i çoğunlukla, %14,7’si her zaman şeklinde görüş bildirmişlerdir. Bu dağılımlara göre öğretmenlerin yarıdan biraz fazlasının (%52,2) öğretmenlerin sivil toplum örgütlerinin faaliyetlerine katıldıkları görüşüne sahip olduğu şeklinde yorumlanabilir. Demokratik bir okul ortamında öğretmenler özgürce ve hiçbir baskı altında kalmadan istediği sivil toplum örgütünün faaliyetlerine katılabilmelidir. Buna göre elde edilen bulgu demokratik eğitim açısından olumludur.

İlköğretim okullarında demokratik eğitim uygulanmasına ilişkin okulumuzdaki öğretmenler boyutunda öğretmen görüşleri incelendiğinde, öğretmenlerin bazı maddeler için demokratik eğitim açısından olumlu görüşlere sahip olduğu

söylenbilir: Araştırmaya katılan öğretmenler, okulumuzdaki öğretmenler “Sınıf başkanı seçimini demokratik yapıya uygun olarak yapmaktadır.” maddesine % 83,9’u her zaman ve çoğunlukla seçeneklerini işaretlemiştir. Bu veriye göre öğretmenlerin sınıf başkanı seçimlerinin demokratik yapıya uygun olarak yapıldığı görüşünde oldukları söylenbilir. Ayrıca öğretmenlerin; “Sınıfta alınan kararların uygulanmasında herkese eşit davranır, kimseye ödün verilmez.” maddesine % 83,1’i, “ Mesleğinde (genel kültür, alan bilgisi ve öğretmenlik bilgisi) yeterli birikime sahiptir.” maddesine %87,8’i, “ Demokratik tavır ve davranışlar sergileyerek öğrencilerine model olurlar.” maddesine %83,8’i, “Ders içi faaliyetlerin seçiminde öğrenciyi etkin bir şekilde sürece katmaktadır.” ifadesine %80,5’i, “Öğrencilere karşı hoşgörülüdür.” ifadesine % 86,8’i her zaman ve çoğunlukla seçeneklerini işaretlemişlerdir. Bu veriler incelendiğinde okulumuzda öğretmenler boyutunda olan bu maddeler için öğretmenlerin büyük bir çoğunluğunun demokratik eğitim uygulamaları açısından olumlu görüşlere sahip olduğu söylenbilir.

4.2.1.4. İlköğretim Okullarında Demokratik Eğitim Uygulamasına İlişkin “Okulumuzdaki Veliler” Boyutunda Öğretmen Görüşlerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın birinci alt probleminde yer alan, ilköğretim okullarında çalışan öğretmenlerin okullarında demokratik eğitim uygulanmasına ilişkin “okulumuzda veliler” boyutundaki görüşlerini belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. Bu probleme dayalı olarak araştırmaya katılan öğretmenlerin anketlere verdikleri cevapların frekans ve yüzdeler dağılımlarına bakılmış, sonuçlar Tablo 12’de gösterilmiştir.

Tablo 12. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Demokratik Eğitim Uygulamasına İlişkin Okulumuzdaki Veliler Boyutunda Görüşlerinin Frekans ve Yüzdeler Dağılımı

Anket Maddeleri	Hiçbir Zaman		Çok Az		Bazen		Çoğunlukla		Her Zaman		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	F	%
45.Okul aile birliği faaliyetlerine katılmaktadır.	7	2.6	58	21.3	78	28.7	106	39.0	23	8.5	272	100
46.Okul-aile birliğinin görevlerini bilmektedir.	9	3.3	79	29.0	71	26.1	89	32.7	24	8.8	272	100
47.Okul aile birliğinin yaptırım gücünden haberdardır.	16	5.9	78	28.7	77	28.3	82	30.1	19	7.0	272	100
48.Yönetime etkin bir biçimde katılır.	12	4.4	75	27.6	87	32.0	74	27.2	24	8.8	272	100
49.Kararların alınma sürecine katılır.	8	2.9	61	22.4	93	34.2	92	33.8	18	6.6	272	100

50.Görüş ve önerileri yönetici tarafından dikkate almır.	5	1.8	26	9.6	63	23.2	123	45.2	55	20.2	272	100
51.Görüş ve önerileri öğretmenler tarafından dikkate almır.	2	0.7	18	6.6	60	22.1	142	52.2	50	18.4	272	100
52.Okul aile birliğinin toplantılarına düzenli olarak katılmaktadır.	11	4.0	52	19.1	88	32.4	94	34.6	27	9.9	272	100

Tablo12'nin ilk maddesi kırk beşinci maddede yer alan okulumuzdaki veliler boyutunda bulunan “Okul aile birliği faaliyetlerine katılmaktadır.” maddesine araştırmaya katılan öğretmenlerin %2,6'sı hiçbir zaman, %21,3'ü çok az, %28,7'si bazen, %39'u çoğunlukla,%8,5'i her zaman seçeneğini işaretlemişlerdir. Bu dağılımlara göre öğretmenlerin %47,5'i her zaman ve çoğunlukla şeklinde cevap vermişlerdir. Bu bulgudan hareketle öğretmenlerin yarısından azının okullarındaki velilerin okul aile birliği faaliyetlerine katıldığı şeklinde görüş bildirdikleri söylenebilir. Bir başka deyişle öğretmenler, velilerin okul aile birliği etkinliklerine yeterince katılmadığı görüşünde oldukları söylenebilir. Demokratik bir okulda en etkin öğelerden biri olan velilerin okul aile birliğinin faaliyetlerine faal bir şekilde katılması gerekir. Bu noktada elde edilen bulgu demokratik eğitim açısından olumsuzdur.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin kırk altıncı maddede yer alan “Okul aile birliğinin görevlerini bilmektedir.” ifadesine %3,3'ü hiçbir zaman, %29'u çok az, %26,1'i bazen, %32,7'si çoğunlukla, %8,8'i ise her zaman seçeneğini işaretlemişlerdir. Tablo 12'de de görüldüğü gibi çok az ve hiçbir zaman seçeneğini işaretleyenlerin toplam oranı %32,3, çoğunlukla ve her zaman seçeneğini işaretleyenlerin toplam oranı ise % 41,5'dir. Bu dağılımlar incelendiğinde öğretmenlerin yarısından azı velilerin okul aile birliğinin görevlerini bildiği görüşünderken, önemli bir kısmı da aksi görüştedir. Demokratik bir okulda veli katılımı sadece toplantılara katılım hakkı ile değil, aynı zamanda söz sahibi olma, eleştirel bir şekilde katılma hakkına sahip olmak demektir. Bu bağlamda velilerin okul aile birliğinin görevlerinden haberdar olması onların sürece daha etkin bir şekilde katılmasını sağlar. Bu bakımdan elde edilen bulgu demokratikleşme sürecinde üzücüdür.

Tablo 12'de yer alan “Okul aile birliğinin yaptırım gücünden haberdardır.” maddesine öğretmenlerin %5,9'u hiçbir zaman, %28,7'si çok az, %28,3'ü bazen, %30,1'i çoğunlukla, % 7'si her zaman şeklinde cevap vermiştir. Bu dağılımlara göre her zaman ve çoğunlukla seçeneğini işaretleyenler % 37,1, hiçbir zaman ve çok az seçeneğini işaretleyenler ise 34,6'dır. Bu sayısal değerlere göre; araştırmaya katılan

öğretmenlerin velilerin okul aile birliğinin yaptırım gücünden haberdar olmasına ilişkin olumlu ve olumsuz görüşlerinin sayısı yaklaşık olarak birbirine eşit olduğu görülmektedir. Benzer bir sonuç kırk sekizinci maddede de görülmektedir. “Yönetime etkin bir biçimde katılır.” maddesine öğretmenlerin % 32’si çok az ve hiçbir zaman seçeneklerini işaretlerken, % 36’sı her zaman ve çoğunlukla seçeneklerini işaretlemişlerdir. Bu iki dağılıma göre, velilerin yönetime etkin bir şekilde katıldığını düşünen ve düşünmeyen öğretmenlerin sayısının yaklaşık olarak birbirine eşit olduğu söylenebilir. Elde edilen bulgu öğretmenlerin velilerin yönetime etkin katılımı konusunda kararsız kaldıklarını göstermektedir.

Okumuzdaki veliler boyutunda kırk dokuzuncu maddede bulunan “Kararların alınma sürecine katılır.” maddesine öğretmenlerin %2,9’u hiçbir zaman, %22,4’ü çok az, %34,2’si bazen, %33,8’i çoğunlukla, %6,6’sı her zaman seçeneklerini işaretlemişlerdir. İstatistiksel dağılımlar incelendiğinde öğretmenlerin %40,4’ü her zaman ve çoğunlukla şeklinde cevap vermiştir. Bu bulguya göre öğretmenlerin çoğunluğunun velilerin karar alma sürecine katıldığı görüşünü kabul etmediği düşünülebilir. Demokratik bir okulda sadece karar verme yetkisine sahip olan yöneticiler ve öğretmenler değil, öğrenciler, veliler ve diğer okul çalışanları da karar verme sürecine katılır. Bu bakımdan elde edilen bulgu eğitimde demokratikleşme adına olumsuz bir görüştür.

Araştırmaya katılan öğretmenler, “ Görüş ve önerileri yönetici tarafından dikkate alınır.” ifadesine %1,8’i hiçbir zaman, % 9,6’sı çok az, %23,2’si bazen, %45,2’si çoğunlukla, %20,2’si her zaman seçeneğini işaretlemiştir. Bu dağılımlar incelendiğinde öğretmenlerin % 65,4’ü olan büyük bir kısmının velilerin görüş ve önerilerinin yöneticiler tarafından dikkate alındığı görüşünde olduğu söylenebilir. Benzer bir bulgu elli birinci madde için de elde edilmiştir. “Görüş ve önerileri öğretmenler tarafından dikkate alınır.” maddesine öğretmenlerin %52,2 si çoğunlukla, %18,4’ü her zaman, %0,7’si hiçbir zaman, %6,6’sı çok az seçeneğini işaretlemişlerdir. Bu dağılımlara göre öğretmenlerin %70,6’sı her zaman ve çoğunlukla şeklinde cevap vermişlerdir. Buna göre öğretmenlerin büyük bir çoğunluğunun velilerin görüş ve önerilerinin öğretmenler ve yöneticiler tarafından dikkate alındığı yönünde görüş beyan ettikleri söylenebilir. Demokratik bir okulda velilerin süreçte söz sahibi olma, bilgilendirilme, karar verme süreçlerine katılma ve

alınan kararların uygulandığını görme hakkı vardır. Bu noktada öğretmenlerin olumlu yönde görüş bildirmeleri demokratikleşme adına önemlidir.

Okulumuzda veliler boyutunun son maddesi olan “Okul aile birliğinin toplantılarına düzenli olarak katılmaktadır.” ifadesine öğretmenlerin % 4’ü hiçbir zaman, %19,1’i çok az, %32,4’ü bazen, %34,6’sı çoğunlukla, %9,9’u her zaman seçeneğini işaretlemişlerdir. Tablo12’deki sayısal dağılımlar incelendiğinde öğretmenlerin %44,5’inin her zaman ve çoğunlukla şeklinde cevap vermiştir. Bu oranlara göre öğretmenlerin az bir kısmının velilerin okul aile birliği toplantılarına katıldığı görüşünde oldukları görülmektedir. Demokratik bir okulda okulun çevresiyle iletişim içerisinde olabilmesini sağlayan en etkili güç okul aile birliği ve toplantılarıdır. Ancak elde edilen bulguya göre veliler toplantılara katılmamaktadır. Bunun nedeni velilerin bu toplantıları kaynak temini ve para toplama amaçlı olarak görmelerinden kaynaklanabilir. Bu nedenle okul aile birliklerinin ekonomik kaynak sağlama aracı olmaktan çıkarılıp, eğitimle ilgili kararlara katılma şekline dönüştürülmesi gerekir.

Okulumuzdaki veliler boyutu ile ilgili istatistiksel dağılımların yer aldığı Tablo 12’deki veriler genel olarak incelendiğinde; araştırmaya katılan öğretmenlerin demokratik eğitim uygulamaları açısından yeterli düzeyde olumlu görüşlere sahip olmadığı söylenebilir. Özellikle velilerin okul aile birliğinin yaptırım gücünden haberdar olmadığı ve okul yönetimine etkin bir biçimde katılmadığı göze çarpan bulgular arasındadır.

4.2.1.5. İlköğretim Okullarında Demokratik Eğitim Uygulamasına İlişkin “Eğitim Sistemi” Boyutunda Öğretmen Görüşlerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın birinci alt probleminde yer alan, ilköğretim okullarında çalışan öğretmenlerin okullarında demokratik eğitim uygulanmasına ilişkin “eğitim sistemi” boyutundaki görüşlerini belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. Bu problem ayrıca öğretmenlerin demokratik eğitim uygulamalarına ilişkin eğitim sistemini genel olarak değerlendirilmesi amacıyla da geliştirilmiştir. Bu probleme dayalı olarak araştırmaya katılan öğretmenlerin anketlere verdikleri cevapların frekans ve yüzdelik dağılımlarına bakılmış, sonuçlar Tablo 13’de gösterilmiştir.

Tablo 13. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Demokratik Eğitim Uygulamasına İlişkin Eğitim Sistemi Boyutunda Görüşlerinin Frekans ve Yüzdeler Dağılımı

Anket Maddeleri	Hiçbir Zaman		Çok Az		Bazen		Çoğunlukla		Her Zaman		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	F	%
53. Demokratiktir	8	2,9	49	18,0	57	21,0	109	40,1	49	18,0	272	100
54. Ders kitapları ve içerikleri demokratik ilkeler doğrultusunda hazırlanmıştır.	9	3,3	58	21,3	52	19,1	118	43,4	35	12,9	272	100
55. Öğrencilere bilimsel düşünce ve davranış kazandırmaktadır.	7	2,6	55	20,2	76	27,9	98	36,0	36	13,2	272	100
56. Öğrenme ezber (bilgi) düzeyinin ötesindeki seviyelere (Kavrama, uygulama, analiz, sentez, değerlendirme) geçer.	6	2,2	49	18,0	77	28,3	102	37,5	38	14	272	100

İlköğretim okullarında demokratik eğitim uygulanmasına ilişkin “Eğitim sistemi” boyutunda görüşlerin yer aldığı Tablo 13 incelendiğinde; öğretmenlerin yarısından fazlasının boyutta yer alan maddeler için olumlu görüşlere sahip olduğu söylenebilir. Eğitim sisteminin demokratik olup olmadığını öğretmen görüşlerine göre değerlendirmeyi amaçlayan elli üçüncü maddeye öğretmenlerin %2,9’u hiçbir zaman, %18’i çok az, %21’i bazen, %40,1’i çoğunlukla, %18’i her zaman şeklinde cevap vermişlerdir. Bu dağılımlara göre araştırmaya katılan öğretmenlerin yarısından fazlası (%58,1 her zaman ve çoğunlukla seçeneklerini işaretlemiştir.) eğitim sisteminin demokratik olduğu görüşündedir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin elli dördüncü maddede yer alan “Ders kitapları ve içerikleri demokratik ilkeler doğrultusunda hazırlanmıştır.” ifadesine %3,3’ü hiçbir zaman, % 21,3’ü çok az, % 19,1’i bazen, %43,4’ü çoğunlukla, %12,9’u her zaman seçeneklerini işaretlemiştir. Tablo 13’de yer alan bu dağılımlara göre öğretmenlerin %56,3’ü her zaman ve çoğunlukla şeklinde cevap vermişlerdir. Bu verilere göre öğretmenlerin yarısından fazlası ders kitapları ve içeriklerinin demokratik ilkeler doğrultusunda hazırlandığı görüşündedir.

Eğitim sistemi boyutunda yer alan “Öğrencilere bilimsel düşünce ve davranış kazandırmaktadır.” maddesine öğretmenlerin % 2,6’sı hiçbir zaman, %20,2’si çok az, %27,9’u bazen, %36’sı çoğunlukla, %13,2’si her zaman seçeneğini işaretlemiştir. Bu dağılımlar incelendiğinde öğretmenlerin yarısına yakını olan %49,2’si her zaman ve çoğunlukla şeklinde cevap vererek eğitim sisteminin öğrencilere bilimsel düşünce ve davranış kazandırdığı görüşündedirler.

Eğitim sistemi boyutunun son maddesi olan ‘‘Öğrenme ezber (bilgi) düzeyinin ötesindeki seviyelere geçer.’’ maddesine öğretmenlerin %2,2’si hiçbir zaman, %18’i çok az, %28,3’ü bazen, %37,5’i çoğunlukla, %14’ü her zaman seçeneklerini işaretlemişlerdir. Bu dağılımlara göre öğretmenlerin yarısı öğrenmenin bilgi düzeyinin ötesindeki seviyelere geçtiği şeklinde görüş bildirmişlerdir.

4.2.2. İlköğretim Okullarında Demokratik Eğitim Uygulamasına İlişkin Öğretmenlerin Demografik Özelliklerine Göre Öğretmen Görüşlerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde araştırmanın ikinci alt problemine dayalı bulgulara yer verilmiştir. Öğretmenlerin demografik özellikleri ile demokratik eğitim uygulamasına ilişkin görüşleri arasında anlamlı ilişki gözlenen maddelerin olup olmadığını ortaya koymak amacıyla kay kare testi yapılmıştır. Bu amaç doğrultusunda anlamlı ilişki gözlenen maddelere yer verilmiştir.

4.2.2.1. İlköğretim Okullarında Demokratik Eğitim Uygulamasına İlişkin Cinsiyet Değişkenine Göre Öğretmen Görüşlerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın ikinci alt probleminde, öğretmenlerin cinsiyet değişkeni ile ilköğretim okullarında demokratik eğitim uygulanmasına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığının belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda anlamlı ilişki gözlenen maddelere yer verilmiştir.

Tablo 14. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Cinsiyet Değişkenine Göre Okulun Yapı ve İşleyişi Boyutunda Bulunan 3. Maddeye İlişkin Kay-Kare Testi Sonuçları

Okulun Yapı Ve İşleyişi Boyutu		çok az	Bazen	oğunlukla	Her zaman	Toplam
3. Alınan kararlar uygulanırken herkese eşit davranır.						
Kadın	N	12	29	74	22	137
	%	8,8	21,2	54,0	16,1	100
Erkek	N	16	21	59	39	135
	%	11,9	15,6	43,7	28,9	100
Toplam	N	28	50	133	61	272
	%	10,3	18,4	48,9	22,4	100

$X^2 = 8,267$ sd=3 p= .041

Öğretmenlerin ‘‘Alınan kararlar uygulanırken herkese eşit davranır.’’ ifadesine ilişkin görüşleri incelendiğinde çok az ve hiçbir zaman diyenlerin oranı, kadınlarda %8,8 iken, erkeklerde bu oran %11,9’a ulaştığı görölmektedir. Bazen seçeneğini

işaretleyen kadın öğretmenlerin oranı %21,2, erkek öğretmenler de ise bu oran %15,6 olduğu gözlenmektedir. 3. maddeye ilişkin olarak kadınlarda çoğunlukla şeklinde cevap verenlerin oranı %54,0'a yükselirken, erkeklerde bu oran 43,7'e ulaşmıştır. Her zaman seçeneğini işaretleyen kadın öğretmenler %16,1, erkek öğretmenler ise %28,9 olarak görülmektedir. Bulgular değerlendirildiğinde erkek öğretmenlerin kadın öğretmenlere oranla alınan kararlar uygulanırken herkese eşit davranıldığı görüşüne daha az hâkim olduğu söylenebilir. Bu veriler incelendiğinde "Alınan kararlar uygulanırken herkese eşit davranır." maddesine ilişkin öğretmen görüşleri cinsiyet değişkeninden bağımsız değildir $X^2_{(sd=3, n=272)}=8,267, p< .05$. Diğer bir deyişle araştırmaya katılan öğretmenlerin 3. maddeye ilişkin görüşleri arasında cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Tablo 15. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Cinsiyet Değişkenine Göre Okulun Yapı ve İşleyişi Boyutunda Bulunan 4. Maddeye İlişkin Kay-Kare Testi Sonuçları

Okulun Yapı Ve İşleyişi Boyutu		Çok az	Bazen	Çoğunlukla	Her zaman	Toplam
4. Öğrenciler arasında etnik köken, dil, din, dünya görüşü, cinsiyet vb..ayrımcılığı yapılmaz.						
Kadın	N	22	5	32	78	137
	%	16,1	3,6	23,4	56,9	100
Erkek	N	37	10	26	62	135
	%	27,4	7,4	19,3	45,9	100
Toplam	N	59	15	58	140	272
	%	21,7	5,5	21,3	51,5	100

$$X^2 = 7,915 \quad sd=3 \quad p= .048$$

Araştırmaya katılan öğretmenlerin okulun yapı ve işleyişi boyutunda yer alan "Öğrenciler arasında etnik köken, dil, din, dünya görüşü, cinsiyet vb... ayrımcılığı yapılmaz." ifadesine ilişkin görüşleri incelendiğinde çok az ve hiçbir zaman diyenlerin oranı kadınlarda %16,1 iken, erkeklerde bu oran %27,4'e yükselmektedir. Bazen seçeneğini işaretleyen kadın öğretmenlerin oranı %3,6 iken, erkek öğretmenlerin oranı ise %7,4'tür. Çoğunlukla seçeneğini işaretleyen kadın öğretmenler %23,4 iken, erkek öğretmenlerde bu oran % 19,3'e düşmektedir. Her zaman seçeneğini işaretleyenlerin dağılımına bakıldığında, kadın öğretmenlerin %56,9'unun, erkek öğretmenlerin ise %45,9'unun bu seçeneği işaretlemiş olduğu görülmektedir. Bu verilerden hareketle 4. maddeye ilişkin kadın öğretmenlerin (%80,3), erkek öğretmenlere göre (%75,2) daha olumlu görüş bildirdikleri söylenebilir. Farklı cinsiyete sahip öğretmenlerin okulun yapı ve işleyişi boyutunda yer alan 4. maddeye ilişkin görüşlerinde gözlenen ilişkinin anlamlı olduğu görülmektedir, $X^2_{(sd=3, n=272)}=7,915, p< .05$.

Tablo 16. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Cinsiyet Değişkenine Göre Okulun Yapı ve İşleyişi Boyutunda Bulunan 14. Maddeye İlişkin Kay-Kare Testi Sonuçları

Okulun Yapı Ve İşleyişi Boyutu		Çok az	Bazen	Çoğunlukla	Her zaman	Toplam
14. Okul temsilcisi seçimi demokratik ilkelere uygun olarak yapılmaktadır.						
Kadın	N	6	14	67	50	137
	%	4,4	10,2	48,9	36,5	100
Erkek	N	15	10	43	67	135
	%	11,1	7,4	31,9	49,6	100
Toplam	N	21	24	110	117	272
	%	7,7	8,8	40,4	43,0	100

$$X^2 = 12,216 \quad sd=3 \quad p= .007$$

Okulun yapı ve işleyişi boyutunda bulunan, 14. maddede yer alan “Okul temsilcisi seçimi demokratik ilkelere uygun olarak yapılmaktadır.” ifadesine ilişkin dağılımlar incelendiğinde kadın öğretmenlerin %4,4’ü, erkek öğretmenlerin %11,1’i çok az ve hiçbir zaman seçeneğini işaretlemişlerdir. Bazen şeklinde cevap veren kadın öğretmenlerin oranı %10,2 iken, erkek öğretmenlerde bu oran 7,4’e düşmektedir. Kadın öğretmenlerin %48,9’u, erkek öğretmenlerin ise %31,9’u çoğunlukla seçeneğini işaretlemişlerdir. Her zaman seçeneğini işaretleyen kadın öğretmenlerin oranı %36,5 iken, erkeklerde bu oranın %49,6’ya yükseldiği görülmektedir. Dağılımlar genel olarak incelendiğinde kadın öğretmenlerin %85,4’ü çoğunlukla ve her zaman okul temsilcisi seçimlerin demokratik ilkelere uygun olarak yapıldığı görüşünde iken, erkek öğretmenlerde bu oran %81,5’e düşmektedir. Ayrıca okul temsilcisi seçimlerin demokratik ilkelere uygun olarak yapılmadığı görüşünde olan erkek öğretmenlerin oranının, kadın öğretmenlerden yüksek olduğu da göze çarpmaktadır. Tablo 16’ da verilen kay-kare testi sonuçlarına göre farklı cinsiyete sahip öğretmenlerin 14. maddeye ilişkin görüşlerinde gözlenen ilişkinin anlamlı olduğu görülmektedir, $X^2_{(sd=3, n=272)}=12,216, p< .05$.

Tablo 17. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Cinsiyet Değişkenine Göre Okulun Yapı ve İşleyişi Boyutunda Bulunan 15. Maddeye İlişkin Kay-Kare Testi Sonuçları

Okulun Yapı Ve İşleyişi Boyutu		Çok az	Bazen	Çoğunlukla	Her zaman	Toplam
15. Öğrencilere ait özel bilgiler açıklanmaz.						
Kadın	N	15	10	60	52	137
	%	10,9	7,3	43,8	38,0	100
Erkek	N	23	6	38	68	135
	%	17,0	4,4	28,1	50,4	100
Toplam	N	38	16	98	120	272
	%	14,0	5,9	36,0	44,1	100

$$X^2 = 9,742 \quad sd=3 \quad p= .021$$

Araştırmaya katılan öğretmenlerin “Öğrencilere ait özel bilgiler açıklanmaz.” ifadesine ilişkin görüşleri incelendiğinde çok az ve hiçbir zaman diyenlerin oranı, kadınlarda %10,9 iken, erkeklerde bu oranın %17,0’a ulaştığı görülmektedir. Bazen seçeneğini işaretleyen kadın öğretmenlerin oranı %7,3, erkek öğretmenler de ise %4,4 olduğu gözlenmektedir. 15. maddeye ilişkin olarak kadınlarda çoğunlukla şeklinde cevap verenlerin oranı %43,8’e yükselirken, erkeklerde bu oran %28,1’e ulaşmıştır. Her zaman seçeneğini işaretleyen kadın öğretmenler %38,0, erkek öğretmenler ise %50,4 olarak görülmektedir. Buna göre kadın öğretmenlerde çoğunlukla ve her zaman seçeneğini işaretleyenlerin oranı %81,8 iken, bu oran erkek öğretmenlerde %78,5’e düşmekte olduğu göze çarpmaktadır. Tablo 17’de yer alan kay-kare testi sonuçlarına göre “Öğrencilere ait özel bilgiler açıklanmaz.” maddesine ilişkin öğretmen görüşleri cinsiyet değişkeninden bağımsız değildir ($X^2 = (sd=3, n=272)=9,742, p < .05$).

Tablo 18. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Cinsiyet Değişkenine Göre Okulun Yapı ve İşleyişi Boyutunda Bulunan 36. Maddeye İlişkin Kay-Kare Testi

Okulumuzda Öğretmenler Boyutu		Çok az	Bazen	Çoğunlukla	Her zaman	Toplam
36. Mesleğinde (genel kültür, alan bilgisi ve öğretmenlik bilgisi) yeterli birikime sahiptir.						
Kadın	N	9	7	73	48	137
	%	6,6	5,1	53,3	35,0	100
Erkek	N	0	17	71	47	135
	%	,0	12,6	52,6	34,8	100
Toplam	N	9	24	144	95	272
	%	3,3	8,8	52,9	34,9	100

$X^2 = 13,191$ $sd=3$ $p = .004$

Araştırmaya katılan öğretmenlerin okulumuzda öğretmenler boyutunda yer alan “Mesleğinde (genel kültür, alan bilgisi ve öğretmenlik bilgisi) yeterli birikime sahiptir” ifadesine ilişkin görüşleri incelendiğinde çok az ve hiçbir zaman diyenlerin oranı kadınlarda %6,6 iken, erkeklerde ise bu doğrultuda görüş bildiren olmamıştır. Bazen seçeneğini işaretleyen kadın öğretmenlerin oranı %5,1 iken, erkek öğretmenlerin oranı ise %12,6’dır. Çoğunlukla seçeneğini işaretleyen kadın öğretmenler %53,3 iken, erkek öğretmenlerde bu oranın % 52,6 olduğu görülmektedir. Her zaman seçeneğini işaretleyenlerin dağılımına bakıldığında, kadın öğretmenlerin %35,0’i, erkek öğretmenlerin ise %34,8’i bu seçeneği işaretlemiştir. Bu verilerden hareketle 36. maddeye ilişkin olarak kadın öğretmenlerin (%6,6) erkek öğretmenlere oranla az da olsa öğretmenlerin mesleğinde yeterli birikime sahip olmadığı görüşünde olduğu söylenebilir. Farklı cinsiyete sahip öğretmenlerin

okulumuzda öğretmenler boyutunda yer alan 36. maddeye ilişkin görüşlerinde gözlenen ilişkinin anlamlı olduğu görülmektedir, $X^2_{(sd=3, n=272)}=13,191, p< .05$.

İlköğretim okullarında demokratik eğitim uygulamasına ilişkin cinsiyet değişkenine göre anlamlı ilişki gözlenen maddeler genel olarak değerlendirilecek olursa, araştırmaya katılan kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre okullarda demokratik eğitim uygulanmasına ilişkin görüşlerinin daha olumlu yönde olduğu söylenebilir.

4.2.2.2. İlköğretim Okullarında Demokratik Eğitim Uygulamasına İlişkin Yöneticilik Görevi Yapma Durumu Değişkenine Göre Öğretmen Görüşlerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın ikinci alt probleminde, öğretmenlerin yöneticilik görevi yapma durumu değişkeni ile ilköğretim okullarında demokratik eğitim uygulanmasına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığının belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda aşağıda anlamlı ilişki gözlenen maddelere yer verilmiştir.

Tablo 19. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Yöneticilik Görevi Yapma Değişkenine Göre Okulun Yapı ve İşleyişi Boyutunda Bulunan 11. Maddeye İlişkin Kay-Kare Testi Sonuçları

Okulun Yapı ve İşleyişi Boyutu		Çok az	Bazen	Çoğunlukla	Her zaman	Toplam
11. Yönetim demokratik ve laik ilkelere uygun yönetilmesi konusunda yoğun çaba gösterir.						
Evet	N	6	9	56	21	92
	%	6,5	9,8	60,9	22,8	100
Hayır	N	9	45	93	33	180
	%	5	25	51,7	18,3	100
	N	15	54	149	54	272
Toplam	%	5,5	19,9	54,8	19,9	100
$X^2=8,917$ $sd=3$ $p=.030$						

Araştırmaya katılan öğretmenlerin okulun yapı ve işleyişi boyutunda bulunan “Yönetim demokratik ve laik ilkelere uygun yönetilmesi konusunda yoğun çaba gösterir.”maddesine ilişkin görüşlerinin dağılımları Tablo 19’da verilmiştir. Dağılımlar incelendiğinde yöneticilik görevi yapan öğretmenlerin %6,5’i, yapmayan öğretmenlerin ise %5’i çok az ve hiçbir zaman şeklinde cevap vermiştir. Yöneticilik görevi yapan öğretmenlerin %9,8’i bazen şeklinde görüş bildirirken, yapmayanlarda bu oran %25’e yükselmektedir. Çoğunlukla seçeneğini işaretleyen yöneticilik görevi yapan öğretmenlerin oranı %60,9 iken, yapmayan öğretmenlerin oranı %51,7’dir. Her zaman şeklinde cevap veren yöneticilik görevi yapmayan öğretmenler %18,3,

yapanlar ise %22,8'lik bir grubu oluşturmaktadır. Yöneticilik görevi yapan öğretmenlerin %83,7'si çoğunlukla ve her zaman şeklinde cevap vererek, yönetimin demokratik ve laik ilkelere uygun olarak yönetilmesi konusunda yoğun çaba gösterildiğini ifade ederken; yöneticilik görevi yapmayan öğretmenlerde bu oranın %70,0'e düştüğü gözlenmektedir. Buna göre yöneticilik görevi yapan öğretmenler yapmayan öğretmenlere göre yönetimin demokratik ve laik ilkelere uygun olarak yönetilmesi konusunda yoğun çaba gösterdiği görüşüne daha çok hâkimdir. Tablo 19'da verilen kay kare testi sonuçlarına göre öğretmenlerin yöneticilik yapma durumu ile 11. maddeye ilişkin görüşleri arasında gözlenen ilişkinin anlamlı olduğu görülmektedir, $X^2_{(sd=3, n=272)}=8,917, p<.05$.

Tablo 20. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Yöneticilik Görevi Yapma Değişkenine Göre Okulumuzda Öğretmenler Boyutunda Bulunan 42. Maddeye İlişkin Kay-Kare Testi Sonuçları

Okulumuzda Öğretmenler Boyutu		Çok az	Bazen	Çoğunlukla	Her zaman	Toplam
42. Öğrencilere karşı hoşgörülüdür.						
Evet	N	2	4	53	33	92
	%	2,2	4,3	57,6	35,9	100
Hayır	N	5	25	75	75	180
	%	2,8	13,9	41,7	41,7	100
Toplam	N	7	29	128	108	272
	%	2,6	10,7	47,1	39,7	100
$X^2 = 9,088$		sd= 3	p= .028			

Araştırmaya katılan öğretmenlerin okulumuzda öğretmenler boyutunda 42. maddede yer alan “Öğrencilere karşı hoşgörülüdür.” ifadesine ilişkin görüşleri Tablo20’de verilmiştir. Dağılımlar incelendiğinde yöneticilik görevi yapan öğretmenlerin %2,2’si, yapmayan öğretmenlerin ise %5,0’ı çok az ve hiçbir zaman seçeneğini işaretlemişlerdir. Yöneticilik görevi yapan öğretmenlerin %4,3’ü bazen şeklinde görüş bildirirken, yapmayanlarda bu oran %13,9’a ulaşmaktadır. Çoğunlukla seçeneğini işaretleyen yöneticilik görevi yapan öğretmenlerin oranı %57,6 iken, yapmayan öğretmenlerin oranı %41,7’dir. Her zaman şeklinde cevap veren yöneticilik görevi yapan öğretmenler %35,9, yapmayanlar ise %41,7’dir. Bu bulgulardan hareketle yöneticilik görevi yapan öğretmenlerin %93,5’i çoğunlukla ve her zaman şeklinde cevap vererek, öğretmenlerin öğrencilere karşı hoşgörülü olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir. Yöneticilik görevi yapmayan öğretmenlerde ise bu oranın %83,4’e düştüğü gözlenmektedir. Bu verilere göre yöneticilik görevi yapan öğretmenler yapmayan öğretmenlere göre öğretmenlerin öğrencilere karşı daha hoşgörülü olduğu görüşündedir. Tablo 20’de verilen kay kare testi sonuçlarına göre

öğretmenlerin yöneticilik yapma durumu ile 42. maddeye ilişkin görüşleri arasında gözlemlenen ilişkinin anlamlı olduğu görülmektedir, $X^2_{(sd=3, n=272)}=9,088$, $p < .05$.

Tablo 21. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Yöneticilik Görevi Yapma Değişkenine Göre Eğitim Sistemi Boyutunda Bulunan 53. Maddeye İlişkin Kay-Kare Testi Sonuçları

Eğitim Sistemi Boyutu		Çok az	Bazen	Çoğunlukla	Her zaman	Toplam
53. Demokratiktir.						
Evet	N	17	12	47	16	92
	%	18,5	13,0	51,1	17,4	100
Hayır	N	40	45	62	33	180
	%	22,2	25,0	34,4	18,3	100
Toplam	N	57	57	109	49	272
	%	21	21	40,1	18	100
$X^2=8,799$		sd= 3		p= .032		

Öğretmenlerin eğitim sistemi boyutunda 53. maddede bulunan “Demokratiktir.” ifadesine ilişkin görüşlerinin dağılımları incelendiğinde çok az ve hiçbir zaman şeklinde yanıt veren, yöneticilik görevi yapan öğretmenlerin oranı %18,5, yöneticilik görevi yapmayan öğretmenlerin oranı ise %22,2’dir. Yöneticilik görevi yapan öğretmenlerin %13,0’ü bazen seçeneğini işaretlerken, yapmayanlarda bu oran %25’e yükselmektedir. Çoğunlukla şeklinde cevap veren öğretmenlerin dağılımına bakıldığında yöneticilik görevi yapan öğretmenlerin %51,1’i, yapmayan öğretmenlerin %34,4’ü bu yönde görüş bildirmiştir. Her zaman diyen yöneticilik görevi yapan öğretmenlerin oranı %17,4 iken, yapmayanlarda bu oran %18,3’tür. Bu bulgulara göre yöneticilik görevi yapmayan öğretmenler (%52,7 her zaman ve çoğunlukla) yapan öğretmenlere göre (%68,5 her zaman ve çoğunlukla) eğitim sistemini daha az demokratik bulmaktadırlar. Buna göre yöneticilik görevi yapan öğretmenler yapmayan öğretmenlere göre eğitim sistemini daha demokratik bulmaktadır. Tablo 21’de verilen kay- kare testi sonuçlarından hareketle araştırmaya katılan öğretmenlerin 53. maddeye yönelik görüşleri, yöneticilik görevi yapma değişkeninden bağımsız değildir $X^2_{(sd=3, n=272)}=8,799$, $p < .05$. Diğer bir deyişle öğretmenlerin yöneticilik yapma durumu ile 53. maddeye yönelik görüşleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

İlköğretim okullarında demokratik eğitim uygulamasına ilişkin yöneticilik görevi yapma değişkenine göre öğretmen görüşleri ile anlamlı ilişki gözlenen maddeler genel olarak değerlendirildiğinde, yöneticilik görevi yapan öğretmenlerin, yapmayan

öğretmenlere göre okullarda demokratik uygulamalara yönelik görüşlerinin daha olumlu yönde olduğu söylenebilir.

4.2.2.3. İlköğretim Okullarında Demokratik Eğitim Uygulamasına İlişkin Branş Değişkenine Göre Öğretmen Görüşlerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın ikinci alt probleminde, öğretmenlerin branş değişkeni ile ilköğretim okullarında demokratik eğitim uygulanmasına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığının belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda kay-kare testi yapılmış ve anlamlı ilişki gözlenen maddelere aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 22. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Branş Değişkenine Göre Okulun Yapı ve İşleyişi Boyutunda Bulunan 11. Maddeye İlişkin Kay-Kare Testi Sonuçları

Okulun Yapı ve İşleyişi Boyutu		Çok az	Bazen	Çoğunlukla	Her zaman	Toplam
11. Yönetim demokratik ve laik ilkelere uygun yönetilmesi konusunda yoğun çaba gösterirler.						
Sınıf	N	12	25	91	27	155
	%	7,7	16,1	58,7	17,4	100
Branş	N	3	29	58	27	117
	%	2,6	24,8	49,6	23,1	100
Toplam	N	15	54	149	54	272
	%	5,5	19,9	54,8	19,9	100

$X^2=7,849$ $sd=3$ $p=.049$

Tablo 22 incelendiğinde, okulun yapı ve işleyişi boyutunda 11. maddede yer alan “Yönetim demokratik ve laik ilkelere uygun yönetilmesi konusunda yoğun çaba gösterirler.” ifadesine, sınıf öğretmenlerinin %7,7’si, branş öğretmenlerinin %2,6’sı çok az ve hiçbir zaman şeklinde görüş bildirmiştir. Bazen seçeneğini sınıf öğretmenlerinin %16,1’i işaretlerken, branş öğretmenlerin de ise bu oranın %24,8 olduğu görülmektedir. Sınıf öğretmenlerinin %58,7’si, branş öğretmenlerinin %49,6’sı çoğunlukla şeklinde cevap vermişlerdir. Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin %17,4’ü, branş öğretmenlerinin %23,1’i ise her zaman şeklinde yanıt vermişlerdir. Bu bilgilerden hareketle sınıf öğretmenlerinin %76,1’i her zaman ve çoğunlukla şeklinde cevap vererek, yönetimin demokratik ve laik ilkelere uygun olarak yönetilmesi konusunda yoğun çaba gösterildiğini ifade ederken, branş öğretmenlerinde bu oranın % 72,7’ye düştüğü gözlenmektedir. Bu verilere göre sınıf öğretmenleri branş öğretmenlerine göre yönetimin daha çok demokratik ve laik ilkelere göre yönetildiği görüşündedir. Farklı branşa sahip öğretmenlerin okulun yapı ve işleyişi boyutunda yer alan 11. maddeye ilişkin görüşlerinde gözlenen ilişkinin anlamlı olduğu bulunmuştur, $X^2_{(sd=3, n=272)}=7,849$, $p<.05$.

Tablo 23. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Branş Değişkenine Göre Okulun Yapı ve İşleyişi Boyutunda Bulunan 18. Maddeye İlişkin Kay-Kare Testi Sonuçları

Okulun Yapı ve İşleyişi Boyutu		Çok az	Bazen	Çoğunlukla	Her zaman	Toplam
18. Seminerler, paneller, forumlar yeterli sayıda düzenlenmektedir.						
Sınıf	N	54	53	39	9	155
	%	34,8	34,2	25,2	5,8	100
Branş	N	31	31	40	15	117
	%	26,5	26,5	34,2	12,8	100
Toplam	N	85	84	79	24	272
	%	31,3	30,9	29,0	8,8	100

$$X^2 = 8,352 \quad sd = 3 \quad p = .039$$

Araştırmaya katılan farklı branşa sahip öğretmenlerin okulun yapı ve işleyişi boyutunda 18. maddede yer alan “Seminerler, paneller, forumlar yeterli sayıda düzenlenmektedir.” ifadesine ilişkin görüşlerinin dağılımları Tablo 23’de verilmiştir. Dağılımlar incelendiğinde, sınıf öğretmenlerinin %34,8’i çok az ve hiçbir zaman seçeneğini işaretlerken, branş öğretmenlerinde bu oranın %26,5’e düştüğü gözlenmektedir. Bazen şeklinde cevap veren sınıf öğretmenlerinin oranı %34,2, branş öğretmenlerinin oranı ise %26,5’tir. Sınıf öğretmenlerinin %25,2’si çoğunlukla seçeneğini işaretlerken, branş öğretmenlerinin %34,2’si bu yönde görüş bildirmiştir. Her zaman şeklinde yanıt veren sınıf öğretmenleri %5,8 iken, branş öğretmenleri %12,8’dir. Bu bulgulardan hareketle sınıf öğretmenlerinin %34,8’i seminerlerin, panellerin ve forumların çok az ve hiçbir zaman düzenlendiği görüşünde iken, branş öğretmenlerinin %34,2’si çoğunlukla düzenlendiği görüşünde oldukları söylenebilir. Bu bulguya göre sınıf öğretmenlerinin, branş öğretmenlerine göre seminer ve panellerin daha az düzenlendiği görüşünde olduğu söylenebilir. Tablo 23’te verilen kay kare testi sonuçlarına göre farklı branşa ait öğretmenlerin 18. maddeye ilişkin görüşlerinde görülen ilişki anlamlı bulunmuştur, $X^2_{(sd=3, n=272)} = 8,352$, $p < .05$.

Tablo 24. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Branş Değişkenine Göre Okulun Yapı ve İşleyişi Boyutunda Bulunan 20. Maddeye İlişkin Kay-Kare Testi Sonuçları

Okulun Yapı ve İşleyişi Boyutu		Çok az	Bazen	Çoğunlukla	Her zaman	Toplam
20. Bilgi yarışması, münazara vb. faaliyetler yapılmaktadır.						
Sınıf	N	38	63	42	12	155
	%	24,5	40,6	27,1	7,7	100
Branş	N	16	33	44	24	117
	%	13,7	28,2	37,6	20,5	100
Toplam	N	54	96	86	36	272
	%	19,9	35,3	31,6	13,2	100

$$X^2 = 17,416 \quad sd = 3 \quad p = .001$$

Araştırmaya katılan farklı branşa sahip öğretmenlerin okulun yapı ve işleyişi boyutunda 20. maddede yer alan “Bilgi yarışması, münazara vb. faaliyetler

yapılmaktadır.” ifadesine ilişkin bulgular Tablo 24’de verilmiştir. Tablo 24 incelendiğinde, sınıf öğretmenlerinin %24,5’i çok az ve hiçbir zaman şeklinde görüş bildirirken, branş öğretmenlerinin %13,7’si bu yönde görüş bildirmiştir. Bazen seçeneğini işaretleyen sınıf öğretmenlerinin oranı %40,6, branş öğretmenlerinin oranı %28,2’dir. Sınıf öğretmenlerinin %27,1’i, branş öğretmenlerinin ise %37,6’sı çoğunlukla şeklinde cevap vermişlerdir. Her zaman şeklinde yanıt veren sınıf öğretmenlerinin oranı %7,7 iken, bu oran branş öğretmenlerinde %20,5’e yükselmektedir. Buna göre sınıf öğretmenlerinin %40,6 sı bilgi yarışması, münazara vb... faaliyetlerin bazen düzenlendiği görüşüne sahipken, branş öğretmenlerinin %57,1’i bu faaliyetlerin çoğunlukla ve her zaman düzenlendiği görüşünde oldukları göze çarpmaktadır. Bu verilere göre sınıf öğretmenleri, branş öğretmenlerine göre bilgi yarışması ve benzeri uygulamaların daha az düzenlendiği görüşüne sahiptir. Farklı branşa sahip öğretmenlerin 20. maddeye ilişkin görüşlerinde gözlenen ilişkinin anlamlı olduğu bulunmuştur, $X^2_{(sd=3, n=272)}=17,416$, $p < .05$. Başka bir ifadeyle, öğretmenlerin branşları ile 20. maddeye ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 25. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Branş Değişkenine Göre Okulumuzda Öğretmenler Boyutunda Bulunan 35. Maddeye İlişkin Kay-Kare Testi Sonuçları

Okulumuzda Öğretmenler Boyutu		Çok az	Bazen	Çoğunlukla	Her zaman	Toplam
35. Sınıfta alınan kararların uygulanmasında herkese eşit davranır, kimseye ödün vermez.						
Sınıf	N	8	15	56	76	155
	%	5,2	9,7	36,1	49,0	100
Branş	N	6	17	56	38	117
	%	5,1	14,5	47,9	32,5	100
Toplam	N	14	32	112	114	272
	%	5,1	11,8	41,2	41,9	100

$$X^2 = 7,923 \quad sd = 3 \quad p = .048$$

Farklı branşa sahip öğretmenlerin okulumuzda öğretmenler boyutunda 35. maddede yer alan “Sınıfta alınan kararların uygulanmasında herkese eşit davranır, kimseye ödün vermez.” ifadesine ilişkin görüşleri Tablo 25’de verilmiştir. Dağılımlar incelendiğinde sınıf öğretmenlerinin %5,2’si, branş öğretmenlerinin %5,1’i çok az ve hiçbir zaman şeklinde görüş bildirmiştir. Bazen seçeneğini işaretleyen sınıf öğretmenlerinin oranı %9,7 iken, branş öğretmenlerinin oranı ise %14,5’tir. Sınıf öğretmenlerinin %36,1’i çoğunlukla şeklinde cevap verirken, branş öğretmenlerinde bu oran %47,9’a yükselmiştir. Her zaman şeklinde yanıt veren sınıf öğretmenleri %49,0, branş öğretmenleri ise %32,5’tir. Bu bulgulara göre sınıf öğretmenleri

%49,0'u her zaman, branş öğretmenlerinin % 47,9'u ise çoğunlukla öğretmenlerin sınıfta alınan kararların uygulanmasında eşit davrandığı ve kimseye ödün vermediği görüşüne sahip olduğu söylenebilir. Sınıf öğretmenleri, branş öğretmenlerine göre sınıfta alınan kararların uygulanmasında öğretmenlerin daha eşit davrandığı görüşüne hakimdir. Farklı branşa sahip öğretmenlerin okulumuzda öğretmenler boyutunda yer alan 35. maddeye ilişkin görüşlerinde gözlenen ilişkinin anlamlı olduğu bulunmuştur $X^2_{(sd=3, n=272)}=7,923, p< .05$

Tablo 26. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Branş Değişkenine Göre Okulumuzda Öğretmenler Boyutunda Bulunan 36. Maddeye İlişkin Kay-Kare Testi Sonuçları

Okulumuzda Öğretmenler Boyutu		Çok az	Bazen	Çoğunlukla	Her zaman	Toplam
36. Mesleğinde (genel kültür, alan bilgisi ve öğretmenlik bilgisi) yeterli birikime sahiptir.						
Sınıf	N	3	10	93	49	155
	%	1,9	6,5	60	31,6	100
Branş	N	6	14	51	46	117
	%	5,1	12,0	43,6	39,3	100
Toplam	N	9	24	144	95	272
	%	3,3	8,8	52,9	34,9	100
$X^2=8,876$		sd= 3	p= .031			

Araştırmaya katılan öğretmenlerin okulumuzda öğretmenler boyutunda 36. maddede bulunan “Mesleğinde (genel kültür, alan bilgisi ve öğretmenlik bilgisi) yeterli birikime sahiptir.” ifadesine ilişkin görüşlerinin dağılımları Tablo 26’da verilmiştir. Dağılımlar incelendiğinde sınıf öğretmenlerinin %1,9’u, branş öğretmenlerinin ise %5,1’i çok az ve hiçbir zaman şeklinde cevap vermiştir. Sınıf öğretmenlerinin %6,5’i bazen şeklinde görüş bildirirken, branş öğretmenlerinde bu oran %12’ye yükselmektedir. Çoğunlukla seçeneğini işaretleyen sınıf öğretmenlerinin oranı %60,0 iken, branş öğretmenlerinin oranı %43,6’dır. Her zaman şeklinde cevap veren sınıf öğretmenleri %31,6, branş öğretmenleri ise %39,3’lük bir grubu oluşturmaktadır. Buna göre sınıf öğretmenlerinin %91,6’sı çoğunlukla ve her zaman şeklinde cevap vererek, öğretmenlerin mesleğinde yeterli birikime sahip olduğunu ifade ederken; branş öğretmenlerde bu oranın %82,9’a düştüğü gözlenmektedir. Buna göre sınıf öğretmenlerinin branş öğretmenlerine göre öğretmenlerin mesleğinde daha çok yeterli birikime sahip olduğu görüşünde oldukları söylenebilir. Tablo 26’da verilen kay- kare testi sonuçlarına göre öğretmenlerin branş değişkeni ile 36. maddeye ilişkin görüşleri arasında gözlenen ilişkinin anlamlı olduğu bulunmuştur, $X^2_{(sd=3, n=272)}=8,876, p< .05$.

İlköğretim okullarında demokratik eğitim uygulamasına ilişkin branş değişkeni ile öğretmen görüşleri arasında anlamlı ilişki görülen maddeler genel olarak incelendiğinde, sınıf öğretmenlerinin branş öğretmenlerine göre okullarda demokratik uygulamalara yönelik görüşleri daha olumlu yöndedir. Ancak araştırmaya katılan sınıf öğretmenleri, branş öğretmenlerine göre okullarda düzenlenen seminer, paneller vb. ile bilgi yarışması, münazara gibi faaliyetlerin daha az düzenlendiği görüşüne sahiptir. Bunun nedeni okullarda ilkokula yönelik bu tür faaliyetlerin yeterince düzenlenmemesi olabilir.

4.2.2.4. İlköğretim Okullarında Demokratik Eğitim Uygulamasına İlişkin Mesleki Kıdem Değişkenine Göre Öğretmen Görüşlerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın ikinci alt probleminde, öğretmenlerin mesleki kıdem değişkeni ile ilköğretim okullarında demokratik eğitim uygulanmasına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığının belirlenmesi amaçlanmıştır. Buna göre kay-kare testi yapılmış ve anlamlı ilişki gözlenen maddelere aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 27. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Mesleki Kıdem Değişkenine Göre Okulun Yapı ve İşleyişi Boyutunda Bulunan 5. Maddeye İlişkin Kay-Kare Testi Sonuçları

Okulun Yapı ve İşleyişi Boyutu		Çok az	Bazen	Çoğunlukla	Her zaman	Toplam
5. Çalışanlar birbirine karşı hoşgörülüdür.						
1-5 yıl	N	8	13	25	23	69
	%	11,6	18,8	36,2	33,3	100
6-10 yıl	N	3	6	42	31	82
	%	3,7	7,3	51,2	37,8	100
11-15 yıl	N	4	2	32	26	64
	%	6,3	3,1	50,0	40,6	100
16 yıl-...	N	0	4	24	29	57
	%	0	7,0	42,1	50,9	100
Toplam	N	15	25	123	109	272
	%	5,5	9,2	45,2	40,1	100

$X^2 = 23,385$ $sd = 9$ $p = .005$

Araştırmaya katılan farklı mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin okulun yapı ve işleyişi boyutunda 5. maddede yer alan “Çalışanlar birbirine karşı hoşgörülüdür.” ifadesine ilişkin görüşlerinin dağılımları Tablo 27’de verilmiştir. Bu verilere göre çok az ve hiçbir zaman seçeneğini 1-5 yıl arası kıdeme sahip öğretmenlerin %11,6’sı, 6- 10 yıl arası kıdeme sahip öğretmenlerin %3,7’si, 11-15 yıl arası kıdeme sahip olanların %6,3’ü işaretlemiş, 16 yıl ve üzeri kıdeme sahip öğretmenlerde ise bu yönde görüş bildiren olmamıştır. Bazen seçeneğini işaretleyen öğretmenlerin dağılımına bakıldığında 1-5 yıl arası kıdeme sahip olanların %18,8’i, 6-10 yıl arası

kıdeme sahip olanların %7,3'ü, 11-15 yıl arası kıdeme sahip olanların %3,1'i, 16 yıl ve üzeri kıdemi olanların ise %7,0'sinin bu görüşte olduğu görülmektedir. Çoğunlukla şeklinde cevap verenlerin oranı ise 1-5 yıl kıdeme sahip olanlarda %36,2, 6-10 yıl olanlarda %51,2, 11-15 yıl olanlarda %50,0, 16 yıl ve üzeri olanlarda ise %42,1'dir. Her zaman seçeneğini işaretleyen 1-5 yıl kıdemi olanlarda %33,3, 6-10 yıl olanlarda %37,8, 11-15 yıl arası kıdemi olanlarda %40,6, 16 yıl ve üzeri kıdemi olanlarda ise %50,9'a yükseldiği gözlenmektedir. Bu dağılımlara bakıldığında 1-5 yıl arası kıdeme sahip öğretmenler, diğer kıdem gruplarına sahip öğretmenlere göre çalışanların birbirine karşı hoşgörülü olduğu görüşüne daha az katıldığı söylenebilir. Farklı kıdeme sahip öğretmenlerin okulun yapı ve işleyişi boyutunda bulunan 5. maddeye ilişkin görüşlerinde gözlenen ilişkinin anlamlı olduğu bulunmuştur, $X^2_{(sd=9, n=272)}=23,385, p< .05$. Bir başka deyişle, öğretmenlerin mesleki kıdemi ile 5. maddeye ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 28. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Mesleki Kıdem Değişkenine Göre Okulun Yapı ve İşleyişi Boyutunda Bulunan 8. Maddeye İlişkin Kay-Kare Testi Sonuçları

Okulun Yapı ve İşleyişi Boyutu		Çok az	Bazen	Çoğunlukla	Her zaman	Toplam
8. Yönetim ve öğretmenler arasında karşılıklı anlayışa dayalı bir iletişim vardır.						
1-5 yıl	N	9	8	32	20	69
	%	13,0	11,6	46,4	29,0	100
6-10 yıl	N	4	17	41	20	82
	%	4,9	20,7	50,0	24,4	100
11-15 yıl	N	3	15	33	13	64
	%	4,7	23,4	51,6	20,3	100
16 yıl-...	N	1	4	29	23	57
	%	1,8	7,0	50,9	40,4	100
Toplam	N	17	44	135	76	272
	%	6,3	16,2	49,6	27,9	100

$X^2=19,511$ $sd=9$ $p=.021$

Araştırmaya katılan farklı mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin okulun yapı ve işleyişi boyutunda 8. maddede yer alan “Yönetim ve öğretmenler arasında karşılıklı anlayışa dayalı bir iletişim vardır.” ifadesine ilişkin görüşlerinin dağılımları Tablo 28’de bulunmaktadır. Bu dağılımlar incelendiğinde çok az ve hiçbir zaman seçeneğini 1-5 yıl arası kıdeme sahip öğretmenlerin %13,0’ü, 6-10 yıl arası kıdeme sahip öğretmenlerin %4,9’u, 11-15 yıl arası kıdeme sahip olanların %4,7’si, 16 yıl ve üzeri kıdeme sahip olanların ise %1,8’i işaretlemiştir. Bazen seçeneğini işaretleyen öğretmenlerin dağılımına bakıldığında 1-5 yıl arası kıdeme sahip olanların %11,6’sı, 6-10 yıl arası kıdeme sahip olanların %20,7’si, 11-15 yıl arası kıdeme sahip olanların %23,4’ü, 16 yıl ve üzeri kıdemi olanların ise %7,0’sinin bu görüşe sahip olduğu görülmektedir. Çoğunlukla şeklinde cevap verenlerin oranı ise 1-5 yıl kıdeme sahip

olanlarda %46,4, 6-10 yıl olanlarda %50,0, 11-15 yıl olanlarda %51,6, 16 yıl ve üzeri olanlarda ise %50,9'dur. Her zaman seçeneğini işaretleyen 1-5 yıl kıdemi olanlarda %29,0, 6-10 yıl olanlarda %24,4, 11-15 yıl arası kıdemi olanlarda %20,3, 16 yıl ve üzeri kıdemi olanlarda ise %40,4'e yükseldiği gözlenmektedir. Bu bulgulardan hareketle 16 yıl ve üzeri kıdeme sahip öğretmenler (%91,3 çoğunlukla ve her zaman), diğer mesleki kıdem gruplarına sahip öğretmenlere göre yönetim ve öğretmenler arasında karşılıklı anlayışa dayalı bir iletişimin daha fazla olduğu görüşündedirler. Farklı kıdeme sahip öğretmenlerin okulun yapı ve işleyişi boyutunda bulunan 8. maddeye ilişkin görüşlerinde gözlenen ilişkinin anlamlı olduğu bulunmuştur, $X^2_{(sd=9, n=272)}=19,511, p< .05$.

Tablo 27 ve Tablo 28'de yer alan kay kare sonuçları incelendiğinde öğretmenlerin mesleki kıdem değişkenine göre okulun yapı ve işleyişi boyutunda yer alan "Çalışanlar birbirine karşı hoşgörülüdür." ve "Yönetim ve öğretmenler arasında karşılıklı anlayışa dayalı bir iletişim vardır." maddelerine ilişkin öğretmen görüşleri arasında bir ilişki vardır. Her iki maddeye ilişkin sonuçlarda da 1-5 yıl arası kıdeme sahip öğretmenlerin diğer öğretmenlere göre, öğretmenlerin ve yönetimin daha az anlayışlı ve hoşgörülü olduğu görüşüne hâkim olduğu söylenebilir. Bu sonucun nedeni, mesleğe yeni başlayan öğretmenlerin demokratik algı ve beklentilerinin daha yüksek olmasından ya da bu öğretmenlere karşı diğer öğretmen ve yöneticilerin daha az anlayışlı olmasından kaynaklanabilir.

Tablo 29. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Mesleki Kıdem Değişkenine Göre Okulun Yapı ve İşleyişi Boyutunda Bulunan 16. Maddeye İlişkin Kay-Kare Testi Sonuçları

Okulun Yapı ve İşleyişi Boyutu		Çok az	Bazen	Çoğunlukla	Her zaman	Toplam
16. Eğitici kulüp faaliyetlerine yeterli zaman ayrılmaktadır.						
1-5 yıl	N	6	13	34	16	69
	%	8,7	18,8	49,3	23,2	100
6-10 yıl	N	13	19	33	17	82
	%	15,9	23,2	40,2	20,7	100
11-15 yıl	N	15	19	23	7	64
	%	23,4	29,7	35,9	10,9	100
16 yıl-...	N	15	6	20	16	57
	%	26,3	10,5	35,1	28,1	100
Toplam	N	49	57	110	56	272
	%	18,0	21,0	40,4	20,6	100

$X^2=19,120$ $sd=9$ $p=.024$

Araştırmaya katılan farklı mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin okulun yapı ve işleyişi boyutunda 16. maddede bulunan "Eğitici kulüp faaliyetlerine yeterli zaman ayrılmaktadır." ifadesine ilişkin görüşlerinin dağılımı Tablo 29'da verilmiştir. Tablo

29 incelendiğinde çok az ve hiçbir zaman seçeneğini, 1-5 yıl kıdeme sahip olanların %8,7'si, 6-10 yıl arası kıdemi olanların %15,9'u, 11-15 yıl olanların %23,4'ü ve 16 yıl ve üzeri olanların %26,3'ü işaretlemiştir. Bazen şeklinde görüş bildirenlerden 1-5 yıl kıdeme sahip olanların oranı %18,8, 6-10 yıl olanların %23,2, 11-15 yıl olanların %29,7, 16 yıl ve üzeri olanların %10,5 olduğu görülmektedir. Çoğunlukla şeklinde cevap veren öğretmenlerin oranına bakıldığında 1-5 yıl kıdemi olanlarda %49,3, 6-10 yıl olanlarda %40,2, 11-15 yıl olanlarda %35,9, 16 yıl ve üzeri olanlarda %35,1'dir. Her zaman seçeneğini işaretleyen öğretmenlerin oranları 1-5 yıl kıdeme sahip olanlarda %23,2, 6-10 yıl kıdemi olanlarda %20,7, 11-15 yıl olanlarda %10,9 ve 16 yıl ve üzeri olanlarda ise %28,1'dir. Dağılımlar incelendiğinde 16 yıl ve üzeri kıdeme sahip öğretmenler diğer kıdem gruplarına sahip öğretmenlere göre eğitici kulüp faaliyetlerine daha az zaman ayrıldığı görüşünde olduğu söylenebilir. Farklı mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin 16. maddeye ilişkin görüşleri arasındaki ilişki kay-kare testi sonuçlarına göre anlamlı görülmektedir, $X^2_{(sd=9, n=272)}=19,120$, $p < .05$. Başka bir anlatımla öğretmenlerin mesleki kıdemi ile 16. maddeye ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 30. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Mesleki Kıdem Değişkenine Göre Okulun Yapı ve İşleyişi Boyutunda Bulunan 17. Maddeye İlişkin Kay-Kare Testi Sonuçları

Okulun Yapı ve İşleyişi Boyutu		Çok az	Bazen	Çoğunlukla	Her zaman	Toplam
17. Eğitici kulüp çalışmalarını çocukların gelişimine faydalı olacak şekilde yürütülmektedir.						
1-5 yıl	N	6	18	34	11	69
	%	8,7	20,1	49,3	15,9	100
6-10 yıl	N	24	19	23	16	82
	%	29,3	23,2	28,0	19,5	100
11-15 yıl	N	18	20	23	3	64
	%	28,1	31,3	35,9	4,7	100
16 yıl-...	N	16	14	12	15	57
	%	28,1	24,6	21,1	26,3	100
Toplam	N	64	71	92	45	272
	%	23,5	26,1	33,8	16,5	100

$X^2=27,338$ $sd=9$ $p=.001$

Araştırmaya katılan farklı mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin okulun yapı ve işleyişi boyutunda 17. maddede bulunan "Eğitici kulüp çalışmalarını çocukların gelişimine faydalı olacak şekilde yürütülmektedir." ifadesine ilişkin görüşlerinin dağılımı Tablo 30'da bulunmaktadır. Tablo 30'daki dağılımlar incelendiğinde çok az ve hiçbir zaman seçeneğini, 1-5 yıl kıdeme sahip olanların %8,7'si, 6-10 yıl arası kıdemi olanların %29,3'ü, 11-15 yıl ve 16 yıl ve üzeri olanların %28,1'i işaretlemiştir. Bazen şeklinde görüş bildirenlerden 1-5 yıl kıdeme sahip olanların

oranı %26,1, 6-10 yıl olanların %23,2, 11-15 yıl olanların %31,3, 16 yıl ve üzeri olanların %24,6 olduğu gözlenmektedir. Çoğunlukla şeklinde cevap veren öğretmenlerin oranına bakıldığında 1-5 yıl kıdemi olanlarda %49,3, 6-10 yıl olanlarda %28,0, 11-15 yıl olanlarda %35,9, 16 yıl ve üzeri olanlarda %21,1'dir. Her zaman seçeneğini işaretleyen öğretmenlerin oranları 1-5 yıl kıdeme sahip olanlarda %15,9, 6-10 yıl kıdemi olanlarda %19,5, 11-15 yıl olanlarda %35,9'a yükselirken ve 16 yıl ve üzeri olanlarda ise %21,1'e ulaşmıştır. Bu bulgulardan hareketle 6-10 yıl (%29,3) ve 16 yıl ve üzeri kıdeme sahip öğretmenler (%28,1) eğitici kulüp faaliyetlerinin çocukların gelişimine uygun olarak yürütülmediği görüşünde birleşirken; diğer kıdeme sahip öğretmenler bu faaliyetlerin çoğunlukla çocukların gelişimine faydalı olarak yürütüldüğü görüşüne katılmaktadırlar. Farklı mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin 17. maddeye ilişkin görüşleri arasındaki ilişki kay-kare testi sonuçlarına göre anlamlı görülmektedir, $X^2_{(sd=9, n=272)}=27,338, p < .05$. Diğer bir deyişle öğretmenlerin mesleki kıdemi ile 17. maddeye ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 31. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Mesleki Kıdem Değişkenine Göre Okulumuzda Öğretmenler Boyutunda Bulunan 35. Maddeye İlişkin Kay-Kare Testi Sonuçları

Okulumuzda Öğretmenler Boyutu		Çok az	Bazen	Çoğunlukla	Her zaman	Toplam
35. Sınıfta alınan kararların uygulanmasında herkese eşit davranır, kimseye ödün vermez.						
1-5 yıl	N	2	10	34	23	69
	%	2,9	14,5	49,3	33,3	100
6-10 yıl	N	9	14	27	32	82
	%	11,0	17,1	32,9	39,0	100
11-15 yıl	N	2	2	29	31	64
	%	3,1	3,1	45,3	48,4	100
16 yıl-...	N	1	6	22	28	57
	%	1,8	10,5	38,6	49,1	100
Toplam	N	14	32	112	114	272
	%	5,1	11,8	41,2	41,9	100

$X^2 = 19,953$ $sd = 9$ $p = .018$

Araştırmaya katılan farklı mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin okulumuzda öğretmenler boyutunda 35. maddede bulunan "Sınıfta alınan kararların uygulanmasında herkese eşit davranır, kimseye ödün vermez." ifadesine ilişkin görüşlerinin dağılımı Tablo 31'de bulunmaktadır. Tablo 31'de yer alan dağılımlar incelendiğinde 1-5 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin %2,9'u çok az ve hiçbir zaman, %14,5'i bazen, %49,3'ü çoğunlukla, %33,3'ü her zaman şeklinde görüş bildirmişlerdir. 6-10 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin %11,0'i çok az ve hiçbir zaman, %17,1'i bazen, %32,9'u çoğunlukla, %39,0'ı her zaman seçeneğini işaretlemiştir. 11-

15 yıl arası kıdeme sahip öğretmenlerden çok az ve hiçbir zaman ve bazen diyenlerin oranı %3,1, çoğunlukla diyenlerin oranı %45,3, her zaman diyenlerin ise %48,4'tür. 16 yıl ve üzeri kıdeme sahip olan öğretmenlerin cevaplarının dağılımlarına bakıldığında çok az ve hiçbir zaman seçeneğini işaretleyenler %1,8, bazen %10,5, çoğunlukla %38,6, her zaman %49,1 olduğu görülmektedir. Buna göre 11-15 yıl kıdeme sahip öğretmenler diğer öğretmenlere göre büyük bir çoğunlukla (%93,6) okullarındaki öğretmenlerin sınıfta karar alırken herkese eşit davrandığı ve kimseye ödün vermediği görüşünü benimsedikleri söylenebilir. Farklı mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin okulumuzdaki öğretmenler boyutunda bulunan 35. maddeye ilişkin görüşleri arasındaki ilişki kay-kare testi sonuçlarına göre anlamlı görülmektedir, $X^2_{(sd=9, n=272)}=19,953$, $p < .05$. Diğer bir deyişle öğretmenlerin mesleki kıdemi ile 35. maddeye ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 32. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Mesleki Kıdem Değişkenine Göre Eğitim Sistemi Boyutunda Bulunan 55. Maddeye İlişkin Kay-Kare Testi Sonuçları

Eğitim Sistemi Boyutu		Çok az	Bazen	Çoğunlukla	Her zaman	Toplam
55. Öğrencilere bilimsel düşünce ve davranış kazandırmaktadır.						
1-5 yıl	N	11	27	24	7	69
	%	15,9	39,1	34,8	10,1	100
6-10 yıl	N	26	26	18	12	82
	%	31,7	31,7	22,0	14,6	100
11-15 yıl	N	15	13	28	8	64
	%	23,4	20,3	43,8	12,5	100
16 yıl-...	N	10	10	28	9	57
	%	17,5	17,5	49,1	15,8	100
Toplam	N	62	76	98	36	272
	%	22,8	27,9	36,0	13,2	100

$X^2=21,264$ $sd=9$ $p=.012$

Araştırmaya katılan öğretmenlerin eğitim sistemi boyutunda 55. maddede yer alan “Öğrencilere bilimsel düşünce ve davranış kazandırmaktadır.” ifadesine ilişkin görüşlerinin mesleki kıdemleriyle ilişkisine ait kay-kare testi sonuçları Tablo 32’de gösterilmiştir. Tablo 32 incelendiğinde; 1-5 yıl arası kıdemi olanların %15,9’u, 6-10 yıl arası olanların %31,7’si, 11-15 yıl arası olanların %23,4’ü, 16 yıl ve üzeri olanların %17,5’i çok az ve hiçbir zaman seçeneğini işaretlemiştir. Bazen şeklinde cevap verenlerin oranı 1-5 yıl kıdemi olanlarda %39,1, 6-10 yıl kıdemi olanlarda %31,7, 11-15 yıl arası kıdemi olanlarda %20,3, 16 yıl ve üzeri olanlarda %17,5’tir. Çoğunlukla seçeneğini işaretleyen öğretmenlerin dağılımlarına bakıldığında 1-5 yıl olanlarda %34,8, 6-10 yıl olanlarda %22,0, 11-15 yıl olanlarda %43,8, 16 yıl ve üzeri olanlarda %49,1’dir. Öğretmenlerden 1-5 yıl kıdeme sahip

olanların %10,1'i, 6-10 yıl kıdeme sahip olanların %14,6'sı, 11-15 yıl olanların %12,5'i, 16 yıl ve üzeri kıdemi olanların ise %15,8'i her zaman şeklinde görüş bildirmişlerdir. Bu dağılımlara bakıldığında, 11yıl ve üzeri kıdeme sahip öğretmenler eğitim sisteminin öğrencilere bilimsel düşünce ve davranış kazandırdığını düşünürken, 1-10 yıl arası kıdemi olanların, eğitim sisteminin öğrencilere bilimsel düşünce ve davranış kazandırmadığı görüşünde oldukları söylenebilir. Farklı kıdeme sahip öğretmenlerin eğitim sistemi boyutunda bulunan 55. maddeye ilişkin görüşlerinde gözlenen ilişkinin anlamlı olduğu bulunmuştur, $X^2_{(sd=9, n=272)}=21,264, p<.05$. Başka bir deyişle öğretmenlerin mesleki kıdemi ile 55. maddeye ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 33. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Mesleki Kıdem Değişkenine Göre Eğitim Sistemi Boyutunda Bulunan 56. Maddeye İlişkin Kay-Kare Testi Sonuçları

Eğitim Sistemi Boyutu		Çok az	Bazen	Çoğunlukla	Her zaman	Toplam
56. Öğrenme ezber (bilgi) düzeyinin ötesindeki seviyelere(kavrama, uygulama, analiz, sentez, değerlendirme) geçer.						
1-5 yıl	N	12	23	24	10	69
	%	17,4	33,3	34,8	14,5	100
6-10 yıl	N	22	28	19	13	82
	%	26,8	34,1	23,2	15,9	100
11-15 yıl	N	14	15	29	6	64
	%	21,9	23,4	45,3	9,4	100
16 yıl-...	N	7	11	30	9	57
	%	12,3	19,3	52,6	15,8	100
Toplam	N	55	77	102	38	272
	%	20,2	28,3	37,5	14,0	100

$X^2=18,153$ $sd=9$ $p=.033$

Araştırmaya katılan farklı mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin eğitim sistemi boyutunda 56. maddede bulunan “Öğrenme ezber (bilgi) düzeyinin ötesindeki seviyelere (kavrama, uygulama, analiz, sentez, değerlendirme) geçer” ifadesine ilişkin görüşlerinin dağılımı Tablo 33’de bulunmaktadır. Tablo 33’de yer alan dağılımlar incelendiğinde 1-5 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin %17,4’u çok az ve hiçbir zaman , %33,3’ü bazen, %34,8’i çoğunlukla, %14,5’i her zaman şeklinde görüş bildirmişlerdir. 6-10 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin %26,8’i çok az ve hiçbir zaman, %34,1’i bazen, %23,2’si çoğunlukla, %15,9’u her zaman seçeneğini işaretlemiştir. 11-15 yıl arası kıdeme sahip öğretmenlerden çok az ve hiçbir zaman diyenlerin oranı %21,9, bazen diyenlerin oranı %23,4, çoğunlukla diyenlerin oranı %45,3, her zaman diyenlerin ise %9,4’tür. 16 yıl ve üzeri kıdeme sahip olan öğretmenlerin cevaplarının dağılımlarına bakıldığında çok az ve hiçbir zaman seçeneğini işaretleyenler %12,3, bazen %19,3, çoğunlukla %52,6, her zaman %15,8

olduğu görülmektedir. Buna göre 16 yıl ve üzeri kıdeme sahip olan öğretmenler diğer öğretmenlere göre çoğunlukla öğrenmenin bilgi düzeyinin ötesindeki seviyelere geçtiği görüşünde olduğu söylenebilir. Farklı mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin eğitim sistemi boyutunda bulunan 56. maddeye ilişkin görüşleri arasındaki ilişkinin kay-kare testi sonuçlarına göre anlamlı olduğu görülmektedir, $X^2_{(sd=9, n=272)}=18,153$, $p < .05$.

4.2.2.5. İlköğretim Okullarında Demokratik Eğitim Uygulamasına İlişkin Eğitim Durumu Değişkenine Göre Öğretmen Görüşlerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın ikinci alt probleminde, öğretmenlerin eğitim durumu değişkeni ile ilköğretim okullarında demokratik eğitim uygulanmasına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığının belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda kay-kare testi yapılmış ve anlamlı ilişki gözlenen maddelere aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 34. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Eğitim Durumu Değişkenine Göre Okulun Yapı ve İşleyişi Boyutunda Bulunan 5. Maddeye İlişkin Kay-Kare Testi Sonuçları

Okulun Yapı ve İşleyişi Boyutu		Çok az	Bazen	Çoğunlukla	Her zaman	Toplam
5. Çalışanlar birbirine karşı hoşgörülüdür.						
Ön lisans	N	0	2	1	10	13
	%	0	15,4	7,7	76,9	100
Lisans	N	12	19	111	91	233
	%	5,2	8,2	47,6	39,1	100
Y. Lisans	N	3	4	11	8	26
	%	11,5	15,4	42,3	30,8	100
Toplam	N	15	25	123	109	272
	%	5,5	9,2	45,2	40,1	100

$X^2=13,810$ $sd=6$ $p=.032$

Araştırmaya katılan öğretmenlerin okulun yapı ve işleyişi boyutunda 5. maddede bulunan “Çalışanlar birbirine karşı hoşgörülüdür.” ifadesine ilişkin görüşlerinin dağılımları Tablo 34’de verilmiştir. Dağılımlar incelendiğinde maddeye çok az ve hiçbir zaman cevabını veren öğretmenler arasında ön lisans mezunu bulunmazken, %5,2’si lisans mezunu ve %11,5’i ise yüksek lisans mezunudur. Bazen şeklinde görüş bildirenler arasında ön lisans ve yüksek lisans mezunu öğretmenler %15,4 ile yer alırken, lisans mezunu öğretmenlerde %8,2’e düşmektedir. Çoğunlukla seçeneğini işaretleyen ön lisans mezunu öğretmenlerin oranı %7,7, lisans mezunu öğretmenler %47,6 ve yüksek lisans mezunu öğretmenler ise %42,3’lük oranı oluşturmaktadır. Her zaman seçeneğini işaretleyenlerin oranı incelendiğinde

öğretmenlerin, %76,9 ön lisans, %39,1 lisans ve %30,8 ile yüksek lisans mezunu olduğu görülmektedir. Bu dağılımlar incelendiğinde yüksek lisans mezunu öğretmenlerin diğer öğretmenlere göre çalışanların birbirine karşı daha az hoşgörülü oldukları görüşünde oldukları söylenebilir. Tablo 34’de verilen kay- kare testi sonuçlarına göre öğretmenlerin eğitim değişkeni ile 5. maddeye ilişkin görüşleri arasında gözlenen ilişkinin anlamlı olduğu bulunmuştur, $X^2_{(sd=6, n=272)}=13,810, p< .05$.

Tablo 35. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Eğitim Durumu Değişkenine Göre Okulun Yapı ve İşleyişi Boyutunda Bulunan 14. Maddeye İlişkin Kay-Kare Testi Sonuçları

Okulun Yapı ve İşleyişi Boyutu		Çok az	Bazen	Çoğunlukla	Her zaman	Toplam
14. Okul temsilcisi seçimi demokratik ilkelere uygun olarak yapılmaktadır.						
Ön lisans	N	2	0	3	8	13
	%	15,4	0	23,1	61,5	100
Lisans	N	17	18	94	104	233
	%	7,3	7,7	40,3	44,6	100
Y.Lisans	N	2	6	13	5	26
	%	7,7	23,1	50,0	19,2	100
Toplam	N	21	24	110	117	272
	%	7,7	8,8	40,4	43,0	100

$X^2=14,651$ $sd=6$ $p=.023$

Araştırmaya katılan öğretmenlerin okulun yapı ve işleyişi boyutunda 14. maddede bulunan “Okul temsilcisi seçimi demokratik ilkelere uygun olarak yapılmaktadır.” ifadesine ilişkin görüşlerinin dağılımları Tablo 35’de yer almaktadır. Dağılımlar incelendiğinde maddeye çok az ve hiçbir zaman cevabını veren öğretmenler arasında ön lisans mezunu %15,4, lisans mezunu %7,3 ve yüksek lisans mezunu %7,7’dir. Bazen şeklinde görüş bildirenler arasında %23,1 yüksek lisans mezunları ile %7,7 oranında lisans mezunları yer almaktadır. Bazen seçeneğini işaretleyenler arasında ön lisans mezunu bulunmamaktadır. Maddeye çoğunlukla diyenlerin oranı ön lisans mezunlarında %23,1, lisans mezunlarında 40,3 ve yüksek lisans mezunlarında %50’e ulaşmaktadır. Her zaman seçeneğine ait dağılımlar incelendiğinde öğretmenlerin, %61,5 ile ön lisans, %44,6 ile lisans ve %19,2 ile yüksek lisans mezunu olduğu görülmektedir. Bu bulgulardan hareketle yüksek lisans mezunu öğretmenler diğer öğretmenlere göre okul temsilcisi seçimlerinin demokratik ilkelere daha az uygun olarak yapıldığı görüşünde oldukları söylenebilir. Tablo 35’de verilen kay- kare testi sonuçlarına göre öğretmenlerin eğitim durumu değişkeni ile 14. maddeye ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur $X^2_{(sd=6, n=272)}=14,651, p< .05$. Başka bir deyişle öğretmenlerin eğitim durumları ile 14. maddeye ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 36. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Eğitim Durumu Değişkenine Göre Okulumuzda Öğretmenler Boyutunda Bulunan 36. Maddeye İlişkin Kay-Kare Testi Sonuçları

Okulumuzda Öğretmenler Boyutu		Çok az	Bazen	Çoğunlukla	Her zaman	Toplam
36. Mesleğinde (genel kültür, alan bilgisi ve öğretmenlik bilgisi) yeterli birikime sahiptir.						
Ön lisans	N	0	1	7	5	13
	%	0	7,7	53,8	38,5	100
Lisans	N	5	20	122	86	233
	%	2,1	8,6	52,4	36,9	100
Y.Lisans	N	4	3	15	4	26
	%	15,4	11,5	57,7	15,4	100
Toplam	N	9	24	144	95	272
	%	3,3	8,8	52,9	34,9	100

$X^2=16,372$ $sd=6$ $p=.012$

Araştırmaya katılan öğretmenlerin okulumuzdaki öğretmenler boyutunda 36. maddede bulunan “Mesleğinde genel kültür, alan bilgisi ve öğretmenlik bilgisi) yeterli birikime sahiptir.” ifadesine ilişkin görüşlerinin dağılımları Tablo 36’da verilmiştir. Dağılımlar incelendiğinde maddeye çok az ve hiçbir zaman cevabını veren öğretmenler arasında ön lisans mezunu bulunmazken, %2,1’i lisans mezunu, %15,4’ü ise yüksek lisans mezunudur. Bazen şeklinde görüş bildirenler arasında %7,7 ön lisans, %8,6 lisans ve %11,5 ile yüksek lisans mezunları yer almaktadır. Çoğunlukla seçeneğini belirtenlerin oranı ön lisans mezunlarında %53,8, lisans mezunlarında 52,4 ve yüksek lisans mezunlarında %57,7’e ulaşmaktadır. Her zaman şeklinde cevap verenler incelendiğinde öğretmenlerin, %38,5’nin ön lisans, %36,9’nun lisans ve %15,4’nün ise yüksek lisans mezunu olduğu görülmektedir. Bu dağılımlar incelendiğinde yüksek lisans mezunu öğretmenlerin, ön lisans ve lisans mezunu öğretmenlere göre okullarındaki öğretmenlerin mesleğinde daha az yeterli birikime sahip olduğu görüşünde birleştikleri söylenebilir. Tablo36’da verilen kay-kare testi sonuçlarına göre öğretmenlerin eğitim değişkeni ile 36. maddeye ilişkin görüşleri arasında anlamlı ilişki bulunmuştur X^2 ($sd=6, n=272$)= $16,372$, $p<.05$. Diğer bir ifadeyle öğretmenlerin 36. maddeye ilişkin görüşlerinin eğitim durumu değişkeninden bağımsız olmadığı görülmektedir.

Tablo 37. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Eğitim Durumu Değişkenine Göre Okulumuzda Öğretmenler Boyutunda Bulunan 37. Maddeye İlişkin Kay-Kare Testi Sonuçları

Okulumuzda Öğretmenler Boyutu		Çok az	Bazen	Çoğunlukla	Her zaman	Toplam
37. Demokratik tavır ve davranışlar sergileyerek öğrencilerine model olurlar.						
Ön lisans	N	0	2	5	6	13
	%	0	15,4	38,5	46,2	100
Lisans	N	5	28	123	77	233
	%	2,1	12,0	52,8	33,0	100
Y.Lisans	N	3	6	13	4	26
	%	11,5	23,1	50,0	15,4	100
Toplam	N	8	36	141	87	272
	%	2,9	13,2	51,8	32,0	100

$X^2 = 13,271$ $sd = 6$ $p = .039$

Araştırmaya katılan öğretmenlerin okulumuzdaki öğretmenler boyutunda 37. maddede bulunan “Demokratik tavır ve davranışlar sergileyerek öğrencilerine model olurlar.” ifadesine ilişkin görüşlerinin dağılımları Tablo 37’de verilmiştir. Elde edilen bulgulara göre maddeye çok az ve hiçbir zaman cevabını veren öğretmenler arasında ön lisans mezunu yer almamaktadır. Lisans mezunlarının %2,1’i, yüksek lisans mezunlarının ise %11,5’i çok az ve hiçbir zaman seçeneğini işaretlemiştir. Bazen şeklinde görüş bildirenler arasında %15,4 ön lisans, %12,0 lisans ve %23,1 ile yüksek lisans mezunları yer almaktadır. Çoğunlukla seçeneğini belirtenlerin oranı ön lisans mezunlarında %38,5, lisans mezunlarında 52,8 ve yüksek lisans mezunlarında %50’e ulaşmaktadır. Her zaman şeklinde yanıt verenler incelendiğinde öğretmenlerin, %46,2’nin ön lisans, %33’nün lisans ve %15,4’nün ise yüksek lisans mezunu olduğu görülmektedir. Tablo 37’de yer alan dağılımlar incelendiğinde yüksek lisans mezunu öğretmenlerin ön lisans ve lisans mezunu öğretmenler göre okullarındaki öğretmenlerin öğrencilerine model olma açısından daha az demokratik tavır ve davranışa sahip olduğu görüşünde oldukları söylenebilir. Tablo 37’de verilen kay- kare testi sonuçlarına göre öğretmenlerin eğitim durumu değişkeni ile 37. maddeye ilişkin görüşlerinde gözlenen bu ilişkinin anlamlı olduğu bulunmuştur $X^2 (sd=6, n=272)=13,271, p < .05$.

Tablo 38. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Eğitim Durumu Değişkenine Göre Okulumuzda Öğretmenler Boyutunda Bulunan 44. Maddeye İlişkin Kay-Kare Testi Sonuçları

Okulumuzda Öğretmenler Boyutu		Çok az	Bazen	Çoğunlukla	Her zaman	Toplam
44. Öğrencilerin sınıf gösterileri ve diğer grup etkinlikleri ile ilgili isteklerini dikkate alır.						
Ön lisans	N	1	1	9	2	13
	%	7,7	7,7	69,2	15,4	100
Lisans	N	10	38	130	55	233
	%	4,3	16,3	55,8	23,6	100
Y.Lisans	N	6	6	9	5	26
	%	23,1	23,1	34,6	19,2	100
Toplam	N	17	45	148	62	272
	%	6,3	16,5	54,4	22,8	100

$X^2 = 17,550$ $sd = 6$ $p = .007$

Araştırmaya katılan öğretmenlerin okulumuzdaki öğretmenler boyutunda 44. maddede yer alan “Öğrencilerin sınıf gösterileri ve diğer grup etkinlikleri ile ilgili isteklerini dikkate alır.” ifadesine ilişkin görüşlerinin dağılımları Tablo 38’de verilmiştir. Elde edilen bulgulara göre ön lisans mezunu öğretmenlerin %7,7’lik oranı çok az-hiçbir zaman ve bazen seçeneklerini işaretlerken, %69,2’si çoğunlukla ve %15,4’ü her zaman seçeneğini işaretlemiştir. Lisans mezunu öğretmenlerin görüşleri incelendiğinde, %4,3’ü çok az ve hiçbir zaman, %16,3’ü bazen, %55,8’i çoğunlukla ve %23,6’sı her zaman şeklinde görüş bildirmiştir. Yüksek lisans mezunu öğretmenler ise çok az ve bazen seçeneklerinde %23,1’lik bir oran sergilerken, çoğunlukla seçeneğinde %34,6 ve her zaman seçeneğinde %19,2’lik bir oranda görüş bildirmişlerdir. Bu verilerden hareketle yüksek lisans mezunu öğretmenler diğer öğretmenlere göre okullarındaki öğretmenlerin öğrencilerin sınıf etkinlikleri ve diğer grup etkinlikleri ile ilgili isteklerini daha az dikkate aldıkları görüşünde hemfikir oldukları söylenebilir. Tablo 38’de verilen kay- kare testi sonuçlarına göre öğretmenlerin eğitim değişkeni ile 44. maddeye ilişkin görüşleri arasında anlamlı ilişki bulunmuştur $X^2_{(sd=6, n=272)} = 17,550$, $p < .05$. Diğer bir anlatımla araştırmaya katılan öğretmenlerin 44. maddeye ilişkin görüşleri eğitim durumu değişkeninden bağımsız değildir.

Tablo 39. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Eğitim Durumu Değişkenine Göre Okulumuzda Veliler Boyutunda Bulunan 47. Maddeye İlişkin Kay-Kare Testi Sonuçları

Okulumuzda Veliler Boyutu		Çok az	Bazen	Çoğunlukla	Her zaman	Toplam
47. Okul aile birliğinin yaptırım gücünden haberdardır.						
Ön lisans	N	2	5	3	3	13
	%	15,4	38,5	23,1	23,1	100
Lisans	N	84	60	75	14	233
	%	36,1	25,8	32,2	6,0	100
Y.Lisans	N	8	12	4	2	26
	%	30,8	46,2	15,4	7,7	100
Toplam	N	94	77	82	19	272
	%	34,6	28,3	30,1	7,0	100

$X^2=13,151$ $sd=6$ $p=.041$

Araştırmaya katılan öğretmenlerin okulumuzdaki veliler boyutunda 47. maddede yer alan “Okul aile birliğinin yaptırım gücünden haberdardır.” ifadesine ilişkin görüşlerinin dağılımları Tablo 39’da verilmiştir. Elde edilen bulgulara göre ön lisans mezunu öğretmenlerin %15,4’ü çok az ve hiçbir zaman, %38,5’i bazen seçeneğini işaretlemiştir. Çoğunlukla ve her zaman seçeneklerini işaretleyen ön lisans mezunu öğretmenlerin oranı ise %23,1’dir. Lisans mezunu öğretmenlerin görüşleri incelendiğinde, %36,1’i çok az ve hiçbir zaman, %25,8’i bazen, %32,2’si çoğunlukla ve %6’sı her zaman seçeneğini işaretlemiştir. Yüksek lisans mezunu öğretmenlerin görüşleri ise %30,8 ile çok az ve hiçbir zaman, %46,2 ile bazen, %15,4 ile çoğunlukla ve %7,7 oranı ile de her zaman seçeneğini işaretlemişlerdir. Dağılımlara bakıldığında yüksek lisans mezunu öğretmenlerin, ön lisans ve lisans mezunu öğretmenlere göre, velilerin okul aile birliğinin yaptırım gücünden daha az haberdar olduğu görüşüne sahiptir. Tablo 39’da yer alan kay- kare testi sonuçlarına göre öğretmenlerin eğitim değişkeni ile 47. maddeye ilişkin görüşleri arasında anlamlı ilişki bulunmuştur $X^2_{(sd=6, n=272)}=13,151$, $p<.05$. Başka bir anlatımla öğretmenlerin 47. maddeye ilişkin görüşleri eğitim durumu değişkeninden bağımsız değildir.

İlköğretim okullarında demokratik eğitim uygulamasına ilişkin öğretmenlerin eğitim durumu değişkeni ile öğretmen görüşleri arasında anlamlı ilişki gözlenen maddeler genel olarak incelendiğinde, yüksek lisans mezunu öğretmenlerin diğer öğretmenlere göre okullarda demokratik uygulamalara daha az yer verildiği görüşünde oldukları söylenebilir. Bu bulgulara göre öğretmenlerin eğitim seviyesi yükseldikçe okul uygulamalarına yönelik demokratik beklentilerinin de arttığı sonucuna ulaşılabılır.

4.2.2.6. İlköğretim Okullarında Demokratik Eğitim Uygulamasına İlişkin Demokrasi Üzerine Eğitim Alma Değişkenine Göre Öğretmen Görüşlerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın ikinci alt probleminde, öğretmenlerin demokrasi üzerine eğitim alma değişkeni ile ilköğretim okullarında demokratik eğitim uygulanmasına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığının belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda kay-kare testi yapılmış ve anlamlı ilişki görülen maddeler aşağıda verilmiştir:

Tablo 40. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Demokrasi Üzerine Eğitim Alma Durumuna Göre Okulun Yapı ve İşleyişi Boyutunda Bulunan 5. Maddeye İlişkin Kay-Kare Testi Sonuçları

Okulun Yapı ve İşleyişi Boyutu		Çok az	Bazen	Çoğunlukla	Her zaman	Toplam
5. Çalışanlar birbirine karşı hoşgörülüdür.						
Evet	N	5	1	33	35	74
	%	6,8	1,4	44,6	47,3	100
Hayır	N	10	24	90	74	198
	%	5,1	12,1	45,5	37,4	100
Toplam	N	15	25	123	109	272
	%	5,5	9,2	45,2	40,1	100

$X^2=8,415$ $sd=3$ $p=.038$

Araştırmaya katılan öğretmenlerin okulun yapı ve işleyiş boyutunda 5. maddede yer alan “Çalışanlar birbirine karşı hoşgörülüdür.” ifadesine ilişkin görüşlerinin dağılımları Tablo 40’da verilmiştir. Elde edilen bulgulara göre, demokrasi eğitimi alan öğretmenlerin %6,8’i çok az ve hiçbir zaman, %1,4’ü bazen, %44,6’sı çoğunlukla ve %47,3’ü her zaman seçeneklerini işaretlemiştir. Demokrasi eğitimi almayan öğretmenlerin görüşleri incelendiğinde ise, %5,1’i çok az ve hiçbir zaman, %12,1’i bazen, %45,5’i çoğunlukla ve %37,4’ü her zaman şeklinde görüş bildirmiştir. Dağılımlar incelendiğinde, demokrasi üzerine eğitim alan öğretmenlerin, almayan öğretmenlere göre okullarındaki çalışanları birbirine karşı daha hoşgörülü görmektedirler. Tablo 40’da verilen kay- kare testi sonuçlarına göre öğretmenlerin demokrasi üzerine eğitim alma durumu ile okulun yapı ve işleyişi boyutunda bulunan 5. maddeye ilişkin görüşleri arasında gözlenen ilişkinin anlamlı olduğu bulunmuştur X^2 ($sd=3$, $n=272$)=8,415, $p<.05$. Diğer bir deyişle, öğretmenlerin demokrasi üzerine eğitim alma durumu ile 5. maddeye ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 41. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Demokrasi Üzerine Eğitim Alma Durumuna Göre Okulun Yapı ve İşleyişi Boyutunda Bulunan 6. Maddeye İlişkin Kay-Kare Testi Sonuçları

Okulun Yapı ve İşleyişi Boyutu		Çok az	Bazen	Çoğunlukla	Her zaman	Toplam
6. Yönetim şeffaftır.						
Evet	N	2	10	34	28	74
	%	2,7	13,5	45,9	37,8	100
Hayır	N	14	50	93	41	198
	%	7,1	25,3	47,0	20,7	100
Toplam	N	16	60	127	69	272
	%	5,9	22,1	46,7	25,4	100

$X^2 = 11,356$ $sd = 3$ $p = .010$

Araştırmaya katılan öğretmenlerin okulun yapı ve işleyişi boyutunda yer alan 6. maddedeki “Yönetim şeffaftır.” ifadesine ilişkin görüşlerinin dağılımları Tablo 41’de verilmiştir. Dağılımlara göre demokrasi üzerine eğitim alan öğretmenlerin %2,7’si çok az ve hiçbir zaman, %13,5’i bazen, %45,9’u çoğunlukla ve %37,8’i her zaman seçeneklerini işaretlemiştir. Demokrasi üzerine eğitim almayan öğretmenlerin görüşleri incelendiğinde ise, %7,1’i çok az ve hiçbir zaman, %25,3’ü bazen, %47’si çoğunlukla ve %20,7’si her zaman şeklinde cevap vermişlerdir. Buna göre demokrasi üzerine eğitim alan öğretmenler almayan öğretmenlere göre yönetimi daha çok şeffaf bulmaktadırlar, denilebilir. Tablo 41’de verilen kay- kare testi sonuçlarına göre öğretmenlerin demokrasi üzerine eğitim alma değişkeni ile 6. maddeye ilişkin görüşleri arasında anlamlı ilişki bulunmuştur $X^2_{(sd=3, n=272)} = 11,356, p < .05$.

Tablo 42. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Demokrasi Üzerine Eğitim Alma Durumuna Göre Okulun Yapı ve İşleyişi Boyutunda Bulunan 9. Maddeye İlişkin Kay-Kare Testi Sonuçları

Okulun Yapı ve İşleyişi Boyutu		Çok az	Bazen	Çoğunlukla	Her zaman	Toplam
9. Öğrenciler yeteneklerini ve kapasitelerini ileride düzeyde geliştirme fırsatı bulabilmektedir.						
Evet	N	8	24	30	12	74
	%	10,8	32,4	40,5	16,2	100
Hayır	N	36	70	81	11	198
	%	18,2	35,4	40,9	5,6	100
Toplam	N	44	94	111	23	272
	%	16,2	34,6	40,8	8,5	100

$X^2 = 9,184$ $sd = 3$ $p = .027$

Araştırmaya katılan öğretmenlerin okulun yapı ve işleyişi boyutunda 9. maddede yer alan “Öğrenciler yeteneklerini ve kapasitelerini ileride düzeyde geliştirme fırsatı bulabilmektedir.” ifadesine ilişkin görüşlerinin dağılımları Tablo 42’de verilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre demokrasi üzerine eğitim alan öğretmenlerin %10,8’i çok az ve hiçbir zaman, %32,4’ü bazen, %40,5’i çoğunlukla ve %16,2’si her zaman seçeneklerini işaretlemiştir. Demokrasi eğitimi almayan öğretmenlerin görüşlerinin

dağılımları ise, %18,2'si çok az ve hiçbir zaman, %35,4'ü bazen, %40,9'u çoğunlukla ve %5,6'sı her zaman şeklindedir. Bulgulardan hareketle; araştırmaya katılan demokrasi üzerine eğitim alan öğretmenlerin, almayan öğretmenlere göre öğrencilerin daha çok kendilerini geliştirme fırsatı bulabildikleri yönünde görüş bildirdikleri söylenebilir. Tablo 42'de verilen kay- kare testi sonuçlarına göre öğretmenlerin demokrasi üzerine eğitim alma durumu ile 9. maddeye ilişkin görüşleri arasında anlamlı ilişki bulunmuştur $X^2_{(sd=3, n=272)}=9,184, p< .05$. Diğer bir deyişle öğretmenlerin demokrasi üzerine eğitim alma durumu ile 9. maddeye ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 43. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Demokrasi Üzerine Eğitim Alma Durumuna Göre Okulun Yapı ve İşleyişi Boyutunda Bulunan 11. Maddeye İlişkin Kay-Kare Testi Sonuçları

Okulun Yapı ve İşleyişi Boyutu		Çok az	Bazen	Çoğunlukla	Her zaman	Toplam
11. Yönetim demokratik ve laik ilkelere uygun yönetilmesi konusunda yoğun çaba gösterir.						
Evet	N	4	7	39	24	74
	%	5,4	9,5	52,7	32,4	100
Hayır	N	11	47	110	30	198
	%	5,6	23,7	55,6	15,2	100
Toplam	N	15	54	149	54	272
	%	5,5	19,9	54,8	19,9	100
$X^2=13,716$ $sd=3$ $p=.003$						

Araştırmaya katılan öğretmenlerin okulun yapı ve işleyişi boyutunda yer alan 11. maddedeki “Yönetim demokratik ve laik ilkelere uygun yönetilmesi konusunda yoğun çaba gösterir.” ifadesine ilişkin görüşlerinin dağılımları Tablo 43’de verilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre demokrasi üzerine eğitim alan öğretmenlerin %5,4’ü çok az ve hiçbir zaman, %9,5’i bazen, %52,7’si çoğunlukla ve %32,4’si her zaman seçeneklerini işaretlemiştir. Demokrasi üzerine eğitim almayan öğretmenlerin görüşleri incelendiğinde ise, %5,6’sının çok az ve hiçbir zaman, %23,7’sinin bazen, %55,6’sının çoğunlukla ve %15,2’sinin her zaman şeklinde cevap verdikleri görülmektedir. Dağılımlara göre, demokrasi üzerine eğitim alan öğretmenlerin almayan öğretmenlere göre okullarındaki yönetimin demokratik ve laik ilkelere göre yönetilmesi konusunda daha fazla çaba gösterdiği görüşünde oldukları söylenebilir. Tablo 43’de verilen kay- kare testi sonuçlarına göre gözlenen ilişkinin anlamlı olduğu bulunmuştur $X^2_{(sd=3, n=272)}=13,716, p< .05$.

Tablo 44. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Demokrasi Üzerine Eğitim Alma Durumuna Göre Okulun Yapı ve İşleyişi Boyutunda Bulunan 12. Maddeye İlişkin Kay-Kare Testi Sonuçları

Okulun Yapı ve İşleyişi Boyutu		Çok az	Bazen	Çoğunlukla	Her zaman	Toplam
12. Öğrencilerin seçmeli ders sayısı yeterlidir.						
Evet	N	20	12	22	20	74
	%	27,0	16,2	29,7	27,0	100
Hayır	N	65	41	72	20	198
	%	32,8	20,7	36,4	10,1	100
Toplam	N	85	53	94	40	272
	%	31,3	19,5	34,6	14,7	100
$X^2=12,318$ $sd=3$ $p=.006$						

Araştırmaya katılan öğretmenlerin okulun yapı ve işleyişi boyutunda 12. maddede bulunan “Öğrencilerin seçmeli ders sayısı yeterlidir.” ifadesine ilişkin görüşlerinin dağılımları Tablo 44’de verilmiştir. Dağılımlar incelendiğinde; demokrasi üzerine eğitim alan öğretmenlerin %27’si çok az ve hiçbir zaman, %16,2’si bazen, %29,7’si çoğunlukla ve %27’si her zaman seçeneklerini işaretlemiştir. Demokrasi üzerine eğitim almayan öğretmenlerin görüşleri ise, %32,8’si çok az ve hiçbir zaman, %20,7’si bazen, %36,4’ü çoğunlukla ve %10,1’i her zaman şeklinde dağılım göstermektedir. Bu bulgular ışığında, demokrasi üzerine eğitim alan öğretmenlerin eğitim almayan öğretmenlere göre öğrencilerin seçmeli ders sayısını daha yeterli bulduğu söylenebilir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin demokrasi üzerine eğitim alma değişkeni ile 12. maddeye ilişkin görüşleri arasında gözlemlenen ilişkinin anlamlı olduğu bulunmuştur X^2 ($sd=3$, $n=272$)= $12,318$, $p<.05$. Başka bir deyişle, öğretmenlerin demokrasi üzerine eğitim alma durumu ile 12. maddeye ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 45. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Demokrasi Üzerine Eğitim Alma Durumuna Göre Okulumuzda Öğrenciler Boyutunda Bulunan 22. Maddeye İlişkin Kay-Kare Testi Sonuçları

Okulumuzda Öğrenciler Boyutu		Çok az	Bazen	Çoğunlukla	Her zaman	Toplam
22. Düşüncelerini özgürce ifade eder.						
Evet	N	6	6	39	23	74
	%	8,1	8,1	52,7	31,1	100
Hayır	N	13	37	114	34	198
	%	6,6	18,7	57,6	17,2	100
Toplam	N	19	43	153	57	272
	%	7,0	15,8	56,3	21,0	100
$X^2=9,197$ $sd=3$ $p=.027$						

Araştırmaya katılan öğretmenlerin okulumuzda öğrenciler boyutunda yer alan 22. maddedeki “Düşüncelerini özgürce ifade eder.” ifadesine ilişkin görüşlerinin dağılımları Tablo 45’de verilmiştir. Elde edilen bulgulara göre demokrasi üzerine eğitim alan öğretmenlerin %8,1’i çok az-hiçbir zaman ve bazen, %52,7’si çoğunlukla

ve %31,1'i her zaman seçeneklerini işaretlemiştir. Demokrasi üzerine eğitim almayan öğretmenlerin görüşleri incelendiğinde ise, %6,6'sı çok az ve hiçbir zaman, %18,7'sinin bazen, %57,6'sının çoğunlukla ve %17,2'sinin her zaman şeklinde dağılım gösterdiği görülmektedir. Buna göre demokrasi üzerine eğitim alan öğretmenler almayan öğretmenlere göre daha çok okullarındaki öğrencilerin düşüncelerini özgürce ifade ettikleri görüşüne sahip olduğu söylenebilir. Tablo 45'de verilen kay- kare testi sonuçlarına bakıldığında öğretmenlerin demokrasi üzerine eğitim alma değişkeni ile 22. maddeye ilişkin görüşleri arasında anlamlı ilişki olduğu bulunmuştur $X^2_{(sd=3, n=272)}=9,197, p< .05$.

Tablo 46. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Demokrasi Üzerine Eğitim Alma Durumuna Göre Okulumuzda Öğrenciler Boyutunda Bulunan 23. Maddeye İlişkin Kay-Kare Testi Sonuçları

Okulumuzda Öğrenciler Boyutu		Çok az	Bazen	Çoğunlukla	Her zaman	Toplam
23. Araştırma ve inceleme yapmaya isteklidir.						
Evet	N	11	18	31	14	74
	%	14,9	24,3	41,9	18,9	100
Hayır	N	34	78	71	15	198
	%	17,2	39,4	35,9	7,6	100
Toplam	N	45	96	102	29	272
	%	16,5	35,3	37,5	10,7	100
$X^2 =10,663$		sd= 3		p= .014		

Araştırmaya katılan öğretmenlerin okulumuzda öğrenciler boyutunda 23. maddede bulunan “Araştırma ve inceleme yapmaya isteklidir.” ifadesine ilişkin görüşlerinin dağılımları Tablo 46’da yer almaktadır. Dağılımlar incelendiğinde; demokrasi eğitimi alan öğretmenlerin %14,9’u çok az ve hiçbir zaman, %24,3’ü bazen, %41,9’u çoğunlukla ve %18,9’u her zaman seçeneklerini işaretlemiştir. Demokrasi eğitimi almayan öğretmenlerin ise, %17,2’si çok az ve hiçbir zaman, %39,4’ü bazen, %35,9’u çoğunlukla ve %7,6’sı her zaman şeklinde cevap vermişlerdir. Bu bulgulara göre demokrasi üzerine eğitim alan öğretmenler almayan öğretmenlere göre okullarındaki öğrencilerin daha çok araştırma ve inceleme yapmaya istekli olduklarını belirtmişlerdir. Tablo 46’da görülen kay- kare testi sonuçlarına göre öğretmenlerin demokrasi üzerine eğitim alma durumu ile 23. maddeye ilişkin görüşleri arasında anlamlı ilişki bulunmuştur $X^2_{(sd=3, n=272)}=10,663, p< .05$.

Tablo 47. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Demokrasi Üzerine Eğitim Alma Durumuna Göre Okulumuzda Öğrenciler Boyutunda Bulunan 24. Maddeye İlişkin Kay-Kare Testi Sonuçları

Okulumuzdaki Öğrenciler Boyutu		Çok az	Bazen	Çoğunlukla	Her zaman	Toplam
24. Kendi haklarını ve başkalarının haklarını rahatlıkla savunur.						
Evet	N	6	14	34	20	74
	%	8,1	18,9	45,9	27,0	100
Hayır	N	23	57	95	23	198
	%	11,6	28,8	48,0	11,6	100
Toplam	N	29	71	129	43	272
	%	10,7	26,1	47,4	15,8	100

$X^2 = 10,771$ $sd = 3$ $p = .013$

Araştırmaya katılan öğretmenlerin okulumuzda öğrenciler boyutunda yer alan 24. maddedeki “Kendi haklarını ve başkalarının haklarını rahatlıkla savunur.” ifadesine ilişkin görüşlerinin dağılımları Tablo 47’de verilmiştir. Elde edilen bulgulara göre demokrasi eğitimi alan öğretmenlerin %8,1’i çok az ve hiçbir zaman, %18,9’u bazen, %45,9’u çoğunlukla ve %27’si her zaman seçeneklerini işaretlemiştir. Demokrasi eğitimi almayan öğretmenlerin görüşleri ise, %11,6’sı çok az ve hiçbir zaman, %28,8’i bazen, %48’i çoğunlukla ve %11,6’sı her zaman şeklinde dağılım göstermektedir. Dağılımlar incelendiğinde; demokrasi üzerine eğitim alan öğretmenler almayan öğretmenlere göre okullarındaki öğrencilerin kendi haklarını ve başkalarının haklarını daha çok savunduklarını belirtmektedirler. Tablo 47’de verilen kay- kare testi sonuçlarına göre, öğretmenlerin demokrasi üzerine eğitim alma durumu ile 24. maddeye ilişkin görüşleri arasında gözlenen ilişkinin anlamlı olduğu bulunmuştur $X^2 (sd=3, n=272)=10,771, p < .05$. Başka bir anlatımla öğretmenlerin 24. maddeye ilişkin görüşleri demokrasi üzerine eğitim alma durumundan bağımsız değildir.

Tablo 48. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Demokrasi Üzerine Eğitim Alma Durumuna Göre Okulumuzda Öğrenciler Boyutunda Bulunan 25. Maddeye İlişkin Kay-Kare Testi Sonuçları

Okulumuzda Öğrenciler Boyutu		Çok az	Bazen	Çoğunlukla	Her zaman	Toplam
25. Başkalarının haklarına saygı gösterirler.						
Evet	N	8	23	32	11	74
	%	10,8	31,1	43,2	14,9	100
Hayır	N	40	76	71	11	198
	%	20,2	38,4	35,9	5,6	100
Toplam	N	48	99	103	22	272
	%	17,6	36,4	37,9	8,1	100

$X^2 = 10,029$ $sd = 3$ $p = .018$

Araştırmaya katılan öğretmenlerin okulumuzda öğrenciler boyutunda 25. maddede yer alan “Başkalarının haklarına saygı gösterirler.” ifadesine ilişkin görüşlerinin dağılımları Tablo 48’de verilmiştir. Dağılımlar incelendiğinde; demokrasi üzerine

eğitim alan retmenlerin %10,8'i çok az ve hiçbir zaman, %31,1'i bazen, %43,2'si çoğunlukla ve %14,9'u her zaman seçeneklerini işaretlemiştir. Demokrasi zerine eğitim almayan retmenlerin görüşleri ise, %20,2'si çok az ve hiçbir zaman, %38,4' bazen, %35,9'u çoğunlukla ve %5,6'sı her zaman şeklinde-dir. Buna göre demokrasi üzerine eğitim alan üretmenler okullarındaki rencilerin çoğunlukla başkalarının haklarına saygı gösterdiklerini düşünürken, bu eğitimi almayan üretmenler ise rencilerin bazen başkalarının haklarına saygı gösterdiklerini ifade etmişlerdir. Tablo 48'de yer alan kay- kare testi sonuçlarına göre retmenlerin demokrasi üzerine eğitim alma durumu ile 25. maddeye ilişkin görüşleri arasında gözlenen ilişkinin anlamlı olduğu bulunmuştur $X^2_{(sd=3, n=272)}=10,029, p < .05$. Diğer bir deyişle retmenlerin 25. maddeye ilişkin görüşleri demokrasi üzerine eğitim alma durumundan bağımsız değildir.

Tablo 49. Araştırmaya Katılan retmenlerin Demokrasi zerine Eğitim Alma Durumuna Göre Okulumuzda renciler Boyutunda Bulunan 26. Maddeye ilişkin Kay-Kare Testi Sonuçları

Okulumuzda renciler Boyutu		çok az	Bazen	oğunlukla	Her zaman	Toplam
26. Kendileri ile ilgili karar verme, planlama ve kendini disipline etme vb. zelliklere sahiptir.						
Evet	N	10	22	32	10	74
	%	13,5	29,7	43,2	13,5	100
Hayır	N	44	70	74	10	198
	%	22,2	35,4	37,4	5,1	100
Toplam	N	54	92	106	20	272
	%	19,9	33,8	39,0	7,4	100
$X^2 = 8,285$ $sd = 3$ $p = .040$						

Araştırmaya katılan retmenlerin okulumuzda renciler boyutunda yer alan 26. maddedeki "Kendileri ile ilgili karar verme, planlama ve kendini disipline etme vb. zelliklere sahiptir." ifadesine ilişkin görüşlerinin dağılımları Tablo 49'da verilmiştir. Elde edilen bulgulara göre demokrasi üzerine eğitim alan retmenlerin %13,5'i çok az ve hiçbir zaman, %29,7'si bazen, %43,2'si çoğunlukla ve %13,5'i her zaman seçeneklerini işaretlemiştir. Demokrasi zerine eğitim almayan retmenlerin görüşlerinin dağılımı ise, %22,2'si çok az ve hiçbir zaman, %35,4' bazen, %37,4' çoğunlukla ve %5,1'i her zaman şeklinde-dir. Buna göre demokrasi üzerine eğitim alan retmenlerin, bu eğitimi almayan retmenlere göre okullarındaki rencilerin daha çok kendileri ile ilgili karar verme, planlama vb. zelliklere sahip olduğu görüşünde oldukları söylenebilir. Tablo 49'da yer alan kay-kare testi sonuçlarına göre retmenlerin demokrasi üzerine eğitim alma durumu ile

26. maddeye ilişkin görüşleri arasında anlamlı ilişki bulunmuştur X^2 (sd=3, n=272)=8,285, $p < .05$.

Tablo 50. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Demokrasi Üzerine Eğitim Alma Durumuna Göre Okulumuzda Öğrenciler Boyutunda Bulunan 27. Maddeye İlişkin Kay-Kare Testi Sonuçları

Okulumuzda Öğrenciler Boyutu		Çok az	Bazen	Çoğunlukla	Her zaman	Toplam
27. Kararların alınma sürecine katılır.						
Evet	N	5	17	42	10	74
	%	6,8	23,0	56,8	13,5	100
Hayır	N	32	79	67	20	198
	%	16,2	39,9	33,8	10,1	100
Toplam	N	37	96	109	30	272
	%	13,6	35,3	40,1	11,0	100

$X^2 = 15,505$ $sd = 3$ $p = .001$

Araştırmaya katılan öğretmenlerin okulumuzda öğrenciler boyutunda 27. maddede bulunan “Kararların alınma sürecine katılır.” ifadesine ilişkin görüşlerinin dağılımları Tablo 50’de bulunmaktadır. Dağılımlara göre, çok az ve hiçbir zaman seçeneğini işaretleyenlerin oranı demokrasi üzerine eğitim alanlarda %6,8, almayanlarda 16,2; bazen seçeneğinde demokrasi üzerine eğitim alanlarda %23, almayanlarda %39,9’a yükselmektedir. Ayrıca çoğunlukla görüşünü bildirenlerin oranları incelendiğinde, %56,8’i demokrasi üzerine eğitim almış, %33,8’i ise bu eğitimi almamıştır. Her zaman seçeneğinde ise oranlar %13,5 ile demokrasi üzerine eğitim almış, %10,1 ile eğitimi almamış olanlar olarak dağılım göstermektedir. Bu bulgulara dayanarak demokrasi üzerine eğitim alan öğretmenler okullarındaki öğrencilerin çoğunlukla karar alma sürecine katıldıkları görüşünde iken, bu eğitimi almayan öğretmenler okullarındaki öğrencilerin bazen kararların alınma sürecine katıldıklarını belirtmişlerdir. Tablo 50’de görülen kay- kare testi sonuçlarına göre öğretmenlerin demokrasi üzerine eğitim alma durumu ile 27. maddeye ilişkin görüşleri arasında gözlenen ilişkinin anlamlı olduğu bulunmuştur X^2 (sd=3, n=272)=15,505, $p < .05$.

Tablo 51. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Demokrasi Üzerine Eğitim Alma Durumuna Göre Okulumuzda Öğrenciler Boyutunda Bulunan 28. Maddeye İlişkin Kay-Kare Testi Sonuçları

Okulumuzda Öğrenciler Boyutu		Çok az	Bazen	Çoğunlukla	Her zaman	Toplam
28. Değerli olduklarının ve önemsendiklerinin farkındadır.						
Evet	N	5	10	41	18	74
	%	6,8	13,5	55,4	24,3	100
Hayır	N	28	48	97	25	198
	%	14,1	24,2	49,0	12,6	100
Toplam	N	33	58	138	43	272
	%	12,1	21,3	50,7	15,8	100

$X^2 = 10,429$ $sd = 3$ $p = .015$

Araştırmaya katılan öğretmenlerin okulumuzda öğrenciler boyutunda yer alan 28. maddedeki “Değerli olduklarının ve önemsendiklerinin farkındadır.” ifadesine ilişkin görüşlerinin dağılımları Tablo 51’de verilmiştir. Elde edilen bulgulara göre, çok az ve hiçbir zaman seçeneğini işaretleyenlerin oranı demokrasi üzerine eğitim alanlarda %6,8 demokrasi üzerine eğitim almayanlarda 14,1; bazen seçeneğinde demokrasi üzerine eğitim alanlarda %13,5, eğitimi almayanlarda %24,2’ye yükselmektedir. Çoğunlukla görüşünü bildirenlerin oranları incelendiğinde, %55,4’ü demokrasi üzerine eğitim almış, % 49’u ise bu eğitimi almamıştır. Her zaman seçeneğinde ise oranlar %24,3 ile demokrasi üzerine eğitimi alan, %12,6 ile bu eğitimi almayanlar olarak dağılım göstermektedir. Buna göre demokrasi üzerine eğitim alan öğretmenler, almayan öğretmenlere göre okullarındaki öğrencilerin daha çok değerli olduklarının ve önemsendiklerinin farkında olduğunu düşünmektedir. Tablo 51’de verilen kay- kare testi sonuçlarına göre öğretmenlerin demokrasi üzerine eğitim alma durumu ile 28. maddeye ilişkin görüşleri arasında anlamlı ilişki bulunmuştur $X^2_{(sd=3, n=272)}=10,429, p< .05$.

Tablo 52. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Demokrasi Üzerine Eğitim Alma Durumuna Göre Okulumuzda Öğrenciler Boyutunda Bulunan 29. Maddeye İlişkin Kay-Kare Testi Sonuçları

Okulumuzda Öğrenciler Boyutu		Çok az	Bazen	Çoğunlukla	Her zaman	Toplam
29. Seçmeli dersleri kendi tercihlerine göre belirlemektedir.						
Evet	N	27	14	24	9	74
	%	36,5	18,9	32,4	12,2	100
Hayır	N	90	56	36	16	198
	%	45,5	28,3	18,2	8,1	100
Toplam	N	117	70	60	25	272
	%	43,0	25,7	22,1	9,2	100
$X^2=8,778$		sd= 3	p= .032			

Araştırmaya katılan öğretmenlerin okulumuzda öğrenciler boyutunda yer alan 29. maddedeki “Seçmeli dersleri kendi tercihlerine göre belirlemektedir.” ifadesine ilişkin görüşlerinin dağılımları Tablo 52’de verilmiştir. Dağılımlar incelendiğinde; çok az ve hiçbir zaman seçeneğini işaretleyenlerin oranı demokrasi üzerine eğitim alanlarda %36,5, bu eğitimi almayanlarda 45,5; bazen seçeneğinde demokrasi üzerine eğitim alanlarda %18,9, bu eğitimi almayanlarda %28,3’e düşmektedir. Ayrıca çoğunlukla görüşünü bildirenlerin oranları incelendiğinde, demokrasi üzerine eğitimi almış olanların %32,4’ü, eğitimi almayanların ise %18,2’si bu yönde cevap vermişlerdir. Her zaman seçeneğinde ise oranlar %12,2 ile demokrasi üzerine eğitim alan, %8,1 ile bu eğitimi almayan olarak dağılım göstermektedir. Bu bulgulara göre öğretmenler okullarındaki öğrencilerin seçmeli dersleri kendi tercihlerine göre

belirlemedikleri veya çok az belirledikleri görüşünde birleşmektedirler. Ancak demokrasi üzerine eğitim alan öğretmenler, almayanlara göre öğrencilerin seçmeli ders seçimini daha çok kendi tercihlerine göre belirledikleri yönünde görüş bildirmiştir. Tablo 52’de verilen kay- kare testi sonuçlarına göre öğretmenlerin demokrasi üzerine eğitim alma durumu ile 29. maddeye ilişkin görüşleri arasında anlamlı ilişki bulunmuştur $X^2_{(sd=3, n=272)}=8,778, p< .05$. Başka bir anlatımla öğretmenlerin demokrasi üzerine eğitim alma durumu ile 29. maddeye yönelik görüşleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 53. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Demokrasi Üzerine Eğitim Alma Durumuna Göre Okulumuzda Veliler Boyutunda Bulunan 51. Maddeye İlişkin Kay-Kare Testi Sonuçları

Okulumuzdaki Veliler Boyutu						
51. Görüş ve önerileri yönetici tarafından dikkate alınır.		Çok az	Bazen	Çoğunlukla	Her zaman	Toplam
Evet	N	4	13	34	23	74
	%	5,4	17,6	45,9	31,1	100
Hayır	N	16	47	108	27	198
	%	8,1	23,7	54,5	13,6	100
Toplam	N	20	60	142	50	272
	%	7,4	22,1	52,2	18,4	100

$X^2=11,135$ $sd= 3$ $p= .011$

Araştırmaya katılan öğretmenlerin okulumuzda veliler boyutunda yer alan 51. maddedeki “Görüş ve önerileri yönetici tarafından dikkate alınır.” ifadesine ilişkin görüşlerinin dağılımları Tablo 53’de verilmiştir. Bu bulgulara göre demokrasi üzerine eğitim alan öğretmenlerin %5,4’ü çok az ve hiçbir zaman, %17,6’sı bazen, %45,9’u çoğunlukla ve %31,1’i her zaman seçeneklerini işaretlemiştir. Bu eğitimi almayan öğretmenlerin görüşleri incelendiğinde ise, %8,1’i çok az ve hiçbir zaman, %23,7’si bazen, %54,5’i çoğunlukla ve %13,6’sı her zaman şeklinde dağılım gösterdiği görülmektedir. Bu dağılımlar incelendiğinde, demokrasi üzerine eğitim alan öğretmenlerin almayan öğretmenlere göre okullarındaki velilerin görüş ve önerilerinin yöneticiler tarafından daha çok dikkate alındığı görüşünde oldukları söylenebilir. Tablo 53’de verilen kay- kare testi sonuçlarına göre öğretmenlerin demokrasi üzerine eğitim alma durumu ile 51. maddeye ilişkin görüşleri arasında anlamlı ilişki bulunmuştur $X^2_{(sd=3, n=272)}=11,135, p< .05$. Diğer bir deyişle öğretmenlerin 51. maddeye ilişkin görüşleri demokrasi üzerine eğitim alma durumu değişkeninden bağımsız değildir.

Tablo 54. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Demokrasi Üzerine Eğitim Alma Durumuna Göre Okulumuzda Veliler Boyutunda Bulunan 52. Maddeye İlişkin Kay-Kare Testi Sonuçları

Okulumuzdaki Veliler Boyutu		Çok az	Bazen	Çoğunlukla	Her zaman	Toplam
52. Okul aile birliğinin toplantılarına düzenli olarak katılmaktadır.						
Evet	N	19	20	21	14	74
	%	25,7	27,0	28,4	18,9	100
Hayır	N	44	68	73	13	198
	%	22,2	34,3	36,9	6,6	100
Toplam	N	63	88	94	27	272
	%	23,2	32,4	34,6	9,9	100

$X^2=10,574$ $sd=3$ $p=.014$

Araştırmaya katılan öğretmenlerin okulumuzda veliler boyutunda yer alan 52. maddedeki “Okul aile birliğinin toplantılarına düzenli olarak katılmaktadır.” ifadesine ilişkin görüşlerinin dağılımları Tablo 54’de verilmiştir. Elde edilen bulgulara göre demokrasi üzerine eğitim alan öğretmenlerin %25,7’si çok az ve hiçbir zaman, %27’si bazen, %28,4’ü çoğunlukla ve %18,9’u her zaman seçeneklerini işaretlemiştir. Bu eğitimi almayan öğretmenlerin görüşleri ise, %22,2’si çok az ve hiçbir zaman, %34,3’ü bazen, %36,9’u çoğunlukla ve %6,6’sı her zaman şeklinde dağılım göstermektedir. Dağılımlara göre, eğitim alan öğretmenlerin almayan öğretmenlere göre okullarındaki velilerin okul aile birliği toplantılarına daha düzenli olarak katıldıkları görüşünde oldukları söylenebilir. Öğretmenlerin demokrasi üzerine eğitim alma durumu ile 52. maddeye ilişkin görüşleri arasında gözlenen bu ilişkinin anlamlı olduğu bulunmuştur $X^2_{(sd=3, n=272)}=10,574, p<.05$.

Tablo 55. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Demokrasi Üzerine Eğitim Alma Durumuna Göre Eğitim Sistemi Boyutunda Bulunan 54. Maddeye İlişkin Kay-Kare Testi Sonuçları

Eğitim Sistemi Boyutu		Çok az	Bazen	Çoğunlukla	Her zaman	Toplam
54. Ders kitapları ve içerikleri demokratik ilkeler doğrultusunda hazırlanmıştır.						
Evet	N	22	7	31	14	74
	%	39,7	9,5	41,9	18,9	100
Hayır	N	45	45	87	21	198
	%	22,7	22,7	43,9	10,6	100
Toplam	N	67	52	118	35	272
	%	24,6	19,1	43,4	12,9	100

$X^2=8,977$ $sd=3$ $p=.030$

Araştırmaya katılan öğretmenlerin eğitim sistemi boyutunda 54. maddede yer alan “Ders kitapları ve içerikleri demokratik ilkeler doğrultusunda hazırlanmıştır.” ifadesine ilişkin görüşlerinin dağılımları Tablo 55’de verilmiştir. Elde edilen bulgulara göre demokrasi üzerine eğitim alan öğretmenlerin %39,7’si çok az ve hiçbir zaman, %9,5’i bazen, %41,9’u çoğunlukla ve %18,9’u her zaman seçeneklerini işaretlemiştir. Demokrasi üzerine eğitim almayan öğretmenlerin

görüşleri incelendiğinde ise, %22,7'si çok az-hiçbir zaman ve bazen, %43,9'u çoğunlukla ve %10,6'sı her zaman şeklindedir. Dağılımlar incelendiğinde, demokrasi üzerine eğitim alan öğretmenlerin görüşlerinin, almayan öğretmenlere göre daha olumlu olduğu söylenebilir. Tablo 55'de verilen kay- kare testi sonuçlarına göre öğretmenlerin demokrasi üzerine eğitim alma durumu ile 54. maddeye ilişkin görüşleri arasında anlamlı ilişki bulunmuştur $X^2_{(sd=3, n=272)}=8,977, p<.05$.

İlköğretim okullarında demokratik eğitim uygulamasına ilişkin öğretmenlerin “demokrasi” üzerine eğitim alma değişkeni ile görüşleri arasında anlamlı ilişki gözlenen maddeler genel olarak değerlendirildiğinde, demokrasi üzerine eğitim alan öğretmenlerin almayan öğretmenlere göre okullarda demokratik uygulamalara yönelik görüşlerinin daha olumlu olduğu söylenebilir.

4.2.2.7. İlköğretim Okullarında Demokratik Eğitim Uygulamasına İlişkin Çalıştığı Okulun Yerleşim Yeri Değişkenine Göre Öğretmen Görüşlerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın ikinci alt probleminde, öğretmenlerin çalıştığı okulun bulunduğu yerleşim yeri değişkeni ile ilköğretim okullarında demokratik eğitim uygulanmasına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığının belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda kay-kare testi yapılmış ve anlamlı ilişki görülen maddeler aşağıda verilmiştir:

Tablo 56. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Çalıştığı Okulun Bulunduğu Yerleşim Yerine Göre Okulun Yapı ve İşleyişi Boyutunda Bulunan 1. Maddeye İlişkin Kay-Kare Testi Sonuçları

Okulun Yapı ve İşleyişi Boyutu		Çok az	Bazen	Çoğunlukla	Her zaman	Toplam
1. Kararların alınma sürecine öğretmen katılır.						
Köy	N	5	17	52	15	89
	%	5,6	19,1	58,4	16,9	100
İlçe	N	22	60	84	17	183
	%	12,0	32,8	45,9	9,3	100
Toplam	N	27	77	136	32	272
	%	9,9	28,3	50,0	11,8	100

$X^2=11,227$ $sd=3$ $p=.011$

Araştırmaya katılan öğretmenlerin okulun yapı ve işleyişi boyutunda yer alan 1. maddedeki “Kararların alınma sürecine öğretmen katılır.” ifadesine ilişkin görüşlerinin dağılımları Tablo 56’da verilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre köyde görev yapan öğretmenlerin %5,6’sı çok az ve hiçbir zaman, %19,1’i bazen, %58,4’ü çoğunlukla ve %16,9’u her zaman seçeneklerini işaretlemiştir. İlçede görev yapan

öğretmenlerin görüşleri incelendiğinde ise, %12'si çok az ve hiçbir zaman, %32,8'i bazen, %45,9'u çoğunlukla ve %9,3'ü her zaman şeklinde cevap vermişlerdir. Dağılımlar incelendiğinde köyde çalışan öğretmenler (%75,3 çoğunlukla ve her zaman), ilçede çalışan öğretmenlere (%55,2) göre kararların alınma sürecine daha fazla katıldıkları yönünde görüş bildirmiştir. Tablo 56'da verilen kay- kare testi sonuçlarına göre öğretmenlerin çalıştıkları okulun bulunduğu yerleşim yeri ile okulun yapı ve işleyişi boyutunda bulunan 1. maddeye ilişkin görüşleri arasında anlamlı ilişki bulunmuştur $X^2_{(sd=3, n=272)}=11,227, p< .05$.

Tablo 57. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Çalıştığı Okulun Bulunduğu Yerleşim Yerine Göre Okulun Yapı ve İşleyişi Boyutunda Bulunan 3. Maddeye İlişkin Kay-Kare Testi Sonuçları

Okulun Yapı ve İşleyişi Boyutu		Çok az	Bazen	Çoğunlukla	Her zaman	Toplam
3. Alınan kararlar uygulanırken herkese eşit davranılır.						
Köy	N	6	5	46	32	89
	%	6,7	5,6	51,7	36,0	100
İlçe	N	22	45	87	29	183
	%	12,0	24,6	47,5	15,8	100
Toplam	N	28	50	133	61	272
	%	10,3	18,4	48,9	22,4	100

$X^2=24,353$ $sd= 3$ $p= .000$

Araştırmaya katılan öğretmenlerin okulun yapı ve işleyişi boyutunda yer alan 3. maddedeki “Alınan kararlar uygulanırken herkese eşit davranılır.” ifadesine ilişkin görüşlerinin dağılımları Tablo 57’de bulunmaktadır. Tablo 57 incelendiğinde, köyde görev yapan öğretmenlerin %6,7’si çok az ve hiçbir zaman, %5,6’sı bazen, %51,7’si çoğunlukla ve %36’sı her zaman seçeneklerini işaretlemiştir. İlçede görev yapan öğretmenlerin görüşleri incelendiğinde ise, %12’si çok az ve hiçbir zaman, %24,6’sı bazen, %47,5’i çoğunlukla ve %15,8’i her zaman şeklinde yanıt vermiştir. Bu bulgulara göre köyde çalışan öğretmenlerin, ilçede çalışan öğretmenlere göre okullarında alınan kararların uygulanmasında daha çok eşit davranıldığı görüşünde oldukları söylenebilir. Farklı yerleşim yerlerinde çalışan öğretmenlerin okulun yapı ve işleyişi boyutunda bulunan 3. maddeye ilişkin görüşleri arasında gözlenen ilişkinin anlamlı olduğu bulunmuştur $X^2_{(sd=3, n=272)}=24,353, p< .05$.

Tablo 58. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Çalıştığı Okulun Bulunduğu Yerleşim Yerine Göre Okulun Yapı ve İşleyişi Boyutunda Bulunan 4. Maddeye İlişkin Kay-Kare Testi Sonuçları

Okulun Yapı ve İşleyişi Boyutu		Çok az	Bazen	Çoğunlukla	Her zaman	Toplam
4. Öğrenciler arasında etnik köken, dil, dünya görüşü, cinsiyet vb. ayrımcılığı yapılmaz.						
Köy	N	19	1	13	56	89
	%	21,3	1,1	14,6	62,9	100
İlçe	N	40	14	45	84	183
	%	21,9	7,7	24,6	45,9	100
Toplam	N	59	15	58	140	272
	%	21,7	5,5	21,3	51,5	100

$X^2=10,801$ $sd=3$ $p=.013$

Araştırmaya katılan öğretmenlerin okulun yapı ve işleyişi boyutunda yer alan 4. maddedeki “Öğrenciler arasında etnik köken, dil, dünya görüşü, cinsiyet vb. ayrımcılığı yapılmaz.” ifadesine ilişkin görüşlerinin dağılımları Tablo 58’de verilmiştir. Tablo 58’de yer alan dağılımlar incelendiğinde, köyde görev yapan öğretmenlerin %21,3’ü çok az ve hiçbir zaman, %1,1’i bazen, %14,6’sı çoğunlukla ve %62,9’u her zaman seçeneklerini işaretlemiştir. İlçede görev yapan öğretmenlerin görüşleri incelendiğinde ise, %21,9’u çok az ve hiçbir zaman, %7,7’si bazen, %24,6’sı çoğunlukla ve %45,9’u her zaman şeklinde görüş bildirmiştir. Buna göre köyde çalışan öğretmenler ilçede çalışan öğretmenlere göre okullarında öğrenciler arasında daha az ayrımcılık yapıldığını ifade etmişlerdir. Elde edilen kay- kare testi sonuçlarına göre öğretmenlerin çalıştıkları okulun bulunduğu yerleşim yeri değişkeni ile 4. maddeye ilişkin görüşleri arasında görülen ilişkinin anlamlı olduğu bulunmuştur $X^2_{(sd=3, n=272)}=10,801, p<.05$.

Tablo 59. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Çalıştığı Okulun Bulunduğu Yerleşim Yerine Göre Okulun Yapı ve İşleyişi Boyutunda Bulunan 6. Maddeye İlişkin Kay-Kare Testi Sonuçları

Okulun Yapı ve İşleyişi Boyutu		Çok az	Bazen	Çoğunlukla	Her zaman	Toplam
6. Yönetim şeffaftır.						
Köy	N	5	13	38	33	89
	%	5,6	14,6	42,7	37,1	100
İlçe	N	11	47	89	36	183
	%	6,0	25,7	48,6	19,7	100
Toplam	N	16	60	127	69	272
	%	5,9	22,1	46,7	25,4	100

$X^2=10,950$ $sd=3$ $p=.012$

Araştırmaya katılan öğretmenlerin okulun yapı ve işleyiş boyutunda yer alan 6. maddedeki “Yönetim şeffaftır.” ifadesine ilişkin görüşlerinin dağılımları Tablo 59’de yer almaktadır. Elde edilen bulgulara göre köyde görev yapan öğretmenlerin %5,6’sı çok az ve hiçbir zaman, %14,6’sı bazen, %42,7’si çoğunlukla ve %37,1’i her

zaman seçeneklerini işaretlemiştir. İlçede görev yapan öğretmenlerin görüşlerinin dağılımları incelendiğinde ise, %6'sı çok az ve hiçbir zaman, %25,7'si bazen, %48,6'sı çoğunlukla ve %19,7'si her zaman seçeneğini işaretlemiştir. İlçede çalışan öğretmenler köyde çalışan öğretmenlere göre yönetimin daha az şeffaf olduğu görüşünde birleşmişlerdir. Öğretmenlerin çalıştığı okulların bulunduğu yerleşim yeri ile 6. maddeye ilişkin görüşleri arasında gözlemlenen ilişkinin anlamlı olduğu bulunmuştur $X^2_{(sd=3, n=272)}=10,950, p< .05$. Başka bir anlatımla öğretmenlerin çalıştıkları okulların yerleşim yeri ile 6. maddeye ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 60. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Çalıştığı Okulun Bulunduğu Yerleşim Yerine Göre Okulun Yapı ve İşleyişi Boyutunda Bulunan 12. Maddeye İlişkin Kay-Kare Testi Sonuçları

Okulun Yapı ve İşleyişi Boyutu		Çok az	Bazen	Çoğunlukla	Her zaman	Toplam
12. Öğrencilerin seçmeli ders sayısı yeterlidir.						
Köy	N	26	19	24	20	89
	%	29,2	21,3	27,0	22,5	100
İlçe	N	59	34	70	20	183
	%	32,2	18,6	38,3	10,9	100
Toplam	N	85	53	94	40	272
	%	31,3	19,5	34,6	14,7	100
$X^2=8,043$		sd= 3		p= .045		

Araştırmada okulun yapı ve işleyişi boyutunda 12. maddede yer alan “Öğrencilerin seçmeli ders sayısı yeterlidir.” ifadesine ilişkin öğretmen görüşlerinin dağılımları Tablo 60’da verilmiştir. Elde edilen bulgulara göre, çok az seçeneğini işaretleyen öğretmenlerin %29,2’si köyde görev yapmakta, %32,2’si ise ilçede görev yapmaktadır. Bazen seçeneğinde, köyde görev yapan öğretmenlerin %21,3’e, ilçede görev yapan öğretmenlerin ise oranının %18,6’ya düştüğü görülmektedir. Çoğunlukla seçeneğindeki dağılım %27 ile köyde görev yapan, %38,3 ile ilçede görev yapan öğretmenler olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca köyde görev yapan öğretmenlerin %22,5’i, ilçede görev yapan öğretmenlerin ise %10,9’u her zaman şeklinde görüş bildirmişlerdir. Dağılımlar incelendiğinde köyde görev yapan öğretmenlerin çoğunluğu olan %29,2’si öğrencilerin seçmeli derslerinin az ve yetersiz olduğunu düşünürken, ilçede çalışan öğretmenlerin çoğunluğu olan %38,3’ü seçmeli derslerin yeterli olduğu görüşündedir. Tablo 60’da verilen kay- kare testi sonuçlarına göre öğretmenlerin okulunun bulunduğu yerleşim yeri değişkeni ile okulun yapı ve işleyişi boyutunda bulunan 12. maddeye ilişkin görüşleri arasında anlamlı ilişki bulunmuştur $X^2_{(sd=3, n=272)}=8.043, p< .05$.

Tablo 61. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Çalıştığı Okulun Bulunduğu Yerleşim Yerine Göre Okulun Yapı ve İşleyişi Boyutunda Bulunan 16. Maddeye İlişkin Kay-Kare Testi Sonuçları

Okulun Yapı ve İşleyişi Boyutu		Çok az	Bazen	Çoğunlukla	Her zaman	Toplam
16. Eğitici kulüp faaliyetlerine yeterli zaman ayrılmaktadır.						
Köy	N	6	20	43	20	89
	%	6,7	22,5	48,3	22,5	100
İlçe	N	43	37	67	36	183
	%	23,5	20,2	36,6	19,7	100
Toplam	N	49	57	110	56	272
	%	18,0	21,0	40,4	20,6	100
$X^2=11,733$		sd= 3	p= .008			

Araştırmada okulun yapı ve işleyişi boyutunda yer alan 16. maddedeki “Eğitici kulüp faaliyetlerine yeterli zaman ayrılmaktadır.” ifadesine ilişkin öğretmen görüşleri Tablo 61’de verilmiştir. Dağılımlar incelendiğinde, çok az seçeneğini işaretleyen öğretmenlerin %6,7’si köyde görev yapmakta, %23,5’i ise ilçede görev yapmaktadır. Bazen seçeneğini işaretleyenlerin oranına bakıldığında, köyde görev yapan öğretmenlerin %22,5’i, ilçede görev yapan öğretmenlerin %20,2’si bu görüştedir. Çoğunlukla seçeneğindeki dağılım %48,3 ile köyde görev yapan, %36,6 ile ilçede görev yapan öğretmenler olarak değerlendirilmektedir. Köyde görev yapan öğretmenlerin %22,5’i, ilçede görev yapan öğretmenlerin ise %19,7’si ise her zaman şeklinde cevap vermiştir. Buna göre köyde görev yapan öğretmenlerin, ilçede görev yapan öğretmenlere göre eğitici kulüp çalışmalarına daha fazla zaman ayrıldığı görüşünde oldukları söylenebilir. Farklı yerleşim yerinde çalışan öğretmenlerin 16. maddeye ilişkin görüşleri arasında gözlenen ilişkinin anlamlı olduğu tespit edilmiştir, $X^2_{(sd=3, n=272)}=11,733, p< .05$.

Tablo 62. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Çalıştığı Okulun Bulunduğu Yerleşim Yerine Göre Okulun Yapı ve İşleyişi Boyutunda Bulunan 20. Maddeye İlişkin Kay-Kare Testi Sonuçları

Okulun Yapı ve İşleyişi Boyutu		Çok az	Bazen	Çoğunlukla	Her zaman	Toplam
20. Bilgi yarışması, münazara vb. faaliyetler yapılmaktadır.						
Köy	N	22	41	20	6	89
	%	24,7	46,1	22,5	6,7	100
İlçe	N	32	55	66	30	183
	%	17,5	30,1	36,1	16,4	100
Toplam	N	54	96	86	36	272
	%	19,9	35,3	31,6	13,2	100
$X^2=8,761$		sd= 3	p= .033			

Araştırmada okulun yapı ve işleyişi boyutunda yer alan 20. maddedeki “Bilgi yarışması, münazara vb. faaliyetler yapılmaktadır.” ifadesine ilişkin öğretmen görüşlerinin dağılımları Tablo 62’de verilmiştir. Elde edilen bulgulara göre, çok az seçeneğini köyde görev yapan öğretmenlerin %24,7’si, ilçede görev yapan

öğretmenlerin ise %17,5'i işaretlemiştir. Bazen seçeneğinde, köyde görev yapan öğretmenlerin 46,1'i, ilçede görev yapan öğretmenlerin ise oranının 30,1'i bulunduğu görülmektedir. Çoğunlukla seçeneğindeki dağılımlar incelendiğinde köyde görev yapan %22,5, ilçede görev yapan %36,1'dir. Ayrıca köyde görev yapan öğretmenlerin %6,7'si, ilçede görev yapan öğretmenlerin ise %16,4'ü her zaman şeklinde görüş bildirmişlerdir. Buna göre köyde çalışan öğretmenlerin büyük çoğunluğunu oluşturan kısmı bilgi yarışması, münazara vb... faaliyetlerin bazen düzenlendiği görüşünde birleşirken, ilçede çalışan öğretmenlerin büyük çoğunluğu ise bu tür faaliyetlerin çoğunlukla düzenlendiği yönünde görüş bildirmişlerdir. Tablo 62'de verilen kay- kare testi sonuçlarına göre öğretmenlerin okulunun bulunduğu yerleşim yeri değişkeni ile 20. maddeye ilişkin görüşleri arasında anlamlı ilişki bulunmuştur $X^2_{(sd=3, n=272)}=8,761, p< .05$.

Tablo 63. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Çalıştığı Okulun Bulunduğu Yerleşim Yerine Göre Okulumuzda Öğrenciler Boyutunda Bulunan 28. Maddeye İlişkin Kay-Kare Testi Sonuçları

Okulumuzda Öğrenciler Boyutu		Çok az	Bazen	Çoğunlukla	Her zaman	Toplam
28. Değerli olduklarının ve önemsendiklerinin farkındadırlar.						
Köy	N	5	17	47	20	89
	%	5,6	19,1	52,8	22,5	100
İlçe	N	28	41	91	23	183
	%	15,3	22,4	49,7	12,6	100
Toplam	N	33	58	138	43	272
	%	12,1	21,3	50,7	15,8	100
$X^2=8,761$		sd= 3	p= .033			

Araştırmada okulumuzda öğrenciler boyutunda 28. maddede yer alan “Değerli olduklarının ve önemsendiklerinin farkındadırlar.” ifadesine ilişkin öğretmen görüşlerinin dağılımları Tablo 63 'de verilmiştir. Elde edilen bulgulara göre, çok az seçeneğini işaretleyen köyde görev yapan öğretmenlerin %5,6'sı, %15,3'ü ise ilçede görev yapmaktadır. Bazen seçeneğini, köyde görev yapan öğretmenlerin %19,1'i, ilçede görev yapan öğretmenlerin %22,4'ü işaretlemiştir. Çoğunlukla seçeneğindeki dağılım %52,8 ile köyde görev yapan, %49,7 ile ilçede görev yapan öğretmenler olarak görülmektedir. Köyde görev yapan öğretmenlerin %22,5'i, ilçede görev yapan öğretmenlerin ise %12,6'sı ise her zaman şeklinde görüş bildirmişlerdir. Dağılımlara göre köyde çalışan öğretmenlerin ilçede çalışan öğretmenlere göre okullarındaki öğrencilerin değerli olduklarının ve önemsendiklerinin daha çok farkında olduğu görüşüne sahip olduğu söylenebilir. Tablo 63'de verilen kay- kare testi sonuçlarına göre öğretmenlerin okulunun bulunduğu yerleşim yeri değişkeni ile

28. maddeye ilişkin görüşleri arasında anlamlı ilişki bulunmuştur $X^2_{(sd=3, n=272)}=8,761$, $p < .05$. Başka bir deyişle öğretmenlerin görev yaptıkları yerleşim yeri ile 28. maddeye ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 64. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Çalıştığı Okulun Bulunduğu Yerleşim Yerine Göre Okulumuzda Öğretmenler Boyutunda Bulunan 43. Maddeye İlişkin Kay-Kare Testi Sonuçları

Okulumuzda Öğretmenler Boyutu		Çok az	Bazen	Çoğunlukla	Her zaman	Toplam
43. Sivil toplum örgütlerinin (sendika, dernek vb...) faaliyetlerine katılırlar.						
Köy	N	31	22	24	12	89
	%	34,8	24,7	27,0	13,5	100
İlçe	N	26	51	78	28	183
	%	14,2	27,9	42,6	15,3	100
Toplam	N	57	73	102	40	272
	%	21,0	26,8	37,5	14,7	100

$X^2=16,424$ $sd=3$ $p=.001$

Araştırmaya katılan öğretmenlerin okulumuzdaki öğretmenler boyutunda yer alan 43. maddedeki “Sivil toplum örgütlerinin (sendika, dernek vb...) faaliyetlerine katılırlar.” ifadesine ilişkin görüşlerinin dağılımları Tablo 64’de verilmiştir. Elde edilen bulgulara göre köyde görev yapan öğretmenlerin %34,8’i çok az ve hiçbir zaman, %24,7’si bazen, %27’si çoğunlukla ve %13,5’i her zaman seçeneklerini işaretlemiştir. İlçede görev yapan öğretmenlerin görüşleri incelendiğinde ise, %14,2’si çok az ve hiçbir zaman, %27,9’u bazen, %42,6’sı çoğunlukla ve %15,3’ü her zaman şeklinde görüş bildirmiştir. Dağılımlar incelendiğinde köyde çalışan öğretmenlerin çoğunluğu olan %34,8’i sivil toplum örgütlerinin faaliyetlerine çok az katıldıklarını ifade ederken, ilçede çalışan öğretmenler ise okullarındaki öğretmenlerin çoğunlukla sivil toplum örgütlerinin faaliyetlerine katıldıkları yönünde görüş beyan etmiştir. Tablo 64’de verilen kay- kare testi sonuçlarına göre öğretmenlerin çalıştıkları okulun bulunduğu yerleşim yeri ile 43. maddeye ilişkin görüşleri arasında anlamlı ilişki bulunmuştur $X^2_{(sd=3, n=272)}=16,424$, $p < .05$.

Tablo 65. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Çalıştığı Okulun Bulunduğu Yerleşim Yerine Göre Okulumuzda Veliler Boyutunda Bulunan 47. Maddeye İlişkin Kay-Kare Testi Sonuçları

Okulumuzda Veliler Boyutu		Çok az	Bazen	Çoğunlukla	Her zaman	Toplam
47. Okul aile birliğinin yaptırım gücünden haberdardır.						
Köy	N	36	31	19	3	89
	%	40,4	34,8	21,3	3,4	100
İlçe	N	58	46	63	16	183
	%	31,7	25,1	34,4	8,7	100
Toplam	N	94	77	82	19	272
	%	34,6	28,3	30,1	7,0	100

$X^2=9,187$ $sd=3$ $p=.027$

Araştırmaya katılan öğretmenlerin okulumuzdaki veliler boyutunda 47. maddede yer alan “Okul aile birliğinin yaptırım gücünden haberdardır.” ifadesine ilişkin görüşlerinin dağılımları Tablo 65 ’de verilmiştir. Elde edilen bulgulara göre köyde görev yapan öğretmenlerin %40,4’ü çok az ve hiçbir zaman, %34,8’i bazen, %21,3’ü çoğunlukla ve %3,4’ü her zaman seçeneklerini işaretlemiştir. İlçede görev yapan öğretmenlerin görüşleri incelendiğinde ise, %31,7’si çok az ve hiçbir zaman, %25,1’i bazen, %34,4’ü çoğunlukla ve %8,7’si her zaman şeklinde yanıt vermiştir. Köyde çalışan öğretmenler okullarındaki velilerin okul aile birliğinin yaptırım gücünden çok az haberdar olduğu görüşünde yoğunlaşırken, ilçede çalışan öğretmenler ise velilerin çoğunlukla okul aile birliğinin yaptırım gücünden haberdar oldukları görüşüne sahip oldukları söylenebilir. Farklı yerleşim yerlerinde çalışan öğretmenlerin okulumuzdaki veliler boyutunda yer alan 47. maddeye ilişkin görüşleri arasında gözlenen ilişkinin anlamlı olduğu bulunmuştur X^2 (sd=3, n=272)=9,187, $p < .05$.

Tablo 66. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Çalıştığı Okulun Bulunduğu Yerleşim Yerine Göre Eğitim Sistemi Boyutunda Bulunan 56. Maddeye İlişkin Kay-Kare Testi Sonuçları

Eğitim Sistemi Boyutu		Çok az	Bazen	Çoğunlukla	Her zaman	Toplam
56. Öğrenme ezber (bilgi) düzeyinin ötesindeki seviyelere (kavrama, uygulama, analiz, sentez, değerlendirme) geçer.						
Köy	N	22	32	24	11	89
	%	24,7	36,0	27,0	12,4	100
İlçe	N	33	45	78	27	183
	%	18,0	24,6	42,6	14,8	100
Toplam	N	55	77	102	38	272
	%	20,2	28,3	37,5	14,0	100
$X^2 = 8,216$		sd= 3	p= .042			

Araştırmaya katılan öğretmenlerin eğitim sistemi boyutunda yer alan 56. maddedeki “Öğrenme ezber (bilgi) düzeyinin ötesindeki seviyelere (kavrama, uygulama, analiz, sentez, değerlendirme) geçer.” ifadesine ilişkin görüşlerinin dağılımları Tablo 66’da verilmiştir. Elde edilen bilgilere göre köyde görev yapan öğretmenlerin %24,7’si çok az ve hiçbir zaman, %36’sı bazen, %27’si çoğunlukla ve %12,4’ü her zaman seçeneklerini işaretlemiştir. İlçede görev yapan öğretmenlerin görüşleri incelendiğinde ise, %18’i çok az ve hiçbir zaman, %24,6’sı bazen, %42,6’sı çoğunlukla ve %14,8’i her zaman şeklinde görüş bildirmiştir. Dağılımlara bakıldığında köyde çalışan öğretmenlerin çoğunluğu öğrenmenin bilgi seviyesinin ötesine çok az ve bazen geçtiği görüşünde iken, ilçede çalışan öğretmenler öğrenmenin çoğunlukla bilgi seviyesinin ötesine geçtiği görüşüne sahiptir. Tablo 66’da verilen kay- kare testi sonuçlarına göre öğretmenlerin yer değişkeni ile 56.

maddeye ilişkin görüşleri arasında anlamlı ilişki bulunmuştur $X^2_{(sd=3, n=272)}=8,216, p<.05$. Başka bir anlatımla öğretmenlerin 56. maddeye ilişkin görüşleri çalıştığı yerleşim yeri değişkeninden bağımsız değildir.

İlköğretim okullarında demokratik eğitim uygulamasına ilişkin öğretmenlerin çalıştığı okulun yerleşim yeri değişkeni ile görüşleri arasında anlamlı ilişki görülen maddeler incelendiğinde köyde çalışan öğretmenler, ilçede çalışan öğretmenlere göre kararların alınma sürecine daha fazla katıldıkları ve alınan kararlar uygulanırken yönetimin daha eşit davrandığı görüşüne sahiptir. Ayrıca köyde çalışan öğretmenler yönetimi daha şeffaf bulmaktadırlar. Bu sonuç köy okullarında çalışan personelin daha az, kurumun küçük olmasından kaynaklanıyor olabilir. Çalışanların az olması, okuldaki uygulamalardan öğretmenlerin anında haberdar olmasını, hatta bizzat kendisinin söz sahibi olmasını sağlar. Ancak okullarda demokratik uygulamalar açısından köy okullarında bazı eksikliklerin olduğu da dikkat çekmektedir. Köyde görev yapan öğretmenler, seçmeli derslerin yetersiz olduğu, bilgi yarışması, münazara gibi faaliyetlerin daha az düzenlendiği, öğretmenlerin sivil toplum örgütlerinin faaliyetlerine daha az katıldıkları, velilerin okul aile birliğinin yaptırım gücünden daha az haberdar olduğu ve öğrencilerin bilgi, seviyesinin ötesine çok az geçebildiği görüşüne de hâkimlerdir.

4.2.2.8. İlköğretim Okullarında Demokratik Eğitim Uygulamasına İlişkin Gelir Durumu Değişkenine Göre Öğretmen Görüşlerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın ikinci alt probleminde, öğretmenlerin gelir durumu değişkeni ile ilköğretim okullarında demokratik eğitim uygulanmasına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığının belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda yapılan kay-kare testi sonuçlarına göre anlamlı ilişki belirlenen maddelere rastlanmamıştır.

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırma deseni çerçevesinde bulgulara dayalı olarak ulaşılan sonuçlar ve sonuçlara dayalı geliştirilen önerilere yer verilmiştir.

5.1. SONUÇ ve TARTIŞMA

Araştırmadan elde edilen sonuçlar, araştırmanın temel amacı olan ilköğretim okullarında demokratik eğitimin uygulanmasına ilişkin öğretmen görüşleri çerçevesinde ele alınmıştır. İlk olarak öğretmenlerin okullarında demokratik eğitim uygulanmasına ilişkin beş boyut altında toplanan görüşlerine dayalı sonuçlara, daha sonra ise demografik özelliklerine göre demokratik eğitim uygulamasına ilişkin görüşlerine dayalı sonuçlara yer verilmiştir.

5.1.1. İlköğretim Okullarında Demokratik Eğitim Uygulamasına İlişkin Öğretmen Görüşlerine Dayalı Sonuçlar

Öğretmenler, “okulun yapı ve işleyişi” boyutunda demokratik eğitimin uygulandığı yönünde olumlu görüşlere sahiptir. Bulgulara dayalı olarak; öğretmenlerin karar alma süreçlerine katıldıkları, yönetimi şeffaf buldukları, yönetim ve öğretmenler arasında karşılıklı anlayışa dayalı iletişimin var olduğu, okul temsilcisi seçimlerin demokratik ilkelere uygun olarak yapıldığı, eğitici kulüp çalışmalarına yeteri kadar zaman ayrıldığı görüşünde oldukları görülmektedir. Ancak demokratik eğitim açısından bazı eksikliklerin olduğu da göze çarpmaktadır. Akademik başarının sosyal gelişimden daha fazla önemsendiği, seminer ve panellerin yeterince düzenlenmediği, insan hakları ve demokrasi üzerine eğitimlere yer verilmediği görülmektedir. Mevcut sınav sistemi nedeniyle öğretmenler öğrencilerini sadece akademik açıdan değerlendirmek zorunda kalmakta ve öğrencinin sosyal gelişimi göz ardı edilmektedir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin, “okulumuzdaki öğrenciler” boyutunda demokratik eğitimin uygulandığı yönünde görüşe sahip olduğu söylenebilir. Bulgulara göre öğretmenler öğrencilerin, işbirliği içinde çalıştığı, düşüncelerini özgürce ifade edebildiği, kendilerinin ve başkalarının haklarını rahatlıkla savunduğu, kararların alınma sürecine katıldığı, değerli ve önemli olduklarını bildiği, eğitici kulüp seçiminde isteklerinin dikkate alındığı görüşünü benimsemektedir. Ancak öğretmenler öğrencilerin seçmeli dersleri kendi tercihlerine göre belirleyemedikleri yönünde görüş bildirmişlerdir. Okulda öğrencilerin seçmeli dersleri kendi ilgi ve tercihlerine göre seçmeleri gerekir. Ancak kendi tercihlerine göre belirlemek yerine sunulan dersleri seçmek zorunda bırakılmaktadır. Yeni düzenlenen eğitim sistemi ile bu sorunun çözüme kavuşturulacağı umulmaktadır. Yeni sistemde öğrenciler seçmeli dersleri internet ortamı üzerinde kendi tercihlerine göre belirleyebilmektedir.

Öğretmenlerin, “okulumuzda öğretmenler” boyutunda demokratik eğitimin uygulanması açısından büyük bir çoğunluğunun olumlu görüşlere sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ancak öğretmenlerin sınıf kurallarını kendileri koydukları ve kurallara aykırı davranan öğrencilerin cezalandırılması konusunda kararsız kaldıkları dikkat çekmektedir. Bu sonuç Uslu (2003)’nun çalışması ile benzerlik göstermektedir. Bu çalışmada, öğretmenlerin okullarında cezayı hala bir disiplin sağlama aracı olarak kullandıkları görülmüştür. Elde edilen bu sonuçlar demokratik eğitim açısından üzücü olup, okullarda hâlen otoriteye ve korkuya dayalı bir okul kültürünün süregeldiği göstermektedir.

Araştırmaya katılan öğretmenlere göre, “okulumuzdaki veliler” boyutunda demokratik eğitimin yeterli düzeyde uygulanmadığı söylenebilir. Bulgulara ilişkin olarak, velilerin görüş ve önerileri öğretmenler ve yöneticiler tarafından çoğunlukla dikkate alınmaktadır. Veliler, okul aile birliğinin toplantılarına düzenli olarak katılmakta, ancak okul aile birliğinin görevlerinden ve yaptırım gücünden yeterli düzeyde haberdar değildir. Ayrıca öğretmenlere göre veliler, yönetime ve kararların alınma sürecine yeterli düzeyde katılmamaktadır. Elde edilen bulgular, Dizbay (2010)’ın çalışmasıyla paralellik göstermektedir. Bu çalışmada da okul aile birliklerinin okul yönetimine katılım göstermedikleri tespit edilmiştir.

Öğretmenlerin çoğunluğu eğitim sisteminin demokratik olduğu, ders kitapları ve içeriklerinin demokratik ilkeler doğrultusunda hazırlandığı, öğrencilere bilimsel düşünce ve davranış kazandırıldığı, öğrencilerin bilgi düzeyinin ötesindeki seviyelere geçtiği görüşünü savunmaktadır. Bu sonuç Gök ve Okçabol (1998)’un yapmış

oldukları araştırmayla çelişmektedir. Bu çalışmada araştırmaya katılan öğretmenlerin %60'ı eğitim sistemini demokratik bulmamaktadır.

5.1.2. İlköğretim Okullarında Öğretmenlerin Demografik Özelliklerine Göre Demokratik Eğitim Uygulamasına İlişkin Görüşlerine Dayalı Sonuçlar

Kadın öğretmenler erkek öğretmenlere göre öğrenciler arasında ayrımcılık yapılmadığı görüşünü daha çok benimsemektedir. Öğrencilere ait özel bilgilerin açıklanmaması yönünde daha olumlu görüşlere sahip olduğu görülmektedir. Bu sonuçlardan hareketle, kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre, öğrencilere yönelik daha çok demokratik duyarlılığa sahip olduğu söylenebilir. Bu sonuç Uslu (2003)'nun çalışması ile örtüşmektedir. Bu çalışmada kadın öğretmenler erkek öğretmenlere göre demokratik okul kültürünü daha fazla istemektedirler.

Yöneticilik görevi yapan öğretmenler, yapmayan öğretmenlere göre yönetimin demokratik ve laik ilkelere uygun yönetilmesi konusunda daha çok çaba gösterdikleri yönünde görüşe sahiptir. Benzer bir sonuç Zencirci (2003)'nin araştırmasında da görülmektedir. Bu çalışmada yöneticiler kendilerini demokratik olarak görürken, öğretmenler onların daha az demokratik olduğu görüşündedir. Bu sonucun yöneticilik görevi yapan öğretmenlerin lehine çıkması onların bu görevi daha öncesinde yapmış olmalarından kaynaklanabilir. Bunun yanı sıra yöneticilik görevi yapan öğretmenler yapmayan öğretmenlere göre öğretmenlerin öğrencilere karşı daha hoşgörülü olduğu görüşündedir. Ortaya çıkan diğer bir sonuç ise yöneticilik görevi yapmayan öğretmenlerin, yapan öğretmenlere göre eğitim sistemini daha az demokratik bulmalarıdır.

Sınıf öğretmenlerin çoğunluğu seminer ve panellerin okullarında çok az düzenlendiği görüşünde iken, branş öğretmenlerine göre seminer ve paneller çoğunlukla düzenlenmektedir. Bu fark sınıf öğretmenlerine yönelik seminerlerin yetersiz sayıda olmasından kaynaklanabilir. Sınıf öğretmenleri bilgi yarışması, münazara gibi faaliyetlerin bazen düzenlendiği görüşünde iken, branş öğretmenleri çoğunlukla düzenlendiği görüşündedir. Bu fark bilgi yarışması, münazara vb. faaliyetlerin üst sınıftaki öğrenciler için daha çok düzenlenmesinden kaynaklanabilir. Ancak bu tür etkinlikler ilkokul öğrencileri için de düzenlenmelidir.

1-5 yıl arasında kıdeme sahip öğretmenler diğer öğretmenlere göre çalışanların birbirine karşı daha az hoşgörülü olduğu görüşündedir. Bu sonuç, mesleğe yeni başlayan öğretmenlerin hoşgörü beklentilerinin daha yüksek olmasından

kaynaklanabilir. 16 yıl ve üzeri kıdeme sahip öğretmenler diğer öğretmenlere göre yönetim ve öğretmenler arasında karşılıklı anlayışa dayalı iletişimin daha fazla olduğu görüşündedir. Bu bulgulardan, öğretmenlerin kıdem yılı arttıkça hoşgörü ve iletişim beklentilerinin düştüğü sonucuna ulaşılabilir. 6-10 yıl ve 16 yıl ve üzeri kıdeme sahip öğretmenler eğitici kulüp faaliyetlerinin çocukların gelişimine uygun olarak yürütülmediği görüşünü benimserken, diğer öğretmenler çoğunlukla yürütüldüğü şeklinde görüş bildirmişlerdir. Ayrıca 16 yıl ve üzeri kıdeme sahip öğretmenler eğitici kulüplere daha az zaman ayrıldığı görüşüne sahiptir. Bu bulgular; 16 yıl ve üzeri kıdeme sahip öğretmenlerin, çocukların sosyal gelişiminde önemli payı olan eğitici kulüp çalışmalarının okullarda düzenli olarak yürütülmesi konusunda daha duyarlı olduğunu göstermektedir. 1-10 yıl arası kıdeme sahip öğretmenlere göre eğitim sistemi öğrencilere bilimsel düşünce ve davranış kazandırmazken, 11-15 yıl arasındaki öğretmenlere göre öğrencilere bilimsel düşünce ve davranış kazandırmaktadır.

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; yüksek lisans mezunu öğretmenler lisans ve ön lisans mezunu öğretmenlere göre; çalışanların birbirine karşı hoşgörülü olduğu, okul temsilcisi seçimlerinin demokratik ilkelere göre yapıldığı, öğretmenlerin mesleğinde yeterli birikime sahip olduğu, öğretmenlerin öğrencilere model olma bakımından demokratik tavır ve davranışa sahip olduğu, öğretmenlerin öğrencilerin sınıf etkinlikleri ve grup etkinlikleri ile ilgili isteklerini dikkate aldığı görüşlerine daha az sahiptirler. Bu bulgulara göre öğretmenlerin eğitim seviyesinin yükselmesi, demokratik algı ve beklentileri de yükseltmektedir denilebilir.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre, demokrasi üzerine eğitim alan öğretmenler almayan öğretmenlere göre demokratik eğitimin okullarda daha çok uygulandığı görüşündedirler. Özellikle demokrasi üzerine eğitim alan öğretmenler “okulumuzda öğrenciler” boyutunda yer alan maddelere daha olumlu yönde cevap vermişlerdir. Benzer bir sonuç Çakmur (2007)’un araştırmasında görülmektedir. Bu çalışmada demokratik eğitim konusunda hizmet içi eğitim alan öğretmenlerin, almayan öğretmenlere göre sınıf içi davranışlarının demokratiklik düzeyi daha yüksektir. Ayrıca okullarındaki çalışanların birbirine karşı daha hoşgörülü olduğu, yönetimi daha şeffaf buldukları, öğrencilerin kendilerini daha çok geliştirme fırsatı bulabildikleri, okullarındaki yönetimin demokratik ve laik ilkelere göre yönetilmesi konusunda daha fazla çaba gösterdiği görüşüne de sahiptirler. Bunun dışında demokrasi üzerine eğitim alan öğretmenlerin “okulumuzda veliler” boyutunda yer

alan maddelere de almayan öğretmenlere göre daha olumlu yönde görüş bildirdikleri de göze çarpmaktadır.

Köyde çalışan öğretmenler ilçede çalışan öğretmenlere göre kararların alınma sürecine daha fazla katıldıkları, okulda alınan kararların uygulanmasında yönetimin daha çok eşit davrandığı, okullarındaki öğrenciler arasında daha az ayrımcılık yapıldığı, eğitici kulüp çalışmalarına daha fazla zaman ayrıldığı, okullarındaki öğrencilerin değerli ve önemli olduklarının daha çok farkında olduğu görüşündedir. Bu bulgulara dayanarak, köylerde demokratik eğitimin ilçelere göre daha çok uygulandığı sonucuna ulaşılabilir. Ancak köylerde demokratik eğitim açısından bazı eksikliklerin de olduğu dikkat çekmektedir. Köyde çalışan öğretmenler ilçede çalışan öğretmenlere göre; seçmeli derslerin yetersiz olduğu, bilgi yarışması, münazara vb... faaliyetlerin bazen düzenlendiği, öğretmenlerin sivil toplum örgütlerinin faaliyetlerine çok az katıldığı, velilerin okul aile birliğinin faaliyetlerinden çok az haberdar olduğu, öğrenmenin bilgi seviyesinin ötesine çok az geçtiği görüşüne de sahiptirler.

5.2. ÖNERİLER

5.2.1. Araştırmaya Yönelik Öneriler

1. Okullarda demokrasinin uygulanabilmesi için yönetici, öğretmen ve öğrencilerin bu konuda bilinçlenmesi gerekir. Bu bağlamda öğretmen ve yöneticilere demokratik eğitim ve uygulamaları ile ilgili hizmet içi eğitim verilmelidir.
2. Araştırma sonuçlarına göre okullarda seminerler, paneller, forumlar, bilgi yarışmaları, münazaralar vb. etkinlikler yetersiz sayıda düzenlenmektedir. Bu tür faaliyetler demokratik eğitimin gerçekleşmesinde önemli bir misyona sahiptir. Bu nedenle daha sık düzenlenmelidir.
3. Demokratik bir okul ortamında öğrenciler seçmeli dersleri kendi ilgi ve tercihlerine göre belirlemelidir. Ancak araştırma sonuçlarına göre, ilköğretim kurumlarında bu yönde bir eksikliğin olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda öğrencilerin seçmeli ders sayısı artırılmalı ve kendi tercihlerine göre belirlemeleri sağlanmalıdır.
4. Demokratik eğitimin gerçekleşmesinin önemli yapıtaşlarından biri de velilerin katılımıdır. Bu nedenle okullarda velilerin etkinliği artırılmalıdır. Bunun için velilere yönelik çeşitli eğitimler düzenlenebilir.

5.2.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

1. Bu alışma ilköğretim okullarında demokratik eğitimin ne düzeyde uygulandığını tespit etmeyi amaçlamıştır. Benzer bir çalışma ortaöğretim kurumlarına da uygulanabilir.
2. İlköğretim okullarında, demokratik eğitim uygulamaları ile ilgili öğrencilerin de görüşleri alınabilir.

KAYNAKÇA

- Akın, U. ve Özdemir, M. (2009). Öğretmen Adaylarının Demokratik Değerlerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi: Eğitim Bilimleri Fakültesi Örneği. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 42 (2), 183-198.
- Akyüz, Y. (2001). *Türk Eğitim Tarihi*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Akyüzlü, K. (2005). *İlköğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Demokratik Tutum ve Davranışları (Türkoğlu Örneği)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.
- Apple, M. ve Beane, J. A. (2011). *Demokratik Okullar*. (Çev. M. Sarı). Ankara: Dipnot Yayınları. (Eserin orijinali 2007’de yayımlandı).
- Aydoğan, İ. ve Kukul, F. (2003). Öğretmen ve Öğretim Üyelerinin Demokratik Davranışlarının Analizi. *Eğitim Araştırmaları*, Bahar,11, 23-32.
- Aysal, N. (2005). Anadolu’ da Aydınlanma Hareketinin Doğuşu: Köy Enstitüleri. *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, 35-36, 267-282.
- Bakır, K. (2007). *John Dewey ve Demokratik Eğitim*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Başaran, İ. E. (1987). “Demokrat öğrenci nasıl yetiştirilir?”. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*,19, (1-2), 111-116.
- Başaran, İ. E. (2000). *Eğitim Yönetimi Nitelikli Okul*. Ankara: Feryal Matbaası.
- Bilgen, N. (1994). *Çağdaş ve Demokratik Eğitim: Ders Geçme ve Kredi Uygulaması*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Bozan, M. (2011). *Eğitimde Demokratikleşme ve Taşra Teşkilatı Profili*. Bartın: Bartın Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yayınları.
- Büyükdüvenci, S. (1995). Demokrasi Eğitimi. *Felsefe Dünyası*, Güz (17), 39-45.

- Büyükkaragöz, S. ve Kesici, Ş. (1996). Öğretmenlerin Hoşgörü ve Demokratik Tutumları. *Eğitim Yönetimi, Yaz (3)*, 353-365.
- Büyüköztürk, Ş. (2008). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. Ankara: Pegem Akademi
- Canbaz, A. (1998). Demokratik Eğitim. *Eğitim Bilim ve Kültür Dergisi*, 3(10), 11-18.
- Chomsky, N. (2007). *Demokrasi ve eğitim*. İstanbul: Bgst Yayınları.
- Çakmur, E. (2007). *İlköğretim Okullarında Çalışan Öğretmenlerin Sınıf-İçi Davranışlarının Demokratiklik Düzeyleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çalık, D. (2002). *İlköğretim Okullarında Demokrasi Eğitimi Üzerine Bir Araştırma (Manisa İli Örneği)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.
- Çeçen, A. (2000). *İnsan Hakları*. Ankara: Gündoğan Yayınları.
- Demir, N. (2010). Demokrasinin Temel İlkeleri ve Modern Demokrasi Kuramları. *Ege Akademik Bakış Dergisi*, 10 (2), 597-611.
- Demirbolat, A. O. (1999). Demokrasi ve Demokratik Eğitim, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, Bahar (18)*, 229-244.
- Demircioğlu, İ.H., Mutluer, C. ve Demircioğlu, E. (2011). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Demokratik Öğretmen Nitelikleri Hakkındaki Görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19 (2), 577-586.
- Demirtaş, H. (2008). İnsan Hakları ve Demokrasi Eğitimi. *Eğitişim Dergisi*.20. <http://www.egitirim.gen.tr/site/arsiv/54-20/337-insan-haklari-ve-demokrasi-egitimi> adresinden erişildi.
- Demokratik Eğitim Kurultayı. (1998). Ankara: Eğitim Sen.
- Dizbay, S.(2010). *Orta Öğretim Kurumlarında Okul Aile Birliklerinin Okul Yönetimine Katılım Düzeyleri (Kocaeli İli Örneği)*.Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

- Doğan, F. (2008). *Ankara İli İlköğretim Okulları Yönetici ve Öğretmenlerinin “Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi” ne İlişkin Görüşleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Doğan, İ. (2003). *Vatandaşlık Demokrasi ve İnsan Hakları*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Doğan, İ. (2004). *Toplum ve Eğitim Sorunları Üzerinde Felsefi ve Sosyolojik Tahliller*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (1995). *Yedinci Beş Yıllık (1996-2000) Kalkınma Planı*. <http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/vii/> adresinden 3.01.2013 tarihinde indirilmiştir.
- Devlet Planlama Teşkilatı.(2000). *Uzun Vadeli Strateji ve Beş Yıllık Kalkınma Planı*. Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı.
- Durmuş, G. Y. ve Demirtaş, H. (2009). Genel Lise Öğretmenlerinin Sınıf Yönetiminde Gösterdikleri Davranışların Demokratikliğine İlişkin Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri. *On dokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28, 121-138.
- Ektem, I. S. ve Sünbül, M.A. (2011). Öğretmen Adaylarının Demokratik Tutumları Üzerine Bir Araştırma. *Selçuk Üniversitesi, Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31, 159-168.
- Erdem, A. R. (2006). Türkiye'nin Önemli Sorunlarından Biri: Yetiştirdiği İnsan Tipi. *Bilim, Eğitim ve Düşünce Dergisi*, (4) <http://www.universite-toplum.org/text.php3?id=292> adresinden erişildi.
- Erdoğan, M. (2005). *Anayasal Demokrasi*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Frank, S. ve Huddleston, T. (2011). *Toplum Yararına Okullar: Avrupa'da Demokrasiyi Öğrenmek Uygulamaya Dönük Fikirler*. (Çev. S. Muratlı ve A. B. Hacimirzaoğlu). İstanbul: ERG.
- Freire, P. (2008). *Ezilenlerin Pedagojisi*. (Çev. D. Hattatoğlu ve E. Özbek). İstanbul: Ayrıntı Yayınları. (Eserin orijinali 1982'de yayımlandı).

- Genç, S. Z. (2006). Demokratik Kazanımların Gerçekleştirilmesinde İlköğretim Öğretmenlerinin Etkililiğinin Değerlendirilmesi. *Milli Eğitim Dergisi, Yaz* (171), 43-54.
- Gök, F. ve Okçabol, R. (1998). *Öğretmen Profili Araştırma Raporu*. Ankara: Eğitim-Sen Yayını.
- Gömlüksiz, M. (1988). *Demokratik Bir Sınıf Ortamı Açısından Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğretim Elemanlarının ve Öğrencilerinin Davranışlarının Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Gömlüksiz, M. N. ve Cüro, E. (2011). Demokratik Yurttaşlık Eğitimi Bağlamında Okul Öğrenci Meclisleri, *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 1* (40), 61-79.
- Güçlüol, K. (1990). *Demokrasi İçin Eğitim*. Ankara: TED.
- Güven, A. ve Akkuş, Z. (2004). Demokratik Değer Kazanımında Okulların Rolü. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi, 9*, 217-224.
- Güven, A. (2008). Demokratik Vatandaşlık ve Tarih Eğitimi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 12* (2), 337-350.
- Güven, İ. (2012). Eğitimde 4+4+4 ve Fatih Projesi Yasa Tasarısı = Reform mu? *İlköğretim Online, 11* (3), 556-577.
- Hotaman, D. (2010). Demokratik Eğitim: Demokratik Bir Eğitim Programı. *Kuramsal Eğitim Bilim, 3* (1), 29-42.
- Işıkgöz, E. (1999). *Demokrasi Eğitiminde İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Etkililiği*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Kaldırım, E. (2005). İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Demokrasi Algıları. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 25* (3), 143-162.
- Kamburoğlu, A. (2009). *İlköğretim Öğrencilerinin Yönetime Katılımı ve Yönetime Katılımın Öğrenciler Üzerindeki Etkileri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Karadağ, E., Baloğlu, N. ve Yalçınkayalar, P. (2006). İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Öğretmenler Tarafından Algılanan Demokratik Tutumları İle Öğretmenlerin Demokratik Değerleri Üzerine İlişkisel Bir Araştırma. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 4 (12), 65-82.
- Karakütük, K. (2001). *Demokratik ve Laik Eğitim*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kartal, S. (2008a). İlk ve Ortaöğretim Kurumlarında Velinin Okul Yönetimine Katılımı. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9 (1), 23-30.
- Kartal, S. (2008b). Toplum Kalkınmasında Farklı Bir Eğitim Kurumu: Köy Enstitüsü. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(1), 23-36.
- Kepekçi, Y. K. (1999). İnsan Hakları Eğitiminde Okul ve Sınıf Havasının Rolü. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 19, 213-227.
- Kıncal, R. Y. ve Işık, H. (2003). Demokratik Eğitim ve Demokratik Değerler. *Eğitim Araştırmaları, Bahar*, 11, 54-58.
- Koç, Y. (2008). *Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Demokratik Tutumlarının Belirlenmesi ve Çeşitli Değişkenler Açısından Karşılaştırılması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Kontaş, H. (1997). *Avrupa Topluluğu'na Girişte Türk Eğitim Sisteminde Liselerin Demokratikleşme Süreci*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Merdan, T. (2008). *İlköğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Öğrencilere Demokratik Davranış Kazandırma Yeterlilikleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Metin, T.(2006). *Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesine Öğretmen ve Okul Yöneticilerinin Katılım Düzeyi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.

- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB). (1973). *Milli Eğitim Temel Kanunu*. <http://mevzuat.meb.gov.tr/html/88.html> adresinden 17.08.2012 tarihinde indirilmiştir.
- Milli Eğitim Bakanlığı.(1983). *İlköğretim, Lise ve Dengi Okullar Eğitici Çalışmalar Yönetmeliği*. http://mevzuat.meb.gov.tr/html/26_0.html adresinden 17.08.2012 tarihinde indirilmiştir.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2004). *Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Yönergesi*. http://mevzuat.meb.gov.tr/html/2564_0.html adresinden 18.08.2012 tarihinde indirilmiştir.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2006). *İlköğretim Kurumları Yönetmeliği* http://mevzuat.meb.gov.tr/html/225_0.html adresinden 17.08.2012 tarihinde indirilmiştir.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2011). *Demokrasi Eğitimi ve Demokratik Okul Kültürü konulu 2011 İlk Ders Genelgesi ve Etkinlik Örnekleri*. http://ogm.meb.gov.tr/duyuru_goster.asp?al_no=459 adresinden 15.10.2011 tarihinde indirilmiştir.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2012a). *Demokratik Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi Ortak Projesi*. <http://www.meb.gov.tr/haberler/haberayrinti.asp?ID=9413> adresinden 13.08.2012 tarihinde indirilmiştir.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2012b). *12 Yıl Zorunlu Eğitim Sorular ve Cevaplar*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Miser, R. (1991). Demokrasi Eğitimi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 24 (1), 49-54.
- Morhayim, B. (2008). *Bir Alternatif Okul Türü Olan Demokratik Okula Dair Öğrenci Yatkinliğinin Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Oğur, S.P. (1999). *Genel Liselerde Görev Yapan Yönetici ve Öğretmenlerin Yönetim Süreçlerine İlişkin Yönetici Davranışlarını Demokratik Olarak Algılama Düzeylerinin Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara

- Okutan, M. (2010). Türk Eğitim Sisteminde Demokrasi Eğitimi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7 (1), 938-946.
- Ortaş, İ. (2005). Ülkemizin Kaçırıldığı En Büyük Eğitim Projesi: Köy Enstitüleri. *Pivolka Dergisi*, 4 (17), 3-8.
- Otluca, M. (1996). *Demokratik Eğitim İlkelerinin 1968 İlkokul Programına Yansımaları*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Özdemir, T. (2001). *Çağdaş ve Demokratik Eğitimde Teftiş*. Yayınlanmamış doktora tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: Bolu.
- Özdemir, H. (2009). *İlköğretim 8.Sınıf Öğrencilerine Demokrasi Kültürü Kazandırmada Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi'nin Katkısı (Kütahya İli Örneği)*.Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dumlupınar Enstitüsü, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.
- Özen, Y., Gül, A., Gülaçtı, F. (2007). Demokratik Eğitim Politikası (Eleştirel Bir Yaklaşım). *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9 (2), 111-130.
- Özsoy, S. (2004). Eşitlikçi Bir Eğitim Deneyimi Olarak Köy Enstitüleri. *Eğitim Bilim Toplum*, 2 (7), 4-25.
- Resmi Gazete. (2006). *Dokuzuncu Beş Yıllık (2007-2013) Kalkınma Planı*. <http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/plan9.pdf> adresinden 3. 01. 2013 tarihinde indirilmiştir.
- Sönmez, V. (2003). Dizgeli Eğitimle Sınıf Ortamında Doğrudan Demokrasi. *Eğitim Araştırmaları*, Bahar (11), 65-72.
- Şişman, M. (4-5 Kasım 2006). Eğitimde Demokrasi ve Sosyal Adalet: Türkiye Eğitim Sisteminin Değişmeyen Miti. *Türk Eğitim Sisteminde Yeni Paradigma Arayışları Bildiriler Kitabı*. Eğitim Bir-Sen Yayınları, Ankara, 291-305.
- Şişman, M., Güleş, H., Dönmez, A. (2010). Demokratik Bir Okul Kültürü İçin Yeterlilik Çerçevesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3 (1), 167-182.

- Tan, O.(2010). *Köy Enstitülerinde Demokrasi Eğitimi ve Liderlik: Nitel Bir Araştırma*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Tanilli, S. (1992). *Nasıl Bir Eğitim İstiyoruz?* İstanbul: Say Dağıtım.
- Tanilli, S. (1995). *Nasıl Bir Demokrasi İstiyoruz?* İstanbul: Cem Yayınevi.
- Tarih Vakfı. (2004). *Ders Kitaplarında İnsan Hakları Projesi*. <http://www.tarihvakfi.org.tr/dkih/arsiv/index.php> adresinden 18.08.2012 tarihinde indirilmiştir.
- Türk Demokrasi Vakfı (1992). *Demokrasi Nedir?*(Çev. Levent Köker). Ankara.
- Tezcan, M. (1996). *Eğitim Sosyolojisi*. Ankara: Feryal Matbaa.
- Toper, T. (2007). *İlköğretim İkinci Kademedeki Demokrasi Eğitimi: İkinci Kademe Öğretmenlerin Demokratik Tutum ve Davranışları Sergileme Düzeyleri (Kars İli Örneği)*.Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Kafkas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kars.
- Torun, Y. (2007). İnsan Hakları. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16, 415-424.
- Uluğ, F. (1997). Eğitim ve Demokrasi. *Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi*,5, 49-56.
- Uslu, M. (2003). *İlköğretim İkinci Kademedeki Demokrasi Eğitimi: Öğretmen ve Öğrencilerin Demokratik Davranışlar Sergileme Düzeyleri (Sakarya İli Örneği)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Üste, B. R. (2007). İnsan Hakları Eğitim ve İlköğretimdeki Önemi. *Ege Akademik Bakış*, 7 (1), 295-310.
- Varış, F. (1998). *Eğitim Bilimine Giriş*. İstanbul: Alkım Yayınları.
- Yağan, S. (2010) *Bağımsız Anaokullarında Görev Yapan Öğretmenlerin ve Okul Müdürlerinin Demokrasi ve Demokrasi Eğitimine İlişkin Görüşleri: Eskişehir*

İl Örneği Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

Yanıklar, C. ve Elyıldırım, Y. Ü. (2004).Demokrasi Eğitimi ve Uygulamalar. *Çocuk Çocuk Dergisi*. <http://www.bianet.org> adresinden erişildi.

Yeşil, R. (2001). *İlköğretim Düzeyinde Okul ve Ailenin Demokratik Davranışlar Kazandırmadaki Etkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: Erzurum.

Yeşil, R. (2002). *Okul ve Ailede İnsan Hakları ve Demokrasi Eğitimi*. Ankara: Nobel Yayınları.

Yeşil, R. (2004). İnsan Hakları ve Demokrasi Eğitiminde Yöntem. *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*,5 (1), 35-41.

Yeşil, R. ve Aydın, D. (2007). Demokratik Değerlerin Eğitiminde Yöntem ve Zamanlama. *TSA Dergisi*, 11 (2), 65-84.

Yetek, Y. (2003). *İlköğretim Okullarında Yöneticilerin Demokratik Değerlere Sahip Olma Düzeyleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.

Zencirci, İ. (2003). *İlköğretim Okullarında Yönetimin Demokratiklik Düzeyinin Katılım, Özgürlük ve Özerklik Boyutları Açısından Değerlendirilmesi(Balıkesir İli Örneği)*. Yayınlanmamış doktora tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: Ankara.

Ek-1:

ANKET FORMU

Değerli Öğretmenim;

Bu anket formu ilköğretim okullarında “Demokratik Eğitim”in ne düzeyde uygulandığını öğretmen görüşlerine göre tespit etmek amacıyla hazırlanmıştır. Bu araştırmada bulunacak sonuçlar, okullarımızda demokrasinin işleyiş düzeyini ve demokratik eğitimin iyileştirilebilmesi için eksiklikleri belirlemede fayda sağlayacaktır.

Ankette elde edilen bilgiler sadece araştırmanın amacına uygun olarak değerlendirilecek ve başka bir şekilde kullanılmayacaktır.

Değerli görüşlerinize bu araştırmaya katkı sağlayacağınız için sonsuz teşekkürler...

Pınar Doğan

Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Eğitim Programları ve Öğretimi Bölümü

BÖLÜM I

Bu bölümde size uygun olan seçenekleri (X) ile işaretleyerek belirtiniz.

1. Cinsiyetiniz: Kadın () Erkek ()

2. Herhangi bir yöneticilik görevi yaptınız mı veya yapmakta mısınız?

Evet () Hayır()

3. Branşınız: (Lütfen yazınız.)

.....

4. Mesleki Kıdeminiz:

1. 1–5 Yıl () 2. 6-10 Yıl () 3. 11–15 Yıl ()

4. 16–20 Yıl () 5. 21 Yıl ve üzeri ()

5. Eğitim Durumunuz:

1.Ön lisans () 2. Lisans () 3.Yüksek lisans () 4.Doktora()

6. Daha önce “demokrasi ” üzerine herhangi bir eğitim aldınız mı?

Evet () Hayır ()

7. Şu an çalıştığınız okulun bulunduğu yerleşim yeri:

1. Köy ()

2. Belde ()

3. İlçe Merkezi ()

8.Aylık ortalama geliriniz:

1500'den az()

1501-2000()

2001-2500()

2501 ve üstü()

BÖLÜM II

Açıklama: Bu bölümde ilköğretim okullarında “Demokratik Eğitim” uygulamasına ilişkin maddeler yer almaktadır. Bu maddelerden karşılardaki uygun gördüğünüz sıklık derecesini işaretleyiniz.

	İLKÖĞRETİM OKULLARINDA DEMOKRATİK EĞİTİM UYGULAMASINA İLİŞKİN GÖRÜŞLER	HİÇBİR ZAMAN	ÇOK AZ	BAZEN	ÇOĞUNLUKLA	HER ZAMAN
A)	<i>Okulumuzda yapı ve işleyiş bakımından;</i>					
1.	Kararların alınma sürecine öğretmen katılır.					
2.	Herhangi bir olayla ilgili alınacak kararlarda kapalı oylama yapılır.					
3.	Alınan kararlar uygulanırken herkese eşit davranılır.					
4.	Öğrenciler arasında etnik köken, dil, din, dünya görüşü, cinsiyet vb... ayrımcılığı yapılmaz.					
5.	Çalışanlar birbirine karşı hoşgörülüdür.					
6.	Yönetim şeffaftır.					
7.	Öğrencinin akademik başarısı sosyal gelişiminden daha önemlidir.					
8.	Yönetim ve öğretmenler arasında karşılıklı anlayışa dayalı bir iletişim vardır.					
9.	Öğrenciler yeteneklerini ve kapasitelerini ileri düzeyde geliştirme fırsatı bulabilmektedir.					
10.	Yönetim kadrosu eğitim yönetimi alanında gereken uzmanlık ve yeterliliğe sahiptir.					
11.	Yönetim demokratik ve laik ilkelere uygun yönetilmesi konusunda yoğun çaba gösterirler.					
12.	Öğrencilerin seçmeli ders sayısı yeterlidir.					
13.	Eğitim-öğretim faaliyetleri öğrenci merkezlidir.					
14.	Okul temsilcisi seçimi demokratik ilkelere uygun olarak yapılmaktadır.					
15.	Öğrencilere ait özel bilgiler açıklanmaz.					
16.	Eğitici kulüp faaliyetlerine yeterli zaman ayrılmaktadır.					
17.	Eğitici kulüp çalışmaları çocukların gelişimine faydalı olacak şekilde yürütülmektedir.					
18.	Seminerler, paneller, forumlar yeterli sayıda düzenlenmektedir.					
19.	İnsan hakları ve demokrasi eğitimi ile ilgili eğitimler düzenlenmektedir.					
20.	Bilgi yarışması, münazara vb. faaliyetler yapılmaktadır.					
B)	<i>Okulumuzda öğrenciler;</i>					
21.	İş birliği içinde çalışır.					
22.	Düşüncelerini özgürce ifade eder.					

		HİÇBİR ZAMAN	ÇOK AZ	BAZEN	ÇOĞUNLUKLA	HER ZAMAN
23.	Araştırma ve inceleme yapmaya isteklidir.					
24.	Kendi haklarını ve başkalarının haklarını rahatlıkla savunurlar.					
25.	Başkalarının haklarına saygı gösterirler.					
26.	Kendileri ile ilgili konularda karar verme, planlama ve kendini disipline etme vb... özelliklere sahiptir.					
27.	Kararların alınma sürecine katılır.					
28.	Değerli olduklarının ve önemsendiklerinin farkındadır.					
29.	Seçmeli dersleri kendi tercihlerine göre belirlemektedir.					
30.	Hangi eğitici kulübe gideceğine kendisi karar verir.					
C) Okulumuzda öğretmenler;						
31.	Sınıf kurallarını kendileri koyar.					
32.	Sınıf kurallarına aykırı davranan öğrencileri cezalandırır.					
33.	Sınıf başkanı seçimlerini demokratik yapıya uygun olarak yapmaktadır.					
34.	Sınıf ortamında alınacak karar ve seçimlerde kapalı oylama yapar.					
35.	Sınıfta alınan kararların uygulanmasında herkese eşit davranır, kimseye ödün vermez.					
36.	Mesleğinde (Genel kültür, alan bilgisi ve öğretmenlik bilgisi) yeterli birikime sahiptir.					
37.	Demokratik tavır ve davranışlar sergileyerek öğrencilerine model olurlar.					
38.	Ders içi faaliyetlerin seçiminde öğrenciyi etkin bir şekilde sürece katmaktadır.					
39.	Sınıftaki oturma düzeninde öğrenci isteğini dikkate alır.					
40.	Sınavların (tür, zaman vb.) belirlenmesinde öğrenci görüşlerini dikkate alır.					
41.	Sınıf ortamının düzenlenmesinde öğrenciye aktif rol verir.					
42.	Öğrencilere karşı hoşgörülüdür.					
43.	Sivil toplum örgütlerinin(sendika dernek vb...) faaliyetlerine katılırlar.					
44.	Öğrencilerin sınıf gösterileri ve diğer grup etkinlikleri ile ilgili isteklerini dikkate alır.					
D) Okulumuzda veliler;						
45.	Okul aile birliği faaliyetlerine katılmaktadır.					
46.	Okul-aile birliğinin görevlerini bilmektedir.					
47.	Okul aile birliğinin yaptırım gücünden haberdardır.					
48.	Yönetime etkin bir biçimde katılır.					
49.	Kararların alınma sürecine katılır.					
50.	Görüş ve önerileri yönetici tarafından dikkate alınır.					

		HİÇBİR ZAMAN	ÇOK AZ	BAZEN	ÇOĞUNLUKLA	HER ZAMAN
51.	Görüş ve önerileri öğretmenler tarafından dikkate alınır.					
52.	Okul aile birliğinin toplantılarına düzenli olarak katılmaktadır.					
E)	<i>Eğitim sistemi;</i>					
53.	Demokratiktir.					
54.	Ders kitapları ve içerikleri demokratik ilkeler doğrultusunda hazırlanmıştır.					
55.	Öğrencilere bilimsel düşünce ve davranış kazandırmaktadır.					
56.	Öğrenme ezber(bilgi) düzeyinin ötesindeki seviyelere (kavrama,uygulama,analiz,sentez,değerlendirme)geçer.					

Ek-2:

T.C.
SAKARYA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı :B.08.4.MEM.4.54.00.05.01.070/ 9488
Konu :Araştırma İzinleri

VALİLİK MAKAMINA

Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Eğitim Programları ve Öğretimi Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Pınar DOĞAN "İlköğretim Okullarında Demokratik Eğitim Uygulamasına İlişkin Öğretmen Görüşleri" ile ilgili anket uygulamasını, Sakarya İlindeki tüm İlköğretim okulu Öğretmenlerine uygulamak istediği, Sakarya Üniversitesi Rektörlüğünün 08.05.2012 tarih ve 569 sayılı yazıları ile bildirilmiştir.

"İlköğretim Okullarında Demokratik Eğitim Uygulamasına İlişkin Öğretmen Görüşleri" ile ilgili anket uygulamasının, İlimizdeki tüm İlköğretim okulu Öğretmenlerine uygulanması, yasal gerekliliğin ilgili Okul Müdürlüğüne yerine getirilmesi kaydıyla Müdürlüğümüzce uygun mütalaa edilmektedir.

Makamınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınızı arz ederim.

Selim Yavuz SANDIKÇI
Millî Eğitim Müdürü

OLUR.
08/05/2012

Faruk BEKARLAR
Vali a.
Vali Yardımcısı

Resmî Daireler Kampüsü
B Blok 54290 Adapazarı / SAKARYA
Tel : 0 264 251 36 14-15-16
Fax : 0 264 251 36 04
<http://sakarya.meb.gov.tr>
sakaryamem@mcb.gov.tr

ÖZGEÇMİŞ VE İLETİŞİM BİLGİSİ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı soyadı : Pınar Doğan
Uyruğu : T.C.
Doğum tarihi : 12.09.1983
Doğum yeri : Ankara
Medeni hali : Bekâr
Telefon : 05065309283
e-posta : pinardogan_83@hotmail.com

EĞİTİM

Derece	Eğitim Birimi	Yıl
Yüksek Lisans	Sakarya Üniversitesi/Program ve Öğretimi	2009-2013
Lisans	Ankara Üniversitesi/Eğitim Bilimleri F. Sınıf Öğretmenliği	2001-2005
Lise	Fatih Sultan Mehmet Lisesi (Y.D.A)	1997- 2001

İŞ DENEYİMİ

Sınıf Öğretmenliği 2005-

Ulusal Bilimsel Toplantılarda Sunulan ve Bildiri Kitaplarında Basılan Bildiriler:

1. Yrd. Doç. Dr. M. Cüneyt Birkök- Pınar Doğan “Türk Eğitim Sorunlarına Bir Çözüm Yolu: Demokratik Eğitim”, VI. Ulusal Lisansüstü Eğitim Sempozyumu, 10-11 Mayıs, 2013, Sakarya.
2. Yrd. Doç. Dr. M. Cüneyt Birkök- Pınar Doğan “Demokratik Bir Toplum Düzeni İçin Demokratik Eğitim”, Kamusal Eğitim Sempozyumu, 4-6 Ekim, 2012, Ankara.